

MIX. X. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Με απόφαση της ελληνικής κυβέρνησεως τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Το βιβλίο αυτό είναι συνοψισμένη μορφή του έργου «Γραμματική της αρχαίας ελληνικής» του Μιχ. Χ. Οικονόμου, έκδοσης 1971 του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Η συνοψιση του βιβλίου έγινε με ευθύνη του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως (ΚΕΜΕ).

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

(Ανεξάρτητα από το γένος, τον αριθμό και την πτώση της κάθε συντομογραφίας, νοούνται ανάλογα με τα συμφραζόμενα, και τα άλλα γένη, οι πτώσεις και οι αριθμοί, καθώς και τα παράγωγα επιρρήματα).

αδύν(ατο)	βλ(έπε)	θετ(ικός)
αθροιστ(ικός)	γεν(ική)	θηλ(υκό)
αιγυπτ(ιακός)	γραμμ(ατικός)	ιστ(ορικοί)
αιτ-ιατ(ική)	δευτερόκλ(ιτα)	ισων(ικός)
αιτιολογ(ικός)	δηλ(αδή)	κ(αι) ακόλουθα [όστε- ρα από αριθμό]
αι(ώνας)	διαζευκτ(ικός)	κ(αι) ά(λλα)
αμετάβ(ατο)	διάθ(εση)	κ(αι) α(λλού)
αναδιπλ(ασιασμός)	δικαιάλ(ηκτα)	κ(αι) αξ(ης)
αναφορ(ικός)	δοτ(ική)	κ(αι) τ(α) λ(οιπά)
αντιθ(ετο)	δυϊκ(ός)	κατ-άλλ(ηξη)
αντων(ομία)	ελλ-την(ικός)	κατάλ(ογος)
ανώμ(αλο)	εμπρόθ(ετος)	καταχρηστ(ικός)
αόρ(ιστος)	ενεργ-ητ(ικός)	κάτ(οικος)
απαρ-έμφ(ατο)	ενεστ-ώπ(ας)	κεφ(άλαιο)
αποθετ(ικό)	ενεστ-ωτ(ικός)	κλ-ητ(ική)
απρόσ(ωπο)	εν-υκ(ός)	κλ-ισ(η)
αριθμ-ητ(ικό)	ενν(οείται)	κύρ(ιο)
αρ-ιθμ(ός)	ενρινόλ(ηκτα)	κυριολ(εκτικα)
αρσ-εν(ικός)	επιθ(ετο)	λ(έξη)
αρχ(αίος)	επιθ(ετικός)	λ(όγου) χ(άρη)
αρχ(ικός)	επίρρ(ημα)	μέλλ-οντ(ας)
ασυνείρ(ετος)	επρρ(ηματικός)	μέσ(ος)
αττ(ικός)	επιφων(ήματα)	μεταβ(ατικός)
αύξ(ηση)	επιφωνηματ(ικός)	μ(ε)τ(α)β(ατικός)
αφηρημ(ένο)	εοκτ(ική)	μεταγ-εν(έστερος)
αφωνόλ(ηκτα)	εύχρ(ηστος)	μ(ε)τ(α)γ(ε)ν(έστερο)
άχρ(ηστος)	θ(έμα)	μετάθ(εση)
αχώρ(ιστο)	θέμ(ατ...)	μεταφορ(ικά)
βαρύτ(ονα)	θεματ(ικό)	

μ(ε)τ(α)φ(ορικά)
 μ(ε)τά Χ(ριστόν)
 μετ(οχή)
 μονολέκτ(ικός)
 Νεοελλ-ηψ(ική)
 Γραμμ(ατική)
 νεοελλ(ηνικός)
 ν(ε)στ(ερα)
 οδοντ(ικός)
 Ο(ργανισμός) Ε(κδόσεως)
 Σ(χολικόν) Β(ιβλίων)
 ομηρ(ικό)
 όν(ομα)
 ον-όμ(ατα)
 ον-ομ-αστ(ική)
 οξύτ(ονα)
 ορθογραφ(ικός)
 οριστ(ική)
 ονδ-έτ(ερο)
 ουσ-ιαστ(ικό)
 παθ-ητ(ικός)
 π(αρά)β(αλε)
 παράγ(ωγα)
 παραγωγ(ικός)
 π(αραδειγματος) χ(ήρη)
 παρακ-είμ(ενος)
 π(α)ρ(α)κ(ε)ιμ(ενος)
 παρυσύνθ(ετο)
 παρυσ-ατ(ικός)
 π(α)ρ(α)τ(ατικός)
 παραχρηστ(ικός)
 παροξύτ(ονα)

περισπώμ(ενα)
 περιφρ-αστ(ικός)
 πίν(ακας)
 πλ-ηθ-υντ(ικός)
 ποιητ(ικός)
 πρόθ(εση)
 προσδ(ιορισμός)
 προσηγ-ορ(ικός)
 προστ-ακτ(ική)
 προστ-ωπ(ικός)
 πρόσ(ωπο)
 προφ(έρεται)
 προφ(ορά)
 π(ρο) Χ(ριστού)
 ρ-ήμ(α)
 ρ-ημ-ατ(ικός)
 σ-ελ(ίδα)
 στυμ(είωση)
 στυμασ(ία)
 στυμόλ(ηκτα)
 σπέν(ια)
 σπαιν(ιόετρα)
 στερητ(ικό)
 συγκρ(τικός)
 συγχων(ευμένη)
 συζ(υγία)
 συμπερασματ(ικός)
 σύμφ(ωνο)
 συμφωνόλ(ηκτα)
 συνα(ρ(εση)
 σύνδ(εσμος)
 συνηθ(έστερα)

συνήθ(ως)
 συνητ-ημ(ένος)
 συνθ-ετ(ικό)
 σύνθ(ετο)
 συνι-ελ-εσμ(ένος)
 συνών(υμα)
 τρικεπάλ(ηκτα)
 υγρόλ(ηκτα)
 υπερθ(ετικός)
 υπερσ-υντ-έλ(ικός)
 υποθετ(ικός)
 υποκείμ(ενα)
 υποκορ(ιστικός)
 υποστυμ(είωση)
 υπ-στ-ακτ(ική)
 φων(ήεν)
 φωνηεντόλ(ηκτα)
 χαρακτ(ήρας)
 χρον(ικός)
 χρ(όνοι)

§. παράγραφος
 §§. παράγραφοι
 . θέση βραχύχρονου φωνή-
 εντος
 - θέση μακρόχρονου
 εντος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Λόγος, Προφορικός και γραπτός λόγος

1. Ο άνθρωπος είναι προικισμένος με κατάλληλα όργανα, για ν' αρθρώσει τη φωνή του και να μιλεί.

· Η έναρθρη ομιλία, που μ' αυτήν ο άνθρωπος μπορεί να συνεννοείται με τους ομοίους του, ονομάζεται λόγος.

Στην αρχή η συνεννόηση με το λόγο ανάμεσα στους ανθρώπους γινόταν μόνο προφορικά, υπήρχε δηλ. μόνο **προφορικός λόγος**.

Έπειτα, αλλού ενωρίτερα και αλλού αργότερα, χρησιμοποιήθηκε η γραφή και δημιουργήθηκε ο **γραφτός λόγος**.

2. Γενικές φωνητικές έννοιες

2. Όταν ο άνθρωπος μιλεί, βγαίνει από τους πνεύμονες αέρας, που περνάει από τα φωνητικά όργανα και βρίσκει κάθε φορά κάποιαν αντίσταση σ' ένα ή περισσότερα από αυτά. Έτσι παράγονται ήχοι και ακούονται **φωνές**.

Καθεμιά από τις απλές και αμέριστες φωνές που ακούονται, όταν μιλούμε, λέγεται **φθόγγος** (από το φθέγγομαι = μιλώ). Όταν π.χ. λέμε τό, ακούονται δύο φθόγγοι (τ-ο)· όταν λέμε μένε, ακούονται τέσσερις φθόγγοι (μ-ε-ν-ε) κτλ.

3. α) Οι φθόγγοι που παράγονται με το στόμα ανοιχτό ή μισανοιχτό και μόνο με τις φωνητικές χορδές του λάρυγγα (χωρίς να βρίσκεται παραπέρα εμπόδιο ο αέρας που βγαίνει από τους πνευμονες) λέγονται **φωνήεντα**. Π.χ. α, ε, ι, ο, ου.

β) Οι φθόγγοι που παράγονται με το στόμα κλεισμένο εντελώς ή κάπου φραγμένο και με τη βοήθεια όχι μόνο των φωνητικών χορδών του λάρυγγα, αλλά και μέρους του στόματος ή της ρινικής κοιλότητας (όπου ο αέρας που βγαίνει βρίσκει κάποιο εμπόδιο), λέγονται **σύμφωνα**. Π.χ. β, γ, δ, ζ, θ κτλ.

4. Εκτός από τα φωνήεντα και τα σύμφωνα υπάρχουν και μερικοί διάμεσοι φθόγγοι που λέγονται **ημίφωνα**. Τέτοια π.χ. έχουμε εμείς σήμερα τό ι και το ου, όταν λέμε **μιά, μοιάζω** (όσο δεν προφέρονται **μνιά**,

μινάζω), άκουα (όταν προφέρεται δισύλλαβο: ά-κουα) κτλ. Στο ημίφωνο ι η ράχη της γλώσσας αγγίζει ελαφρά τον ουρανίσκο. Στο ημίφωνο ου τα δύο χείλια αγγίζουν λίγο. Έτσι τα ημίφωνα δεν είναι ούτε καθαρά σύμφωνα ούτε καθαρά φωνήεντα. Ημίφωνα είχαν στην ομιλία τους και οι αρχαίοι Έλληνες (βλ. § 16, σημ.).

5. Δύο αλλητάλληλα φωνήεντα που προφέρονται γρήγορα σε μία συλλαβή αποτελούν δίφθογγο (§ 7). Όταν π.χ. εμείς σήμερα λέμε χαϊ-δεύω, τα δύο φωνήεντα α και ι προφέρονται μαζί, σχεδόν στον ίδιο χρόνο που θα προφέραμε ένα μόνο φωνήεν· δεν ακούονται δηλ. χωριστά τα δύο φωνήεντα α και ι (χα-ι-δεύω), παρά ακούεται πιο έντονα ο φθόγγος α και μαζί του πιο αδύνατα και πιο γρήγορα ο φθόγγος ι· έτσι σχηματίζεται ο δίφθογγος αϊ. Επίσης, όταν λέμε λειμώσι (όπως συνηθίζουν σήμερα να λένε σε μερικά μέρη), τα φωνήεντα ε και ι προφέρονται μαζί σ' ένα χρόνο, ακούεται δηλ. πιο έντονα ο φθόγγος ε και μαζί του πιο αδύνατα και πιο γρήγορα ο φθόγγος ι· έτσι σχηματίζεται ο δίφθογγος εϊ. Το ίδιο γίνεται, όταν λέμε νεράιδα, κελαηδώ, βόιδι, ρόιδι κτλ. Ακόμη, όταν λέμε παιδιά, ματιά κτλ., τα δύο τελευταία φωνήεντα ι και α προφέρονται μαζί σ' ένα χρόνο, αποτελούν δηλ. και αυτά ένα είδος δίφθογγο. (βλ. Νεοελληνική Γραμματική Ο.Ε.Δ.Β. § 17 και § 18). Δίφθογγους είχαν στην ομιλία τους και οι αρχαίοι Έλληνες (βλ. § 25 κ.α.).

6. Ένας φθόγγος ή ένα σύνολο από φθόγγους που εκφέρονται μαζί και εκφράζουν μία μόνη έννοια ονομάζεται λέξη (από το λέγω). Όταν π.χ. λέμε ο Νίκος έγραφε το μάθημα, εκφωνούμε πέντε λέξεις, που η καθεμιά τους απαρτίζεται από έναν ή περισσότερους φθόγγους:

ο Ν-ί-κ-ο-ς έ-γ-ρ-α-φ-ε τ-ο μ-ά-θ-η-μ-α
φθόγγοι 1 5 6 2 6

7. Τα φωνήεντα, καθώς και τα συμπλέγματα φωνηέντων και συμφώνων που απαρτίζουν μια λέξη, εκφωνούνται με μικρότατες και ανεπαίσθητες διακοπές της πνοής που βγαίνει από το στόμα μας όταν μιλούμε. Έτσι η λέξη φαίνεται πως χωρίζεται σε τμήματα: θέ/λω - μα/θη/τής.

Κάθε τέτοιο τμήμα μιας λέξης που αποτελείται από ένα μόνο φωνήεν ή από ένα φωνήεν μαζί με ένα ή περισσότερα σύμφωνα λέγεται συλλαβή. Έτσι π.χ. στη νέα μας γλώσσα: ά-έ-ρας, έ-γρα-ψα, α-σφρά-γι-στος· και στην αρχαία: έ-αρ, ά-η-δών, έ-στρω-μέ-νος (πβ. § 30 κ.α.).

8. Στο γραπτό λόγο οι φθόγγοι παριστάνονται με ορισμένα σημεία

που λέγονται **γράμματα**. Π.χ. οι τέσσερις φθόγγοι που απαρτίζουν τη λέξη *θεός* παριστάνονται με τέσσερα γράμματα: θ-ε-ο-ς· οι τρεις φθόγγοι της λέξης *πῦρ* παριστάνονται με τρία γράμματα: π-υ-ρ κτλ.

3. Γλώσσα και διάλεκτοι

9. Το σπουδαιότερο από τα φωνητικά όργανα του ανθρώπου είναι η γλώσσα. Αυτή εκτελεί το κυριότερο έργο κατά την εκφορά του λόγου. Γι' αυτό και ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο κάθε λαός εκφέρει το λόγο ονομάστηκε **γλώσσα**.

10. Στην αρχαιότητα αναπτύχθηκαν και καλλιεργήθηκαν πολύ η αρχαία ελληνική και η λατινική γλώσσα. Την πρώτη τη μιλούσαν και την έγραφαν οι αρχαίοι Έλληνες, τη δεύτερη οι Ρωμαίοι.

Από τις δύο αυτές γλώσσες σπουδαιότερη υπήρξε η αρχαία ελληνική, που μιλήθηκε πολλούς αιώνες και χρησιμοποιήθηκε από αξιόλογους συγγραφείς. Και επειδή δεν έκαψε να μιλιέται, πέρασε κατα καιρούς από διάφορα στάδια και τέλος έφτασε στη σημερινή της μορφή, δηλ. τη **νέα ελληνική γλώσσα**.

11. Η γλώσσα κάθε λαού δε μιλιέται παντού κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Παρουσιάζει από τόπο σε τόπο διαφορές στις λέξεις, στους γραμματικούς τύπους, στη σύνταξη (πβ. τα νεοελληνικά: να σου *πω* - να σε *πω*· λέγονταν - λεγόντουσαν· τι *λες* - *ίντα* *λες* κτλ.).

Οι τοπικές μορφές που παίρνει μια γλώσσα λέγονται **διάλεκτοι**.

12. Η αρχαία ελληνική γλώσσα παρουσιάζεται εξαρχής χωρισμένη σε διαλέκτους. Σε κάθε τόπο μιλούσαν ορισμένη διάλεκτο και σ' αυτή τη διάλεκτο έγραφαν, όταν έμαθαν να χρησιμοποιούν τη γραφή.

Οι κυριότερες από τις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους ήταν η **Ιωνική**, η **αιτική**, η **αιολική** και η **δορική**.

13. Στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους γράφθηκαν αξιόλογα έργα **επικά** και **ποιητικά**. Ιδιαίτερα η **αττική διάλεκτος**, που συγγενεύει με την **ιωνική** και διαμορφώθηκε στην Αθήνα, καλλιεργήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Διαδόθηκε και επικράτησε σε όλη την Ελλάδα ως ο τελειότερος τύπος της ελληνικής γλώσσας. Σ' αυτήν ακουστήκαν οι λόγοι των αττικών ρητόρων και σ' αυτή γράφθηκαν τα έργα του Θουκυδίδη, του Πλάτωνα, του Ξενοφώντα κ.ά.

4. Γραμματική

14. Κάθε γλώσσα μιλιέται και γράφεται σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Τη συστηματική εξέταση των κανόνων αυτών την ονομάζουμε **γραμματική**.

15. Η γραμματική που διδάσκει πώς οι αρχαίοι μιλούσαν και έγραφαν την αρχαία ελληνική γλώσσα λέγεται **γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας**. Ιδιαίτερα η γραμματική που διδάσκει πώς οι αρχαίοι μιλούσαν και έγραφαν την αττική διάλεκτο λέγεται **γραμματική της αττικής διαλέκτου**.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Φθόγγοι. Γράμματα. Διαίρεση φθόγγων και γραμμάτων

16. Οι φθόγγοι της αρχαίας ελληνικής παριστάνονται με 24 γράμματα, που είναι τα ίδια της νέας (βλ. § 2 και § 8). Το σύνολο των γραμμάτων αυτών λέγεται ελληνικό αλφάβητο.

Σημ. Στην αρχή το ελληνικό αλφάβητο είχε και το γράμμα *F*, που από το σχήμα του λέγεται *διγάμμα* (γιατί μοιάζει με διπλό κεφαλαίο Γ) και από την προφορά του λέγεται *βαϞ* (γιατί παρίστανε ένα φθόγγο σαν το σημερινό β ή σαν μισό ου, όπως όταν τώρα λέμε *Οσάσιγκτον*, τρισύλλαβο, ή *άκουα*, δισύλλαβο· πβ. § 4).

Επίσης στην αρχαιότητα ελληνική γλώσσα υπήρχε και ένας ακόμη φθόγγος που ακουόταν όπως ακούεται τώρα ο φθόγγος *ι* όταν λέμε *μιά*, *μοιάζω* (πβ. § 4)· του φθόγγου αυτού δε μας πρυδόθηκε γραπτό σύμβολο, αλλά, όταν θέλουμε να τον παραστήσουμε, τον σημειώνουμε με το λατινικό *j* (γιότ).

17. Τα γράμματα κατα τον τρόπο της γραφής τους ξεχωρίζονται σε κεφαλαία (*A, B, Γ, Δ* κτλ.) και σε μικρά (*α, β, γ, δ* κτλ.).

18. Οι φθόγγοι της αρχαίας ελληνικής (όπως και της νέας) διαιρούνται σε φωνήεντα και σε σύμφωνα (βλ. § 3).

α) Τα φωνήεντα της αρχαίας, ως φθόγγοι, παριστάνονται με 7 γράμματα, που λέγονται και αυτά φωνήεντα: *α, ε, η, ι, ο, υ, ω*.

β) Τα σύμφωνα της αρχαίας, ως φθόγγοι, παριστάνονται με 17 γράμματα, που λέγονται και αυτά σύμφωνα: *β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ* (-ς), *τ, φ, χ, ψ*.

2. Διαίρεση φωνηέντων

19. 1) Τα φωνήεντα της αρχαίας ελληνικής (δηλ. οι φθόγγοι που ακούονταν σαν φωνήεντα) διαιρούνται σε βραχύχρονα και μακρόχρονα.

α) Τα βραχύχρονα φωνήεντα προφέρονταν σε σύντομο χρόνο και παριστάνονται με τα γράμματα *α, ι, υ, ε, ο*· και τα γράμματα αυτά λέγονται βραχύχρονα.

Το καθένα από αυτά ακουόταν σαν ένα απλό φωνήεν που προφέρεται σύντομα: το βραχύχρονο *α* σαν ένα *α*, το βραχύχρονο *ι* σαν ένα *ι*, το βραχύχρονο *υ* σαν ένα *ου*, το *ε* σαν ένα *ε*, το *ο* σαν ένα *ο*.

β) Τα μακρόχρονα φωνήεντα προφέρονταν σε μακρύτερο χρόνο, σε διπλάσιο περίπου από όσο τα βραχύχρονα, και παριστάνονται με τα γράμματα *α, ι, υ, η, ω*· και τα γράμματα αυτά λέγονται μακρόχρονα.

Από αυτά το μακρόχρονο *α* ακουόταν σαν μακρό *α* (περίπου σαν *αα*) το μακρόχρονο *ι* σαν μακρό *ι* (περίπου σαν *ιι*), το μακρόχρονο *υ* σαν μακρό *ου* (περίπου σαν *ουου*), το *η* σαν μακρό *ε* (περίπου σαν *εε*), το *ω* σαν μακρό *ο* (περίπου σαν *οο*).

2) Ο σύντομος ή μακρύς χρόνος της προφοράς των φωνηέντων λέγεται **χρόνος ή ποσότητα** των φωνηέντων.

3) Επειδή με τα ίδια γράμματα *α, ι, υ*, παριστάνονται και μακρόχρονοι και βραχύχρονοι φθόγγοι, γι' αυτό τα γράμματα *α, ι, υ* λέγονται **δέχρονα**.

Σημ. Η μακρότητα του δέχρονου σημειώνεται με το σημείδι [~] (χάραξ), η βραχύτητα με το σημείδι [·] (γλίσσος).

20. Ανασκόπηση. Από τα 7 γράμματα *α, ε, η, ι, ο, υ, ω* που παριστάνουν φωνήεντα:

α) Το *ε* και το *ο* ονομάζονται **βραχύχρονα** (γιατί παριστάνουν φθόγγους βραχύχρονους).

β) Το *η* και το *ω* ονομάζονται **μακρόχρονα** (γιατί παριστάνουν φθόγγους μακρόχρονους).

γ) Το *α*, το *ι* και το *υ* ονομάζονται **δέχρονα**, γιατί παριστάνουν φθόγγους άλλοτε μακρόχρονους και άλλοτε βραχύχρονους (δηλ. σε άλλες λέξεις ή τύπους λέξεων είναι μακρόχρονα και σε άλλες βραχύχρονα).

3. Διάρθρωση συμφώνων

21. 1) Τα σύμφωνα της αρχαίας (δηλ. οι φθόγγοι που ακουόνταν σαν σύμφωνα) διαιρούνται:

α) σε 9 **άφωνα**· αυτά παριστάνονται με τα γράμματα *κ, γ, χ, π, β, φ, -τ, δ, θ*, που λέγονται και αυτά **άφωνα**.

β) σε 5 **ημίφωνα**· αυτά παριστάνονται με τα γράμματα λ, ρ - μ, ν, σ(ς), που λέγονται και αυτά **ημίφωνα**.

2) Εκτός από τα παραπάνω γράμματα υπάρχουν τρία ακόμα, τα ζ, ξ, ψ, που παριστάνουν σύμφωνα· αυτά λέγονται **διπλά**.

Τα γράμματα ζξψ ονομάστηκαν διπλά, γιατί το καθένα από αυτά παριστάνει δύο φθόγγους συγχωνευμένους: το ξ έγινε από το κ+σ ή γ+σ ή χ+σ (πίνακς = πίναξ, φλόγς = φλόξ, δνοχς = δνοξ), το ψ από το π+σ ή β+σ ή φ+σ (κάνωπς = κάνωκω, Άραβς = Άραψ, γράψω = γράψω) και το ζ από το σ+δ (Αθήνασδε = Αθήναξε) ή από το δ+ι (φροντίδω = φροντίξω) κτλ. .

22. Τα άφωνα υποδιαιρούνται:

α) κατά το **φωνητικό όργανο** με το οποίο κυρίως προφέρονται: στα **ουρανικά** κ, γ, χ, στα **χειλικά** π, β, φ και στα **οδοντικά** τ, δ, θ·

β) κατά το **είδος της πνοής** που συνοδεύει την εκφώνησή τους: στα **ψιλόπνοα** δηλ. λεπτά κατά την πνοή) κ, π, τ, στα **δασύπνοα** (δηλ. παχιά κατά την πνοή) χ, φ, θ και στα **μέσα** β, γ, δ.

23. Τα ημίφωνα υποδιαιρούνται στα **υγρά** λ, ρ, στα **ένρινα** μ, ν και στο **συριστικό** σ(ς).

24. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

Είδη φθόγγων	Κατά το φωνητικό όργανο			Κατά το είδος της πνοής
	Ουρανικά	Χειλικά	Οδοντικά	
Άφωνα	κ	π	τ	ψιλόπνοα
	γ	β	δ	μέσα
	χ	φ	θ	δασύπνοα
Ημίφωνα	υγρά: λ, ρ			
	ένρνα: μ, ν (και γ πριν από τα κ, γ, χ, ζ)			
	συριστικό: σ (ς)			
	παλαιότερα ημίφωνα: F, f			
Διπλά ζ, ξ, ψ				

4. Δίφθογγοι

25. Οι δίφθογγοι (§ 5) της αρχαίας ελληνικής είναι έντεκα:

α) οχτώ κύριοι: αι, ει, οι, υι - αυ, ευ, ηυ, ου.

β) τρεις κατωχηρηστικοί: α, η, ω.

26. Οι δίφθογγοι γενικά είναι μακρόχρονοι (βλ. § 19): παιδεύει, ὦ βασιλεῦ, ὦ γραῦ, ὦ βοῦ. Μόνο οι δίφθογγοι αι και οι λογαριάζονται βραχύχρονοι, όταν βρίσκονται εντελώς στο τέλος ασυναίρετης κλιτής λέξης: οἱ ναῦται, οἱ κῆποι· αλλά: τοῖς ναύταις, τοῖς κήποις - οἱ Ἑρμαῖ, τῇ Ἥχοϊ, τῇ Αἰδοῖ (συνηρημ.). Είναι όμως το αι και το οι μακρόχρονα στην κατάληξη της ευκτικής και στο τέλος των επρρημάτων και επιφωνημάτων: παιδεύοι, παιδεύσοι, παιδεύσαι (ευκτ.) - οἴκοι, Ἰσθμοῖ, εὐοῖ, παπαῖ· ἔτσι και οἷ (προσωπ. αντων.) Πβ. και § 165, 2.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΒΕΣ

1. Λέξη. Γράμματα της λέξης

27. Ο λόγος, προφορικός ή γραπτός, απαρτίζεται από λέξεις (βλ. § 6): *φείδου χρόνου* (2 λέξεις), *τοὺς γονεῖς τίμα* (3 λέξεις).

28. Κάθε λέξη αποτελείται από έναν ή περισσότερους φθόγγους, που παριστάνονται με τα αντίστοιχα γράμματα (βλ. § 2 και § Β).

Το πρώτο γράμμα της λέξης λέγεται *αρχικό*, το τελευταίο λέγεται *τελικό* και όλα τα άλλα λέγονται *εσωτερικά*.

29. α) Κάθε φωνήεν μπορεί να είναι τελικό: *σῶμα, φέρε, μάχη, περί, ὑπό, δόρυ, ἐγώ*.

β) Τελικά σύμφωνα στην αρχαία ελληνική είναι τα ν, ρ, ζ (και τα διπλά ξ, ψ): *πλοῖον, ῥήτωρ, ἄνθρωπος, φύλαξ* (κς), *κῶκωψ* (πς)· (βλ. § 21, 2).

2. Συλλαβή

30. α) Συλλαβή λέγεται το τμήμα της λέξης που απαρτίζεται από ένα ή περισσότερα σύμφωνα μαζί με ένα φωνήεν ή δίφθογγο: *φῶ-τα, φῶς· ναῶ-ται· Ἐλ-λη-νες· ἄν-θρο-πος, στρά-τεο-μα, σάλ-πιγξ, στρό-φιγξ*.

β) Η συλλαβή μπορεί ν' αποτελείται και από ένα μόνο φωνήεν ή ένα δίφθογγο: *Γα, δ-εῖ, οἰ-οί, οὐ* (=ὄχι), *εἰ* (=άν). Βλ. και § 7.

31. Η λέξη, αν έχει μία μόνο συλλαβή, λέγεται *μονοσύλλαβη* (*νοῦς, φῶς*)· αν έχει δύο συλλαβές, *δισύλλαβη* (*τι-μή, φέ-ρω*)· αν έχει τρεις, *τρισύλλαβη* (*ἄν-θρο-πος, παι-δεύ-ω*)· αν έχει περισσότερες από τρεις, *πολυσύλλαβη* (*σω-φρο-σύ-νη, ἀ-γω-νι-ζο-μαι, ἀ-γω-νι-ζό-με-θα*).

32. Σε κάθε λέξη με περισσότερες συλλαβές από μία, η τελευταία λέγεται *λήγουσα*, η προτελευταία *παρολήγουσα*, η αντιπροτελευταία *προπαρολήγουσα*· η πρώτη συλλαβή λέγεται *αρχική*.

33. Η συλλαβή, από το χρόνο του φωνήεντος που έχει, λέγεται:

α) *φύσει μακρόχρονη* ή απλώς *μακρόχρονη*, αν έχει μακρόχρονο φωνήεν ή δίφθογγο: *θή-κη, τρώ-γω, χαί-ρω, καί-τη, ᾠ-ρα, εὐ-θυ-μῶ*.

β) *θέσει μακρόχρονη*, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν, αλλά ὥστερ' από αυτό ακολουθούν στην ίδια λέξη δύο ή περισσότερα σύμφωνα ή ένα δι-

πλό (ζ, ξ, ψ): *ἄλ-λος, θερ-μός, ε-χθρός, ὄ-ζω* (= μυρίζω), *τό-ξον*.

γ) *βραχύχρονη*, αν έχει βραχύχρονο φωνήεν και ακολουθεί άλλο φωνήεν ή απλό σύμφωνο ή τίποτε: *νέ-ος, φέ-ρο-μεν, λό-γος, Ε-χε*.

3. Συλλαβισμός

34. Το χώρισμα μιας λέξης στις συλλαβές της λέγεται *συλλαβισμός*. Ο συλλαβισμός των λέξεων στην αρχαία ελληνική γίνεται κατά τους εξής κανόνες:

α) Ένα ή περισσότερα σύμφωνα, όταν είναι στην αρχή της λέξης, συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο). όταν είναι στο τέλος της λέξης, συλλαβίζονται με το προηγούμενο φωνήεν (ή δίφθογγο) *να-ός, ναυ-τής, βρα-δύς, βα-φεύς, στρα-τός, σάλ-πιγξ*.

β) Ένα μόνο σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζεται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο): *α-γω-νι-ζό-με-θα, δύ-να-μαι, α-πει-ροι*.

γ) Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο), όταν αρχίζει από αυτά (αρχαία) ελληνική λέξη: *α-γροί* (γράφω), *α-στήρ* (στελλω), *γί-γνομαι* (γνώσις), *Α-ρι-ά-δνη* (αγοφερός). Αλλιώς, χωρίζονται: *ελ-πίς, ὄρ-μη, ἱπ-πος, θέρ-ρος*.

δ) Τρία σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (ή διφθόγγους) συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν (ή δίφθογγο), όταν και από τα τρία αυτά σύμφωνα ή μόνο από τα δύο πρώτα αρχίζει αρχαία ελληνική λέξη: *α-στρα-πή* (στρέφω), *ε-χθρός* (χθές), *ι-σχνός* (σχήμα). Αλλιώς, χωρίζονται και το πρώτο από αυτά συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν ή τον προηγούμενο δίφθογγο: *ἀν-θρω-πος, δέν-δρον, πορ-θμός, στιλ-πνός*.

ε) Οι σύνθετες λέξεις χωρίζονται στα συνθετικά τους μέρη, αν κατά τη σύνθεση δεν έχει αποβληθεί το τελικό φωνήεν του θέματος του α' συνθετικού· αλλιώς, συλλαβίζονται σαν απλές λέξεις: *ἐξ-έρχομαι, συν-άγω, προσ-φέρω, δυσ-τυχής, Ἑλλήσ-ποντος, νουν-εχής*. αλλά: *πα-ρέρχομαι, ἀ-πέχω, κά-θοδος, νο-μάρχης, φί-λιππος, πρω-ταγωνιστής*.

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟΝΟΙ, ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΣΤΙΣΗ

Α'. Οι τόνοι και ο τονισμός

1. Τόνοι

35. Σε κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές μία από αυτές τονίζεται, δηλ. προφέρεται πιο δυνατά από τις άλλες. Για να φανερώσουμε στο γραπτό λόγο ποια είναι η συλλαβή που τονίζεται, γράφουμε πάνω στο φωνήεν ή το δίφθογγο της συλλαβής αυτής ένα σημάδι που λέγεται **τόνος**: φέ-ρω, φε-ρό-με-θα, φε-ρο-μέ-νη, φεθ-γε, ά-πό-φευ-γε, ά-γα-θός, ά-νήρ.

36. Οι τόνοι είναι τρεις: η **οξεύα** (´), η **βαρεία** (˘) και η **περισπωμένη** (ˊ): Άρταξέρξης και Κύρος.

2. Ονομασία των λέξεων από τον τόνο τους

37. Σε κάθε λέξη πάνω στο φωνήεν ή το δίφθογγο της συλλαβής που τονίζεται σημειώνουμε κάθε φορά έναν ορισμένο τόνο (πβ. §38 και §39). Κατά τη θέση που έχει ο τόνος σε μια λέξη και κατά το είδος του ή λέξη αυτή λέγεται:

- 1) **όξύτονη**, αν έχει οξεύα στη λήγουσα: πατήρ.
- 2) **παροξύτονη**, αν έχει οξεύα στην παραλήγουσα: μήτηρ.
- 3) **προπαροξύτονη**, αν έχει οξεύα στην προπαραλήγουσα: λέγομεν.
- 4) **περισπώμενη**, αν έχει περισπωμένη στη λήγουσα: τιμῶ.
- 5) **προπερισπώμενη**, αν έχει περισπωμένη στην παραλήγουσα: δῶρον.
- 6) **βαρότονη**, αν δεν τονίζεται στη λήγουσα: άνθρωπος, λύω, καλεύω.

3. Τονισμός. Γενικοί κανόνες τονισμού

38. Ο τονισμός των λέξεων στην αρχαία ελληνική γίνεται κατά τους εξής γενικούς κανόνες:

- 1) Καμιά λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα (όπως και στην κοινή νέα ελληνική): λέγομεν, ἐλέγομεν, ἐλεγόμεθα, ἐπικίνδυνος, ἐπικινδυνότατος.

2) Όταν η λήγουσα είναι μακρόχρονη, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται: (ή βασίλισσα, αλλά) της βασιλείας, (άμεσος, αλλά) άμέσως.

3) Η προπαραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία: τιμώ-μεθα, παρήγορος, πείθομαι.

4) Κάθε βραχύχρονη συλλαβή, όταν τονίζεται, παίρνει πάντοτε οξεία: νέφος, τόπος, άγαθος.

5) Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει οξεία ε-μπρός από μακρόχρονη λήγουσα: θήκη, κόμη, παιδεύω, κλαίω.

6) Η μακρόχρονη παραλήγουσα, όταν τονίζεται, παίρνει περισπωμέ-νη εμπρός από βραχύχρονη λήγουσα: κήπος, χώρος, φεύγε, κώμαι.

7) Η θέση μακρόχρονη συλλαβή ως προς τον τονισμό λογαριάζεται βραχύχρονη: αύλαξ, κλίμαξ, μείραξ, τάξις, λύτρον (βλ. § 33, β).

8) Η βαρεία σημειώνεται στη θέση της οξείας μόνο στη λήγουσα, ό-ταν δεν ακολουθεί στίξη ή λέξη εγκλιτική (βλ. § 43,1 και § 50): ό βασι-λεὺς τὴν μὲν πρὸς δαυτὸν ἐπιβουλὴν οὐκ ἤσθάνετο - τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἔσει-πιστός, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός - τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ ἑλληνικὸν - νας τις.

4. Ειδικοί κανόνες τονισμού

39. 1) Η συνυπαίρετη ονομαστική, αιτιατική και κλητική των πτωτι-κών, όταν τονίζεται στη λήγουσα, κανονικά παίρνει οξεία:

ό ποιητής, τὸν ποιητὴν, ὦ ποιητά· οἱ ποιηταί, τοὺς ποιητάς, ὦ ποιηταί·
ή φωνή, τὴν φωνήν, ὦ φωνή· αἱ φωναί, τὰς φωνάς, ὦ φωναί·
πατήρ, λιμήν, ἀνδριάς· καλήν, καλὰς, καλά· αὐτή, αὐτήν, αὐτάς· λαβών, ἐ-
δών, λελοκώς, λυθείς.

Ἐξαιρέσεις βλ. § 144.

2) Η μακροκατάληκτη γενική και δοτική των πτωτικών, όταν τονίζεται στη λήγουσα, παίρνει περισπωμένη:

τοῦ ποιητοῦ, τῷ ποιητῇ· τῶν ποιητῶν, τοῖς ποιηταῖς·
τῆς φωνῆς, τῇ φωνῇ· τῶν φωνῶν, ταῖς φωναῖς·
τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ἀγαθῆς, τῷ ἀγαθῷ, τῇ ἀγαθῇ· τῶν ἀγαθῶν, τοῖς ἀγαθοῖς,
ταῖς ἀγαθαῖς κτλ.

αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτῷ, αὐτῇ· αὐτῶν, αὐτοῖς, αὐταῖς κτλ.

Εξαιρέσεις βλ. § 102, 2 (τοῦ λεῶ, τῷ λεῶ κτλ.).

3) Στα πτωτικά (βλ. § 74), όπου τονίζεται η ονομαστική του ενικού εκεί τονίζονται και οι άλλες πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού, εκτός αν εμποδίζει η λήγουσα:

λέων, λέοντας, λέοντες κτλ. - αλλά: λεόντων (βλ. § 38' 2).

ἄρρην, ἄρρενος, ἄρρενες κτλ. - αλλά: ἄρρέων.

ἕκαστος, ἕκαστον, ἕκαστοι κτλ. - αλλά: ἑκάστου, ἑκάστων, ἑκάστους.

ὁ λύων, τοῦ λύοντος, οἱ λύοντες κτλ. - αλλά: τῶν λύοντων.

Εξαιρέσεις βλ. § 88, 3 και § 145.

4) Η λήγουσα που προέρχεται από συναίρεση, όταν τονίζεται, κανονικά παίρνει περισπωμένη:

(τιμάω) τιμῶ, (τιμάων) τιμῶν, (ἐπιμελέες) ἐπιμελεῖς.

παίρνει όμως οξεία, αν πριν από τη συναίρεση είχε οξεία η δεύτερη από τις συλλαβές που συναρρούνται:

(ἑσταῶς) ἐστώς, (κληῖς, κληῖς) κλείς.

5) Στις σύνθετες λέξεις ο τόνος κανονικά ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του πρώτου συνθετικού, αν επιτρέπει η λήγουσα: (σοφός) πάνσοφος. (πόλις) ἀκρόπολις, μεγαλόπολις, (πῆχυς) εἰκοσαπῆχυς. (ἐλθεῖ) ὁ πελθε, (δός) ἀπόδος· (φρῆν) ὁ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον (βλ. §. 432).

5. Ἄτονες λέξεις

40. Δέκα μονοσύλλαβες λέξεις της αρχαίας ελληνικής δεν παίρνουν τόνο και γι' αυτό λέγονται ἄτονες λέξεις. Αυτές είναι 1) τα άρθρα ὁ, ἡ, οἱ, αἱ· 2) οι προθέσεις εἰς, ἐν, ἐκ (ή ἐξ)· 3) τα μόρια εἰ, ὥς, οὐ (ή οὐκ ή οὐχ).

6. Εγκλιτικές λέξεις. Ἐγκλιση του τόνου

41. Μερικές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις συμπεφέρονται τόσο στενά με την προηγούμενη, ώστε ακούονται σαν ν' αποτελούν μαζί της μία λέξη· γι' αυτό ο τόνος τους κανονικά ή χάνεται ή ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης ως οξεία (πβ. τα νεοελληνικά: ὁ δάδερφός μου, ὁ δάσκαλός μου).

Οι λέξεις αυτές λέγονται εγκλιτικές λέξεις ή απλώς εγκλιτικά.

42. Συχνότερα εγκλιτικά της αρχαίας ελληνικής είναι:

1) οι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών *μοῖ, μοί, μέ - σοῦ, σοί, σέ - οὐ, οἷ, ε* (βλ. § 222).

2) ὅλες οι πτώσεις ενικού και πληθυντικού της αόριστης αντωνυμίας *τίς - τί* εκτός από τὸν τύπο του ουδέτ. πληθ. *ἄττα* (= *τινά* = μερικά) (βλ. § 237).

3) ὅλοι οι δισύλλαβοι τύποι της οριστικής του ενεστώτα των ρημάτων *εἰμι* (= *εἶμαι*) και *φημί* (= *λέγω*) (βλ. § 275 και § 351, 3).

4) τα επιρρήματα *κού, ποί, ποθέν - πῶς, πῆ (ἢ πῆ), ποτέ* (βλ. 363, α).

5) τα μόρια *γέ, τέ, τοί, πέρ, πῶ, ὡν* και το πρόσφυμα *δέ* (διαφορετικό από το σύνδεσμο *δέ*) (βλ. § 370, 1 και 6).

43. 1) Ο τόνος των εγκλιτικών χάνεται: α) σε όλα τα εγκλιτικά (μονοσύλλαβα ή δισύλλαβα), όταν η προηγούμενη λέξη είναι οξυτόνη ή περισπώμενη:

ναός τις, καλὸν ἐστὶ (με οξεία και όχι βαρεία στην προηγούμενη λέξη - βλ. § 38, 8) - *τιμῶ σε, τιμῶ τινος*.

β) μόνο στα μονοσύλλαβα εγκλιτικά, όταν η προηγούμενη λέξη είναι παροξύτονη: *γέρων τις, παιδεύω σε*.

2) Ο τόνος των εγκλιτικών ανεβαίνει στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης (ως οξεία), όταν η προηγούμενη λέξη είναι προπαροξύτονη ή προπερισπώμενη ή άτονη ή εγκλιτική:

ἐλαφός τις, ἐλαφοί τινες - κῆπός τις, κῆποι τινες, Ἀριαῖός τε καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί - ἐν τινι τόπῳ - εἰ τις βούλεται - εἰ τίς ἐστί μοι φίλος.

3) Ὁ τόνος των εγκλιτικών μένει στη θέση του (δηλ. δε γίνεται ἐγκλίση τόνου):

α) όταν η προηγούμενη λέξη είναι παροξύτονη και το εγκλιτικό δισύλλαβο: *λόγοι τινές, ἀνθρώπων τινῶν, φίλοι εἰσίν*.

β) όταν η προηγούμενη λέξη έχει πάθει ἐκθλιψη ή όταν πριν από το εγκλιτικό υπάρχει στίξη: *καλὸν δ' ἐστίν - Ὀμηρος, φασί, τυφλὸς ἦν*.

γ) όταν υπάρχει ἐμφαση ή αντιδιαστολή: *παρὰ σοῦ, πρὸς σέ - ταῦτα σοὶ λέγω, οὐκ ἐκεῖνα*.

Β'. Τα πνεύματα και η χρήση τους

1. Πνεύματα

44. Κάθε λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή διφθογγο ή από το σύμφωνο ρ παίρνει πάνω σ' αυτό ένα ιδιαίτερο σημάδι, που λέγεται πνεύμα.

45. Τα πνεύματα είναι δύο, η ψιλή (·) και η δασεία (´): *ἀήρ, ἐδκών - ἀγρός, εὐρίσκω - βέω.*

2. Λέξεις με ψιλή και λέξεις με δασεία

46. Από τις λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή διφθογγο οι περισσότερες παίρνουν ψιλή.

47. Δασύνονται (δηλ. παίρνουν δασεία) κανονικά:

1) Οι λέξεις που αρχίζουν από υ ή από ρ: *ὑβρίζω, ῥόδον.*

2) Τα άρθρα *ὁ, ἡ, αἱ* και οι δεικτικές αντωνυμίες *ὁδε, ἥδε, οἶδε, αἶδε - οὗτος, αὕτη.*

3) Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα ἀναφορικά επιρρήματα (εκτός από τα *ἐνθα, ἐνθεν*): *ὅς, ἥ, ὃ* κτλ. (βλ. § 240), *ὅπου, ὅθεν* κτλ. (βλ. § 363, α).

4) Οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας *ἡμεῖς, ἡμῶν* κτλ., *οὗ, οἱ, ἐ, οι* αντωνυμίες *ἐτερος, ἐκάτερος, ἑκαστος* και οι λέξεις που σχηματίζονται από αυτές (*ἡμέτερος, ἐαυτοῦ, ἐτέρωθεν, ἐκάστοτε* κτλ.).

5) Οι σύνδεσμοι *ἐως, ἤνικα, ἵνα, ὅμως, ὁπότε, ὅπως, ὅτε, ὅτι, ὥς, ὥστε.*

6) Τα αριθμητικά *εἷς, ἐν, ἑξ, ὅπτε, ἑκατόν*· επίσης τα παράγωγα από αυτά: *ἐνδεκα, ἐξακόσιοι, ἐβδομήκοντα, ἑκατοντάκις* κτλ.

7) Οι ἀκόλουθες λέξεις (και ὅσες είναι παράγωγες από αυτές ή σύνθετες με α' συνθετικό τις λέξεις αυτές):

Ἄλ- ἄλλος, ἄλος, ἄγρός, ἄδης, ἄδρός, ἄθρός (στην αττική διάλεκτο), *αἶμα, Αἶμος, αἰρέω-ῶ, αἶ ἄλαι* (= η αλσκή), *ἄλας, Ἀλιάκμων*, γεν. -ονος, Ἀλίαρος, *ἀλιεύω* (μτγν.). Ἀλικαρνασσός, *ἄλις* (= αρκετά), *ἀλίσκομαι-ἄλωσις, ἄλλομαι* (= πηδῶ), Ἀλόνησος, *ἀλουργός*, γεν. -ίδος (μτγν.), *ὁ ἄλις*, γεν. τοῦ ἄλός (= αλάτι· συχνά σε πληθ. *οἱ ἄλις* = αλάτι, αλσκή), *ἡ ἄλις*, γεν. τῆς ἄλός (= θάλασσα), *ἀλτήρ*, πληθ. *ἀλτήρες, ἄλυσις, ἡ ἄλις* (= αλώνι), *ἄμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, ἄμμα* (= δέσιμο, κόμπος· από το

ἀπτω), ἀνύτω (ἀλλά και ἀνί(τ)ω), ἀπαλός, ἀπαξ, ἀπλοός, ἀπτω-ἀπτομαι, ἀρμα, ἀρμύζω, ἀρμονία, ἀρμός, ἀρπαξ - ἀρπάζω, ἀφή, ἀψίκτορος, ἀψίς, γεν. -ῖδος.

Ε.- (Ἐβραῖος), τὸ ἔδος (= θρόνος, ναός, ἀγαλμα), ἔδρα, ἐδώλιον, ἔχομαι (= κάθομαι), ἐλίσσιν (αόρ. β' του αἰρούμαι), εἰμαρται - εἰμαρμένῃ. εἰργνῆμι και εἰργνύω (= ἐμποδίζω την ἔξοδο, κλείνω μέσα· ἐνὶ εἰργῶ = ἐμποδίζω την εἰσοδο, αποκλείω), εἰρκτή, Ἐκάβη, ἐκάς (= μακριά), Ἐκάτη, ἐκών, Ἐλένη, Ἐλικών (γεν. -ῶνος), ἡ ἑλιξ, ἐλίττω (= τυλίγω, στρέφω), ἑλκος, ἑλκω (μεταγ. ἐλκίω), Ἑλλάς, Ἑλλην, ἡ ἑλμυς (γεν. -ινθος = σκουλήκι των εντέρων), τὸ ἑλος, ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, ἐξῆς, ἔζω (μέλλ. του ρ. ἔχω), ἐορτή, ἑρκος (= φραγμός), ἑρμα, ἑρμηνεύω, Ἑρμῆς, ἑρπω, ἑσπέρα, ἑσπερος, ἐσπόμην (αόρ. β' του ἔπομαι), ἐστιάω-ῶ, ἐταῖρος, ἔτοιμος και ἐτοιμός, εὐρίσκω, ἐφθός (= βραστός· για τα μέταλλα = καθαρισμένος με φωτιά, καθαρός), ἔψω (= βράζω), ἑωλος (= παλιός, ὄχι πρόσφατος), ἡ ἔως (= προϋ).
Η.- Ἥβη, ἡγέομαι -οῦμαι, ἡδομαι, ἡκιστα, ἡκω, ἡλιξ (= συνομήλικος, σύντροφος), Ἥλιαία, ἥλιος, ἥλος (= καρφί), ἡμέρα, ἡμερος, ἡμι-(αχώριστο μέρος), ἡμις, ἡ ἡνία και τὰ ἡνία (= χαλινός), ἡπαρ, Ἥρα, Ἡρακλῆς, Ἡρόδοτος, ἥρως, Ἡσίοδος, ἥσυχος, ἡττα, ἡττάομαι -ῶμαι, ἡττων, Ἡφαίσιος.

Ι.- ἰδρῶ, ἰδρώς, ἰέραξ, ἱερός, ἱημι, ἱκανός, ἱκέτης, ἱκνέομαι -οῦμαι, ἱλάσκομαι, ἱλαρός, ἱλεως, ἱμάς, ἱμάτιον, ἱμερος (= πόθος), ἱππος, (μεταγεν. ἱπταμαι), ἱσσημι, ἱστός - ἱστόν, ἱστορία, ἱστορέω -ῶ, ἱστωρ (γεν. -ορος = ἔμπειρος, γνώστης).

Ο.- ὁδός, ὁλκάς (= πλοίο που ρυμουλκεῖται, φορτηγό), ὁλκή (= ἑλξη, εἰσπνοή, βάρος), ὁ ὁλκός (= μηχανήμα με το οποίο ἔσερναν τα πλοία, λουρί, χαλινός, τροχιά, αὐλάκι), ὁλμος, ὁλος, ὁρμαθός, ὁρμή, ὁ ὁρμος, ὁ ὁρος, τὸ ὄριον, ὀρίζω, ὀράω -ῶ, ὄσιος.

Ω.- ὦρα, ὠραιός, ὠριμος.

3. Θέση του τόνου και του πνεύματος

48. α) Στα απλά φωνήεντα και τους καταχρηστικούς διφθόγγους, ὅταν γράφονται με μικρά γράμματα, ο τόνος ἢ το πνεῦμα σημειώνεται ἀπὸ πάνω: ἀρέτῃ, ἐορτῇ, τῷ ἀνθρώπῳ, ἡώς, ᾠδεῖν· ὅταν εἶναι κεφαλαία.

σημειώνεται εμπρός και προς τα πάνω: *Ἀθηνᾶ, Ἑλλάς, Ἡώς, Ὡδεῖον* ή *Ὡδεῖον*.

β) Στους κύριους διφθόγγους ο τόνος ή το πνεύμα σημειώνεται πάνω στο δεύτερο φωνήεν: *αὐτός, αἶρετός, εὕρισκω, ναυτής, σφαῖρα, Αἰγεύς*.

γ) Όταν ο τόνος και το πνεύμα βρίσκονται στην ίδια συλλαβή, τότε η οξεία ή η βαρεία σημειώνεται ύστερ' από το πνεύμα και η περισπωμένη από πάνω του: *ἄνθρωπος, Ἑλλήν, αὐρίον, Αἴας ὃς ἦρως ἦν, εὖρος, Ἥρα, ἦπαρ*.

δ) Ο τόνος και το πνεύμα παραλείπονται σε λέξεις που γράφονται ολόκληρες με κεφαλαία: *ΕΛΛΑΣ, ΑΙΓΙΝΑ, ΠΑΡΘΕΝΩΝ*.

Γ'. Ἄλλα σημεία στο γραπτό λόγο

1. Βοηθητικά ορθογραφικά σημεία

49. Στο γραπτό λόγο χρησιμοποιούνται και τα ακόλουθα βοηθητικά ορθογραφικά σημεία:

1) Η υποδιαστολή (,) που είναι ὅμοια με το κόμμα και σημειώνεται συνήθως στην αναφορική αντωνυμία *ὁ,τι*, για να την ξεχωρίσει από τον ειδικό σύνδεσμο *ὅτι*.

2) Τα διαλυτικά ('), που σημειώνονται πάνω στο *ι* ή *υ*, όταν χρειάζεται να δηλωθεῖ ὅτι το *ι* ή το *υ* δε σχηματίζει διφθόγγο με το προηγούμενο φωνήεν μιας λέξης: *Ἀχαῖα, δοῖκός πραῶναι, προὔπαρχω*.

3) Ο *απόστροφος* (·), που σημειώνεται στην ἐκθλιψη (§ 57).

4) Η *κορωνίδα* (·), που σημειώνεται στην κράση (§ 55).

5) Το *ενωτικό* (-), μια γραμμούλα, μικρότερη από την παύλα, που χρησιμεύει για να ενώνει τις συλλαβές στις οποίες χωρίζεται μια λέξη: *θά-λασ-σα*. Το ενωτικό χρησιμεύει κυρίως στο τέλος της γραμμής, όταν

(κατά τους κανόνες του συλλαβισμού).

2. Σημεία της στίξης

50. Στο γραπτό λόγο, εκτός από τους τόνους, τα πνεύματα και τα παραπάνω βοηθητικά σημεία, χρησιμοποιούνται και μερικά ἄλλα σημά-

δια που ευκολύνουν το διάβασμα, δείχνοντας πού και πόσο πρέπει να σταματά κάθε φορά η φωνή μας και πώς να χρωματίζεται κατά το νόημα. Τα σημάδια αυτά λέγονται **σημεία της στίξης**.

Τέτοιὰ σημεία είναι τα ακόλουθα:

1) Η **τελεία** **στιγμή** ή απλώς **τελεία** (.)· σημειώνεται εκεί όπου τελειώνει περίοδος, δηλ. τμήμα του λόγου που περιέχει ένα ακέραιο νόημα.

2) Η **μέση** ή **άνω στιγμή** ή **επάνω τελεία** (·)· χρησιμεύει γιὰ νά δείξουμε ότι πρέπει να γίνει μικρότερη διακοπή απ' ό,τι με την τελεία και σημειώνεται στο τέλος τμήματος μιας περιόδου με νόημα κάπως ανεξάρτητο, που συμπληρώνεται με το επόμενο τμήμα.

3) Η **υποδιαστολή** ή το **κόμμα** (,)· χρησιμεύει για να δείξουμε πολύ μικρή διακοπή, εκεί όπου λογικά χωρίζονται μεταξύ τους οι προτάσεις μιας περιόδου ή ορισμένες λέξεις στην ίδια πρόταση.

Παράδειγμα για τη χρήση της τελείας, της επάνω τελείας και του κόμματος: *Μηδέποτε μηδέν αίσχρὸν ποιήσας ἔλπιζε λήσειν· καὶ γάρ, ἂν τοὺς ἄλλους λάθης, σεαυτῷ συνειδήσεις. Τοὺς μὲν θεοὺς φοβοῦ, τοὺς δὲ γονεῖς τίμα, τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου, τοῖς δὲ νόμοις πείθου.*

4) Το **ερωτηματικό** (?)· σημειώνεται ύστερ' από μια ερωτηματική λέξη ή στο τέλος μιας φράσης, όταν με αυτήν εκφέρεται ευθεία ερώτηση: *τί; πῶς; - Ὁ Πατήρ σε ἀρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε;*

5) Το **θαυμαστικό** ή **επιφωνηματικό** (!)· σημειώνεται ύστερ' από τα επιφωνήματα και από κάθε επιφωνηματική λέξη ή φράση που εκφράζει θαυμασμό, αναφώνηση, χαρά, φόβο, έκπληξη και γενικά κάποιο ψυχικό πάθος: *οἱμοί! φεῦ! Ἡράκλεις! Ὡς καλὸς μοι ὁ πάππος!*

6) Τα **αποσιωπητικά** (...)· φανερόνουν διακοπή του λόγου ή σκόπιμη αποσιώπηση λέξεων από φόβο, εντροπή, περιφρόνηση κτλ., ή για να δοθεί περισσότερη έμφαση σ' εκείνο που παραλείπεται: *Καὶ ἔὰν μὲν ἑκὼν πείθεται..., εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον ἐθούουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς.*

7) Η **παύλα** (–)· φανερώνει διακοπή του λόγου μετά τήν οποία ακολουθεί κάποιο επιπρόσθετο συμπλήρωμα των προηγουμένων ή μια απότομη στροφή του λόγου: *Ἐλέγτο δὲ ὁ στόλος (= ἡ εκστρατεία) εἶναι εἰς Πισίδας. Ἐστρατεύετο μὲν δὴ (ενν. ὁ Ξενοφών) οὕτως ἐξαπατηθείς – οὐχ ὑπὸ Πραξέου.*

8) Η **παρένθεση** ((...))· χρησιμεύει για να περικλείσει λέξη ή φράση που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα, αλλά και που μπορεί να λείπει: *Ἐν δὲ τοῦτοις τοῖς νομοθέταις μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (εἰσὶ γὰρ ὑμῖν ἱκανοί), ἀλλὰ τοὺς εἰς τὸ παρὸν βλέποντας ὑμᾶς λύσατε.*

9) Η **διαλή** **παύλα** (— — —)· χρησιμεύει για ν' απομονώνει μια φράση, όπως γίνεται και με την παρένθεση· χρησιμοποιείται ιδίως, όταν η φράση που απομονώνεται δεν έχει τόσο δευτερεύουσα σημασία, ώστε να κλειστεί σε παρένθεση: *Ὁ δὲ Πρόξενος — εὖχε γὰρ δοτερός προσίων καὶ τῆς αὐτῶ ἐπομένη τῶν ὁπλιτῶν — εὐθὺς οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγον ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἔδειτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα.*

10) Τα **παραγωγικά** («...»), μέσα στα οποία μνημονεύονται κατά λέξη οι λόγοι ενός προσώπου: *Εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο (ενν. ὁ Κύρος), ἀλλ' εἰπὼν «Τὸν ἄνδρα ὁρῶ» ἔετο ἐπ' αὐτόν. «Τὴ οὖν». Ἄν τις εἴποι, «ταῦτα λέγεις ἡμῖν;»*

ΦΘΟΓΓΙΚΑ ΠΑΘΗ

51. Οι λέξεις δε μένουν πάντοτε αμετάβλητες, όπως σχηματίστηκαν εξαρχής. Συχνά αλλάζουν μορφή, γιατί οι φθόγγοι τους χάνονται ή συγχωνεύονται ή με οποίονδήποτε τρόπο μεταβάλλονται (πβ. τα νεοελλ.: *ημέρα* - *μέρα*, από αυτού - απ' αυτού· *λέγω* - *λέω*· το *έφερα* - το *φερα*· *φωνάζετε* - *φωνάζτε* - *φωνάχτε* κτλ.).

Οι διάφορες αποβολές, συγχωνεύσεις και κάθε είδους μεταβολές των φθόγγων λέγονται **φθογγικά πάθη**.

Α'. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων

1. Χασμωδία. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων για την αποφυγή της χασμωδίας

52. Όταν σε μια λέξη ή ανάμεσα σε δύο γειτονικές λέξεις βρεθούν στη σειρά φωνήεντα ή διφθόγγοι, λέμε ότι υπάρχει **χασμωδία**: *ἀγαπάει, ὁ ἀνὴρ, ἐπὶ αὐτοῦ, ἔλεγε ἐκεῖνος, ἔλεγε οὗτος, αἶ*.

Για την αποφυγή της χασμωδίας συμβαίνουν αρισμένα πάθη των φωνηέντων και διφθόγγων (*συναίρεση, κράση, ἐκθλιψη* κτλ.), που με μία λέξη λέγονται **συναλοιφή**. Άλλοτε πάλι για την αποφυγή της χασμωδίας γίνεται πρόσληψη **εμφωνικών συμφώνων**.

Όλα αυτά εξετάζονται παρακάτω.

α) Συναίρεση

53. **Συναίρεση** λέγεται η συγχώνευση μέσα στην ίδια λέξη δύο στη σειρά φωνηέντων ή φωνήεντος και διφθόγγου σ' ένα μακρόχρονο φωνήεν ή σ' ένα διφθόγγο: *σικκα* - *σικῆ*, *τιμάμεν* - *τιμῶμεν*, *ποιῶμεν*, - *ποιῶμεν*, *τιμάει* - *τιμᾷ*· *προέλεγον* - *προῦλεγον*, *προεθυμήθην* - *προυθυμήθην*.

54. Η συλλαβή που προέρχεται από τη συναίρεση κανονικά τονίζε-

ται, αν πριν από τη συναίρεση τονίζοταν η μία από τις δύο συλλαβές που συναιρούνται: *τιμάω - τιμᾶ, συκεῶν - συκῶν*· αλλά *τίμαε - τίμα Σωκράτεος - Σωκράτους* (πβ. § 39, 4, § 100, 2, καθώς και § 164 και § 183, 2).

β) Κράση

55. Κράση λέγεται η συγχώνευση του τελικού φωνήεντος ή διφθόγγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό διφθογγο της ακόλουθης: *τὰ ἄλλα - τᾶλλα, τὸ ὄνομα - τοῦνομα, μέντοι ἄν - μεντᾶν, ἐγὼ οἶμαι - ἐγῶμαι*.

Πάνω στο φωνήεν που προκύπτει από την κράση γράφεται ένα σημάδι που είναι όμοιο με την ψιλή και λέγεται *κορωνίδα* (βλ. § 49, 4): *καὶ ἐγῶ - καγῶ*· αν από την κράση προκύπτει κύριος διφθογγος, η κορωνίδα σημειώνεται στο δεύτερο φωνήεν του διφθογγού: *τὰ αὐτὰ - ταυτᾶ*.

Όταν όμως η πρώτη από τις λέξεις που συγχωνεύονται είναι τύπος που αποτελείται μόνο από ένα φωνήεν ή ένα διφθογγο με δασεία (π.χ. *ὁ, οί, ἦ, αἶ, ἦ, ὁ, οὐ* κτλ.), τότε στη θέση της κορωνίδας σημειώνεται η δασεία: *ὁ ἀνὴρ - ἀνῆρ· ὁ ἀνθρώπος - ἀνθρώπος· ἃ ἄν· ἄν· οὐ ἔνεκα - οὔνεκα*.

56. Κράση με τις αμέσως επόμενες λέξεις παθαίνουν συνήθως:

1) Οι τύποι του άρθρου και της αναφορικής αντωνυμίας *ὁς, ἥ, ὃ*, που λήγουν σε φωνήεν ή διφθογγο, καθώς και το κλητικό *ὦ ὁ ἀνθρώπος = ἀνθρώπος*, τοῦ ἀνδρός = *τάνδρός*, *τὰ ἐμὰ = τὰμά*, *ὃ ἐγὼ = ἀγῶ, οὐ ἔνεκα = οὔνεκα*, *ὦ ἀγαθὲ = ὠγαθέ*·

2) η λέξη *ἐγὼ* με τὴ λέξη *οἶδα (= γνωρίζω)* ή με τη λέξη *οἶμαι (= νομίζω)*: *ἐγὼ οἶδα = ἐγῶδα, ἐγὼ οἶμαι = ἐγῶμαι*·

3) ο σύνδεσμος *μέντοι* με το μόριο *ἄν*: *μέντοι ἄν = μεντᾶν*·

4) ο σύνδεσμος *καί*: *καὶ ἐγὼ = καγῶ, καὶ εἶτα = κῆτα*·

5) η πρόθεση *πρὶ*: *πρὶ ἔργου = προῆργου*.

57. Ἐκθλιψη λέγεται η αποβολή του τελικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης εμπρός από το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό διφθογγο της ακόλουθης: *ἀπὸ ἐμοῦ = ἀπ' ἐμοῦ, οὔτε αὐτὸς = οὔτ' αὐτός*.

Πάνω από τη θέση του φωνήεντος που παθαίνει εκθλιψη γράφεται

ένα σημάδι που είναι όμοιο με ψιλή και λέγεται **απόστροφος** (βλ. § 49, 3): *ἀπὸ ἐμοῦ* = *ἀπ' ἐμοῦ*· όταν όμως η έκθλιψη γίνεται κατὰ τη σύνθεσις λέξεων, δε σημειώνεται ο απόστροφος: *ἀπὸ ἐχέω* = *ἀπέχω*.

58. Ο τόνος του φωνήεντος που παθαίνει έκθλιψη (αν τούτο ταναζόταν πριν από την έκθλιψη):

1) στις άκλιτες λέξεις χάνεται μαζί με το φωνήεν που εκθλίβεται: *παρὰ ἐμοῦ* = *παρ' ἐμοῦ*, *ἐπὶ αὐτοῦ* = *ἐπ' αὐτοῦ*, *ἀλλὰ ἐκεῖνος* = *ἀλλ' ἐκεῖνος*.

2) στις κλιτές λέξεις και στο αριθμητικό *ἐπτά* ανεβαίνει στην προηγούμενη συλλαβή, πάντα ως οξεία: *δεῖνὰ ἑπαθον* = *δεῖν' ἑπαθον*, *φημί ἐγὼ* = *φήμ' ἐγὼ*, *ἐπτά ἦσαν* = *ἐπτ' ἦσαν*.

59. Αν ύστερ' από την έκθλιψη απομένει στο τέλος της λέξης άφωνο φιλόπνοο (κ, π, τ) και η ακόλουθη λέξη δασύνεται, τότε το φιλόπνοο τρέπεται στο αντίστοιχό του (ομόφωνο) δασύπνοο, δηλ. το κ σε χ, το π σε φ, το τ σε θ: *ἀπὸ ἡμῶν* = *ἀφ' ἡμῶν*, *κατὰ ἡμῶν* = *καθ' ἡμῶν*· αν ύστερ' από την έκθλιψη απομένουν δύο ετερόφωνα φιλόπνοα (κτ ή πτ), τότε εμπρός από λέξη που έχει δασεία τρέπονται και τα δύο στα αντίστοιχά τους δασύπνοα: *νύκτα δλην* = *νύχθ' δλην*, *νύκτα (καί) ἡμέραν* = *νυχθημερόν*, *ἐπτά ἡμέραι* = *εφθήμερος*.

δ) Αφαίρεση, υφαίρεση

60. 1) Κάποτε, και ιδίως στην ποίηση, γίνεται **αφαίρεση**, δηλ. αποβολή του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης, όταν η προηγούμενη λέγει σε μακρόχρονο φωνήεν ή σε δίφθογγο. Τότε πάνω από τη θέση του φωνήεντος που χάθηκε σημειώνεται ο απόστροφος: *αὕτη κείνη*, *ὦ γὰρ θέ, εἴη ᾗ ἐμοῦ* (αντί *εἴη ἐξ ἐμοῦ*) που *κείνη ἔστιν*; (Πβ. τα νεοελλ.: να 'μοσε, ποῦ 'κει;).

2) Γίνεται κάποτε και μέσα στην ίδια λέξη αποβολή ενός από δύο όμοια βραχύχρονα φωνήεντα ή αποβολή του : των διφθόγγων εμπρός από φωνήεν· η αποβολή αυτή λέγεται **υφαίρεση**: *βοηθός* - *βοηθός*, *Ἡρακλῆα* - *Ἡρακλέα*, *αἰεὶ* - *δεῖ*, *ἐλαία* - *ἐλάα*, *πλείονος* - *πλέονος*, *Ἀρειοπαγίτης* - *Ἀρεοπαγίτης* κτλ. (πβ. τα νεοελλ.: *αλκοολισμός* - *αλκολισμός*, *χρυσόχθος* - *χρυσόχος*, *αρματολό(γ)ος* - *αρματολός* κτλ.).

ε) Πρόσληψη προσθετών ή ευφωνικών συμφώνων

61. Μερικές λέξεις που λήγουν σε φωνήεν, όταν βρεθούν εμπρός

από λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο, παίρνουν στο τέλος ορισμένα σύμφωνα που συντελούν στην ευφωνία, δηλ. στην αποφυγή της χασμωδίας. Τέτοια σύμφωνα είναι το ν και το κ (ή χ), που λέγονται προσθετά ή ευφωνικά σύμφωνα.

Από αυτά:

1) Το ευφωνικό ν το παίρνουν εμπρός από φωνήεν: α) οι τύποι κλιτών και άκλιτων λέξεων που λήγουν σε -σι: *ἀνδράσι(ν)*, *εὐγενέσι(ν)*, *ἄπασιν(ν)*, *εἴκοσι(ν)*, *ἐλθοῦσι(ν)*, *λέγουσιν οὗτοι*, *παντάπασι(ν)*, *Ἀθηναῖσι(ν)*, *πέρσι(ν)*.

β) οι τύποι του γ' εν. προσ. των ρημάτων που λήγουν σε -ε και ο ρηματικός τύπος *ἔστί*: *ἔλνε(ν)*, *ἔλνεσεν(ν)*, *ἔλεγκε(ν)*, *ἦλθεν οὗτος*, *ἔστιν ἀγαθός*.

2) Το ευφωνικό κ το παίρνει το αρνητικό *οὐ* εμπρός από φωνήεν που έχει ψιλή· όταν όμως το *οὐ* βρεθεί εμπρός από φωνήεν με δασεία, τότε το ευφωνικό κ τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνεο, δηλ. γίνεται χ: *οὐ λέγω* - *οὐκ ἔχω* - *οὐχ ὑπομένω* (βλ. § 59).

2. Ἄλλα πάθη των φωνήεντων

62. Πολλές φορές τα φωνήεντα παρουσιάζουν διάφορα πάθη στο θέμα των λέξεων. Τέτοια πάθη είναι τα εξής:

1) Η *συγκοπή*, δηλ. η αποβολή του βραχύχρονου φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα: *πατέρ-ος* = *πατρός*, *γι-γέν-ομαι* = *γίνομαι*, *ἔ-σεχ-ον* = *ἔσχον* (πβ. τα νεοελλ.: *καρυφή* - *καρφή*, *φέρετε* - *φέρετε*).

2) Η *ανάπτυξη*, δηλ. η πρόσληψη ενός φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα, που γίνεται συνήθως για να διευκολυνθεί η προφορά· π.χ. στους τύπους *πατρ-ά-σι*, *μητρ-ά-σιν*, *ἀνδρ-ά-σι* κτλ. αναπτύχθηκε το φωνήεν α ανάμεσα στο συγκομμένο θέμα και στην κατάληξη (βλ. § 131, 2).

3) Η *μετάθεση*, δηλ. η μετατόπιση ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε άλλη θέση μέσα στη λέξη: *Μοτιλήνη* = *Μιτυλήνη*, *Πνύκα* = *Πόκνα* (πβ. τα νεοελλ.: *Τθάκη* - *Θιάκι*, *όνειρο* - *εἴηρα*).

4) Η *απομοίωση*, δηλ. η μεταβολή ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε φωνήεν όμοιο με το φωνήεν της εκόμενης ή προηγούμενης συλλαβής του θέματος: *ἄτε-*

ρος = ἕτερος, Ἐρχομενός = Ὀρχομενός, ὀβελός = ὀβαλός (πβ. το νεοελλ.: σιρόκος - σορόκας).

5) Η **ανταμειψαχώρησις**, δηλ. η αμοιβαία αλλαγή του χρόνου ενός μακρόχρονου φωνήεντος με το χρόνο του αμέσως επόμενου βραχύχρονου φωνήεντος: τοῦ βασιλῆος - τοῦ βασιλέως· τὸν βασιλῆα - τὸν βασιλέα· τῆς πόλεως - τῆς πόλεως (§ 112, 2).

6) Η **ποσοτική μεταβολή** ή απλώς **τροπή**, δηλ. η μεταβολή ενός φωνήεντος σε άλλο φωνήεν του ίδιου χρόνου (ενός βραχύχρονου σε άλλο επίσης βραχύχρονο ή ενός μακρόχρονου σε άλλο επίσης μακρόχρονο): λέγω - λόγος· βράχω - βροχή· ἀμείβω - ἀμοιβή· λείπω - λέλοιπα, λοιπός· σπώδω - σπουδή· ῥήγνυμι - ῥωγμή.

7) Η **ποσοτική μεταβολή**, δηλ. η μεταβολή του μακρόχρονου φωνήεντος σε βραχύχρονο ή του βραχύχρονου σε μακρόχρονο· έτσι η ποσοτική μεταβολή είναι:

α) **βράχυνση** ή **συστολή**, δηλ. μεταβολή του μακρόχρονου φωνήεντος ή του διφθόγγου σε βραχύχρονο φωνήεν: δίδωμι, δῶρον, δίδωμαι, δόσις· ἔστημι - ἔσθω, τίθημι - τίθω, θέσις· λείπω - ἔλειπον· φεύγω - ἔφυγον, φῶγῃ - ἀκούω - ἀκούῃ.

β) **ἐκτετασις**, δηλ. μεταβολή του βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο: ποίω - ποιήσω, ποιητής· δηλώω - δηλώσω, δηλώσις· ἐλπίζω - ἔλπιζον, ἔλπισα· στοά - στατικός.

Κάποτε η έκταση ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο φωνήεν ή σε διφθόγγο γίνεται ὕστερ' από την αποβολή ενός ή περισσότερων συμφώνων που ακολουθούν: η τέτοιου είδους έκταση λέγεται **αντέκταση** ή **αναπληρωτική έκταση**:

τάλαν-ς = τάλαν· ἔν-ς = εἶς· λοθέν-ς = λοθείς· λέον-σι = λέου-σι.

Β'. Πάθη συμφώνων

63. Όπως στα φωνήεντα, έτσι και στα σύμφωνα παρουσιάζονται διάφορα πάθη. Αυτά τις περισσότερες φορές συμβαίνουν για να διευκολυνθεί η προφορά, όταν συμπέσουν ορισμένα σύμφωνα στην ίδια λέξη.

Τα κυριότερα πάθη των συμφώνων είναι η **αποβολή**, η **ανάπτυξη**, η **μετάθεσις**, η **ένωσις** ή **συγχώνευσις**, η **αφομοίωσις**, η **ανομοίωσις** και η **τροπή**.

α) Αποβολή συμφώνων

64. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποβάλλονται, δηλ. χάνονται, ένα ή περισσότερα σύμφωνα στην αρχή της λέξης, στο εσωτερικό ή στο τέλος της· το φαινόμενο αυτό λέγεται **αποβολή**.

1) Το σ, όταν βρίσκεται μέσα στη λέξη ανάμεσα σε δύο σύμφωνα ή ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, συχνά αποβάλλεται· επίσης στους αρχαιότερους χρόνους, όταν βρισκόταν στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν, συχνά έπαυε ν' ακούσται, και τη θέση του την έπαιρνε η δασεία (η οποία συνόδευε το φωνήεν που έμεινε ως αρχικό):

(ανάμεσα σε δύο σύμφωνα) γέγραφε = γέγραφε· εστάλθαι = εστάλθαι·

(ανάμεσα σε δύο φωνήεντα) έλεγεω = έλεγεο και με συναίρεση = έλεγον· γένεσος = γένεος και με συναίρεση = γένους·

(στην αρχή της λέξης) αέπομαι = έπομαι· σίστημι = ιστῃμι.

2) Το j (βλ. § 16, σημ.) από τους παλαιότερους χρόνους αποβλήθηκε στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν και τη θέση του την πήρε η δασεία· μέσα όμως στη λέξη ανάμεσα σε δύο φωνήεντα αποβλήθηκε ολότελο: *ήπαρ* = *ήπαρ*· *ίσημι* = *ισημι* (= ρίχνω)· *τιμάω* = *τιμάω* -*ω*· *ποιέω* = *ποιέω* -*ω*· *δηλόω* = *δηλόω* -*ω*.

3) Το F (βλ. § 16, σημ.) στην αρχή της λέξης εμπρός από φωνήεν ή μέσα στη λέξη ανάμεσα σε δύο φωνήεντα αποβλήθηκε: *Φέρων* = *έρων*· *Φοῖνος* = *οῖνος*· *πνέω* (προφ. πνεύω, πβ. πνεῦμα) = *πνέω*· *Φέφοικα* = *έοικα*.

4) Το ν εμπρός από το σ κανονικά αποβάλλεται, άλλοτε με αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος και άλλοτε χωρίς αντέκταση (βλ. § 62, 7, β):

(με αντέκταση, συνήθως στην ονομ. του εν.) *μέλαιν-ς* = *μέλας*, *κτέν-ς* = *κτείς*· *έν-ς* = *είς*.

(χωρίς αντέκταση, συνήθως στη δοτ. του πληθ.) *κτεν-σί* = *κτεσί*· *ποιέν-σι* = *ποιέσι*· *γείτον-σι* = *γείτοσι*.

5) Τα **οδοντικά** τ, θ, θ εμπρός από το σ αποβάλλονται: *τάπη-ς* = *τάπη*, *έλπιθ-ς* = *έλπις*, *δρηθ-ς* = *δρης*· *τάπη-σι* = *τάπησι*· έτσι και *νύκ-ς* = *νύξ*, *δνακ-ς* = *δναξ* (βλ. § 21, 2).

6) Τα **συμπλέγματα** ντ, νθ, νθ εμπρός από το σ αποβάλλονται πάντοτε με αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος (βλ. §

62, 7, β): τοῖς λέοντι-σι = λέουσι, τοῖς ἀνδριάντι-σι = ἀνδριᾶσι, ὁ λυθέντ-ς = λυθείς, ὁ χαρίεντ-ς = χαρίεις· σπένδ-ω (= κάνω σπονδή), μέλλ. σπένδ-σω = σπείσω· πάσχω, μέλλ. (από το θ. πενθ-) πένθ-σομαι = πείσομαι (= θα πάθω).

7) Σύμφωνα όχι τελικά ελληνικών λέξεων (βλ. § 29, β), όταν βρεθούν στο τέλος μιας λέξης, χωρίς άλλη κατάληξη, αποβάλλονται: (του σώματ-ος) τὸ σῶματ = τὸ σῶμα· (τοῦ λέοντ-ος) ὃ λέοντ = ὃ λέον· (τοῦ γάλακτ-ος) τὸ γάλακτ = τὸ γάλα· (τοῦ παντ-ός) τὸ παντ = τὸ πᾶν.

β) Ανάπτυξη συμφώνων

65. Η εμφάνιση νέου συμφώνου, που δεν υπήρχε αρχικά, στο θέμα μιας λέξης λέγεται **ανάπτυξη** (το σύμφωνο αναπτύσσεται, δηλ. παρουσιάζεται εκεί όπου πριν δεν υπήρχε). Η ανάπτυξη συνήθως γίνεται για να διευκολυνθεί η προφορά (πβ. § 62, 2):

1) Ανάμεσα στο **μ** και το **ρ** ή ανάμεσα στο **μ** και το **λ** αναπτύσσεται σε μερικές λέξεις ο φθόγγος **β**: (από το μεσημερία =) μεσημ-ρία = μεσημ-β-ρία· (ἐ-μολ-ον = ἦρθα· πβ. μολών λαβέ· θ. μολ- = μλω· από αυτό ο πα-ρακείμ. μέ-μλω-κα =) μέμ-β-λωκα· γαμ-ρός = γαμ-β-ρός (πβ. , ιδιωματικό νεοελλ. χαμηλά = χαμλά = χαμπλά).

2) Ανάμεσα στο **ν** και το **ρ** αναπτύσσεται ο φθόγγος **δ**: (από το ανέρ-ος με συγκοπή: ἀνρ-ός =) ανδρός (βλ. § 130, 1).

3) Εμπρός από το αρχικό **ρ** μιας λέξης αναπτύσσεται και ένα άλλο **ρ**, δηλ. το αρχικό **ρ** διπλασιάζεται, όταν βρεθεί πριν από αυτό βραχύχρονο φωνήεν από αύξηση ή αναδιπλασιασμό ή από σύνθεση με άλλη λέξη: ρί-πτω - ἔρριπτον - ἔρριφα· ῥητός - ἄρρητος - ἀπόρρητος· ρυθμός - ἄρρυθμος· ῥωστός - ἄρρωστος· αλλά: εὐρυθμος, εὐρωστος.

γ) Μετάθεση του **j** · (επένθεση)

66. **Μετάθεση**, δηλ. μετατόπιση σε άλλη θέση μέσα στη λέξη, μπορεί να πάθει όχι μόνο ένα βραχύχρονο φωνήεν (όπως είδαμε στην § 62, 3), αλλά και το ημίφωνο **j** (βλ. § 16, σημ.). Τούτο, όταν βρίσκεται ύστερ' από τους φθόγγους -αν-, -αρ-, -ορ-, μετατοπίζεται πριν από το **ν** ή το **ρ**· τότε ενώνεται με το προηγούμενο **α** ή **ο** σε δίφθογγο **αι** ή **οι**.

Η μετάθεση αυτή του *j* και η τοποθέτησή του ανάμεσα στο φωνήεν *a* ή *o* και στο σύμφωνο *v* ή *p* λέγεται και *επένθεση*¹:

(θ. *μαραν*-, πβ. *ἐ-μαράν-θην*) *μαράν-ιω* = *μαραίνω*.

(θ. *μελαν*-, πβ. *μέλαν-ος*), ή *μέλαν-ja* = *μέλινα*.

(θ. *χαρ*-, πβ. *χαρ-ά, ἐ-χάρ-ην*) *χάρ-ιω* = *χαίρω*.

(θ. *μορ*-, πβ. *μόρ-ιον*) *μόρ-ja* = *μοῖρα*.

(Πβ. το νεοελλ. *χαμαῖλι* = *χαῖμαλι*).

δ) Ένωση ή συγχώνευση συμφώνων

67. Σε μερικές περιπτώσεις ένα σύμφωνο ενώνεται ή συγχωνεύεται με άλλο. Τέτοιες *ενώσεις ή συγχωνεύσεις* συμφώνων είναι συνήθως οι ακόλουθες:

1) Ουρανικό (*κ, γ, χ*) όταν βρίσκεται εμπρός από το *a*, ενώνεται με αυτό σε *ξ*: *χαλικό* (*κ, β, φ*) εμπρός από το *a* ενώνεται με αυτό σε *ψ*: *πίνακ-ς* = *πίναξ*, *πίνακ-σι* = *πίναξι*, *ἐλεγ-σα* = *ἐλεξα*, *ὄνυχ-ς* = *ὄνυξ*. *κῶνωπ-ς* = *κῶνωψ*, *κῶνωπ-σι* = *κῶνωψι*, *Ἄραβ-ς* = *Ἄραψ*, *ἐγραφ-σα* = *ἐγραψα* (βλ. § 21, 2).

2) Το ημίφωνο *j* (βλ. § 16, σημ.) σε αρχαιότατους χρόνους:

α) ὕστερ' από τα ουρανικά (*κ, γ, χ*) ή πιο σπάνια ὕστερ' από τα οδοντικά *τ* και *θ* συγχωνεύτηκε με αυτά σε *σσ* ή *ττ*:

φυλάκ-ιω = *φυλάσσω* ή *φυλάττω*, *ἀλλάγ-ιω* = *ἀλλάσσω* ή *ἀλλάττω*, *ταράχ-ιω* = *ταράσσω* ή *ταράττω*, *ἐλάχ-γων* = *ἐλάσσω* ή *ἐλάττω*.

χαρίετ-ja = *χαρίεσσα*, *πυρέτ-ιω* = *πυρέσσω* ή *πυρέττω*, *πλάτ-ιω* ή *πλάθ-ιω* = *πλάσσω*.

β) ὕστερ' από το οδοντικό *δ* συγχωνεύτηκε με αυτό σε *ζ*:

παίδ-ιω = *παίζω*, *ἐλπίδ-ιω* = *ἐλπίζω*, *ἐρίδ-ιω* = *ἐρίζω*.

γ) ὕστερ' από τα συμφωνικά συμπλέγματα *ντ*, *νθ*, *νθ* συγχωνεύτηκε πρώτα με το οδοντικό *τ*, *δ*, *θ* σε *σ* και έπειτα έγινε αποβολή του *v* με α-ντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος:

πᾶντ-ja = *πάνσα* = *πάσα*, *παιδευθέντ-ja* = *παιδευθένσα* = *παιδευθεῖσα*, *ἐκόντ-ja* = *ἐκόνσα* = *ἐκοῦσα* (πβ. § 64, 4).

1. Από το ρήμα *ἐπενθίθεμαι* = παίρνω θέση ἀνάμεσα, παρεμβάλλομαι.

α) Αφομοίωση συμφώνων

68. Αφομοίωση συμφώνου λέγεται η μεταβολή του σε σύμφωνο όμοιο με άλλο αμέσως επόμενο ή προηγούμενο στην ίδια λέξη (πβ. § 62, 4). Σε τέτοια περίπτωση λέμε ότι το σύμφωνο αφομοιώνεται με το άλλο.

1) **Χειλικό** (π, β, φ), όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο μ αφομοιώνεται με αυτό, δηλ. γίνεται και αυτό μ: βλέπ-μα = βλέμμα· τριβ-μα = τμήμα· γεγραφ-μένος = γεγραμμένος.

2) Το **συριστικό σ** ύστερ' από υγρά (λ, ρ) ή ένρινο (μ, ν) σε αρχαιότερους χρόνους αφομοιώθηκε πρώτα με αυτό, έπειτα όμως έγινε απλοποίηση των δύο όμοιων συμφώνων (λλ, ρρ - μι, νν) και αντέκταση του προηγούμενου βραχύχρονου φωνήεντος (§ 62, 7, β):

(στέλλω, θ. στέλ-) έ-στέλ-σα = έστειλα·

(καθαίρω, θ. καθάρ-) έ-κάθαρ-σα = εκάθαρρα = εκάθηρα·

(νέμω, θ. νεμ-) έ-νεμ-σα = ενεμμα = ενειμα·

(κρίνω, θ. κρίν-) έ-κριν-σα = εκριννα = εκρινα.

3) Το **συριστικό α**, όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο ν, συνήθως αφομοιώνεται με αυτό: οβέσ-νυ-μι = οβέννυμι, ζώσ-νυ-μι = ζώννυμι, Πελοπόδ-νησος = Πελοπόννησος.

4) Το **ημίφωνο j** σε αρχαιότετους χρόνους:

α) ύστερ' από το λ αφομοιώθηκε με αυτό: (θ. άγγελ-) άγγέλ-jω = άγγέλλω, (θ. σφαλ-) σφάλ-jω = σφάλλω·

β) ύστερ' από το ν ή το ρ, όταν υπήρχε πριν από αυτά ε ή ι ή υ, αφομοιώθηκε πρώτα με το ν ή το ρ, έπειτα όμως έγινε απλοποίηση των δύο όμοιων συμφώνων και αντέκταση του προηγούμενου ε σε ει, του ι σε ι και του υ σε υ:

(θ. κτεν-) κτέν-jω = κτέννω = κτείνω· (θ. σπερ-) σπέρ-jω = σπέρρω = σπείρω· (θ. οϊκτίρ-) οϊκτίρ-jω = οϊκτίρρω = οϊκτίρω· (θ. άμυν) άμυν-jω = άμύνω = άμυνω.

5) Το **ένρινο ν**, όταν βρεθεί εμπρός από το ένρινο μ ή εμπρός από τα υγρά λ, ρ, συνήθως αφομοιώνεται με αυτά: ώζυν-μένος = ώζυμμένος, παν-μεγέθης = παμμεγέθης, πλην-μελής = πλημμελής, πάν-λευκος = πάλλευκος, συκ-ρέω = συρρέω, παλίν-ροια = παλίρροια.

ζ) Ανομοίωση συμφώνων

69. Αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στην αφομοίωση, για να διευκολύνεται η προφορά αποφεύγονται σε ορισμένες περιπτώσεις δύο όμοια σύμφωνα σε δύο αλληπάλληλες συλλαβές της ίδιας λέξης. Έτσι π.χ. το *χε-χόρευκα* γίνεται *κεχόρευκα*, το *γινώσκω* γίνεται *γινώσκω* κτλ. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **ανομοίωση**¹.

Η ανομοίωση είναι δύο ειδών:

1) Ανομοίωση με τροπή

α) Όταν δύο γειτονικές συλλαβές μιας λέξης αρχίζουν από άφωνο δασύπνοο, τότε κανονικά γίνεται τροπή του συμφώνου της πρώτης συλλαβής στο αντίστοιχο του ψιλόπνοο (το *χ* γίνεται *κ*, το *φ* γίνεται *π*, το *θ* γίνεται *τ*): (*χαρευώ*) *χε-χόρευκα* = *κεχόρευκα*. (*φονεύω*) *φε-φόνευκα* = *πε-φόνευκα*. (*θύω*) *θέ-θυκα* = *τέθυκα*, *θυ-θήσομαι* = *τυθήσομαι*. (*τίθεμαι*) *έ-θέ-θην* - *έτεθην*. ή *θρίξ*, *ταῖς θρίξι* (θ. *θριχ.*), αλλά: *τριχός* (αντί *θριχός*), *τρίχες* (αντί *θρίχες*). *θρέφω* (θ. *θρεφ.*), αλλά: *τρέφω* (αντί *θρέφω*), *τροφή* (αντί *θροφή*) κτλ.

Αλλά σε μερικές λέξεις ή τύπους λέξεων δε γίνεται ανομοίωση, δηλ. το δασύπνοο φυλάγεται σε δύο γειτονικές συλλαβές από επίδραση άλλων συγγενικών τύπων που έχουν κανονικά το δασύπνοο: *ωρθώθην* (όπως *ωρθώσα*, *ορθώσω* κτλ.), *έθελχθην* (όπως *έθελξα*, *θέλω* κτλ.), *ορνιθοθήρας* (όπως *ορνιθοτρόφος* κτλ.).

β) Η ανομοίωση με τροπή γίνεται κάποτε και στα υγρά. Έτσι η *κεφαλ-αλγία* (= *κεφαλό-παινος*) έγινε *κεφαλαργία*, *λήθ-αλγος* = *λήθαργος*. Εδώ, αν αληθεύει η ετυμολογία, το δεύτερο *λ* τράπηκε στο συγγενικό του υγρό *ρ* (πβ. την αντίθετη πορεία στο νεοελλ. *γρήγορα* = *γλήγορα*).

2) Ανομοίωση με αποβολή

α) Όταν σε δύο γειτονικές συλλαβές μιας λέξης υπάρχουν τα ίδια σύμφωνα, το ένα από αυτά κάποτε αποβάλλεται: *γίγνομαι* = *γίνομαι*, *γι-*

1. Από το *ἀνομοιάομαι* -*αἵμα* = γίνομαι ανάμοιος, διαφορετικός.

γνώσκω = γινώσκω, (παρακ. του άγω) άγηγοχα = άγηγοχα, φρατρία = φα-
τρία (πβ. το νεοελλ. πενήντα αντί πεντήντα από το πενήκοντα).

β) Όταν αποβάλλεται ολόκληρη συλλαβή, το φαινόμενο λέγεται **συλλαβική ανομοίωση** ή **ακολογία**: τετράπεζα = τράπεζα, άμφορεύς = άμφορεύς, σκυμπόπους = σκίμπους (πβ. τα νεοελλ. αποφοιτητήριο = απο-
φοιτήριο, διδάσκαλος = δάσκαλος).

η) Τροπή συμφώνων

70. Τα σύμφωνα, εκτός από τις μεταβολές που παρουσιάζουν με τη
συγχώνευση (§ 67), την αφομοίωση (§ 68) ή την ανομοίωση (§ 69), πα-
θαίνουν και μερικές άλλες αλλαγές που λέγονται **τροπές**:

1) **Ουρανικό (κ, γ, χ) ή χειλικό (π, β, φ)** όταν βρίσκεται εμπρός από
οδοντικό (τ, δ, θ) μέσα σε μια λέξη, αν είναι ετερόπνοο συμπνευματί-
ζεται, δηλ. γίνεται ομόπνοο με το επόμενο οδοντικό (γίνεται ψιλόπνοο
εμπρός από ψιλόπνοο ή μέσο εμπρός από μέσο ή δασύπνοο εμπρός από
δασύπνοο). Η τέτοιου είδους τροπή λέγεται **συμπνευματισμός**:

(έκλέγ-ω) έκλεγ-τός - έκλεκ-τός· (γράφ-ω) γραφ-τός = γραπ-τός·
(δικώ-ω) έδιώκ-θην = έδιώχ-θην· (τρίβω) έ-τριβ-θην = έτριφ-θην· (θ.
κρυφ-, πβ. κρύφ-α) κρύφ-θην = κρύβ-θην.

2) Το **ουρανικό κ ή χ** εμπρός από το **μ** κανονικά τρέπεται σε γ:
(πλέκ-ω) πλέκ-μα = πλέγ-μα· (δικώ-ω) διακ-μός = διαγ-μός· (ταράσ-
σω, θ. ταραχ-, πβ. ταραχ-ή) τε-ταραχ-μένος = τεταραγ-μένος.

Αλλά σε μερικές λέξεις διατηρούνται τα συμπλέγματα κμ, χμ: άκμή, αήμη, δραχμή
κ.ά.

3) **Οδοντικό** εμπρός από άλλο **οδοντικό** ή εμπρός από το **μ** κανονικά
τρέπεται σε σ:

(θ. χαριετ-) χαριέτ-τερος = χαριέσ-τερος· (ψεύδ-ομαι) έ-ψεύδ-θην =
έψευσ-θην· (πει-θομαι) έ-πειθ-θην = έπεισ-θην· πεί-πειθ-μαι = πέπεισ-μαι·
(ῥδ-ω) ῥῥδ-μα = ῥῥσ-μα.

Αλλά σε μερικές λέξεις το οδοντικό εμπρός από άλλο οδοντικό ή εμπρός από το **μ**
παρμένει: Άττής, Πιπθαύς, άτμός, Εάδμος, άριθμός, πυθμήν κ.ά.

4) Το **τ** της συλλαβής **τη** όταν βρίσκεται ύστερ' από φωνήεν ή από
το ένρινο **ν**, σε πολλές λέξεις τρέπεται σε σ:

(πλούτος) πλούτιος = πλούσιος· (άθάνατος) άθανατία = άθανασία· (γέ-

ρων, γέροντος) γεροντία = γερονσία = γερουσία· (έκών, έκόντος) έκόντιος = έκόνσιος = έκούσιος· γράφοντι = γράφονσι = γράφουσι (πβ. § 62, 7, β και § 64, 4).

κ.α. Αλλά σε μερικάς λέξεις, η συλλαβή -τι μένει αμετάβλητη: αττιος, σκότιος, εναντίος

5) Το έννομο ν, όταν βρίσκεται εμπρός από τα ουρανικά (κ, γ, χ) ή εμπρός από το ξ τρέπεται σε γ· εμπρός από τα χειλικά (π, β, φ) ή εμπρός από το ψ τρέπεται σε μ· εμπρός από τα οδοντικά (τ, δ, θ) ή εμπρός από άλλο ν μένει αμετάβλητο:

παν-κάκιστος = παγκάκιστος, συν-γράφω = συγγράφω, συν-χαίρω = συγχαίρω, εν-ξύνω = ενξύνω· εν-πνέω = εμπνέω, παν-βασιλεύς = παμβασιλεύς, (πάλιν + φατός) παλιν-φατος = παλίμφατος, (έν+ψυχή) έν-ψυχος = έμψυχος· αλλά παν-τελής, κέφαν-ται, καλιν-δρομά, συν-θέω, έν-νοώ. Πβ. §

71. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΓΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

1. Άφωνα

κ, γ, χ + σ = ξ (§ 67, 1)	(φύλακ-ς) φύλαξ (φιλῶν-ς) φιλόξ (θυνη-ς) θυοξ	κ, γ, χ + θ = χθ (§ 70, 1)	(έ-πλέκ-θην) έπλέχθην (έ-λέγ-θην) έλόχθην (έ-ταράχ-θην) έταράχθην
π, β, φ + σ = ψ (§ 67, 1)	(κῶνωπ-ς) κῶνωψ (ἄραφ-ς) ἄραψ (εγραφα-σα) εγραψα	π, β, φ + θ = φθ (§ 70,	(έ-λείπ-θην) έλει- φθην (έ-ταράχ-θην) έταράχθην
τ, δ, θ + σ = σ (§ 64, 5)	(τάπητ-ς) τάπησ (έλπιδ-ς) έλπιδς (δρυιδ-ς) δρυιδς (νύκτ-ς) νύκτς=νόςξ		(έ-τείβ-θην) έτεί- φθην (έ-κρύφ-θην) έ- κρύφθην
κ, γ, χ + μ = μ	(διωκ-μῶς) διωγμός	τ, δ, θ + θ = σθ	(έ-πλάτ-θην)

(§ 70, 2)	(πιγ-μός) πτημός (ταραχ-μός) ταραχμός	(§ 70, 3)	ἐπλάσθην (ἐ-ψεύδ-θην) ἐψεύσθην (ἐ- πίθ-θην) ἐπέισθην
$\pi, \beta, \varphi + \mu = \mu\mu$ (§ 68, 1)	(βλέπ-μα) βλέμμα (τρήθ-μα) τρήμμα (γράφ-μα) γράμμα	$\pi, \beta, \varphi + \delta = \beta\delta$ (§ 70, 1)	(κρύβ-θην) κρύβθην
$\tau, \delta, \theta + \mu = \sigma\mu$ (§ 70, 3)	(πλάτ-μα) πλάσμα (ἔρειδ-μα) ἔρεσμα (κεῖθ-μα) κέσμα	$\kappa, \gamma, \chi + f = \tau\tau(\sigma\sigma)$ (§ 67, 2, α)	(φυλάκ-γω) φυλάττω (ἀλλάγ-γω) ἀλλάττω (ταράχ-γω) ταράττω (ἀρπάγ-γω) ἀρπάζω (οἰμώγ-γω) οἰμώζω (παῖθ-γω) παίζω (ἐρίθ-γω) ἐρίζω
$\kappa, \gamma, \chi + \tau = \kappa\tau$ (§ 70, 1)	(πλεκτός) πλεκτός (ταγ-τός) τακτός (δροχ-τός) δροκτός	$\eta \gamma + j = \zeta$ $\delta + j = \zeta$ (§ 67, 2, β)	
$\pi, \beta, \varphi + \tau = \pi\tau$ (§ 70, 1)	(λέ-λειπ-ται) λέ- λειπται (βέ-βλαβ-ται) βέ- βλαπται (γέ-γραφ-ται) γέ- γραπται	$\tau \nu + j = \tau \sigma$ (§ 67, 2, γ)	(πάνι-ja) πάσα (ἐκόντ-ja) ἐκουσα (παιδευθέντ-ja) παιδευθεῖσα
$\tau, \delta, \theta + \tau = \sigma\tau$ (§ 70, 3)	(χαριέτ-τερος) χα- ριέστερος (ψεύδ-της) ψεύστης (πίθ-τός) πιστός		

2. Ημίφωνοι

$\nu + \sigma = \tau \sigma$ $\eta \nu + \sigma = \tau \sigma$ (§ 64, 4)	(μέλδν-ς) μέλας (ποιμέν-σι) ποιμήσι	$\nu + \kappa = \gamma\kappa$ $\nu + \gamma = \gamma\gamma$	(ἐν-κρύπτω) ἐγκρύπτω (ἐν-γράφω) ἐγγράφω
--	--	--	--

		$\nu\chi = \gamma\chi$	(συν-χαίρω) συγχαίρω (ἐν-θύω) ἐγθύω
$\tau\tau + \sigma = \tau\sigma$	(ἀνδροῖα-ντ-σι) ἀν- δροῖαι	$\nu\zeta = \gamma\zeta$ (§ 70, 5)	
$\tau\kappa\delta + \sigma = \tau\sigma$	(σκένω-σι) σκεῖται		
$\tau\theta + \sigma = \tau\sigma$ (§ 64, 6)	(πένθ-σομαι) κείσο- μαι	$\nu\pi = \mu\kappa$	(συν-κᾶσχω) συνκᾶσχω (ἐν-βάλλω) ἐμβάλλω
		$\nu\beta = \mu\beta$	(ἐν-φαίνω) ἐμφαίνω (ἐν-ψυχός) ἐμψυχός
$\mu\rho = \mu\beta\rho$	(μεσημ-ρία) μεσημ- βρία	$\nu\psi = \mu\psi$ (§ 70, 5)	
$\nu\rho = \nu\delta\rho$ (§ 65,1 και 2)	(δυ-ρός) ἀνδροός	$\nu\lambda = \lambda\lambda$	(συν-λέγω) σολ- λέγω (συν-ράπτω) συνράπτω (ἐν-ράπτω) ἐνράπτω (ἐν-ριτός) ἐνριτός (ἀλλά και ἔρινος) (ἐν-μένω) ἐμμένω (ὠξυν-μένος) ὠξιμμένος (ὕφαν-μένος) ὕφασμένος, ὕφασμα (με-μιαν-μένος) μεμιασμένος, μιάσμα
$\alpha\nu + \iota = \alpha\iota\nu$	(μαρῶν-τω) μαρᾶναι	$\nu + \rho = \rho\rho$ (§ 68,5)	
$\alpha\rho + \iota = \alpha\iota\rho$	(χαῖρ-τω) χαίρει	ή $\nu + \rho = \nu\rho$	
$\sigma\rho + \iota = \sigma\iota\rho$ (§ 66)	(μόρ-τω) μοῖρα	$\tau + \mu = \mu\mu$ (§ 68,5)	
$\lambda + \iota = \lambda\lambda$ (§ 68,4α)	(σφᾶλ-τω) σφάλλω (ἀγγέλ-τω) ἀγγέλλω	ή $\tau + \mu = \sigma\mu$	

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟ

5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ .

ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Μέρη του λόγου. Κλιτά και άκλιτα.

Τύποι. Κατάληξη, θέμα, χαρακτηρισ

72. α) Οι λέξεις της αρχαίας ελληνικής, όπως και της νέας, χωρίζονται σε δέκα είδη, που λέγονται μέρη του λόγου.

Τα μέρη του λόγου είναι: 1) άρθρο, 2) ουσιαστικά, 3) επίθετο, 4) αντωνυμία, 5) ρήμα, 6) μετοχή, 7) επίρρημα, 8) πρόθεση, 9) σύνδεσμος και 10) επιφώνημα.

Το ουσιαστικό και το επίθετο λέγονται και ονόματα.

β) Από τα δέκα μέρη του λόγου τα έξι πρώτα, το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία, το ρήμα και η μετοχή, λέγονται κλιτά, γιατί κλίνονται, δηλ. καθένα από αυτά παρουσιάζεται στο λόγο με διάφορες μορφές:

ὁ στρατιώτης αὐτός ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν μάχεται·

οἱ στρατιῶται αὐτοὶ ψιλὰς ἔχοντες τὰς κεφαλὰς μάχονται.

Τα λοιπά τέσσερα μέρη του λόγου, το επίρρημα, η πρόθεση, ο σύνδεσμος και το επιφώνημα, λέγονται άκλιτα, γιατί δεν κλίνονται, δηλ. παρουσιάζονται στο λόγο πάντα με την ίδια μορφή:

νῦν, ἐπὶ, καί, φεῦ.

73. Οι διάφορες μορφές που παίρνει μια κλιτή λέξη λέγονται τύποι αυτής της λέξης: *ἦρως, ἥρωος, ἥρωες* κτλ. - *ἀκούω, ἀκούεις, ἀκούει* κτλ. *γράφω, γράφεις, γράφει* κτλ.

Σε κάθε τύπο μιας λέξης ξεχωρίζονται δύο μέρη: η κατάληξη και το θέμα.

α) Κατάληξη λέγεται το μεταβλητό μέρος της κλιτής λέξης προς το τέλος της: -ς, -ος, -ες κτλ., -ω, -εις, -ει κτλ.

β) **Θέμα** λέγεται το αμετάβλητο μέρος της κλιτικής λέξης προς την αρχή της: *ήρωα-, άκου-, γραφ-*.

Ο τελευταίος φθόγγος του θέματος λέγεται **χαρακτήρας**. Ο χαρακτήρας μπορεί να είναι φωνήεν ή σύμφωνο· π.χ. του θέματος *ήρωα-* χαρακτήρας ω· του θέματος *άκου-* χαρακτήρας αω· του θέματος *γραφ-* χαρακτήρας φ.

2. Πτωτικά. Παρεπόμενα των πτωτικών

74. Στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, το άρθρο, το ουσιαστικό, το επίθετο, η αντωνυμία και η μετοχή σχηματίζουν τύπους που λέγονται **πτώσεις**. Γι' αυτό τα πέντε αυτά κλιτά μέρη του λόγου λέγονται **πτωτικά**.

75. α) Οι πτώσεις στην αρχαία ελληνική είναι πέντε: η **ονομαστική**, η **γενική**, η **δοτική**, η **αιτιατική** και η **κλητική**.

β) Από τις πέντε πτώσεις η ονομαστική και η κλητική λέγονται **ορθές**, η γενική, η δοτική και η αιτιατική λέγονται **πλάγιες**.

76. Όπως στη νέα, έτσι και στην αρχαία ελληνική τα πτωτικά, εκτός από τις πτώσεις, έχουν ακόμα **γένος**, **αριθμό** και **κλίση**.

α) Τα γένη των πτωτικών είναι τρία: **αρσενικό**, **θηλυκό** και **ουδέτερο**: *δ πατήρ, ή μήτηρ, τὸ βιβλίον* (βλ. § 81-82) - *δ καλός, ή καλή, τὸ καλόν* - *ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο* - *δ γράφων, ή γράφουσα, τὸ γράφον*.

β) Οι αριθμοί των πτωτικών στην αρχαία γλώσσα ήταν τρεις: ο **ενικός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για ένα, ο **πληθυντικός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για πολλά, και ο **δυϊκός**, που φανερώνει ότι γίνεται λόγος για δύο (*δ παῖς* - *οἱ παῖδες* - *τῶ παιδς*).

γ) **Κλίση** λέγεται ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται οι πτώσεις ενός πτωτικού. Οι κλίσεις των πτωτικών είναι τρεις: η **πρώτη**, η **δεύτερη** και η **τρίτη**.

77. Η πτώση, το γένος, ο αριθμός και η κλίση λέγονται με μία λέξη **παρεπόμενα** (ή **συνακλόουθα**) των πτωτικών.

6ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

78. Ἄρθρο είναι η μονοσύλλαβη κλιτή λέξη που κανονικά χρησιμοποιείται εμπρός από τα ονόματα, όταν μνημονεύονται στο λόγο ως γνωστά και ορισμένα: *ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, τὸ τέκνον.*

Το άρθρο κλίνεται έτσι:

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
αιτιατική	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά

Δυϊκός αριθμός και των τριῶν γενῶν

Ονομ. και αιτ. τῷ - γεν και δοτ. τοῖν

(Σπάνιοι τύποι του θηλυκού είναι και: τὰ, ταῖν).

7ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Γενικά για τα ουσιαστικά

1. Ορισμός και διαίρεση των ουσιαστικών

79. Ονόματα ουσιαστικά ή απλῶς ουσιαστικά λέγονται οι κλιτές λέξεις που σημαίνουν 1) πρόσωπα, ζῶα ή πράγματα και 2) ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα.

1) Τα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπα, ζῶα ή πράγματα λέγονται **συγκεκριμένα**: *ἄνθρωπος, ἵππος, γέφυρα.*

2) Τα ουσιαστικά που σημαίνουν ενέργεια, κατάσταση ή ιδιότητα λέγονται **αφηρημένα**: *ἐργασία, εὐτυχία, εὐγένεια.*

80. Από τα ουσιαστικά:

1) λέγονται **κύρια ονόματα** όσα σημαίνουν ορισμένο πρόσωπο, ζώο, τόπο ή πράγμα: Ζεύς, Σακράτης, Βουκεφάλας, Όλυμπος, Πηνειός, Κόρινθος.

2) λέγονται **προσηγορικά ή κοινά ονόματα** όσα σημαίνουν ένα σύνολο από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα που ανήκουν στο ίδιο είδος: άνήρ, έππος, όρος, πόλις.

2. Γένος των ουσιαστικών

81. Το γένος τών ουσιαστικών (πβ. § 76, α) το ξεχωρίζουμε κάποτε από την κατάληξη (άνθρωπ-ος, οίκι-α, δένδρ-ον), πάντοτε όμως και κυρίως από το άρθρο που παίρνουν: έτσι, όσα παίρνουν το άρθρο **ό** είναι **αρσενικά**, όσα παίρνουν το άρθρο **ή** είναι **θηλυκά** και όσα παίρνουν το άρθρο **τό** είναι **ουδέτερα**: *ό άνθρωπος, ή άμπελος, τό πέλαγος.*

82. Τα ουσιαστικά κατα το γένος τα ξεχωρίζουμε:

1) σε **μονοκατάληκτα μ' ένα γένος**: αυτά είναι ή αρσενικά ή θηλυκά ή ουδέτερα και επομένως έχουν μόνο έναν τύπο: *ό άνήρ, ή γυνή, τό τέκνον - ό ούρανός, ή θάλασσα, τό δένδρον.*

2) σε **μονοκατάληκτα με δύο γένη** ή ουσιαστικά **κοινού γένους**: αυτά έχουν δύο γένη (αρσενικό και θηλυκό), αλλά έναν τύπο, κοινό και για τα δύο, και τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο: *ό παις - ή παις - ό σύζυγος - ή σύζυγος - ό βοϋς - ή βοϋς - ό έππος - ή έππος.*

3) σε **δικατάληκτα με δύο γένη**: αυτά έχουν δύο γένη (αρσενικό και θηλυκό) και δύο τύπους, έναν για κάθε γένος: *ό ποιητής - ή ποιήτρια - ό ίερεϋς - ή ίέρεια - ό βασιλεϋς - ή βασίλισσα - ό λέων - ή λέαινα.*

3. Αριθμός των ουσιαστικών

83. Οι αριθμοί των ουσιαστικών, όπως και των άλλων πτωτικών, είναι τρεις: ο **ενικός**, ο **δυϊκός** και ο **πληθυντικός** (βλ. § 76,β).

Υπάρχουν όμως ουσιαστικά που είναι εύχρηστα μόνο ή προπάντων σ' έναν από τους τρεις αριθμούς (πβ. § 153).

1) **Στον ενικό** (μόνο ή προπάντων) είναι εύχρηστα:

α) πολλά αφηρημένα ουσιαστικά: *άγάπη, αϊδώς, δικαιοσύνη, ευσέβεια, πενία, φιλοσοφία, χρηστότης κ.ά.*

β) ονόματα που δηλώνουν φυσικά σώματα ή φαινόμενα ή καταστάσεις: *ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, ὁ ἄēr, ὁ αἰθήρ, τὸ θαρ, ὁ βορέας (βορρᾶς), ἡ αἴς, ἡ ἡχώ, τὸ γῆρας, ἡ νεότης, ἡ αἰψα, ἡ πείρα* κ.ά.

γ) ονόματα μετάλλων: *ὁ ἀργυρος, ὁ αἰθήρος, ὁ χαλκός* κ.ά.

δ) μερικά άλλα προσηγορικά: *τὸ εἶλαιον, τὸ μέλι, τὸ κνέφας (= σκότος), τὸ νέκταρ (= το ποτὸ των θεῶν)* κ.ά.

ε) τα περισσότερα κύρια ονόματα (που κανονικά εκφέρονται στον ενικό): *Ἀθήνα, Ἄργος, Ἀττική, Ἑλλάς, Εὐρώπας, Ὀλύμπος, Σεινοφῶν, Περικλῆς, Σακράτης* κ.ά.

2) Ἐταν **πληθυντικά** (μόνο ἢ προπάντων) εἶναι εὐχρηστα:

α) πολὺ λίγα προσηγορικά *αἱ δοσκαί* (ἀπὸ ἀχρηστο ενικό *ἡ δοσμή*), *τὰ ἔγκατα* (ἀπὸ ἀχρηστο ενικό *τὸ ἔγκατον*), *οἱ ἐτησῖαι* (= μελῆμα, ἀπὸ ἀχρηστο ενικό *ὁ ἐτησίης*, βλ. § 88, 3).

β) μερικά κύρια ονόματα πόλεων, τόπων, γαιριῶν κτλ.: *αἱ Ἀθῆναι, οἱ Δελφοί, αἱ Θῆβαι, τὰ Μέγαρα, αἱ Πλαταιαί - τὰ Τέμπη - τὰ Διονύσια, Ἑλεσθῖνα, Τισβιά, Νίμει, Ὀλύμπια, Παναθήναια* κ.ά. (π.β. τα νεοελλ. *Επέτες, Φωρά - Χριστογένεια, Θεοφάνεια* κ.ά.).

3) Ἐτο **διδκό** (που δεν τον ἔχει ἡ νέα ἐλληνική) ἦταν εὐχρηστα στήν ἀρχαία, καὶ μάλιστα στήν αἰτική διάλεκτο, κυρίως ὅσα δηλώνουν πράγματα που ἀπὸ τὴ φύση τους αποτελοῦν ζεύγη: *τὸ ὀφθαλμικό (= οἱ δύο ὀφθαλμοί), τὸ πόδε (= τα δύο πόδια), τὸ χεῖρε (= τα δύο χεῖρα)*· ἐπίσης ο διδκός συνηθίζονταν γιὰ δύο πρόσωπα, *ζῶα ἢ πράγματα* που ἦταν γνωστό ὅτι ἦταν δύο (καὶ ἀναφέρονταν μαζί) ἢ χρησιμοποιοῦνται κατὰ δύο ζεύγη: *τὼ ἀδελφεῷ (= οἱ δύο ἀδελφοί), τὼ Διοσκούρῳ (= οἱ δύο Διόσκουροι), τὼ Αἴαντε (= οἱ δύο Αἴαντες), τὼ βόδε (= τα δύο βόδια)* κτλ.

4. Κλίση των ουσιαστικών

84. Οἱ κλίσεις των ουσιαστικῶν, ὅπως καὶ των ἄλλων πτωτικῶν, εἶναι τρεῖς: ἡ πρώτη, ἡ δεύτερη καὶ ἡ τρίτη (βλ. § 76, γ).

Κατὰ τὴν κλίση που ἀνήκουν τα ουσιαστικά λέγονται **πρωτόκλιτα**, **δευτερόκλιτα** ἢ **τριτόκλιτα**.

85. 1) Ὅσα ουσιαστικά ἔχουν τὸν ἴδιο αριθμὸ συλλαβῶν σε ὅλες τις πτώσεις τοῦ ενικού καὶ τοῦ πληθυντικού λέγονται **ισοσύλλαβα**. Τα **ισοσύλλαβα** ἀνήκουν στήν πρώτη καὶ τὴ δεύτερη κλίση: *ὁ τα-μί-ας, τοῦ τα-μί-ου* κτλ., *οἱ τα-μί-αι, τῶν τα-μι-ῶν* κτλ. - *ὁ λό-γος, τοῦ λό-γου* κτλ., *οἱ λό-γοι, τῶν λό-γων* κτλ.

2) Ὅσα ουσιαστικά ἔχουν στή γενική καὶ δοτική τοῦ ενικού καὶ σε ὅλες τις πτώσεις τοῦ πληθυντικού μία συλλαβὴ περισσότερη ἀπὸ τὴν ονομαστική (καὶ κλητική) τοῦ ενικού λέγονται **περιτεροσύλλαβα** καὶ ἀνήκουν στήν τρίτη κλίση: *ὁ πῖ-ναξ, τοῦ πῖ-να-κος* κτλ., *οἱ πῖ-να-κες, τῶν πῖ-νά-κων, τοῖς πῖ-να-ξι* κτλ. - *τὸ σῶ-μα, τοῦ σῶ-μα-τος, τῷ σῶ-μα-τι* κτλ.

8ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Πρωτόκλιτα ασυναίρετα ουσιαστικά

86. Κατά την πρώτη κλίση κλίνονται ονόματα αρσενικά και θηλυκά: τα αρσενικά λήγουν σε -ας ή σε -ης και τα θηλυκά σε -α ή σε -η.

Παραδείγματα αρσενικών σε -ας και σε -ης

(θ. νε ανᾱ) (θ. Ἀτρείδᾱ-) (θ. στρατιωτᾱ-) (θ. ποιητᾱ)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	νεανίας	Ἀτρείδης	στρατιώτης	ποιητῆς
γεν.	τοῦ	νεανίου	Ἀτρείδου	στρατιώτου	ποιητοῦ
δοτ.	τῷ	νεανίᾳ	Ἀτρείδῃ	στρατιώτῃ	ποιητῇ
αιτ.	τὸν	νεανίαν	Ἀτρείδην	στρατιώτην	ποιητὴν
κλ.	(ὦ)	νεανίᾱ	Ἀτρείδῃ	στρατιωτῇ	ποιητᾱ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	νεανίαι	Ἀτρείδαι	στρατιῶται	ποιηταί
γεν.	τῶν	νεανιῶν	Ἀτρείδων	στρατιωτῶν	ποιητῶν
δοτ.	τοῖς	νεανίαις	Ἀτρείδαις	στρατιώταις	ποιηταῖς
αιτ.	τούς	νεανίας	Ἀτρείδας	στρατιώτας	ποιητάς
κλ.	(ὦ)	νεανίαι	Ἀτρείδαι	στρατιῶται	ποιηταί

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. κλ. (ὦ) νεανίᾱ Ἀτρείδᾱ στρατιώτᾱ ποιητᾱ
γεν., δοτ. τοῖν νεανίαιν Ἀτρείδαιν στρατιώταιν ποιηταῖν

β) Παραδείγματα θηλυκών σε -ᾱ και -ῆ (γεν. -ᾱς)

λειτουργᾱ (θ. στρατιᾱ-) (θ. ἀληθειᾱ-) (θ. σφαιρᾱ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	πολιτεία	στρατιᾶ	ἀλήθεια	σφαῖρα
γεν.	τῆς	πολιτείας	στρατιᾶς	ἀληθείας	σφαίρας
δοτ.	τῇ	πολιτείᾳ	στρατιᾷ	ἀληθείᾳ	σφαίρᾳ
αιτ.	τὴν	πολιτείαν	στρατιάν	ἀληθείαν	σφαῖραν
κλ.	(ὃ)	πολιτεία	στρατιᾶ	ἀληθείᾳ	σφαῖρᾳ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	αἱ	πολιτεῖαι	στρατιαί	ἀλήθειαι	σφαῖραι
γεν.	τῶν	πολιτειῶν	στρατιῶν	ἀληθειῶν	σφαιρῶν
δοτ.	ταῖς	πολιτείαις	στρατιαῖς	ἀληθείαις	σφαίραις
αιτ.	τὰς	πολιτείας	στρατιᾶς	ἀληθείας	σφαίρας
κλ.	(ὧ)	πολιτεῖαι	στρατιαί	ἀλήθειαι	σφαῖραι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὧ) πολιτεῖᾱ στρατιᾶ ἀληθείᾱ σφαίρᾱ
γεν., δοτ. τοῖν πολιτείᾱν στρατιᾱν ἀληθείᾱν σφαίρᾱν

γ) Παραδείγματα θηλυκῶν σε ᾶ- (γεν. -ης)

(θ. τραπεζᾶ-)

(θ. γλωσσᾶ-)

(θ. τραπεζᾶ)

(θ. γλωσσᾶ)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	ἡ	τράπεζᾶ	γλώσσᾶ	αἱ	τράπεζαι	γλώσσαι
γεν.	τῆς	τραπέζης	γλώσσης	τῶν	τραπέζων	γλωσσῶν
δοτ.	τῇ	τραπέζῃ	γλώσσῃ	ταῖς	τραπέζαις	γλώσσαις
αιτ.	τὴν	τράπεζᾱν	γλώσσᾱν	τὰς	τραπέζας	γλώσσας
κλ.	(ὧ)	τράπεζᾶ	γλώσσᾶ	(ὧ)	τράπεζαι	γλώσσαι

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὧ) τραπέζᾱ γλώσσᾱ
γεν., δοτ. τοῖν τραπέζων γλώσσων

δ) Παραδείγματα θηλυκών σε -η

		(θ. καμά)	(θ. τιμά-)		(θ. καμά-)	(θ. τιμά-)
		Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ή	κάμη	τιμή	αί	κάμῃ	τιμαί
γεν.	τῆς	κάμης	τιμῆς	ταῶν	καμῶν	τιμῶν
δοτ.	τῇ	κάμῃ	τιμῇ	ταῖς	κάμῃς	τιμαῖς
αιτ.	τὴν	κάμην	τιμὴν	τάς	κάμῃς	τιμαῖς
κλ.	(ὧ)	κάμη	τιμή	(ὧ)	κάμῃ	τιμαί

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ὧ) κάμα τιμά
γεν., δοτ. ταῖν κάμῃν τιμαῖν

87. ΟΛΙΚΕΣ Ἡ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Α' ΚΛΙΣΗΣ

	Αρσενικό		Ενικός Θηλυκό			Πληθυντ. Αρσ. Θηλ.		Δυϊκός Αρσ. Θηλ.	
ον.	-ᾱς	-ης	-ᾱ	-ᾱ̃	-η	-αι	-ᾱ	-ᾱ	-ᾱ
γεν.	-ου	-ου	-ας	-ας ἢ -ης	-ης	-ων	-ων	-ων	-ων
δοτ.	-ᾱ	-ῃ	-ῃ	-ῃ ἢ -ῃ	-ῃ	-αις	-αις	-αις	-αις
αιτ.	-αν	-ην	-αν	-ᾶν	-ῃν	-ας	-ας	-ας	-ας
κλ.	-α	-η (ἢ-ᾶ)	-α	-ᾶ	-η	-αι	-αι	-αι	-αι

Παρατηρήσεις

88. Στα πρωτόκλιτα ουσιαστικά:

1) οι καταλήξεις του πληθυντικού (και του δυϊκού) των αρσενικών και των θηλυκών είναι οι ίδιες.

2) το *α* στην κατάληξη *-ας* (σε οποιαδήποτε πτώση) είναι πάντοτε μακρόχρονο: *ὁ Αἰνείας, τῆς χώρας, τοὺς στρατιώτας* (μακρόχρονη είναι και η κατάληξη *α* του δυϊκού: τὸν Ἀτρεΐδαν).

3) η γενική του πληθ. τονίζεται στη λήγουσα και παίρνει περισπωμένη: *τῶν νεανιῶν, τῶν θαλασσοῶν*. Βλ. και § 39, 1, 2 και 3. Αλλά οἱ ἐτησίαι (= μελέτεια· πβ. § 83, 2, α), τῶν ἐτησίων.

89. Από τα πρωτόκλιτα αρσενικά σε *-ης* σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε *-α* και όχι σε *-η*:

α) τα θνικά: ὦ Πέρσᾶ, ὦ Σκύθᾶ.

β) όσα λήγουν σε *-της* και τα σύνθετα (με β' συνθ. ρήμα) σε *-άρχης, -μέτρης, -πώλης, -τριβής, ώνης* κτλ.: ὦ στρατιῶτα, ὦ γυμνασιάρχα, ὦ βιβλιοπώλα, ὦ παιδοτριβᾶ, ὦ τελῶνα.

90. Στα πρωτόκλιτα θηλυκά που λήγουν σε *-α*:

1) αν πριν από την κατάληξη *α* υπάρχει σύμφωνο (εκτός από το ρ), τότε το *α* αυτό λέγεται **μη καθαρό**, είναι κανονικά **βραχύχρονο** και στη γενική και δοτική του ενικού τρέπεται σε *η*: *ἡ μοῦσα, τῆς μουσῆς, τῇ μουσῇ* κτλ. - *ἡ μάλα, τῆς μάλης, τῇ μάλῃ* κτλ.

2) αν πριν από την κατάληξη *α* υπάρχει φωνήεν ή ρ, τότε το *α* αυτό λέγεται **καθαρό**, είναι κανονικά **μακρόχρονο** και φυλάγεται σε όλες τις πτώσεις του ενικού: *ἡ πολιτεία, τῆς πολιτείας, τῇ πολιτείᾳ* κτλ. - *ἡ ὥρα, τῆς ὥρας, τῇ ὥρᾳ* κτλ.

3) το *α* της κατάληξης στην αιτιατική και την κλητική του ενικού είναι μακρόχρονο ή βραχύχρονο, ανάλογα με το τι είναι στην ονομαστική: (*ἡ πολιτεία*) *τὴν πολιτείαν*, ὦ *πολιτεῖα* - (*ἡ μουσᾶ*) *τὴν μουσᾶν*, ὦ *μουσᾶ*.

91. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Α' ΚΛΙΣΗΣ

(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

	κομήτης ²
	κομήτης ³
α) σε -ας	πλανήτης
κοχλίας (ι)	προφήτης
λοχίας (ι)	σφενδονήτης
τραυματίας (ι)	Αττηνήτης
Γοργίας (ι)	άθλητης
Τηκίας (ι)	μαθητής
Καλλίας (ι)	μυητής κτλ.
Φιντίας (ι)	ζευγίτης (ι)
μανθίας (ο)	μεσίτης (ι)
Αίνειας	δπλίτης (ι)
	πολίτης (ι)
β) σε -ης	τεχνίτης (ι)
εὐπατριδης (ι)	Ἀβδηρίτης (ι)
Εὐριπίδης (ι)	Σταγρίτης (ι)
Πελοπίδης (ι)	κριτής
Ἀτρείδης	άκοντιστής
Ἡρακλείδης	δότης (υ)
Αίσχινος	θύτης (υ)
ἐλάτης ¹ (α)	λύτης (υ)
ἀμαξηλάτης (α)	προσβύτης (ο)
ἀρματηλάτης (α)	μηρωτής
ἐργάτης (α)	δεσμότης
πελάτης (α)	ἡπειρώτης
πλάστης (α)	θιασώτης
Ἑλεάτης (α)	ιδιώτης
Κροτωνιάτης (α)	νησιώτης
Σπαρτιάτης (α)	πατριώτης κτλ.
Τεγεάτης (α)	ζηλωτής

μισθωτής

ἀγρότης

δεσπότης

δημότης

ἐξαμότης

ἱππότης

προδότης

τοξότης

2. ΘΗΛΥΚΑ

α) σε -α -ας

Πλάταια

Φώκαια

ἐλαία

ἡλιαία

καράα

σημαία

μηλέα

πιλέα

γενεά

δορεά

βοήθειά

ἐνέργειά

ἀμείλειά

ἐπιμέλειά

ἀσέβειά

εὐσεβειά

ἔνδειά κτλ.

ὠφέλειά

(καὶ ὠφελία)

βασιλεία⁴

ἱδρεά

ἀκρώρειά

Ὀδύσσειά

Μαντινεία

Χαιρώνειά

Ψοτταλεία

ἀλυσία

βασιλεία

δοσιλεία

ἐφορεία

στρατεία κτλ.

ἀνδρεία

σιτοδεία

λαία

νεύα

χρεία

Ἐρέτρια

αὐλήτρια

μαθητρια κτλ.

ἀδικία (ι)

εὐφορία (ι)

σοφία (ι) κτλ.

ἐκκλησία (ι)

συνομοσία (ι)

μορμηκιά

στρατιά

ἀγνοια

1. οδηγός αλόγων κτλ.— 2. αυτός που έχει πολλά μαλλιά· το άτρο.— 3. αυτός που κατοικεί σε χωριά.— 4. βασίλισσα.

ἄνοια	σφῶρα	παῖνα	ἐλη (ἰ)
ἐννοια	Αἰθρα, Φαῖδρα	πῖνα (ἰ)	κλήνη (ἰ)
εὐνοια	αὔρα, λαύρα	πρόμνα (ῶ)	λήμνη (ἰ)
ἁμόνοια	σαύρα, θήρα	(και πρόμνη)	λύπη (ῶ)
πρόνοια	θύρα	βῆζα (ἰ)	νίκη (ἰ)
ἄπνοια		βῖνα ⁷ (ἰ)	νόμφη (ῶ)
δόσπνοια	β) σε -α -ης	(και βήνη)	πλάνη (ἄ)
εὐπλοια	ἄμιλλα	δράκαινα	κύλη (ῶ)
ἀπόρροια	δίκελλα	θέαινά	βόμνη ⁹
βοιά ⁵	θύελλα	θεράπεινά	σκαπάνη (ἄ)
χροιά	βδέλλα	λέαινά	σκάφη (ἄ)
Ἄρπυια ⁶	βασίλισσα	εῖφαινά	σπάθη (ἄ)
ἀργυιά	μέλισσα		τύχη (ῶ)
μητρυιά	κίσσα (ἰ)	γ) σε -η	ὄλη (ῶ)
μυῖα	πίσσα (ἰ)	αἰσχύνη (ῶ)	φατήνη (ἄ)
γαῖα, γραῖα	δίψα (ἰ)	βλάβη (ἄ)	τιμή
μαῖα, μοῖρα	κυῖα (ἰ)	δαΐφνη (ἄ)	ψυχή κτλ.
πεῖρα, πρόρα	μῦζα (μα)	δίκη (ἰ)	
σπεῖρα, σφαῖρα	μύζα (ῶ)	δῖνη ⁸ (ἰ)	

2. Πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά

92. Τα περισσότερα από τα πρωτόκλιτα ουσιαστικά που πριν από το χαρακτήρα α του θέματος έχουν άλλο α ή ε συναιροούνται σε όλες τις πτώσεις και γι' αυτό ονομάζονται **πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά** (πβ. §§ 53-54).

5. η ροδιά και ο καρπός της.- 6. ψευροτή θεά.- 7. εργαλείο για ρίνισμα, λίμα.- 8. επρόβιλος.- 9. ορμή, φόρα- δρόμος.

Παραδείγματα

(θ. Ἑρμεα- = Ἑρμη-) (θ. = μνά-) (θ. συκεα- = συκη-)

Ἐνικός αριθμός

ον.	ὁ	(Ἑρμέας)	Ἑρμῆς	ῆ	(μνάα)	μνά	(συκέα)	συκῆ
γεν.	τοῦ	(Ἑρμέου)	Ἑρμοῦ	τῆς	(μνάας)	μνάς	(συκέας)	συκῆς
δοτ.	τῷ	(Ἑρμέῳ)	Ἑρμῇ	τῇ	(μνάῳ)	μνάῃ	(συκέῳ)	συκῇ
αιτ.	τὸν	(Ἑρμέαν)	Ἑρμῆν	τὴν	(μνάαν)	μνάν	(συκέαν)	συκῆν
κλ.	(ὦ)	(Ἑρμέα)	Ἑρμῇ	(ὦ)	(μνάα)	μνά	(συκέα)	συκῆ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	(Ἑρμέαι)	Ἑρμαῖ	αἱ	(μνάαι)	μναῖ	(συκέαι)	συκαῖ
γεν.	τῶν	(Ἑρμεῶν)	Ἑρμῶν	τῶν	(μνάων)	μνάων	(συκεῶν)	συκῶν
δοτ.	τοῖς	(Ἑρμέαις)	Ἑρμαῖς	ταῖς	(μνάαις)	μναῖς	(συκαῖς)	συκαῖς
αιτ.	τούς	(Ἑρμέας)	Ἑρμάς	τάς	(μνάας)	μνάς	(συκέας)	συκάς
κλ.	(ὧ)	(Ἑρμέαι)	Ἑρμαῖ	(ὧ)	(μνάαι)	μναῖ	(συκέαι)	συκαῖ

Δυικός αριθμός

ον., αιτ., τώ, κλητ. (ὦ) (Ἑρμέα) Ἑρμά (μνάα) μνά (συκέα) συκά
γεν., δοτ. τοῖν (Ἑρμέαιν) Ἑρμαῖν (μνάαιν) μναῖν (συκαῖν) συκαῖν.

Κατά το Ἑρμῆς κλίνονται: Ἀελλῆς, Θαλῆς.- Κατά το μνά κλίνονται: Ἀθηᾶ, Ναυσικᾶ.- Κατά το συκῆ κλίνονται: ἀμογδαλῆ, ἀλωπεκῆ (= δέντρο ἀλεπούς), κυκῆ (= δέντρο σκόλου), λεοντῆ (= δέντρο λιονταριού), βοδῆ (= τριανταφυλλιά), γαλῆ κ.ά., καθώς και το ὄνομα γῆ στον ενικό.

93. Τα συνηρημένα πρωτόκλιτα ουσιαστικά ἔχουν και μετά τη συναιρέση τις καταλήξεις των ασυναιρέτων τύπων. Μόνο το βα στον ενικό το συναιρούν σε η: ὁ Ἑρμέας - Ἑρμῆς, ἡ συκέα - συκῆ, τῆς συκέας - συκῆς κτλ.· ἀλλά: τοὺς Ἑρμέας - Ἑρμάς, τὰς συκέας - συκάς κτλ.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Δευτερόκλιτα ασυναίρετα ουσιαστικά

94. Κατά τη δεύτερη κλίση κλίνονται ονόματα και των τριών γενών: αρσενικά και θηλυκά που λήγουν σε -ος και ουδέτερα που λήγουν σε -ον.

α) Παραδείγματα αρσενικών και θηλυκών

(θ. άνθρωπο-) (θ. αγρο-) (θ. νησο-) (θ. ὁδο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἄνθρωπος	ἄγρὸς	ἡ	νῆσος	ὁδὸς
γεν.	τοῦ	ἀνθρώπου	ἀγροῦ	τῆς	νῆσου	ὁδοῦ
δοτ.	τῷ	ἀνθρώπῳ	ἀγρῷ	τῇ	νῆσῳ	ὁδῷ
αιτ.	τὸν	ἄνθρωπον	ἀγρὸν	τὴν	νῆσον	ὁδὸν
κλ.	(ὦ)	ἄνθρωπε	ἀγρέ	(ὦ)	νῆσε	ὁδε

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ἄνθρωποι	ἄγροϊ	αἱ	νῆσοι	ὁδοὶ
γεν.	τῶν	ἀνθρώπων	ἀγρῶν	τῶν	νῆσων	ὁδῶν
δοτ.	τοῖς	ἀνθρώποις	ἀγροῖς	ταῖς	νῆσοις	ὁδοῖς
αιτ.	τούς	ἀνθρώπους	ἀγρούς	τάς	νῆσους	ὁδοὺς
κλ.	(ὧ)	ἄνθρωποι	ἀγροῖ	(ὧ)	νῆσοι	ὁδοὶ

Δυσικός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	ἀνθρώπω	ἀγρῶ	νῆσω	ὁδῶ
γεν., δοτ.	τοῖν	ἀνθρώποιν	ἀγροῖν	νῆσοιν	ὁδοῖν

β) Παραδείγματα ουδετέρων

(θ. μυστηριο-) (θ. δωρο-) (θ. φυτο-) (θ. μοσθηριο-) (θ. δωρο-) (θ. φυτο-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὸ μυστήριον	δῶρον	φυτὸν	τὰ μυστήρια	δῶρα	φυτὰ
γεν.	τοῦ μυστηρίου	δώρου	φυτοῦ	τῶν μυστηρίων	δώρων	φυτῶν
δοτ.	τῷ μυστηρίῳ	δώρῳ	φυτῷ	τοῖς μυστηρίοις	δώροις	φυτοῖς
αιτ.	τὸ μυστήριον	δῶρον	φυτὸν	τὰ μυστήρια	δῶρα	φυτὰ
κλ.	(ὦ) μυστήριον	δῶρον	φυτὸν	(ὦ) μυστήρια	δῶρα	φυτὰ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	μυστηρία	δώρω	φυτῶ
γεν., δοτ.	τοῖν	μυστηρίοις	δώροις	φυτοῖν

95. ΟΛΙΚΕΣ Ἡ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Β' ΚΛΙΣΗΣ

Αρσενικό και				Ουδέτερα		
	Ενικός	Πληθ.	Δυϊκός	Ενικός	Πληθ.	Δυϊκός
ον.	-ος	-οι	-ω	-ον	-α	-ω
γεν.	-ου	-ων	-οιν	-ου	-ων	-οιν
δοτ.	-ῳ	-οις	-οιν	-ῳ	-οις	-οιν
αιτ.	-ον	-ους	-ω	-ον	-α	-ω
κλ.	-ε (-ος)	-οι	-ω	-ον	-α	-ω

Παρατηρήσεις

96. Από τα ουσιαστικά της β' κλίσης:

1) Τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις (και τα ξεχωρίζουμε μόνο από το άρθρο).

2) Τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και τα θηλυκά στην ονομ. και κλητ. τού ενικού (όπου έχουν κατάλ. -ον) και στην ονομ., αιτιατ. και κλητ. του πληθ. (όπου έχουν κατάλ. -α).

97. α) Τα ουδέτερα των πτωτικών (σε όλες τις κλίσεις) σχηματίζουν στον ενικό και στον πληθ. τρεις πτώσεις όμοιες: την ονομαστική, την αιτιατική και την κλητική.

β) Η κατάληξη α των ουδετέρων όλων γενικά των πτωτικών είναι βραχύχρονη: τὰ μῆλ'α, τὸ σῶμ'α, τὰ σώματ'α, τὰ γενναῖ'α, ἐκεῖν'α, τὰ τιμῶν'α.

98. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Β' ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

1. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

ἄθλος ¹	λοιμὸς ⁴	πύργος	σχοῖνος ¹⁶
βίος	λύκος	στὸς ⁷	τέλος
γρίφος	μάγος	σκύμνος ⁸	τίλος ¹⁷
θρύλος	μόλυβδος ³	σκύρος ⁹	τύμβος ¹⁸
θυμὸς	μύθος ⁵	σπίνος	τύφος
καρκίνος	μύθος	στάμνος ¹⁰	ύβος ¹⁹
κινδύνος	μύλος	στιβος	ὄμιος
κρίκος	πᾶνος	στίχος ¹¹	ὄππος
κύκλος	πάγος	στοῖχος ¹²	φάρος
Κύρος	πάππος	στυλός ¹³	Χῖος ²⁰
λίθος ²	πίθος	Σύρος ¹⁴	
λιμὸς ³	πίλος	σχίνος ¹⁵	

1. (από το ἄεθλος) αγώνες, κατόρθωμα.— 2. αρσ. και θηλ.— 3. πείνα, σιτοδεία.— 4. μολυσματική αρρώστια, πανσόκλα.— 5. και μύλιμος.— 6. πυριχρωμένο σίδερο.— 7. πληθ. τὰ στῆτα (βλ. § 147).— 8. νεογνό ζώου, ιδίως του λυσταριοῦ.— 9. κομμάτι από πέτρα, που ξεπεύεται κατά τη λάξευση· αλλιώς: λατύπη.— 10. στάμνα.— 11. σπαρά, γρημμή, αράδα (οπισθοθήποτε).— 12. σπαρά από ανθρώπους, στρατιώτες, πλοία κτλ., γραμμή σε παράταξη.— 13. κολόνα (κυρίως για στήριξη) αλλιώς: κίον· ενῷ ἡ στήλη = επιτύμβια πλάκα, πέτρα που χρησιμεύει για ορόσημο, πλάκα με επιγραφή κτλ.— 14. κάτακος της Συρίας (ενῷ ἡ Σύρος, το νησί).— 15. μαστιχόδεντρα.— 16. βούρλο (υποκορ. σχοινοῦ).— 17. ρόζος, κάλας, σκληρό εξόγκωμα του δέρματος.— 18. τύφος σχηματισμένος με σαρό από χώμα σε σχῆμα μικροῦ λόφου.— 19. το κύρτωμα που σχηματίζει η ράχη της καμήλας.— 20. κάτακος της Χίου (ενῷ ἡ Χίος, το νησί).—

2. ΘΗΛΥΚΑ

ἄμιος	πλίνθος
ἄρκτος	πρόνος ²²
Τος	βάβδος
κάμηλος	Σῦρος ²³
κάμινος	Σκύρος
Κάσος	τάφος
Κύθνος	Χίος ²⁴
Κύπρος	
μύρτος ²¹	
Νάξος	
Πάρος	

3. ΟΥΔΕΤΕΡΑ

ἄβλον ²⁵	νίτρον ³⁰
ἄντρον	(ἢ λίτρον) ³⁰
ἄστρον	ξύλον
βάθρον	πίσυν ³¹
ἶον	πράσον
κρίνον	πτύον ³²
λίκνον ²⁶	στιτυπεῖον ³³
λίνον ²⁷	σῦκον
λίτρον ²⁸	φύλλον ³⁴
μύρον	φῦλον ³⁵
μύρτον ²⁹	φόν

2. Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά

99. Τα περισσότερα ουσιαστικά της β' κλίσης που πριν από το χαρακτηριστικό *ο* έχουν άλλο *ο* ή *ε* συναιρούγται σε όλες τις πτώσεις. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσιαστικά** (πβ. § 92).

Παραδείγματα

(θ. ἐκπλοο- = ἐκπλου-) (θ. πλοο- = πλου-) (θ. δοτεο- = δοτου-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	(ἐκπλοος)	ἐκπλους	(πλόος)	πλοῦς	τὸ	(δοτέον)	δοτοῦν
γεν.	τοῦ	(ἐκπλόου)	ἐκπλου	(πλόου)	πλου	τοῦ	(δοτέου)	δοτοῦ
δοτ.	τῷ	(ἐκπλόῳ)	ἐκπλῳ	(πλόῳ)	πλῳ	τῷ	(δοτέῳ)	δοτῳ
αιτ.	τόν	(ἐκπλοον)	ἐκπλοον	(πλόον)	πλου	τό	(δοτέον)	δοτοῦν
κλ.	(ὦ)	(ἐκπλοε)	ἐκπλου	(πλόε)	πλου	(ὦ)	(δοτέον)	δοτοῦν

21. μυρσίνη, μυρτιά (ενώ τὸ μύρτον, ο καρπὸς της).- 22. (αρσ. και θηλ.) βαλανιδιά, κουρνάρι.- 23. βλ. αρ. 14.- 24. βλ. αρ. 20.- 25. (από τὸ ἄβλον) ἑπαθλον, βραβεῖον.- 26. κοῦνα.- 27. λινάρι.- 28. τὸ χρῆμα που δίνεται για τὴν ἀπολὺτρωση κάποιου, ἀμοιβή, ἀναμειβή.- 29. βλ. αρ. 21.- 30. νίτρο (αιτ. λίτρον) ἀνθρακική σόδα.- 31. μυζέλι.- 32. φυτό.- 33. στουκί.- 34. φύλλα ἀπὸ δέντρα, ἄνθος κτλ.- 35. γένος, φυλή.

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οί (ἐκπλοοί)	ἐκπλοοί	(πλόοι)	πλοῖ	τά (ὄστέα)	ὄσῑ
γεν.	τῶν (ἐκπλόων)	ἐκπλοῶν	(πλόων)	πλῶν	τῶν (ὄστέων)	ὄστων
δοι.	τοῖς (ἐκπλόοις)	ἐκπλοῖς	(πλόοις)	πλοῖς	τοῖς (ὄστέοις)	ὄστοις
αι.	τούς (ἐκπλόους)	ἐκπλοούς	(πλόους)	πλοῦς	τά (ὄστέα)	ὄσῑ
κλ.	(ὧ) (ἐκπλοοί)	ἐκπλοοί	(πλόοι)	πλοῖ	(ὧ) (ὄστέα)	ὄσῑ

Δυϊκός αριθμός

ον., αι. πῶ, κλ. (ὧ) (ἐκπλόω)	ἐκπλω.	(πλόω)	πλώ,	τῶ (ὄστέω)	ὄσῶ
γεν., δοι. τοῖν (ἐκπλόοιν)	ἐκπλοῖν,	(πλόοιν)	πλοῖν,	τοῖν (ὄστέοιν)	ὄστοῖν

Κατά το ἐκπλοοὺς κλίνονται: ὁ ἀπόπλοος, ἀπρόπλοος, ἀντίπλοος, ἐκπλοος (= ἐκροή), χερμαίροος (= χερμαίρος), τα κύρια ονόματα Περσέλοος, Πάνθοος κτλ., καθὼς και το θηλ. ἡ πρόχοος (= υδρία, λαγίγι). Κατά το πλοῦς κλίνονται: ὁ θρούς (= θόρυβος), τοῖς, πνοῖς (= πνοή), ροῖς (= ρεύμα), χροῖς (= χνούδι), χοῖς (= χάμα) κτλ., καθὼς και τα σε (-εος) -οὺς συγγενικῶς (ἀδελφιδέος) ἀδελφιδέος (= ἀνεψιός), (ἀνεψιαδέος) ἀνεψιαδέος (= γιος τοῦ πρώτου ἀδελφοῦ ἢ τῆς πρώτης ἀδελφῆς), (θυγατριδέος) θυγατριδέος (= γιος τῆς θυγατρὸς) κτλ. - Κατὰ το ὄστον κλίνεται το (κάνεον) κανοῖν (= κάνιστρο).

Παρατηρήσεις

100. 1) Τα φωνήεντα ο και ε των συνηρημένων δευτεροκλίτων, όταν ακολουθεῖ αμέσως ὕστερ' ἀπὸ αὐτὰ ο χαρακτήρας α, συναιροῦνται με αὐτὸν σε ου (πλόος - πλοῦς, ὄστέον - ὄστοῖν), ἀλλίως χάνονται κατὰ τὴ συναίρεση ἐμπρὸς ἀπὸ τις καταλήξεις (πλόον - πλοῖ, πλόω - πλῶ, πλόοι - πλοῖ κτλ., ὄστέον - ὄστοῖ, ὄσῑα - ὄσῑ κτλ.). Ἔτσι οἱ συνηρημένες καταλήξεις των ουσιαστικῶν αὐτῶν διαφέρουν ἀπὸ τις καταλήξεις των συναίρετων ουσιαστικῶν τῆς β' κλίσεως μόνο στὴν ονομαστικὴ, αιτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικού.

2) Ὅλες οἱ πτώσεις των συνηρημένων τῆς β' κλίσεως τονίζονται στὴν ἴδια συλλαβή, στὴν ὁποία τονίζεται ἡ ονομαστικὴ τοῦ ἐνικού: τὸ ὄστον, τῷ ὄστοῖ, τῷ ὄσῑ, τὰ ὄσῑα, τῶν ὄστων κτλ. - τὸ ἴδιο συμβαίνει ἀντίθετα με τὸν κανόνα (§ 54) καὶ στὰ σύνθετα πρὶν ἀπὸ τὴ συναίρεση ἦταν στὴν ονομ. τοῦ ἐνικού προπαροξύτονα: ὁ ἐκπλοος - ἐκπλοος, τοῦ ἐκπλόου - ἐκπλοῖ (ἀντὶ τοῦ ἐκπλοῖ), τῶν ἐκπλόων - ἐκπλοῶν (ἀντὶ ἐκπλῶν) κτλ.

3. Αιτιακή δεύτερη κλίση

101. Μερικά ουσιαστικά της β' κλίσης λήγουν όχι σε -ος και -ον, αλλά σε -ως και -ων. Τα ουσιαστικά αυτά που συνηθίζονταν κυρίως στην αιτιακή διάλεκτο λέγονται *αιτιακόκλιτα*, και η κλίση τους λέγεται *αιτιακή δεύτερη κλίση*.

Παραδείγματα

(θ. *πρόνεω*-) (θ. *λεω*-) (θ. *δλω*-) (θ. *δνώγω*-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ πρόνεως	λεὼς	ἡ δλως	τὸ δνώγωον
γεν.	τοῦ πρόνεως	λεῶ	τῆς δλω	τοῦ δνώγωου
δοτ.	τῷ πρόνεω	λεῶ	τῇ δλω	τῷ δνώγωω
αιτ.	τὸν πρόνεων	λεῶν	τὴν δλω(ν)	τὸ δνώγωον
κλ.	(ὦ) πρόνεως	λεῶς	(ὦ) δλως	(ὦ) δνώγωον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ πρόνεω	λεῶ	αἱ δλω	τὰ δνώγωα
γεν.	τῶν πρόνεων	λεῶν	τῶν δλων	τῶν δνώγωων
δοτ.	τοῖς πρόνεω	λεῶς	ταῖς δλω	τοῖς δνώγωω
αιτ.	τούς πρόνεως	λεῶς	τάς δλω	τὰ δνώγωα
κλ.	(ὦ) πρόνεω	λεῶ	(ὦ) δλω	(ὦ) δνώγωα

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ) πρόνεω	λεῶ	δλω	δνώγωω
γεν., δοτ.	τοῖν πρόνεων	λεῶν	δλων	δνώγωων

Κατά το ὁ πρόνεως (= πρόνεος) κλίνονται τα κύρια ονόματα *Ἀνδρόγεως*, *Βριάρεως*, *Δελίλεως*, *Μενέστιος*, *Τονόδαρεως* κ.ά. Κατά το ὁ λεῶς (= λαός) κλίνονται: ὁ νεῶς (= ναός), ὁ λαγῶς και λαγῶς, ὁ ταῶς (= παγόνι), ἡ Κῶς κ.ά.

Κατά το ἡ δλω (= το αἶλων) κλίνονται: ὁ κάλας (= χοντρό σκουπί), ἡ ζω (= αυγή), ὁ ἄθως, ἡ Κέως, ἡ Τέως, ὁ Μήως κ.ά. Κατά το οὐδέτι. δνώγωον κλίνονται μόνον οὐδέτετρα επίθετα (βλ. §§ 166-167).

Παρατηρήσεις

102. Τα αττικόκλιτα ουσιαστικά:

1) φυλάγουν στις καταλήξεις όλων των πτώσεων το ω της ονομαστικής και παίρνουν υπογεγραμμένο ϵ όπου στις αντίστοιχες καταλήξεις της κοινής δευτέρης κλίσης υπάρχει ϵ (υπογεγραμμένο ή προσγεγραμμένο): $\tau\tilde{\omega}$ λεῖ, $\sigma\tilde{\epsilon}$ λεῖ, $\tau\tilde{\omega}\varsigma$ λεῖς, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ λεῖν (κατά τα κοινά $\tau\tilde{\omega}$ λαῖ, $\sigma\tilde{\epsilon}$ λαῖ, $\tau\tilde{\omega}\varsigma$ λαῖς, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ λαῖν).

2) φυλάγουν σε όλες τις πτώσεις τον ίδιο τόνο που έχει η ονομαστική του ενικού και στην ίδια συλλαβή: δ λεῶς, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ λεῶ κτλ. – δ παῖς, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ παῖ κτλ. – δ πρόνεως, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ πρόνεω κτλ.

3) έχουν την κλητική όμοια με την ονομαστική.

4) μερικά σχηματίζουν την αιτιατική του ενικού χωρίς το τελικό ν : $\tau\tilde{\eta}\tilde{\nu}$ ἄλω, $\tau\tilde{\eta}\tilde{\nu}$ ἔω, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ ἄθω, $\tau\tilde{\eta}\tilde{\nu}$ Ἐῶ, $\tau\tilde{\omega}\tilde{\nu}$ Μῆω κ.ά. (κατά την γ' κλίση).

10ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Γενικά για τα ουσιαστικά της γ' κλίσης. Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών

103. Κατά την τρίτη κλίση κλίνουνται ονόματα και των τριών γενών $\pi\epsilon\text{-}\rho\iota\text{-}\tau\tau\circ\sigma\acute{\upsilon}\lambda\lambda\alpha\beta\epsilon$ (βλ. § 85, 2).

Τα τριτόκλιτα ουσιαστικά στην ενική ονομαστική λήγουν σ' ένα από τα φωνήεντα α , ι , υ , ω , ή σ' ένα από τα σύμφωνα ν , ρ , ς (ξ , ψ). στην ενική γενική λήγουν σε $-\omega\varsigma$, $-\omega\varsigma$, ή $-\omega\varsigma$.

104. 1) Από τα αρσενικά και θηλυκά της τρίτης κλίσης πολλά σχηματίζουν την ενική ονομαστική με την κατάληξη $-\varsigma$ και λέγονται **κατάληκτικά** ($\eta\tilde{\rho}\omega\text{-}\varsigma$, $\epsilon\tilde{\chi}\theta\acute{\iota}\text{-}\varsigma$). μερικά όμως τη σχηματίζουν χωρίς καμιά κατάληξη και λέγονται **ακατάληκτα** ($\chi\tilde{\iota}\omega\tilde{\nu}$, $\eta\tilde{\chi}\alpha\tilde{\iota}$).

2) Τα ουδέτερα της γ' κλίσης κανονικά σχηματίζουν την ονομαστι-

κή, αιτιατική και κλητική του ενικού χωρίς κατάληξη (είναι δηλ. ακατάληκτα): *σῶμα, ἄστυ* (πβ. § 123, 4).

105. 1) Από τα ουσιαστικά της γ' κλίσης άλλα έχουν σε όλες τις πτώσεις ένα μόνο θέμα και γι' αυτό λέγονται *μονόθεμα* (*χιτών, χιτών-ος*)· και άλλα παρουσιάζονται με δύο θέματα, γιατί σε μερικές πτώσεις εκτείνουν το φωνήεν της τελευταίας συλλαβής του θέματος και γι' αυτό λέγονται *διπλόθεμα* (*ἡγεμόν-ος, ἡγεμών*).

2) Στα διπλόθεμα τριτόκλιτα το θέμα που έχει στην τελευταία συλλαβή μακρόχρονο φωνήεν λέγεται *ισχυρό θέμα* (*ποιμήν, ρήτωρ*), ενώ το άλλο που έχει στην τελευταία συλλαβή βραχύχρονο φωνήεν λέγεται *αδύνατο θέμα* (*ποιμεν-, ρήτορ-*).

106. Το θέμα στα μονόθεμα ουσιαστικά της γ' κλίσης βρίσκεται από τη γενική του ενικού, αφού αφαιρεθεί από αυτήν η κατάληξη: *πίνακ-ος* (θ. *πίνακ-*), *κλητήρ-ος* (θ. *κλητήρ-*). Στα διπλόθεμα το ισχυρό θέμα βρίσκεται από την ονομαστική του ενικού και το αδύνατο από τη γενική του ενικού, αφού αφαιρεθεί η κατάληξη: *ὁ ἡγεμών* (ισχυρό θ. *ἡγεμων-*), *τοῦ ἡγεμόν-ος* (αδύνατο θ. *ἡγεμον-*)· *ὁ ποιμήν* (ισχυρό θ. *ποιμην-*), *τοῦ ποιμέν-ος* (αδύνατο θ. *ποιμεν-*).

107. Κατά το χαρακτήρα τα ουσιαστικά της γ' κλίσης διαίρονται:

α) σε *φωνηεντόληκτα*: *ἥρω-ς, ἥρω-ος· πόλις, πόλι-ως*·

β) σε *συμφωνόληκτα*: *κόραξ, κόρακ-ος· σωλήν, σωλήν-ος*.

Α'. Φωνηεντόληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης

108. α) Καταληκτικά μονόθεμα σε -ως, γεν. -ως.

Παραδείγματα

	(θ. ἥρω-)	(θ. Τρω-)		(θ. ἥρω-)	(θ. Τρω-)
	Εγικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ὁ ἥρω-ς	Τρῶ-ς	οἱ ἥρω-ες	Τρῶ-ες	
γεν.	τοῦ ἥρω-ος	Τρω-ός	τῶν ἡρώ-ων	Τρώ-ων	
δοτ.	τῷ ἥρω-ι	Τρω-ί	τοῖς ἥρω-σι(ν)	Τρω-σί(ν)	
αιτ.	τὸν ἥρω-α	Τρῶ-α	τούς ἥρω-ας	Τρώ-ας	
κλ.	(αὐ) ἥρω-ς	Τρῶ-ς	(αὐ) ἥρω-ες	Τρῶ-ες	

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῶ, κλ. (ὦ) ἤρω-ε, Τρώ-ε – γεν., δοτ. τοῖν ἤρω-οιν, Τρώ-οιν

Κατά το Τρώς κλίνεται ὁ θαῶς (= το τσακάλι)· πβ. § 145.

109. β) Καταληκτικά μονόθεμα σε -υς, γεν. -υος

Παραδείγματα

(θ. βότρυ-)

(θ. ἰχθυ-)

(θ. δρυ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	βότρυ-ς	ἰχθυ-ς	ἡ	δρυ-ς
γεν.	τοῦ	βότρυ-ος	ἰχθυ-ος	τῆς	δρυ-ός
δοτ.	τῷ	βότρυ-ϊ	ἰχθυ-ϊ	τῇ	δρυ-ϊ
αιτ.	τὸν	βότρυ-ν	ἰχθυ-ν	τὴν	δρυ-ν
κλ.	(ὦ)	βότρυ	ἰχθυ	(ὦ)	δρυ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	βότρυ-ες	ἰχθυ-ες	αἱ	δρυ-ες
γεν.	τῶν	βοτρύ-ων	ἰχθύ-ων	τῶν	δρυ-ῶν
δοτ.	τοῖς	βότρυ-σι(ν)	ἰχθυ-σι(ν)	ταῖς	δρυ-σί(ν)
αιτ.	τοὺς	βότρυ-ς	ἰχθυ-ς	ταῖς	δρυ-ς
κλ.	(ὦ)	βότρυ-ες	ἰχθυ-ες	(ὦ)	δρυ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τῶ, κλ. (ὦ) βότρυ-ε	ἰχθυ-ε	δρυ-ε
γεν., δοτ.	τοῖν βοτρύ-οιν	ἰχθύ-οιν	δρυ-οῖν

Κατά το βότρυς κλίνονται: ὁ στάχυς, ἡ πίττα (εἶδος πτύκτου), ὁ κύνδης (μηδικός μαν-
δάρας) κ.ά., καθώς και το σιδέτ. τὸ κῆρυ (= σινάπι). Κατά το ἰχθύς κλίνονται: ἡ Ἐρπύς, ἡ
ἐλὺς (= λάσπη), ἡ ἰχθύς, ἡ κλιτύς, ἡ δοφύς, ἡ ὀφρύς, ἡ πληθύς κ.ά. Κατά το δρυς κλίνο-
νται: ὁ και ἡ οὖς ἡ ὄς (= αγριόχοιρος), ὁ μὺς (= ποντίκι) που ἦταν αρχικά σιγμόληκτο (θ.
μυο-) κ.ά.

Παρατηρήσεις

110. Στα φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά σε -ος (γεν. -ως):

1) Η αιτιατική του ενικού σχηματίζεται με την κατάληξη -ν αντί -α και η αιτ. του πληθ. με την κατάληξη -ς αντί -ας: τὸν βότρυ, τοὺς βότρεις.

2) Η κλητική του ενικού σχηματίζεται χωρίς κατάληξη: ὦ βότρυ, ὦ ἔχθρ.

3) Όλοι οι μονοσύλλαβοι τύποι και η ιατιατική του πληθυντικού γενικά, όταν αυτή τονίζεται στη λήγουσα, παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§ 39, 1), ἢ ἄρως, τὴν δρύν, ὦ δρῶ, τὰς ἀρῶς - τοὺς ἔχθρς, τὰς κλειτς, τὰς Ἑρινθς.

111. γ) Καταληκτικά δεκλόθεμα αρσ. και θηλ. σε -ίς (γεν. -ως)
ή σε -ύς (γεν. -ως) και ουδέτ. σε -ῶ (γεν. -ως)

Παραδείγματα

(θ. δυνάμ-, δυναμε-)	(θ. πολί-, πολε-)	(θ. πελεκύ-, πελεκε-)	(θ. δαστῶ-, δαστε-)
-------------------------	----------------------	--------------------------	------------------------

Ενικός αριθμός

ον. ἡ δύνάμι-ς	πόλι-ς	ὁ πέλεκυ-ς	τὸ δαστυ
γεν. τῆς δυνάμε-ως	πόλε-ως	τοῦ πελέκε-ως	τοῦ δαστε-ως
δοτ. τῇ δυνάμει	πόλει	τῷ πελέκει	τῷ δαστει
αιτ. τὴν δύνάμι-ν	πόλι-ν	τὸν πέλεκυ-ν	τὸ δαστυ
κλ. (ὦ) δύνάμι	πόλι	(ὦ) πέλεκυ	(ὦ) δαστυ

Πληθυντικός αριθμός

ον. αἱ δυνάμεις	πόλεις	οἱ πελέκεις	τὰ δαστη
γεν. τῶν δυνάμε-ων	πόλε-ων	τῶν πελέκε-ων	τῶν δαστε-ων
δοτ. ταῖς δυνάμει-σι(ν)	πόλε-σι(ν)	τοῖς πελέκει-σι(ν)	τοῖς δαστε-σι(ν)
αιτ. τὰς δυνάμεις	πόλεις	τοὺς πελέκεις	τὰ δαστη
κλ. (ὦ) δυνάμεις	πόλεις	(ὦ) πελέκεις	(ὦ) δαστη

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ὧ) δυνάμει πόλει	πελέκει	ἄστει
γεν., δοτ. τοῦν δυναμέ-ων πολέ-ων	πελεκέ-ων	ἀστέ-ων

Κατά το δύνάμει κλίνονται τα προπαροξύτονα θηλυκά: αἰθήσεις, ἀκρόπολις, βεβαίωσις, γένεσις, γέννησις, θήλασις, θράκησις, κρήνησις, ποιήσις κ.λ. και το αρσ. ὁ πρότασις.

Κατά το πόλεις κλίνονται: ἡ κόσις, ὁ μέγας, ὁ ὄψις κ.λ., καθώς και πολλά δισύλλαβα αφηρημένα ουσιαστικά: γεῖσις, ὄψις, πτώσις κ.τ.λ. (βλ. πιν. § 113). Κατά το πελέκει κλίνονται: ὁ πῆχυς και ο πρόοβος (βλ. § 149, 8).

Παρατηρήσεις

112. Τα φωνηεντόληκτα σε -ις ή -υς (γεν. -εως):

1) έχουν δύο θέματα: ένα σε -ι ή -υ (πολι-, πηχυ-), από το οποίο σχηματίζονται η ονομαστική, η αιτιατική και η κλητική του ενικού, και άλλο θέμα σε -ε (πολε-, πηχε-), από το οποίο σχηματίζονται οι άλλες πτώσεις του ενικού και ὅλος ο πληθυντικός (και δυϊκός).

2) στη γεν. του ενικού έχουν κατάληξη -ως (αντί -ος) και τονίζονται στη γενική του ενικού και του πληθυντικού στην προπαρалаήγουσα αντίθετα με τον κανόνα (§ 38, 2).

3) συναρπάζουν το χαρακτήρα ε με το ακόλουθο ε ή ι των κατάληξεων σε ει: αἱ πόλε-ες = πόλεις· τῷ πῆχε-ι = πῆχει (δυϊκός τῷ πῆχε-ε = πῆχει, τῷ ἄστε-ε = ἄστει).

4) σχηματίζουν την αιτιατ. του ενικού με την κατάληξη -ν (τὴν πόλιν, τὸν πῆχυν), την κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη (ὦ πόλι-, ὦ πῆχυ-) και την αιτιατ. του πληθυντικού ὅμοια με την ονομαστική ἐπὶ ἀναλογία πρὸς αὐτή (αἱ πόλεις - τὰς πόλεις· οἱ πῆχες - τοὺς πῆχεις).

113. ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ ΣΕ -ης

(γεν. -εως)

(που δείχνει ειδικώς την ορθογραφία των λέξεων)

ἀροίς	κλάσις ¹	κῶσις	κράσις	στῆσις	φράσις
βάσις	κλέσις	ξῶσις	βάχσις	τάσις	φύσις
δράσις	κράσις	πῶσις	βῆσις ⁴	τάσις	χύσις
δόσις	κράσις	πλάσις	βήσις	τρήσις	φῆσις ⁷
δύσις	κῶσις	πλώσις	βύσις ⁵	τῶσις	φῶσις ⁸
θλάσις	λύσις	πνῆσις	βύσις ⁴	ὄβσις	
θλίψις	μεῖσις	πύσις ²	οτάσις	φάσις	
κάψις	(ἢ μέσις)	πύσις ³	σιῖσις	φθίσις	

114. δ) Καταληκτικά μονόθεμα σε -έως, -ὄς και -ὐς

(θ. βασιλευ-)

(θ. δλιευ-)

(θ. βου-)

(θ. γραυ-)

Ενικός αριθμός

ον. ὁ βασιλευ-ς	δλιευ-ς	βου-ς	ἡ γραυ-ς
γεν. τοῦ βασιλέ-ως	δλιέ-ως και δλιῶς	βο-ός	τῆς γρα-ός
δοτ. τῷ βασιλεῖ	δλιεῖ	βο-ῖ	τῇ γρα-ῖ
αιτ. τὸν βασιλέ-α	δλιέ-α και δλιᾶ	βοῦ-ν	τὴν γραῦ-ν
κλ. (ὦ) βασιλεῦ	δλιεῦ	βοῦ	(ὦ) γραῦ

Πληθυντικός αριθμός

ον. οἱ βασιλεῖς	δλιεῖς	βό-ες	αἱ γραῖ-ες
γεν. τῶν βασιλέ-ων	δλιέ-ων και δλιῶν	βο-ῶν	τῶν γρα-ῶν
δοτ. τοῖς βασιλεῦ-σι(ν)	δλιεῦ-σι(ν)	βου-σῖ(ν)	ταῖς γραυ-σῖ(ν)
αιτ. τοὺς βασιλέ-ας	δλιέας και δλιῶς	βου-ς	ταῖς γραῖς
κλ. (ὦ) βασιλεῖς	δλιεῖς	βό-ες	(ὦ) γραῖ-ες

1. θραύση, τράκισμα. - 2. το να πίνει κανείς, ποτό. - 3. (από το πυνθάνομαι, θ. πυνθ-) ερώτηση, πληροφορία. - 4. λόγος, ομιλία. - 5. (από το βύωμαι = σάωω) σωτηρία, απελευθέρωση. - 6. (από το βέω, θ. βυ-) ροή, ρεύμα. - 7. (από το φῆγω = τρίβω, ξύνω) ξύσιμο, ξύστρισμα. - 8. (από το φάω = κάνω κάτι κρύο, κρυώνω) ψύξη, κρύομα.

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., τώ, κλ. (ὦ) βασιλᾶ	ἀλιεῖ	βό-ε	γρα̃-ε
γεν., δοτ.	βασιλέ-ον	ἀλιέ-ον	βο-οῖν γρα-οῖν

Κατά το βασιλέως κλίνονται: βαφεύς, γονεύς, γραμματεύς, γραφεύς, ἱερεύς, κουρεύς, χαλκεύς κ.ά. — Ἀμφισσεύς, Ἀχαρνεύς, Μεγαρεύς κ.ά. — Κατά το ἀλιεύς κλίνονται: Δωριεὺς, Ἐρετριεὺς, Κίθιοι, Περραιεὺς, Πλαταιεὺς κ.ά.

Τα βούς και γραῦς είναι μοναδικά.

Παρατηρήσεις

115. Στα φωνηεντόληκτα σε -εύς, -ούς, -αῦς της γ' κλίσης:

1) Το υ του χαρακτήρα αποβάλλεται πριν από φωνήεν: βασιλεύ-ς, βασιλέ-ως, βοῦ-ς, βο-ός· γραῦ-ς, γρα-ός κτλ.

2) Η κλητ. του ενικού είναι όμοια με το θέμα (χωρίς κατάληξη): ὦ βασιλεῦ, ὦ βοῦ, ὦ γραῦ.

116. Στα φωνηεντόληκτα σε -εύς της γ' κλίσης:

1) Η γεν. του ενικού έχει κατάληξη -ως (αντί -ος): τοῦ βασιλέ-ως.

2) Η αιτιατ. του πληθ. έχει κατάληξη -ας: τοὺς βασιλέ-ας (η αιτ. τοὺς βασιλεῖς, όμοια με την ονομαστ., είναι μεταγενέστερη).

3) Το ε που απομένει στο θέμα μετά την αποβολή του υ συναιρείται με το ακόλουθο ε ή ι των καταλήξεων σε ει: οἱ βασιλέ-ες = βασιλεῖς· τῶ βασιλέ-ι = βασιλεῖ (δυϊκός τῶ βασιλέ-ε = βασιλεῖ), πβ. § 112., 3.

117. Όσα φωνηεντόληκτα σε -εύς έχουν πριν από το -εύς φωνήεν συναιρούν συνήθως το τελικό ε που απομένει στο θέμα με το ακόλουθο ω και α των καταλήξεων στη γενική και αιτιατική του ενικού και πληθυντικού: (ἀλιεύς) τοῦ ἀλιέ-ως = ἀλιῶς· τὸν ἀλιέ-α = ἀλιᾶ· τῶν ἀλιέ-ων = ἀλιῶν· τοὺς ἀλιέ-ας = ἀλιᾶς — (ὁ Εὐβοεύς) τοῦ Εὐβοέ-ως = Εὐβοῶς· τὸν Εὐβοέ-α = Εὐβοᾶ κτλ.

118. α) Ακατάληκτα διπλόθεμα σε -ὼ (γεν. -οῦς)

(θ. ἤχω-, ἤχο-)

(θ. Κλειω-, Κλειο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	ἤχῳ		Κλειῷ	
γεν.	τῆς	(ἤχῶ-ος)	ἤχοος	(Κλειῶ-ος)	Κλειοῦς
δοτ.	τῇ	(ἤχῶ-ι)	ἤχοϊ	(Κλειῶ-ι)	Κλειοῖ
αιτ.	τῇν	(ἤχῶ-α)	ἤχῶ	(Κλειῶ-α)	Κλειῶ
κλ.	(ὧ)	ἤχοϊ		Κλειοῖ	

Όμοια κλίνονται μερικά κύρια ονόματα: Γοργῶ, Έρατώ, Κλωθῶ, Λητώ, Σαπφῶ κ.ά., καθώς και μερικά προσηγορικά: λεχῶ, πειθῶ, φειδῶ κ.ά.

Παρατηρήσεις

119. Τα φωνηεντόληκτα σε -ὼ (γεν. -οῦς) τῆς γ' κλίσης:

1) κανονικά δεν έχουν πληθυντικό και δυνάκο αριθμό· όταν όμως σχηματίζουν τους αριθμούς αυτούς, κλίνονται κατά τη β' ἐλίση: ἡ λεχῶ, τῆς λεχοῦς κτλ. — πληθ. αἱ λεχοῖ, τῶν λεχῶν, ταῖς λεχοῖς, τὰς λεχούς — δυνάκος, τῷ λεχῶ, τοῖν λεχοῖν.

2) σχηματίζουν την ονομαστική με το ισχυρό θέμα -ω χωρίς καμιά κατάληξη· στις πλάγιες πτώσεις συναρπάζουν το χαρακτήρα ο του αδύνατου θέματος με τις κατάληξεις και οξύνονται στην αιτιατική αντίθετα με τον κανόνα (§ 39, 4), από αναλογία προς την ομόηχη ονομαστική (ἡ ἤχῳ — τῇν ἤχῳ).

3) σχηματίζουν την κλητική με αρχαιότερο θέμα σε -οι χωρίς κατάληξη και παίρνουν σ' αυτή περισπωμένη από ἀναλογία προς την ομόηχη δοτική: τῇ ἤχοϊ — ὦ ἤχοϊ.

Β'. Συμφωνόληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης

120. Τα συμφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά υποδιαίρονται:

α) σε αψωνόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα αψωνο): κόραξ, κόρακ-ος· Άραψ, Άραβος· τάπηξ, τάπητ-ος·

β) σε ημιφωνόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ημίφωνο): σωλήν, σωλήν-ος· κλητήρ, κλητήρ-ος.

1. Αφωνόληκτα

121. Τα αφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

- α) ουρανικόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ουρανικό κ, γ, χ).
- β) χειλικόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα χειλικό π, β, φ).
- γ) οδοντικόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα οδοντικό τ, δ, θ).

122. α) Ουρανικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα

(θ. κορακ-)

(θ. πτερυγ-)

(θ. θνοχ-)

Ενικός αριθμός

ον. ὁ	κόραξ (κ-ς)	ἡ	πτέρυξ (γ-ς)	ὁ	θνοξ (χ-ς)
γεν. τοῦ	κόρακ-ος	τῆς	πτέρυγ-ος	τοῦ	θνοχ-ος
δοτ. τῷ	κόρακ-ι	τῇ	πτέρυγ-ι	τῷ	θνοχ-ι
αιτ. τὸν	κόρακ-α	τὴν	πτέρυγ-α	τὸν	θνοχ-α
κλ. (ὦ)	κόραξ (κ-ς)	(ὦ)	πτέρυξ (γ-ς)	(ὦ)	θνοξ (χ-ς)

Πληθυντικός αριθμός

ον. οἱ	κόρακ-ες	αἱ	πτέρυγ-ες	οἱ	θνοχ-ες
γεν. τῶν	κοράκ-ων	τῶν	πτερύγ-ων	τῶν	θνόχ-ων
δοτ. τοῖς	κόραξι (κ-σι)	ταῖς	πτέρυξι (γ-σι)	τοῖς	θνόξι (χ-σι)
αιτ. τοὺς	κόρακ-ας	τας	πτέρυγ-ας	τοὺς	θνοχ-ας
κλ. (ὧ)	κόρακ-ες	(ὧ)	πτέρυγ-ες	(ὧ)	θνοχ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ὦ)	κόρακ-α	πτέρυγ-ε	θνοχ-ε
γεν., δοτ. τοῖν	κοράκ-σιν	πτερύγ-σιν	θνόχ-σιν

β) Χειλικόληκτά καταληκτικά μονόθεμα

	(θ. γῡπ-)	(θ. Ἀραβ-)		(θ. γῡπ-)	(θ. Ἀραβ-)
	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός	
ον.	ὁ γῡψ (π-ς)	Ἀραψ (β-ς)	οἱ	γῡπ-ες	Ἀραβ-ες
γεν.	τοῦ γυπ-ός	Ἀραβ-ος	τῶν	γυπ-ῶν	Ἀράβ-ων
δοτ.	τῷ γυπ-ί	Ἀραβ-ι	τοῖς	γυψί (π-σι)	Ἀραψι (β-σι)
αιτ.	τὸν γῡπ-α	Ἀραβ-α	τούς	γῡπ-ας	Ἀραβ-ας
κλ.	(ὦ) γῡψ (π-ς)	Ἀραψ (β-ς)	(ὦ)	γῡπ-ες	Ἀραβ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., τῷ, κλ. (ὦ) γῡπ-ε, Ἀραβ-ε - γεν., δοτ. τοῖν γυπ-οῖν, Ἀράβ-οιν

γ) Οδοντικόληκτα καταληκτικά μονόθεμα με χαρακτήρα απλό οδοντικό τ ή δ ή θ

	(θ. ταπητ-)	(θ. πατρίδ-)		(θ. ὀρνιθ-)
	Ενικός αριθμός			
ον.	ὁ τάπητς (τ-ς)	ἡ πατρίς (δ-ς)	ὁ	ὀρνις (θ-ς)
γεν.	τοῦ τάπητ-ος	τῆς πατρίδ-ος	τοῦ	ὀρνιθ-ος
δοτ.	τῷ τάπητ-ι	τῇ πατρίδ-ι	τῷ	ὀρνιθ-ι
αιτ.	τὸν τάπητ-α	τὴν πατρίδ-α	τὸν	ὀρνιν
κλ.	(ὦ) τάπητς (τ-ς)	(ὦ) πατρίς	(ὦ)	ὀρνι

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ τάπητ-ες	αἱ πατρίδ-ες	οἱ	ὀρνιθ-ες
γεν.	τῶν ταπήτ-ων	τῶν πατρίδ-ων	τῶν	ὀρνιθ-ων
δοτ.	τοῖς τάπητοι (τ-σι)	ταῖς πατρίσι (δ-σι)	τοῖς	ὀρνισι (θ-σι)
αιτ.	τούς τάπητ-ας	τάς πατρίδ-ας	τούς	ὀρνιθ-ας
κλ.	(ὦ) τάπητ-ες	(ὦ) πατρίδ-ες	(ὦ)	ὀρνιθ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ὃ) τέπητ-ε	πατριδ-ε	δρηνθ-ε
γεν., δοτ. τοῖν τέπητ-οιν	πατριδ-οιν	δρηνθ-οιν

δ) Οδοντοκόληκτα καταληκτικά μονόθημα με θέμα σε -ντ (ον. -ας, γεν. -αντος και ὄν. -ους, γεν. -οντος)

(θ. ἱμᾶντ-)

(θ. γίγαντ-)

(θ. δδόντ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἱμᾶς (ντ-ς)	γῆγας (ντ-ς)	δδούς (δδόντ-ς)
γεν.	τοῦ	ἱμᾶντ-ος	γίγαντ-ος.	δδόντ-ος
δοτ.	τῷ	ἱμᾶντ-ι	γίγαντ-ι	δδόντ-ι
αιτ.	τὸν	ἱμᾶντ-ε	γίγαντ-ε	δδόντ-ε
κλ.	(ὃ)	ἱμᾶς	γίγαν	δδούς (δδόντ-ς)

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ἱμᾶντ-ες	γίγαντ-ες	δδόντ-ες
γεν.	τῶν	ἱμᾶντ-ων	γίγαντ-ων	δδόντ-ων
δοτ.	τοῖς	ἱμᾶσι (ἄντ-σι)	γίγασι (αντ-σι)	δδούσι (δδόντ-σι)
αιτ.	τούς	ἱμᾶντ-ας	γίγαντ-ας	δδόντ-ας
κλ.	(ὧ)	ἱμᾶντ-ες	γίγαντ-ες	δδόντ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ὧ) ἱμᾶντ-ε	γίγαντ-ε	δδόντ-ε
γεν., δοτ. τοῖν ἱμᾶντ-οιν	γίγαντ-οιν	δδόντ-οιν

Κατά το ἱμᾶς κλίνεται ὁ ἀνδριάς.- Κατά το γῆγας κλίνονται ὁ ἀδάμας, ὁ ἐλέφας, ὁ Αἴας, ὁ Κάλχας κ.ά., καθὼς και το συνηρημένο (ἀλλᾶντ-ς = ἀλλᾶσι) ἀλλᾶς, γεν. τοῦ (ἀλλᾶντ-ος) ἀλλᾶντος- κτλ.

Κατά το δδούς κλίνεται και το συνηρημένο (πλακόντ-ς = πλακόσι) πλακοῦς, γεν. τοῦ (πλακόντ-ος) πλακόντος κτλ.- ἔτσι και Σελινοῦς (Σελινοῦντος), Τραπεζοῦς (Τραπεζοῦντος), Φλιβοῦς (Φλιβοῦντος) κ.ά.

ε) Οδοντοκόλληκτα ακατέληκτα διπλόθεμα με θέμα σε -νι
(ον. -ων, γεν. -οντος)

(θ. γεροντ-)

	Ενικός		Πληθυντικός		Δυϊκός
ον.	ὁ γέρων	οἱ	γέροντ-ες	τῶ	γέροντ-ε
γεν.	τοῦ γέροντ-ος	τῶν	γερόντ-ων	τοῖν	γερόντ-οιν
δοτ.	τῷ γέροντ-ι	τοῖς	γέρουσι (γέροντ-σι)	τοῖν	γερόντ-οιν
αιτ.	τὸν γέροντ-α	τούς	γέροντ-ας	τῶ	γέροντ-ε
κλ.	(ὦ) γέρον	(ὦ)	γέροντ-ες	(ὦ)	γέροντ-ε

Κατὰ το γέρων κλίνονται: ὁ δρόκων, ὁ θεράπων, ὁ λέων, ὁ τέκων (= νεύρο), ὁ Κρέων κ.ά., καθώς και μερικά συνηρημένα κύρια ονόματα: ὁ (Ξενοφάντ-, Ξενοφάντ-) Ξενοφών, τοῦ (Ξενοφάντ-ος) Ξενοφάντος, τῷ (Ξενοφάντ-ι) Ξενοφάντι κτλ. Ἔτσι και ὁ Ἀντιφών, ὁ Κλεοφών, ὁ Κτησιφών (ον. προσώπων), ἡ Κτησιφών (ον. πόλης) κ.ά.

ζ) Οδοντοκόλληκτα ουδέτερα ακατέληκτα
μονόθεμα σε -α (γεν. -ατος)

(θ. κτηματ-)

	Ενικός		Πληθυντικός		Δυϊκός
ον.	τὸ κτήμα	τὰ	κτημάτων-α	τῶ	κτηματ-ε
γεν.	τοῦ κτηματ-ος	τῶν	κτημάτων-ων	τοῖν	κτηματ-οιν
δοτ.	τῷ κτηματ-ι	τοῖς	κτημασι (ατ-σι)	τοῖν	κτηματ-οιν
αιτ.	τὸ κτήμα	τὰ	κτημάτων-α	τῶ	κτηματ-ε
κλ.	(ὦ) κτήμα	(ὦ)	κτημάτων-α	(ὦ)	κτηματ-ε

(βλ. § 97 και § 104, 2)

Παρατηρήσεις στα αφωνόληκτα της γ' κλίσης

123. Από τα αφωνόληκτα της γ' κλίσης:

1) Τα περισσότερα αρσενικά και θηλυκά σχηματίζουν κανονικά την

αιτιατική του ενικού με κατάληξη **-αι** (τὸν κόρακ-α, τὴν πατρίδ-α) και την κλητ. του ενικού ὅμοια με την ονομαστική (ὦ κόραξ, ὦ πατρίς, ὦ ἡμάς, ὦ δδούς).

2) Τα βαρύτονα ὁμως οδοντικόληκτα σε **-ις** (γεν. **-ιδος, -ιτος, -ιθος**) σχηματίζουν την αιτιατ. του ενικού σε **-ν** και την κλητ. του ενικού ὅμοια με το θέμα (χωρίς το χαρακτήρα): τὴν χάρι-ν, τὴν ἔρι-ν, τὴν ὄρνι-ν· ὦ χάρι, ὦ ἔρι, ὦ ὄρνι (από αναλογία προς τα φωνηεντόληκτα: τὴν πόλιν, ὦ πόλι)· ὅμοια και μερικά οδοντικόληκτα βαρύτονα σε **-ης ἢ -υς**: (ὁ καὶ) ἡ Πάρης-ηθος, (τὸν καὶ) τὴν Πάρνην, ὦ Πάρνη· ἡ κόρυς-υθος (= περικεφαλαία), τὴν κόρ-υν, ὦ κόρυ.

3) Τα βαρύτονα οδοντικόληκτα σε **-ων** (γεν. **-οντος**) και **-ας** (γεν. **-αντος**), το οξύτονο τυραννίς (**-ιδος**) και το περισπώμενο (ὁ καὶ) ἡ παῖς (από τὸ παῖς, γεν. παιδός) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη (με αφαίρεση του οδοντ. χαρακτήρα): ὦ γέρον, ὦ γίγαν, ὦ Αἴαν, ὦ τυραννί, ὦ παῖ.

4) Τα ουδέτερα οδοντικόληκτα σε **-μα** (γεν. **-ματος**) εἶναι ὅλα ακατάληκτα: κτήμα, σῶμα, στράτευμα (βλ. § 104, 2)· καταληκτικά εἶναι μόνο τα ουδέτ. φωῶς (φωῶτ-ς), γεν. φωτ-ός, δοτ. φωτ-ὶ κτλ. (πβ. § 145) και το ανώμαλο οὐς (οὐτ-ς), γεν. ὠτ-ός (βλ. § 145 και § 150, 12).

124. ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ

(που δείχνει ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

Α'. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΘΗΛΥΚΑ

1. ΟΥΡΑΝΙΚΟΛΗΚΤΑ

(χαρακτ. κ)	ὁ πίναξ -ακος	ἡ σάλπιγξ -γγος
ἡ αὐλαξ -ακος	ἡ πλάξ, πλάκως	ἡ σήραγξ ¹¹ -γγος
ἡ γλαυξ ¹ , γλαυκός	ἡ σάρξ, σαρκός	ὁ στρόφιγξ ¹² -γγος
ἡ δράξ ² , δρακός	ὁ φοῖτις -ίκος	ἡ σῦριγξ ¹³ -γγος
ἡ Εταξ -ικος	ὁ φοῖνις ¹⁴ -ίκος	ἡ Εοίγξ -γγος
ὁ Θραξ ⁵ , Θρακός	ὁ φύλαξ -ακος	ὁ τέτις -γγος
ὁ θύραξ -ακος	ὁ χάλις -ίκος	ἡ φάλαγξ -αγγος
ὁ κήρυξ ⁶ -ίκος		ἡ φάραγξ -αγγος
ἡ κλιμαξ -ακος	(χαρακτ. γ)	ὁ Φρυξ, Φρυγός
ἡ κδλιξ ⁷ -ικος	ὁ, ἡ αἶξ, αἶγός	
ἡ λάρναξ ⁸ -ακος	ὁ λάρυγξ -υγγος	(χαρακτ. χ)
ὁ μώρηξ ⁹ -ηκος	ἡ λήγξ, λήγγος	ὁ, ἡ βήξ, βήγος
ὁ οἶαξ ¹⁰ , οἶακος	ἡ μάστις -γγος	ἡ διωρυξ ¹⁴ -γγος
ὁ πίδαξ -ακος	ἡ ράξ ¹⁵ , ραγός	ἡ θρυξ, τρήγος

Υποσημειώσεις: 1. Στους Αττικούς παίρνει περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§ 39, 1) από αναλογία προς τα συνηρημένα μονοσύλλαβα. - 2. όσο μπορεί να περιλάβει η παλάμη, χουφτιά. - 3. θήλ. ἡ Θραξσα. - 4. κατά τους παλαιούς γραμματικούς το ι και το υ εμπρός από το ξ λογαριάζονται για τον τονισμό πάντοτε βραχύχρονα. Γι' αυτό ετόνιζαν κήρυξ. Αλλά το υ εδώ είναι φύση μακρόχρονο. - 5. κοτήρι. - 6. κιβώτιο, φέρετρο. - 7. η λαβή του τιμονιού, δανάκι. - 8. κάτ. της Φοινίκης, θήλ. Φοῖσσα. - 9. λώγιγκας. - 10. ρώγα του σταφυλιού. - 11. κουλότητα βράχου, σπηλιά. - 12. αρσ. και σπαν. θήλ. - 13. σωλήνας μουσικό όργανο (ποιμενικό). υπόγαιο πέραςμα. - 14. μεταγεν. διωρόγος κτλ. -

2. ΧΕΙΛΙΚΟΛΗΚΤΑ

(χαρακτ. π)

δ Αἰθίων¹⁵ -οπος

δ γόνυ, γῆπος

δ Κέκρον -οπος

δ Κύνειον -ωπος

δ Πέλον -οπος

δ σκνίψ -τικός

(χαρακτ. β)

δ λίψ¹⁶, λίβας

ή φλέψ, φλεβός

δ χαλόν -υβος

ή πιστότης -ητος

ή ποιότης κ.ά.

-ύτης -ύτητος

ή βαρύτης -ητος

ή βραδύτης -ητος

Αττ. βραδυτής -ήτος

ή βραχύτης -ητος

ή ταχύτης -ητος

Αττ. ταχυτής -ήτος

ή τραχύτης -ητος κ.ά.

-ις -ιτος

ή χάρις -ιτος

(χαρακτ. δ)

-ύς -άδος

ή ἀγέλας -άδος

ή Ἑλλάς -άδος

ή λαμπάς -άδος

ή Παλλάς -άδος

ή τετραός -άδος

ή τριάς -άδος κελ.

-ις -ίδος

ή αὐλὶς¹⁹ -ίδος

ή ἔρις -ίδος

ή ἱρίς²⁰ -ίδος

ή ἴσις²¹ -ίδος

δ Πάρις -ίδος

-ις -ίδος

ή δαπὶς -ίδος

ή Αὐλὶς -ίδος

ή βαθμὶς -ίδος

ή βλεφαρίς -ίδος

ή βαλὶς -ίδος

ή Ἑλληνίς -ίδος

ή ἑλπίς -ίδος

ή θορίς -ίδος

ή κεραμὶς -ίδος

ή κορεμὶς -ίδος

3. ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ

(χαρακτ. τ)

-ης -ητος

ή εσθής -ήτος

δ θής¹⁷, θητός

δ Κρής¹⁸, Κρητός

δ λέβης -ητος

δ τάπης -ητος

δ Χάρης -ητος

-ότης -ότητος

ή δεξιότης -ητος

-ως -ωτος

δ ἰδρὼς -ωτος

δ γέλως -ωτος

δ ἔρως -ωτος

-ας -αντος

βλ. § 122, δ

-ων -οντος

βλ. § 122, ε

-ῶν -ῶντος

βλ. § 122, ε

15. κάτ. της Αιθιοπίας, θηλ. Αἰθιοπὶς και η Αἰθίωψ.- 16. λίβας, ΝΔ άνεμος, 17. πολίτης της τέταρτης τάξης στην αρχαία Αθήνα, μισθωτός εργάτης· θηλ. ή θήσσα.- 18. θηλ. ή Κρήσσα 19. κατασκήνωση, κατάλυμα· από αυτό και το Επαυλις (από το προσηγορικό αὐλὶς έγινε και το κύρ. όν. ή Αὐλὶς· πβ. § 441, β).- 20. ουράνιο τόξο· και κύρ. όν. ή Ἴρις, αγγελιοφόρος των θεών.- 21. αγυγειακή θεότητα.

ή τυραννίς -ίδος	ή χειρίς -ίδος	-υς -υθος
ή ψαλίς -ίδος κ.ά.	ή ψηφίς -ίδος	ή κόρυς ²³ -υθος
-ίς -ίδος	-ύς -ύδος	-ινς -ινθος
ή άψίς -ίδος	ή χλαμύς -ύδος	ή έλευνς ²³ -ινθος
ή βαλβίς -ίδος		ή περίνς ²⁴ -ινθος
ή κηλίς -ίδος		
ή κτημής -ίδος		-υνς -υνθος
ή κρηπίς -ίδος	(χαρακτ. θ)	ή Τύρος -υνθος
ή νησίς -ίδος	-ης -ηθος	
ή σφραγίς -ίδος	ή Πάρης -ηθος	

Β'. ΟΥΔΕΤΕΡΑ (οδοντοκόληκτα)

(σε -μα, γεν. -ματος)

(σε -μμα²⁵, γεν. -μματος)

άλμα	κλήμα ²³	νάμα	σχίσμα	χόμα	δλαιμμα	κόμμα
άρμα	κλίμα ²⁶	νήμα	τάγμα		δμμα ²⁸	όμμα
δόθμα	κράμα	πλάσμα	φάσμα		βάμμα	βάμμα
φασμα	κρίμα	πλήμα	φράγμα		βλέμμα	σκάμμα
δράμα	κόμα	πράγμα	φύμα ²⁷		γράμμα	στέμμα
θύμα	μεγμα	πίσμα	χάσμα		θρέμμα	στρέμμα
κλάσμα	(ή μήγμα)	στήμα	χρῖσμα		κάλυμμα	τρομμα

22. περικεφαλαία. - 23. σκουλήκια των εντέρων. - 24. τετράγωνος χώρος πάνω στην άμαξα, όπου τοποθετούσαν τα πράγματα που ήθελαν να μεταφέρουν. - 25. κλάδος από αμπέλι. - 26. (από το ρ. κλίω) κλίση ή καταφέρεια εδάφους· η γεωγραφική θέση ενός τόπου. - 27. βλάστημα. - 28. ουδέτερα σε -μμα παράγονται από ρήματα με χαρακτηρισμό χαλικά (κ.β.ρ.). - 29. (από το ρ. άκτω) έσπμο, κόμπος, θηλιά.

2. Ημιφωνόληκτα

125. Τα ημιφωνόληκτα τριτόκλιτα ουσιαστικά κατά το χαρακτήρα είναι:

- α) ευρινόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα ν)¹
- β) υγρόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα λ, ρ)
- γ) σιγμόληκτα (δηλ. με χαρακτήρα σ).

126. I. Ευρινόληκτα (χαρακτ. ν)

α) Μονόθεμα: καταληκτικά σε -ις (γεν. -ίνος) και ακατόληκτα σε -αν (γεν. -άνος), -ην (γεν. -ηνος) και -ων (γεν. -ωνος)

(θ. άκτιν-) (θ. Τιταν-) (θ. Έλλην-) (θ. χειμων-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	άκτις	ὁ	Τιτάν	Ἕλλην	χειμῶν
γεν.	τῆς	άκτιν-ος	τοῦ	Τιτάν-ος	Ἑλλήν-ος	χειμῶν-ος
δοτ.	τῇ	άκτιν-ι	τῷ	Τιτάν-ι	Ἑλλήν-ι	χειμῶν-ι
αιτ.	τῇ	άκτιν-α	τὸν	Τιτάν-α	Ἑλλήν-α	χειμῶν-α
κλ.	(ᾧ)	άκτις	(ᾧ)	Τιτάν	Ἕλλην	χειμῶν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	αἱ	άκτιν-ες	οἱ	Τιτάν-ες	Ἕλλην-ες	χειμῶν-ες
γεν.	τῶν	άκτιν-ων	τῶν	Τιτάν-ων	Ἑλλήν-ων	χειμῶν-ων
δοτ.	ταῖς	άκτι-σι(ν)	τοῖς	Τιτάν-σι(ν)	Ἑλλή-σι(ν)	χειμῶ-σι(ν)
αιτ.	τάς	άκτιν-ας	τούς	Τιτάν-ας	Ἑλλήν-ας	χειμῶν-ας
κλ.	(αἷ)	άκτιν-ες	(αἷ)	Τιτάν-ες	Ἑλλήν-ες	χειμῶν-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ.	(ᾧ) άκτιν-ε	Τιτάν-ε	Ἑλλήν-ε	χειμῶν-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	άκτιν-οιν	Τιτάν-οιν	Ἑλλήν-οιν	χειμῶν-οιν

(βλ. πιν. § 132)

1. Τριτόκλιτα μέ χαρακτήρα μ δεν υπάρχουν.

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ην (γεν. -ενος) και -ων (γεν. -ονος)

(θ. ποιμην-, ποιμεν-) (θ. ήγεμων-, ήγεμον-) (θ. γειτων-, γειτον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ποιμήν	ήγεμών	γείτων
γεν.	τοῦ	ποιμέν-ος	ήγεμόν-ος	γείτον-ος
δοτ.	τῷ	ποιμέν-ι	ήγεμόν-ι	γείτον-ι
αιτ.	τόν	ποιμέν-α	ήγεμόν-α	γείτον-α
κλ.	(ὦ)	ποιμήν	ήγεμών	γείτον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	ποιμέν-ες	ήγεμόν-ες	γείτον-ες
γεν.	τῶν	ποιμέν-ων	ήγεμόν-ων	γειτόν-ων
δοτ.	τοῖς	ποιμέ-σι(ν)	ήγεμό-σι(ν)	γείτο-σι(ν)
αιτ.	τούς	ποιμέν-ας	ήγεμόν-ας	γείτον-ας
κλ.	(ὧ)	ποιμέν-ες	ήγεμόν-ες	γείτον-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τά, κλ. (ὧ)	ποιμέν-ε	ήγεμόν-ε	γείτον-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	ποιμέν-οιν	ήγεμόν-οιν	γειτόν-οιν

(βλ. πίν. § 132)

127. Π. Υ γ ρ ό λ η κ τ α (χυρακτ. λ, ρ)

α) Μονόθεμα: ακατάληκτα σε -ηρ (γεν. -ηρος), -ωρ (γεν. -ωρος)
και ουδέτερα σε -αρ (γεν. -αρος)

(θ. κλητηρ-)

(θ. ίχωρ-)

(θ. νεκταρ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	κλητήρ	ίχωρ ¹	τό	νέκταρ ²
γεν.	τοῦ	κλητήρ-ος	ίχωρ-ος	τοῦ	νέκταρ-ος

1. Ο ίχωρ = το αίμα που ρέει στις φλέβες των θεών· ορός αίματος· αίμα σάπιο· ὅλη με πύο· δηλητήριο φιδιών.— 2. Τούτο έχει μόνο ενικό (βλ. § 83, 1. δ).

δοτ.	τῷ	κλητῆρ-ι	ἐχῶρ-ι	τῷ	νέκταρ-ι
αιτ.	τὸν	κλητῆρ-α	ἐχῶρ-α	τὸ	νέκταρ
κλ.	(ὦ)	κλητῆρ	ἐχῶρ	(ὦ)	νέκταρ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	κλητῆρ-ες	ἐχῶρ-ες
γεν.	τῶν	κλητῆρ-ων	ἐχῶρ-ων
δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι(ν)	ἐχῶρ-σι(ν)
αιτ.	τούς	κλητῆρ-ας	ἐχῶρ-ας
κλ.	(ὧ)	κλητῆρ-ες	ἐχῶρ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ὦ)	κλητῆρ-ε	ἐχῶρ-ε
γεν., δοτ.	τοῖν	κλητῆρ-οιν	ἐχῶρ-οιν

β) Διπλόθεμα: ακατάληκτα σε -ῆρ (γεν. -έρος) και -ωρ (γεν. -ορος)

(θ. ἀθῆρ-, ἀθερ-) (θ. ρήτωρ-, ρήτορ-) (θ. ἀθήρ-, ἀθερ-) (θ. ρήτωρ-, ρήτορ-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	ὁ	ἀθήρ	ρήτωρ	οἱ	ἀθέρ-ες	ρήτορ-ες
γεν.	τοῦ	ἀθέρ-ος	ρήτορ-ος	τῶν	ἀθέρ-ων	ρήτορ-ων
δοτ.	τῷ	ἀθέρ-ι	ρήτορ-ι	τοῖς	ἀθέρ-σι(ν)	ρήτορ-σι(ν)
αιτ.	τόν	ἀθέρ-α	ρήτορ-α	τούς	ἀθέρ-ας	ρήτορ-ας
κλ.	(ὦ)	ἀθήρ	ρήτορ	(ὧ)	ἀθέρ-ες	ρήτορ-ες

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τώ, κλ. (ὦ) ἀθέρ-ε, ρήτορ-ε γεν., δοτ. τοῖν ἀθέρ-οιν, ρήτορ-οιν.

Κατά το όνομα ὁ ἀθήρ (= η λεπτότατη άκρη στα σάχχα, αθέρας) κλίνονται τα ονόματα ὁ ἀήρ και ὁ αἰθήρ, εὔχρηστα μόνο στον ενικό (βλ. § 83, 1, β).

Παρατηρήσεις στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης

128. 1) Τα φωνήεντα ι και α εμπρός από το χαρακτήρα ν των ονομάτων σε -ις (γεν. -ιως) και -αν (γεν. -ανος) είναι μακρόχρονα: τῆς ἀκτίν-ος, τῆς Σαλαμίν-ος· τοῦ Τιτάν-ος, τοῦ πελεκάν-ος.

2) Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα της γ' κλίσης σχηματίζουν κανονικά την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική του ενικού: ἡ ἀκτίς - ὦ ἀκτίς· ὁ Τιτάν - ὦ Τιτάν· ὁ Ἕλλην - ὦ Ἕλλην· ὁ ἡγεμὼν - ὦ ἡγεμὼν· ὁ ποιμὴν - ὦ ποιμήν· ὁ ἰχθὺρ - ὦ ἰχθύρ.

Αλλά τα βαρύτονα διπλόθεμα σε -ων (γεν. -ονος) και -ωρ (γεν. -ορος) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα: ὁ γεῖτων - ὦ γεῖτρν· ὁ δαίμων - ὦ δαῖμον· ὁ Ἰάσων - ὦ Ἰάσον· ὁ ῥήτωρ - ὦ ῥήτορ (βλ. § 105).

3) Ο χαρακτήρας λ και ρ εμπρός από το σίγμα της κατάληξης παραμένει, ενώ ο χαρακτήρας ν εμπρός από αυτό αποβάλλεται (χωρίς αντέκταση του προηγούμενόν τυχόν βραχύχρονου φωνήεντος): ὁ ἀλ-ς, τοῖς ἀλ-σί, (ὁ ῥήτωρ) τοῖς ῥήτορ-σι· αλλά: ἡ (ἀκτίν-ς) ἀκτίς, ταῖς (ἀκτίν-σι) ἀκτίσι· τοῖς (ἡγεμόν-σι) ἡγεμόσι (βλ. § 64, 4)

γ) Συγκοπτόμενα διπλόθεμα: σκεπτάληκτα σε -ηρ (γεν. -ρος)

129. Από τα υγρόληκτα ουσιαστικά της γ' κλίσης τα διπλόθεμα ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ (= κοιλιά), ἡ Δημήτηρ και ὁ ἀνὴρ συγκόπτουν (δηλ. αποβάλλουν) σε ορισμένες πτώσεις το ε του αδύνατου θέματος και γι' αυτό λέγονται συγκοπτόμενα (πβ. § 62, 1).

Παραδείγματα

(θ. πατήρ-, πατερ-)

(θ. ἀνὴρ-, ἀνερ-) (θ. Δημήτηρ-, Δημητερ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	πατήρ	ἀνὴρ	ἡ	Δημήτηρ
γεν.	τοῦ	πατρ-ός	ἀνδρ-ός	τῆς	Δήμητρ-ος
δοτ.	τῷ	πατρ-ι	ἀνδρ-ι	τῇ	Δήμητρ-ι
αιτ.	τὸν	πατέρ-α	ἀνδρ-α	τὴν	Δήμητρ-α
κλ.	(ὦ)	πάτερ	ἀνερ	(ὦ)	Δήμητερ

ον.	οί	πατέρ-ες	άνδρ-ες	ον., αιτ. τώ, κλ. (ὡ)
γεν.	τῶν	πατέρ-ων	άνδρ-ων	πατέρ-ε, άνδρ-ε
δοτ.	τοῖς	πατρ-ά-σι(ν)	άνδρ-ά-σι(ν)	γεν., δοτ. τοῖν
αιτ.	τούς	πατέρ-ας	άνδρ-ας	πατέρ-οιν
κλ.	(ὡ)	πατέρ-ες	άνδρ-ες	άνδρ-οῖν

Παρατηρήσεις

130. Από τα συγκοπτόμενα υγρόληκτα της γ' κλίσης:

1) Τα ονόμ., *ὁ πατήρ*, *ἡ μήτηρ*, *ἡ θυγάτηρ* και *ἡ γαστήρ* συγκόπτονται, δηλ. χάνουν, το ε του θέματος στη γεν. και δοτ. του ενικού και στη δοτ. του πληθυντικού· το όνομα *ἡ Δημήτηρ* στις πλάγιες πτώσεις του ενικού, και το όνομα *ὁ ἀνὴρ* στις πλάγιες πτώσεις του ενικού και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού και του δυϊκού, στις οποίες εμπρός από το χαρακτηριστήρα αναπτύσσεται το σύμφωνο δ για να διευκολυνθεί η προφορά (θ. *άνερ*-, *άνρ*-, *άνδρ*-). πβ. § 65, 2.

2) τα ονόματα *πατήρ*, *μήτηρ*, *θυγάτηρ* και *γαστήρ* στη γεν. και δοτ. του ενικού τονίζονται στη λήγουσα (*πατρός*, *πατρί* · *μητρός*, *μητρί* κτλ.)· το όνομα *ἀνὴρ* τονίζεται στη λήγουσα στη γενική και δοτ. του ενικού και του δυϊκού και στη γεν. του πληθ. (*ἀνδρός*, *ἀνδρί* · *άνδροῖν* · *άνδρων*)· το όνομα *Δημήτηρ* τονίζεται στην προπαραλήγουσα σε όλες τις πτώσεις του ενικού, εκτός από την ονομαστική.

131. Τα συγκοπτόμενα ονόματα:

1) σχηματίζουν την κλητ. του ενικού όμοια με το αδύνατο θέμα και τονίζονται σ' αυτήν επάνω στην αρχική συλλαβή: *ὦ πάτερ*, *ὦ θυγατερ*, *ὦ Δῆμιητερ* κτλ.· μόνο το όνομα *γαστήρ* σχηματίζει την κλητ. του ενικού όμοια με την ονομαστική: *ὦ γαστήρ*.

2) στη δοτ. του πληθ. ανάμεσα από το συγκομμένο θέμα και την κατάληξη, για να διευκολυνθεί η προφορά, παίρνουν ένα βραχύχρονο α που τονίζεται: *πατρ-ά-σι(ν)*, *άνδρ-ά-σι(ν)*. πβ. § 62, 2.

**132. ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΝΦΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗΚΤΩΝ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ**
(που δίδιναι ιδίως την ορθογραφία των λέξεων)

I. ΕΝΦΙΝΟΛΗΚΤΑ

-άν -ανος

ὁ μεγιστάν -ανος
(ἐστὶ καὶ: ὁ παιδᾶν,
παλεκτάν, Τιτάν,
Αἰνάν, Ἀκαρνάν,
Ἀλκιμάν, Εὐρυτάν),
ὁ Πάτερ, τοῦ Παντός κ.ά.

-ίς -ινος

ἡ δικτίς -ίνος
(ἐστὶ: ὁ δελφίς,
ἡ ὠδίς¹, Ἐλευσίς,
Σαλαμὶς κ.ά.),
ἡ μέγ, τῆς βινός,
ὁ (ἡ) θίς², θινός,
ἡ ἱς³, τῆς ἰνός,
πλ. αἱ ἴνες κ.ά.

-ην -ηνος

ὁ Ἑλλήν -ηνος
ὁ δοθίην⁴, -ήνος
(ἐστὶ καὶ: ὁ κηφήν,
ὁ λειχήν⁵, ὁ πυρήν,
ὁ σουλήν, ἡ σερφήν⁶),
ὁ μήν, μητός
(ἐστὶ καὶ: ὁ σπλήν,
ὁ σφήν, ὁ (ἡ) χήν κ.ά.).

-ήν -ενος

ὁ αὐχήν⁷ -ένος
(ἐστὶ καὶ: ὁ λιμήν,
ὁ ποθμήν, ὁ ὀμήν⁸ κ.ά.,
ἡ φρήν⁹, φρενός κ.ά.,
-ων -ωνος

α) τὰ περιεκτικά

ὁ ἀνδών -ώνος

ὁ ἀνδρῶν -ώνος
ὁ γυναικῶν -ώνος
(ἐστὶ καὶ: ὁ θαφκῶν,
δενδρῶν, ἑλαιῶν,
κυμῶν, ζευῶν,
ὀρηθῶν, παρθενῶν¹⁰
κ.ά.).

β) τὰ μεγεθυντικά

ὁ γάστρων¹¹ -ωνος
ὁ γυάθων¹² -ωνος
ὁ χεῖλων¹³ -ωνος κ.ά.

γ) τὰ κύρια ονόματα

Ἀπόλλων -ωνος
Ποσειδῶν -ώνος

Υποσημειώσεις: 1. (κοιμητ.) πόρος του τοκετού (συνήθ. κληθ. ὠδίης).- 2. (κοιμητ.) σπέρμα, σπέρμα ἀπὸ ἄλλου· ἀκτὴ.- 3. νεφρὸν, λεπτὸ νήμα, δένδρεον.- 4. μικρὸ ἐξάνθημα.- 5. λειχήνη· βροδὸν που ποικίλονται πάντα αἱ δένδρεα, κότερες κτλ.- 6. ἐξάνθημα στὴν ταυδερίδα.- 7. γαστρίτις οφθαλμῶν λόγων· ὡς κυρ. ὄν. Σμαρτῶν, βαλασπονή θεότης που γαστρίτις με τὴ φωνή της τὸς νευρτικὸς.- 8. τρέχων.- 9. λεπτὸ δένδρεον, μαρμαρίνη.- 10. τὸ διωφραγμα πνεύματος στο θώρακα καὶ τὴν κοιλίαν· τὰ γόρρα ἀπὸ τὴν καρδίαν μέρη· καρδίαν, νοσ.- 11. μέρος τοῦ σπινθῆ, ὅπου ἔμεναν οἱ καρθίνες· ὡς κυρ. ὄν. Παρθενῶν, νηὶς στὴν Ἀκρόπολιν τῆς Ἀθήνας.- 12. κοιλιάς.- 13. (ἀπὸ τὸ ὄν. ἡ γυάθος = σαρκοῦν) ἐκείνος που ἔχει φουσκωμένα σαρκοῦνα ἢ φουσκωμένα μάγουλα.- 14. ἐκείνος που ἔχει μεγάλα χεῖλη.-

Ἀγάθων -ωνος
(ἔτσι και: Δάμων,
Δευκαλίων, Δίκων,
Ζήνων, Τέρων, Κίμων,
Κλέων, Κόνων,
Κρίτων, Κύλων,
Μέτων, Πλάτων,
Σόλων, Φαίδων,
Χάρων, Χίλων, Χίρων,
Ἰρίων, Ἰνέρων,
Τρύφων) κ.ά.).

δ) ονόμ. αρχ. μηνών

Γαμηλιών -ώνος,
(ἔτσι και:
Ἀνθεστηριών,
Ἐλαφηβολιών,
Μουνησιών,
Θαργηλιών,
Σκιροφοριών,
Ἑκατομβαιών,
Μεταγεγνικιών,
Βοηδρομιών,
Πυανοψιών,
Μαιμακτηριών,
Ποσειδεών).

ε) τόπων και πόλεων
Αἰλίων -ώνος
Ἐλικίων -ώνος
(ἔτσι και: ἡ Καλυδών,
ὁ Κιθαιρῶν,
ἡ (ὁ) Κολοφών,
ὁ Μαραθῶν,
ἡ Σιδών, ἡ Σικυών),
Κρότων -ωνος κ.ά.

ζ) εθνικά παροξύτονα

ὁ Λάκων -ωνος
ὁ Ἰων -ωνος κ.ά.

η) προσηγορ. παροξύτ.

ὁ δόλων¹⁴ -ωνος
ὁ δρόμων¹⁵ -ωνος
(ἔτσι και: ὁ κλυδων¹⁶,
ὁ κώδων, ὁ (ἡ) μήκων¹⁷,
ὁ πάρων¹⁸, ὁ βούθων,
ὁ σάπων, ὁ σίφων,
(ὁ δμβων)).

θ) προσηγορ. οξύτ.

ὁ κλών, κλωνός
ὁ ἀγών -ώνος

ὁ ἀγκών -ώνος
(ἔτσι και: ὁ αἰών,
βουβών, κοιτών,
κολοφών¹⁹, λειμιών,
τελομιών²⁰, χριμιών,
χιτών κ.ά.).

θ) προσηγ. περισπώμ.
ὁ τυφίων²¹ -ώνος
(ἀπό τὸ τυφάων).

-ων -ωνος

α) οξύτ. θηλυκά

ἡ ἀηδών -όνος
(ἔτσι και: ἡ ἀλγηδών,
ἀλκυών, εἰκών,
Καρχηδών, σιαγών,
σιτδών, τερηδών²²,
Χαλκηδών, χελιδών,
χιών κ.ά.).

β) οξύτ. αρσενικά

ὁ (ἡ) ἀλεκτρυών²³
-όνος, ὁ ἡγεμών -όνος
(ἔτσι και: ὁ κανών,
κηδεμιών, Μακεδών,

14. μικρὸ πανί της πλήρης στα ισοπύρρα· μαχαίρα ἢ σπαθὶ κρυμμένο μέσα σε ραβδί, στυλῆτο. 15. ελαφρὸ πλοῖο. 16. κύμα, κλυδωνισμός. 17. παπαρούνα. 18. πλοῖο. 19. τὸ ἀκρότατο σημεῖο ἐνὸς πράγματος, ὡς κύρ. ὄν. Καλοφών (-ώνος), πᾶσι της Ἰωνίας στη Μ. Ἀσία. 20. πλατὺ κορδόνι, λουρὶ δερμάτινο· ὡς κυρ. ὄν. Τελομιών (-ώνος), γιος τοῦ Λυκοῦ καὶ πατέρας τοῦ Αἰάντα. 21. θύελλα, ἀνεμοστρόβιλος (καὶ κατὰ τὴν αἰτ. β' κλίση: ὁ τυφῶν, τοῦ τυφῶ)· ὡς κύρ. ὄν. ὁ Τυφών (-ώνος), γίγαντας, πατέρας των ἐνέμων. 22. σκουλήκι ποὺ τρώει τὰ ξύλα· σαρᾶκι· πέθητή των δοντιῶν. 23. (αρσ.) κεινός, (θηλ. ὄρνιθα).—

Στρομῶν,
(συν)δαιτυμῶν κ.ά.).
γ) παροξύτ. αρσενικά
ὁ ἄξων -όνος
(ἐτσι και: Ἀλιάκμων,
βραχίον, γείτων,
γνώμων, δαίμων,
Τάσων, κίον²⁴,
πνεύμων, τέκτων²⁵,
Ἀγαμέμνων,
Ἀριστογείτων κ.ά.).

2. ΥΓΡΟΛΗΚΤΑ

-ήρ -ηρος
ὁ θήρ²⁶, θηρὸς
ὁ ἀροτήρ²⁷ -ήρος
ὁ ζωστήρ -ήρος

(ἐτσι και: ὁ κρατήρ,
λαμπτήρ, λουτήρ,
ηπιτήρ, στατήρ,
στρωτήρ, σπανθήρ κ.ά.),
σωτήρ -ήρος
(κλ. ὡ σῶτερ).
-ήρ -ήρος
ὁ ἀήρ -ήρος
(ἐτσι και: ὁ ἀθήρ,
αἰθήρ, ἀστήρ - δοτ. πλ.
ἀστράσι κ.ά.).

-ωρ -ωρος
ὁ φῶρ²⁸, φωρὸς
ὁ ἔλωρ²⁹ -ώρος
ὁ πέλωρ³⁰ -ωρος
(μεταγ. Βίκτωρ,
πραίτωρ κ.ά.).

-ωρ -ωρος
ὁ αυτοκράτωρ -ωρος
(ἐτσι και: ὁ κοσμήτωρ,
πράκτωρ, προγαστήρ,
Ἐκτωρ κ.ά.)
(μεταγ. και νεότ.:
εκλέκτωρ,
παντοκράτωρ κ.ά.).
-άρ -αρός
ὁ Κάρ³¹, Κάρὸς
(πλ. οἱ Κἄρες).
-εῖρ -ειρός
ὁ φθεῖρ³², φθειρὸς
(δοτ. πλ. ταῖς φθειροῖ),
ἡ χεῖρ, χειρὸς
(δοτ. πλ. ταῖς χερσί,
βλ. § 150, 19).

24. κολόνα.— 25. ξυλουργός, μπαγκαός.— 26. θηρίο.— 27. αὐτός που οργώνει· ως ἐπίθ.
βοῶς ἀροτήρ = βόδι που το μεταχειρίζονται για το ὄργωμα.— 28. κλέφτης.— 29. το σῆμα
που ρέει στις φλέβες των θεών.— 30. καλῶριο ον, τέρας.— 31. κάτοικος της Κερίας.— 32.
χεῖρα.

III. Σιγμόληκτα (χαρακτήρας σ)

133. α) Αρσενικά ακατάληκτα σε -ης (γεν. -ους) ή -κλῆς (γεν. -κλέους)

(θ. Σωκράτες-, Περικλέες-)

(θ. Σωκράτες-, Περικλέες-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον. ὁ	Σωκράτης	Περικλῆς	οἱ	Σωκράται	Περικλεῖς
γεν. τοῦ	Σωκράτους	Περικλέους	τῶν	Σωκρατῶν	Περικλέων
δοτ. τῷ	Σωκράτει	Περικλεῖ	τοῖς	Σωκράταις	
αιτ. τὸν	Σωκράτη	Περικλέα	τούς	Σωκράτας	Περικλεῖς
κλ. (ὧ)	Σώκρατες	Περικλείς	(ὧ)	Σωκράται	Περικλεῖς

Κατά το Σωκράτης κλίνονται: Ἀριστομένης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστοφάνης, Δημοσθένης, Διογένης, Διομήδης, Ἰππακράτης, Ἰσοκράτης, Ἰφικράτης, Πολυκράτης, Πολυνείκης, Πραξιτέλης - Ἀσπύνης, Τισσαφάνης, Κναξάρης κ.ά. Κατά το Περικλῆς κλίνονται: Ἀγαθόκλης, Ἡρακλῆς, Θεμιστοκλῆς, Τερσικλῆς, Προκλῆς, Σοφοκλῆς κ.ά.

Παρατηρήσεις

134. Τα αρσενικά σιγμόληκτα σε -ης (γεν. -ους) και -κλῆς (γεν. -κλέους) είναι όλα κύρια ονόματα και:

1) ἔχουν θέμα σε -εσ: Σωκράτες-, Περικλέες-.

2) στην ονομαστική του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και εκτείνουν το βραχύχρονο φωνήεν α του θέματος σε η: Σωκράτης, Περικλέης, και με συναίρεση Περικλῆς.

3) στις πλάγιες πτώσεις του ενικού αποβάλλουν το χαρακτήρα α ανάμεσα στα δύο φωνήεντα (βλ. § 64, 1) και έπειτα συναιρούν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ Σωκράτες-ος, Σωκράτε-ος, Σωκράτους· τῷ Σωκράτεσ-ι, Σωκράτε-ι Σωκράτει· τὸν Σωκράτες-α, Σωκράτε-α, Σωκράτη· τοῦ Περικλέες-ος, Περικλέε-ος, Περικλέους· τῷ Περικλέεσ-ι, Περικλέε-ι, Περικλέει (και με δευτερη συναίρεση=) Περικλεῖ· τὸν Περικλέεσ-α, Περικλέε-α, Περικλέα και σπάν. Περικλῆ·

4) στην κλητ. του ενικού δεν παίρνουν κατάληξη και ανεβάζουν τον τόνο: ὦ Σώκρατες, ὦ Περικλείς (με συναίρεση από το Περικλέες).

5) όσα λήγουν σε -κλής συναιρούν το ε της συλλαβής κλε-, όταν ύστερα από αυτό ακολουθεί η ή ε ή ια: (Περικλήης) Περικλής, (Περίκλεες) Περικλείς, (Περικλέει) Περικλείς.

6) κανονικά έχουν μόνο ενικό αριθμό· όταν όμως χρησιμοποιούνται στον πληθ. σχηματίζονται τα σε -ης (γεν. -ους) κατά την α' κλίση (οί Σωκράται κτλ.) και τα σε -κλής (γεν. -κλέους) κατά την γ' κλίση (οί Περικλέ-ες = Περικλείς κτλ.).

135. β) Θηλυκά ακατάληκτα σε -ώς (γεν. -οῦς)

(θ. αἰδωσ-, αἰδου-)

Ενικός αριθμός

ον.	ἡ	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδώς	} (πβ. § 134,3)
γεν.	τῆς	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ος, αἰδό-ος)	αἰδουῖς	
δοτ.	τῇ	(αδύνατο θ. αἰδόσ-ι, αἰδό-ι)	αἰδοῖ	
αιτ.	τὴν	(αδύνατο θ. αἰδόσ-α, αἰδό-α)	αἰδῶ	
κλ.	(ᾧ)	(ισχυρό θ. αἰδωσ-)	αἰδῶς	

Κατὰ το ὄνομα ἡ αἰδώς (= ντραπή) κλίνεται καὶ το ποιητ. ἡ ἠώς (= αὐγή) καὶ ὡς κύρ. ὄν. ἡ Ἠώς (= θεά της αὐγῆς). Αυτά έχουν μόνο ενικό. Πβ. καὶ §§ 118-119.

136. γ) Ουδέτερα ακατάληκτα σε -ος (γεν. -ους)

(θ. βελωσ- βέλωσ- καὶ ἐδαφος-, ἐδαφωσ-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὸ	βέλος	ἐδαφος	τὰ	βέλη	ἐδάφη
γεν.	τοῦ	βέλους	ἐδάφους	τῶν	βελῶν	ἐδαφῶν
δοτ.	τῷ	βέλει	ἐδάφει	τοῖς	βέλεσσι(ν)	ἐδάφεσι(ν)
αιτ.	τὸ	βέλος	ἐδαφος	τὰ	βέλη	ἐδάφη
κλ.	(ᾧ)	βέλως	ἐδαφος	(ᾧ)	βέλη	ἐδάφη

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κλ. (ᾧ) βέλει, ἐδάφει - γεν., δοτ. τοῖν βελῶν, ἐδαφῶν

Κατά το βέλος κλίνονται πολλά δισύλλαβα: *ἔθος*, *εὖρος* (= κλάτος), *ζεύγος*, *ἦθος*, *κέρδος*, *ζῆθος*, *κίβηθος*, *σκέυος*, *πέλος* κ.ά. (βλ. πίν. § 138), καθώς και το κύρ. ὄν. τα *τέμπε* στον πληθυντικό.

Κατά το ἔδαφος κλίνονται τα τρισύλλαβα: *μέγεθος*, *στέλεχος*, *τέμενος* (ἀκίστημος ἡ ἱερός χώρος, ναός), *τέταγος* (= ἀβυθα νερά, βάλτος) κ.ά.

Παρατηρήσεις

137. Τα ουδέτερα σιγμολήκτα σε -ος (γεν. -ους):

1) ἔχουν αρχικό θέμα σε -εσ: *βελεσ-*, *έδαφεσ-*.

2) σχηματίζουν την ονομαστ., αιτιατική και κλητ. του ενικού χωρίς κατάληξη, αλλά στις πτώσεις αυτές το φωνήεν ε που είναι πριν από το χαρακτήρα το τρέπουν σε -αι *βελεσ-* = *βέλος*, *έδαφεσ-* = *έδαφος*.

3) με το αρχικό θέμα σε -εσ σχηματίζουν τη γεν. και δοτ. του ενικού και όλες τις πτώσεις του πληθυντ. και δυϊκού· αποβάλλουν όμως σ' αυτές το χαρακτήρα σ ανάμεσα στα δύο φωνήεντα και ἔπειτα συναιρούν τα φωνήεντα αυτά, δηλ. το ε+ο σε ου (*βέλε-ος* = *βέλους*), το ε+ι σε ει (*τῶ βέλε-ι* = *βέλει*), το ε+ε σε ει (*δυϊκ. τῶ βέλε-ε* = *βέλει*), το ε+οι σε οι (*δυϊκ. τοῖν βελέ-οιν* = *βελοῖν*), το ε+ω σε ω (*τῶν βελέων* = *βελῶν*) και το ε+α κανονικά σε η (*τὰ βέλε-α* = *βέλη*)· αν όμως πριν από το ε προηγείται ἄλλο ε, τότε συναιρούν το ε+α σε ᾱ: *τὰ χρέε-α*=*χρέᾱ*, *τὰ κλέε-α*=*κλέᾱ*. βλ. § 64, 1.

4) στη δοτ. πληθ. όπου βρίσκονται δύο σ (*βέλεσ-σι*) τα απλοποιούν σε ένα: *βέλεσι*.

138. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΙΓΜΟΛΗΚΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΤΗΣ Γ' ΚΛΙΣΗΣ (που δείχνει ὡς εἶναι την ορθογραφία των λέξεων)

τὸ ἄγος ¹	(ᾱ)	βάρος	(ᾱ)	θάρρος ³	(ᾱ)
μίασος	(ᾱ)	βρίθος ²	(ι)	θάρσος ³	(ᾱ)
βάθος	(ᾱ)	δάσος	(ᾱ)	θράσος ³	(ᾱ)

Υποσημειώσεις: 1. κατάρ, μίσημα.- 2. βάρος.- 3. η λ. *θάρσος* με αφομοίωση του σ: *θάρρος* = *θάρρος*, τὸλημ. με μετάθεση του α: *θράσος* (βλ. § 62,3) = θρασύτητα, αυθάδεια.-

ἔχρος	(i)	νεῖκος ⁴		στίφος	(i)
κῆτος ⁴		ξίφος	(i)	σφρίγος	(i)
κράτος	(ā)	πάθος	(ā)	τάχος	(ā)
κρύος ⁵	(ū)	πάχος	(ā)	τεῖχος	
κῦδος ⁶	(ū)	πλάτος	(ā)	τεῦχος	
κῦρος	(ū)	πνίγος ⁹	(i)	ὄψος	
κύτος ⁷	(ū)	ράκος	(ā)	φδοκος ¹¹	(ū)
λάβθος	(ā)	βίγος	(i)	ψύχος	(ū)
λίπος	(i)	σκάφος	(ā)		
μῖσος	(i)	σκούτος ¹⁰	(ū)		

139. δ) Ουδέτερα ακατέληκτα σε -ος (γεν. -ος ή -υτος)

(θ. κρεασ-)

(θ. περασ-, περατ-)

Ενικός αριθμός

ον.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
γεν.	τοῦ	(κρέας-ος, κρέα-ος)	κρέως	πέρατ-ος
δοτ.	τῷ	(κρέας-ι, κρέα-ῖ)	κρέα	πέρατ-ι
αιτ.	τὸ	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας
κλ.	(ὃ)	(θ. κρεασ-)	κρέας	πέρας

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τὰ	(κρέας-α, κρέα-α)	κρεῶ	πέρατ-α
γεν.	τῶν	(κρεῶν-ων, κρεά-ων)	κρεῶν	περάτ-ων
δοτ.	τοῖς	(κρέας-σι)	κρέα-σι(ν)	πέρα-σι(ν)
αιτ.	τὰ	(κρέας-α, κρέα-α)	κρέα	πέρατ-α
κλ.	(ὧ)	(κρέας-α, κρέα-α)	κρεῶ	πέρατ-α

4. γενική ονομασία των μεγάλων ψαριών ή θαλασσινών τεράτων.- 5. παγερό κρύο.- 6. δόξα, φήμη.- 7. το κοίλο μέρος (πλοίου, σκεύους, σώματος κτλ).- 8. φιλονικία, αγώ-
νις.- 9. Η υπερβολική ζέση.- 10. δέρμα κατεργασμένο.- 11. πληθ. τὰ φύκη = φύκια.

Διακός αριθμός

ον., αιτ. τῷ, κτλ. (ᾧ) (κρέας-ε, κρέα-ε)	κρέα̃	πέρατ-ε
γεν., δοτ. τοῖν (κρεάσ-οιν, κρεά-οιν)	κρεαῖν	περάτ-οιν

Παρατηρήσεις

140. Σιγμόληκτα ουδέτερα σε -ας είναι ἑξι: κρέας, γέρας (= βραβεῖο), γῆρας, πέρας, τέρας, κέρα. Από αυτά:

1) μόνο τα ονόμ. κρέας, γέρας, γῆρας ἔχουν θέμα παντοῦ καθαρά σιγμόληκτο σε -ας· αυτά αποβάλλουν το σ ανάμεσα σε δύο φωνήεντα και ἔπειτα συναυροῦν τα δύο αυτά φωνήεντα: τοῦ (κρέας-ος, κρέα-ος) κρέως· τῷ (κρέας-ι, κρέα-ι) κρέα κτλ. (βλ. § 64, 1, πβ. § 134, 3 και § 137,3 και 4).

2) το ὄνομα πέρας σχηματίζει την ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού από σιγμόληκτο θέμα σε -ας, χωρίς κατάληξη, και τις ἄλλες πτώσεις ἐπὶ θέμα σε -ατ, ως οδοντικόληκτο: τοῦ πέρατ-ος, τῷ πέρατ-ι, τᾶ πέρατ-α, τῶν περάτ-ων κτλ. (ὅπως τὸ σῶμα, τοῦ σώματ-ος κτλ.).

3) τὸ ὄνομα τέρας σχηματίζει τον ενικό κατὰ το πέρας: τὸ τέρας, τοῦ τέρατ-ος κτλ.

4) το ὄνομα κέρα σε ὅλους τους αριθμούς και το ὄνομα τέρας στον πληθυντικό και δυϊκό σχηματίζονται και κατὰ τους δύο τρόπους, δηλ. και ως σιγμόληκτα (κατὰ το κρέας) και ως οδοντικόληκτα (κατὰ το πέρας): τὸ κέρα, τοῦ κέρως και κέρατος, τῷ κέρα και κέρατι κτλ. - πληθ. τὰ κέρα και κέρατ-α, τῶν κερῶν και κεράτ-ων κτλ. - δυϊκός τῷ κέρα και κέρατ-ε, τοῖν κεροῖν και κεράτ-οιν· (τὸ τέρας) πληθ. τὰ τέρα και τέρατ-α κτλ. - δυϊκός τῷ τέρα και τέρατ-ε, τοῖν τεροῖν και τεράτ-οιν·

5) το ὄνομα γῆρας ἔχει μόνο ενικό αριθμό (§ 83, 1, β).

Αρσενικά και θηλυκά

Ουδέτερα

	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός	Ενικός	Πληθυντ.	Δυϊκός
ον.	-ς ή -	-ες	-ε	-	-α	-ε
γεν.	-ος (ή -ως)	-ων	-ων	-ος (ή -ως)	-ων	-ων
δοτ.	-ι	-σι(ν)	-ειν	-ι	-σι(ν)	-ων
αιτ.	-ᾶ ή ν	-ᾶς ή -ς (-ως)	-ε	-	-ᾶ	-ε
κλ.	-ς ή -	-ες	-ε	-	-α	-ε

Παρατηρήσεις στις καταλήξεις των ονομάτων της γ' κλίσης

142. Από τα ονόματα της γ' κλίσης:

1) τα αρσενικά και τα θηλυκά έχουν σε όλες τις πτώσεις τις ίδιες καταλήξεις.

2) τα ουδέτερα διαφέρουν από τα αρσενικά και θηλυκά στην ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού και του πληθυντικού (πβ. και § 97).

143. Το ι και το α στη λήγουσα των ονομάτων της γ' κλίσης είναι βραχύχρονα: ἡ γνώσις, τὴν γνώσιν, τῷ γνώνῃ, τοῖς γνώσι - τὸν γνώνα, τοὺς γνώνας, τὸ γῆρας (αλλά: τὰ κρέα και κρέα).

Ο τονισμός των ονομάτων της γ' κλίσης

144. Παίρνουν περισπωμένη αντίθετα με τον κανόνα (§ 39,1), αν και δεν προκύπτουν από συναίρεση:

α) οι μονοσύλλαβοι τύποι της ονομ., αιτιατ. και κλητ. που έχουν χαρακτηριστικά ι, υ (ον, αυ): ὁ κῆρ, τὸν κῆν, ὦ κῆ, τοὺς κῆς - ἡ δρυς, τὴν δρύν, ὦ δρῦ, τὰς δρυς (πβ. § 110, 3) - ὁ βοῦς, τὸν βοῦν, ὦ βοῦ, τοὺς βοῦς - ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὦ γραῦ (πβ. § 115).

β) η αιτιατική πληθ. των ονομ. σε -ύς (γεν. -ύος), αν τονίζεται στη λήγουσα: τοὺς ἰχθύς (πβ. § 110, 3).

γ) η ονομ., αιτ. και κλητ. του ενικού των ουδετέρων πᾶρ και οἷς.

δ) η ονομ. και κλητ. του ενικού του θηλ. ἡ γλαῦξ (= κουκουβάγια).

ε) η κλητ. του ενικού των ονομ. σε -εύς: ὦ βασιλεῦ (§ 115, 2)

143. Τα μονοσύλλαβα ονόμ. της γ' κλίσης στη γεν. και δοτ. όλων των αριθμών τονίζονται στη λήγουσα (αντίθετα με τον κανόνα § 39, 3): ἡ φλόξ, τῆς φλογός, τῇ φλογί - τῶν φλογών, ταῖς φλοξί - τοῖν φλογοῖν. Εξαιρούνται τα μονοσύλλαβα ἡ δᾶς (= λαμπάδα), ὁ θαῦς (= τσακάλι), τὸ οὖς, ὁ παῖς, ὁ Τρώς και το φῶς που τονίζονται στη γεν. πληθ. στην παραλήγουσα: τῶν δαδῶν, τῶν θῶων, τῶν ὠτων, τῶν παιδων, τῶν Τρώων, τῶν φώτων.

11ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

146. Μερικά ουσιαστικά της αρχαίας ελληνικής δεν κλίνονται ομαλά. Τα ουσιαστικά αυτά λέγονται **ανώμαλα ουσιαστικά**.

Τα ανώμαλα ουσιαστικά κατά το είδος της ανωμαλίας που παρουσιάζουν είναι 1) **ανώμαλα κατά το γένος**, 2) **στερόκλιτα**, 3) **μεταπλαστικά**, 4) **ιδιόκλιτα**, 5) **ἄκλιτα** και 6) **ελλειπτικά**.

1. Ανώμαλα κατά το γένος

147. Μερικά ουσιαστικά έχουν στον πληθυντικό αριθμό διαφορετικό γένος απ' ό,τι στον ενικό ή εκτός από το βασικό γένος έχουν συγχρόνως και ένα άλλο.

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ὁ λόγος	τὰ λόγια
ὁ σῖτος	τὰ σῖτα
ὁ δεσμός	οἱ δεσμοί και τὰ δεσμά
ὁ σταθμός	οἱ σταθμοί και τὰ σταθμά
τὸ στάδιον	τὰ στάδια και οἱ στάδιοι

(Π.β. τα νεοελλ.: ὁ πλοῦτος - τὰ πλούτη· ὁ βράχος - οἱ βράχοι και τὰ βράχια· ὁ λόγος - οἱ λόγοι και τὰ λόγια κ.ά.).

148. Μερικά ουσιαστικά ἔχουν στον ενικό αριθμό δύο γένη:

Ενικός

Πληθυντικός

ὁ ζυγός και τὸ ζυγόν

τὰ ζυγά

ὁ κῶτος και τὸ κῶτον

τὰ κῶτα

(Πβ. τα νεοελληνικά: ὁ πεῖκος και τὸ πεῖκο - τὰ πεῖκα κ.ά.).

2. Ετερόκλιτα

149. Ετερόκλιτα λέγονται μερικά ουσιαστικά που σχηματίζονται στον πληθυντικό ἢ σε μερικές πτώσεις κατά διαφορετική κλίση ἢ συγχρόνως κατά την ἴδια και κατά διαφορετική κλίση· π.χ.

1) ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου κτλ. (κατά τη β' κλίση) και τοῦ ἀνθρώπου, τῶ ἀνθρώπῳ, τὸν ἄνθρωπον - οἱ ἄνθρωποι, τῶν ἀνθρώπων, τοῖς ἀνθρώποις, τοὺς ἀνθρώπους (κατά τα συγκοπτόμενα τῆς γ' κλίσης, ἀπὸ θ. ἀνρεν-, ἀνρ- του σπάνιου ονόμ. ὁ ἀνρήν).

2) ὁ Ἄρης, τοῦ Ἀρεως (ἀπὸ το Ἄρηος με αντιμεταχώρηση· § 62, 5), τῶ Ἀρεῖ, τὸν Ἄρη, ὃ Ἄρες (κατά την γ' κλίση) και αιτ. τὸν Ἄρην (κατά την α' κλίση).

3) ἡ γυνή (κατά την α' κλίση), τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ὃ γύναι - αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναῖκας, ὃ γυναικες (κατά την γ' κλίση).

4) τὸ δάκρυον, τοῦ δακρύου κτλ. (κατά τη β' κλίση) - και ονομ., αιτ. και κλητ. δάκρυ (κατά την γ' κλίση)-

5) ὁ θαλῆς (από το θαλέης), τοῦ θαλοῦ, τῷ θαλί, τὸν θαλῆν (κατά τα συνηρημένα της α' κλίσης) - γεν. και τοῦ θάλεω (κατά τα αττικόκλιτα) - και τοῦ θάλητος, τῷ θάλητι, τὸν θάλητα (κατά την γ' κλίση)-

6) ὁ Οἰδίπους, τοῦ Οἰδίποδος, τῷ Οἰδίποδι, ᾧ Οἰδίποο (κατά την γ' κλ.) - και τοῦ Οἰδίπου, τὸν Οἰδίπου (κατά τα συνηρημένα της β' κλίσης, ὡς τοῦ περίπλου, τὸν περίπλου)-

7) ὁ ὄνειρος και τὸ ὄνειρον, τοῦ ονείρου κτλ. (κατά τη β' κλίση), τοῦ ονείρατος, τῷ ονείρατι - τὰ ονείρατα, τῶν ονείρατων, τοῖς ονείρασι (κατά την γ' κλίση)-

8) ὁ πρεσβευτής, τοῦ πρεσβετοῦ, τῷ πρεσβετῇ κτλ. (κατά την α' κλίση) - οἱ πρέσβεις (= οἱ πρεσβεσται), τῶν πρέσβων, τοῖς πρέσβεισι κτλ.) (κατά την γ' κλίση), από το ποιητ. ὄν. ὁ πρέσβυς (= ὁ γέρον), που οι πεζογράφοι το ἔλεγαν πρεσβύτης.

9) τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί κτλ. (κατά την γ' κλίση) - τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς κτλ. (κατά τη β' κλίση)-

10) ὁ υἱός, τοῦ υἱοῦ, τῷ υἱῷ κτλ. (κατά τη β' κλίση) - και τοῦ υἱέος, τῷ υἱεῖ - οἱ υἱεῖς, τῶν υἱέων, τοῖς υἱέσι, τούς υἱεῖς κτλ. (κατά τη γ' κλίση)-

11) ὁ χροῖς (= δέρμα, ἐπιδερμίδα), τοῦ χρωτός, τῷ χρωτί, τὸν χρωτα (κατά την γ' κλίση) - ἀλλά δοτ. και χρῶ (κατά τα αττικόκλιτα, στη φράση ἐν χρῶ = ὡς το δέρμα).

3. Μετακλαστικά

150. Μετακλαστικά λέγονται μερικά ουσιαστικά που κλίνονται κατά μία ορισμένη κλίση σε όλες τις πτώσεις, αλλά το θέμα τους (μεταπλάσσεται, δηλ.) μεταβάλλεται σε ορισμένες πτώσεις· π.χ.

1) ὁ Ἀπόλλων, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῷ Ἀπόλλωνι, τὸν Ἀπόλλωνα και Ἀπόλλω, ᾧ Ἀκαλλον (θ. Ἀπολλων-, Ἀπολλω-, Ἀπολλων-)-

2) τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ - τὰ γόνατα, τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι κτλ. (θ. γονο-, γονατ-)-

3) τὸ δέλεαρ (= δόλωμα), τοῦ δελέατος, τῷ δελέατι κτλ. (θ. δελεαρ-, δελεατ-)-

4) τὸ δόρυ, τοῦ δόρατ-ος, τῷ δόρατ-ι κτλ. - τὰ δόρατ-α, τῶν δοράτ-ων κτλ. (θ. δορυ-, δораτ-).

5) ὁ Ζεῦς, τοῦ Δι-ός, τῷ Δι-ί, τὸν Δί-α, ὃ Ζεῦ (θ. Зев-, Ди-).

6) τὸ ἥπαρ (= συκώτι), τοῦ ἥπατ-ος, τῷ ἥπατ-ι κτλ. - τὰ ἥπατ-α, τῶν ἥπατ-ων κτλ. (θ. ἥπαρ-, ἥπατ-).

7) ἡ κλεις, τῆς κλειδ-ός, τῇ κλειδ-ί, τὴν κλειδ-α καὶ τὴν κλει-ν, αἱ κλειδ-ες, τῶν κλειδ-ῶν, ταῖς κλει-σί, τὰς κλειδ-ας καὶ τὰς κλεις (θ. κλειδ-, κλει-).

8) τὸ κνέφος (= σκοτάδι), τοῦ (κνέφεσ-ος, κνέφε-ος) κνέφους, τῷ (κνέφεσ-ι, κνέφε-ϊ) κνέφει (κατὰ το βέλος· πβ. § 136) καὶ τῷ (κνέφα-σι, κνέφα-ϊ) κνέφα, τὸ κνέφας (κατὰ το κρέας· πβ. § 139), χωρὶς πληθ. (θ. κνεφас- καὶ κнефес-).

9) ὁ, ἡ κύων, κυν-ός, κυν-ί, κύν-α, κύον - κύν-ες, κυν-ῶν, κυ-σί(ν), κύν-ας, κύν-ες (θ. κυων-, кун-, кун-).

10) ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρ-ος, τῷ μάρτυρ-ι, τὸν μάρτυρ-α, ὃ μάρτυς - οἱ μάρτυρ-ες, τῶν μαρτύρ-ων, ταῖς μάρτυ-σι, τοὺς μάρτυρ-ας κτλ. (θ. μαρτυ-, μαρтур-).

11) ἡ ναῦς (= πλοίο), τῆς νε-ώς (ἀπὸ το νη-ός με ἀντιμεταχώρηση· § 62, 5), τῇ νη-ί, τὴν ναῦ-ν, ὃ ναῦ - αἱ νῆ-ες, τῶν νε-ῶν, ταῖς ναυ-σί, τὰς ναῦς, ὃ νῆ-ες (θ. ναυ-, νη-, νε-).

12) τὸ ὄψ (βλ. § 123, 4), τοῦ ὠτ-ός, τῷ ὠτ-ί, τὸ οὖς - τὰ ὠτ-α, τῶν ὠτ-ων (βλ. § 145), τοῖς ὠ-σί, τὰ ὠτ-α, ὃ ὠτ-α - τῷ ὠτ-ε, τοῖν ὠτ-οιν (θ. οὖσ-, ὠτ-).

13) ὁ Ποσειδῶν (ἀπὸ το Ποσειδάων), τοῦ Ποσειδῶν-ος, τῷ Ποσειδῶν-ι, τὸν Ποσειδῶν-α καὶ Ποσειδῶ, ὃ Πόσειδον (θ. Ποσειδων- = Ποσειδιων-, Ποσειδω-, Ποσειδον-).

14) ἡ Πνύξ, τῆς Πυκν-ός, τῇ Πυκν-ί, τὴν Πύκν-α (θ. Πνυκ-, Πυκν-, βλ. § 62, 3, πβ. καὶ § 66).

15) ὁ σῆς (= σκῆρος), τοῦ σε-ός (ἀπὸ το σεσ-ός) - οἱ σέ-ες, τῶν σέ-ων, τοὺς σέ-ας καὶ τοῦ σητ-ός, οἱ σῆτ-ες, τῶν σητ-ῶν, τοὺς σῆτ-ας (θ. σησ-, σητ-).

16) τὸ στέαρ (= λίπος), τοῦ στέατ-ος, τῷ στέατ-ι κτλ. (θ. στεαρ-, στέατ-).

17) τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατ-ος, τῷ ὕδατ-ι κτλ. (θ. ὕδωρ-, ὕδατ-).

18) τὸ φρέαρ (= πηγάδι), τοῦ φρεάτ-ος, τῷ φρεάτ-ι κτλ. (θ. φρεαρ-, φρεατ-).

19) ἡ χεῖρ, τῆς χειρ-ός, τῇ χειρ-ί, τὴν χεῖρ-α, ὃ χεῖρ - αἱ χεῖρ-ες, τῶν

χειρ-ᾶν, ταῖς χειρ-σί, τὰς χειρ-ας, ὡ χειρ-ας - τὸ χειρ-ε, τοῖν χειρ-οῖν (θ. χειρ-, χειρ-).

4. Ἰδιόκλιτα

151. Ἰδιόκλιτα ουσιαστικά λέγονται ὅσα δεν κλίνονται σύμφωνα με μία ἀπὸ τὲς τρεῖς κλίσεις, παρὰ ἐκολουθοῦν δικό τους σχηματισμό, δηλ. κλίνονται με ἰδιαίτερο τρόπο. Τέτοια εἶναι μερικά κύρια ὀνόματα α) ἐλληνικά με συντομότερο τύπο, δηλ. με ἀφαίρεση συλλαβῶν, καὶ β) ξενικά· π.χ.

ονομαστική	γεν.	δοτ.	αιτ.	κλ.
Ἀλέξῳς (ἀπὸ το Ἀλέξανδρος)	-ᾱ	-ᾱ	-ᾶν	-ᾱ
Μητρῶς (ἀπὸ το Μητρόδαρος)	-ᾱ	-ᾱ	-ᾶν	-ᾱ
Φιλῆς (ἀπὸ το Φιλῆμων)	-ῆ	-ῆ	-ῆν	-ῆ
Διονῶς (ἀπὸ το Διονύσιος)	-ῶ	-ῶ	-ῶν	-ῶ
Ἰησοῦς (εβραϊκὸ ὄνομα)	-οῦ	-οῦ	-οῦν	-οῦ
Νεκῶς (αιγυπτ. ὄνομα)	-ῶ	-ῶ	-ῶν	-ῶ

Ἰδιόκλιτα εἶναι καὶ μερικά προσηγορικά σε -ᾶς: ὁ φαγᾶς, ὁ καταφαγᾶς (= αὐτός που τρώει ἀρπαχτικά), ὁ τρεσᾶς (= ἄνθρωπος που τρέπεται σε φυγὴ ἀπὸ φόβο, δειλός) κ.ά.

Τὰ ἰδιόκλιτα συνηθίζονται μόνο στὸν ἐνικό.

5. Ἀκλίτα

152. Ἀκλίτα ουσιαστικά λέγονται ὅσα δεν κλίνονται, δηλ. ὅσα διατηροῦν σε ὅλες τὲς πτώσεις τὸν ἴδιο τύπο. Τέτοια εἶναι:

- 1) τὸ οὐδ. ὄν. τὸ χρεῶν (= ἡ ἀνάγκη), τοῦ χρεῶν, τῷ χρεῶν κτλ.
- 2) τὰ ὀνόμ. τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου (που συνηθίζονται οὐδέτερα): τὸ ἔλφα (τοῦ ἄλφα κτλ.), τὸ βῆτα (τοῦ βῆτα κτλ.), τὸ γάμμα (τοῦ γάμμα κτλ.).
- 3) τὸ ἀπαρέμφατο με τὸ οὐδέτερο ἄρθρο: τὸ λέγειν (τοῦ λέγειν κτλ.).
- 4) ὁποιαδήποτε λέξη (κλιτὴ ἢ ἀκλιτὴ), καθὼς καὶ φράση ὀλόκληρη, ὅταν χρησιμοποιοῦνται ὡς παραδείγματα ἢ ὡς οὐσιαστικά ἀποχωρισμέ-

να από την όλη φράση, με το ουδ. άρθρο εμπρός από αυτά: τὸ ἄνθρωπος ἐστὶν ὄνομα· τὸ ἀρκτικὸν φωνήεν τοῦ ἀνθρώπου· τὸ λίαν ἥσσον ἐπαικῶ τοῦ μηδὲν ἔγαν· (πβ. τα νεοελλ.: το παίζω εἶναι ρήμα· να κλιθεῖ ὁ ἀδρι-
 στος του παίζω· το πάτερ ἡμῶν, του πέτερ ἡμῶν κτλ.)·

5) μερικά ξενικά κύρια ονόματα: ὁ Ἀδάμ (τοῦ Ἀδάμ κτλ.), ὁ Δαβὶδ (τοῦ Δαβὶδ κτλ.), τὸ Πάσχα (τοῦ Πάσχα κτλ.), ονόματα ἑβραϊκά κ.ά.

6. Ἐλλειπτικά

153. Ἐλλειπτικά ουσιαστικά λέγονται ὅσα εἶναι εὐχρηστα μόνο σε με-
 ρικές πτώσεις. Τέτοια εἶναι:

1) οἱ λ. τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ καὶ τὸ ὄπαρ (= ὄραμα, σπτασία), που εἶ-
 ναι εὐχρηστες μόνο στην ονομ., αιτ. καὶ κλητ. του ενικού (πβ. τα
 νεοελλ.: τὸ δεῖλι, τὸ πρωί κτλ.)·

2) οἱ λ. τὸ δέμας (= ὥμα), τὸ σέβας καὶ τὸ σέλας (= λαμπρό φως),
 που εἶναι εὐχρηστες ἐπίσης στην ονομ., αιτ. καὶ κλητ. του ενικού·

3) ἡ λ. μάλης (γεν.), εὐχρηστη μόνο στη φράση ὑπὸ μάλης (= κάτω
 ἀπὸ τη μασχάλη)·

4) ἡ λ. νέωτα (αιτ. εν.), εὐχρηστη στη φράση ἐξ νέωτα (= του χρό-
 νου)·

5) οἱ κλητικές ᾧ μέλε (= καλέ μου) καὶ ᾧ τῶν (= φίλε μου).

12ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΠΙΘΕΤΑ

Γενικά για τα επίθετα

1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων

154. Επίθετα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ιδιότητα ή ποιότητα ουσιαστικών: *σοφός (άνηρ), καλή (γυνή), υψηλόν (δρος)*.

155. Από τα επίθετα:

1) πολλά είναι **τρικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό και ουδέτερο) και τρεις καταλήξεις, μία για κάθε γένος: *ο σοφός, η σοφή, τό σοφόν - ο βαθύς, η βαθύς, τό βαθύ*.

2) αρκετά είναι **δικατάληκτα με τρία γένη**, δηλ. έχουν τρία γένη, αλλά μόνο δύο καταλήξεις, μία για το αρσενικό και το θηλυκό και μία για το ουδέτερο: *ο, η άφθονος, τό άφθονον - ο, η έπιμελής, τό έπιμελές*.

3) μερικά είναι **μονοκατάληκτα με δύο γένη**, δηλ. έχουν μόνο δύο γένη, το αρσενικό και το θηλυκό, και μία κοινή κατάληξη: *ο, η πένης - ο, η φυγός - ο, η άρπας*.

2. Κλίση των επιθέτων

156. Τα επίθετα ανάλογα με την κατάληξή τους κλίνονται κατά μία από τις κλίσεις των ουσιαστικών. Και:

1) τα **τρικατάληκτα με τρία γένη** σχηματίζουν το θηλυκό πάντοτε κατά την α' κλίση (*ή δικαία, ή καλή - ή βαθύς, ή πᾶσα*) και το αρσενικό και το ουδέτερο άλλα κατά τη β' κλίση και άλλα κατά την γ' κλίση (*ο δίκαιος, το δίκαιον, γεν. τοῦ δικαίου - ο άπας, τό άπαν, γεν. τοῦ άπαντος*).

2) τα **δικατάληκτα με τρία γένη** κλίνονται άλλα κατά τη β' και άλλα κατά την γ' κλίση: *ο, η βάρβαρος, τό βάρβαρον, γεν. τοῦ βαρβάρου - ο, η σώφρων, τό σώφρον, γεν. τοῦ σώφρονος*.

3) τα **μονοκατάληκτα με δύο γένη** κλίνονται τα περισσότερα κατά την γ' κλίση: *ο, η φυγός, γεν. φυγάδος - ο, η πένης, γεν. πένητος*.

157. Όσα επίθετα σχηματίζουν το αρσενικό και το ουδέτερο κατά τη

β' κλίση λέγονται δευτερόκλιτα· όσα σχηματίζουν τα δύο αυτά γένη κα-
τά την γ' κλίση λέγονται πρώτοκλιτα.

13ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΪΘΕΤΑ

1. Ασυνημία δευτερόκλιτα επίθετα

158. α) Τρικατάληκτα με 3 γένη (σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον)

(θ. σοφός, σοφή, σοφόν

(θ. δικαίος, δικαία, δικαίον)

Ενικός αριθμός

ον.	σοφός	σοφή	σοφόν	δίκαιος	δικαία	δικαίον
γεν.	σοφοῦ	σοφῆς	σοφοῦ	δικαίου	δικαίας	δικαίου
δοτ.	σοφῶ	σοφῇ	σοφῶ	δικαίῳ	δικαίᾳ	δικαίῳ
αιτ.	σοφόν	σοφήν	σοφόν	δίκαιον	δικαίαν	δίκαιον
κλ.	σοφῆ	σοφῇ	σοφόν	δίκαιε	δικαία	δίκαιον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	σοφοί	σοφαί	σοφά	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια
γεν.	σοφῶν	σοφῶν	σοφῶν	δικαίων	δικαίων	δικαίων
δοτ.	σοφοῖς	σοφαῖς	σοφοῖς	δικαίοις	δικαίαις	δικαίοις
αιτ.	σοφούς	σοφάς	σοφά	δικαίους	δικαίας	δίκαια
κλ.	σοφοί	σοφαί	σοφά	δίκαιοι	δίκαιαι	δίκαια

Δυσικός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	σοφῶ	σοφά	σοφῶ	δικαίῳ	δικαία	δικαίῳ
γεν., δοτ.	σοφῶν	σοφαῖν	σοφῶν	δικαίων	δικαίαν	δικαίων

Επιθέτα σε -ος, -η, -ον: αγαθός (-ή, -όν), άγνός, θερμός, κακός, καλός, πιστός, σεμνός, δεινός, δορκτός, ήθικός, θετικός, λογικός, σαματακός, φυσικός, ψυχικός, εαρινός, νυκτερινός, χαμηλινός - φίλος (φίλη, φίλου), έσος, κοθρος, μέσος, άνθρωπίνος (-ίτη, -ιον), κριθίνος, λίθινος, ξύλινος κ.ά.— Επίσης τα ρήματ. επιθ. σε -τός: άλευτός (-ή, -όν), βατός, γραπτός, δανατός, θαυμαστός κ.ά. (§ 393)· τα τακτικά αριθμητικά: πρώτος (πρώτη, πρώτον), τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, έκτος, έβδομος, όγδοος,... εικοστός,... εκατοστός,... χίλιοστός κτλ. (§ 208) κ.ά.

Επιθέτα σε -ος, -η, -ον: άριστός (-ά, -όν), δεξτός, παλαιός, στερεός· καθαρός, λαμπρός, μικρός, πομπρός - δύσρεός (-εία, -είον), άρχαίος, γενητός, νέος, λετός, άρατός· διαγαλέος, θαρραλέος, πειναλέος - άγιος (-ία, -ιον), άξιος, βέβαιος, έπιτήδειος, πλαστός, τέλειος κ.ά.— Επίσης τα ρήματ. επιθ. σε -τέος: γραπτός, διαβατός, ελεγεγετητός, ωφελιγτέος κ.ά. (§ 393)· τα απόλυτα αριθμητικά σε κληθυντικό: δεκαόσιοι (-αι, -α), τριακόσιοι, τετρακόσιοι,... χίλιοι,... μύριοι κτλ. (§ 207, γ)· τα χρονικά αριθμητικά: δευτεραίος, τριταίος, τεταρταίος κτλ.—τα αναλογικά αριθμητικά: δεκλάσιος (-ία, -ιον), τριπλάσιος, τετραπλάσιος κτλ. (§ 208), το τακτικό αριθμητ. δεύτερος (-έρα, -ερον) κ.ά.

Παρατηρήσεις

159. Το θηλυκό των τρικατάληκτων επιθέτων σε -ος:

1) λήγει σε -η, αν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού υπάρχει σύμφωνο εκτός από το ρ: αγαθός, αγαθή - πιστός, πιστή· λήγει σε -α, αν πριν από την κατάλ. -ος του αρσενικού υπάρχει φωνήεν ή ρ: άγιος, άγία - γενναίος, γενναία - παιδρός, παιδρά (εκτός από το όγδοος, όγδόη)·

2) στην ονομαστική, γεν. και κλητ. του πληθυντικού τονίζεται όπου και όπως τονίζεται στις ίδιες πτώσεις το αρσενικό: ή άγία - αί άγαι, τών άγίων, ώ άγαι (όπως οι άγιοι, τών άγιών, ώ άγιοι)· ή γενναία - αί γενναίαι, τών γενναίων, ώ γενναίαι (όπως οι γενναίοι, τών γενναίων, ώ γενναίοι)· ή παιδρά - αί παιδραί, τών παιδρών, ώ παιδραι (όπως οι παιδροί, τών παιδρών, ώ παιδροί). Έτσι και αί μύριαι (= δέκα χιλιάδες), τών μυρίων, ώ μύριαι (όπως οι μύριοι, τών μυρίων, ώ μύριοι)· αί μυρίαι (= αναρίθμητες), τών μυρίων, ώ μυρίαι (όπως οι μυρίοι, τών μυρίων, ώ μυρίοι).

160. β) Δικατάληκτα με τρία γένη (σε -ος, -ον)

(θ. ἀφθονο-)

(θ. τιμαρο-)

Ενικός αριθμός

ον. ὁ ἡ ἀφθονος τὸ ἀφθονον ὁ ἡ τιμαρος τὸ τιμαρόν
 γεν. τοῦ τῆς ἀφθόνου τοῦ ἀφθόνου τοῦ τῆς τιμαροῦ τοῦ τιμαροῦ
 δοτ. τῷ τῇ ἀφθόνῳ τῷ ἀφθόνῳ τῷ τῇ τιμαρῷ τῷ τιμαρῷ
 αιτ. τὸν τὴν ἀφθονον τὸ ἀφθονον τὸν τὴν τιμαρόν τὸ τιμαρόν
 κλ. (ὦ) ἀφθονε (ὦ) ἀφθονον (ὦ) τιμαρε (ὦ) τιμαρόν

Πληθυντικός αριθμός

ον. αἱ αἱ ἀφθονοὶ τὰ ἀφθονα οἱ αἱ τιμαροὶ τὰ τιμαρά
 γεν. τῶν ἀφθόνων τῶν ἀφθόνων τῶν τιμαρῶν τῶν τιμαρῶν
 δοτ. τοῖς ταῖς ἀφθόνοις τοῖς ἀφθόνοις τοῖς ταῖς τιμαροῖς τοῖς τιμαροῖς
 αιτ. τοὺς τὰς ἀφθόνους τὰ ἀφθονα τοὺς τὰς τιμαρούς τὰ τιμαρά
 κλ. (ὦ) ἀφθονοὶ (ὦ) ἀφθονα (ὦ) τιμαροὶ (ὦ) τιμαρά

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., τῷ, κλ. (ὦ) ἀφθόνῳ, γεν., δοτ. τοῖν ἀφθόνοι
 ον., αιτ., τῷ, κλ. (ὦ) τιμαρῷ, γεν., δοτ. τοῖν τιμαροῖν

Παρατηρήσεις

161. Από τα δευτερόκλιτα επίθετα είναι δικατάληκτα:

α) τα περισσότερα από τα σύνθετα σε -ος ὁ, ἡ ἀγονος, τὸ ἀγονον - ὁ, ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον - ὁ, ἡ ἀκαιρος, τὸ ἀκαιρον - ὁ, ἡ ἀκαρπος, τὸ ἀκαρπον - ὁ, ἡ ἀξιόμαχος, τὸ ἀξιόμαχον - ὁ, ἡ ἐνδοξος, τὸ ἐνδοξον κ.ά.

β) τα απλά επίθετα αἰθριος, αἰφνίδιος, βάναισος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἐωλος (= παλιός), ἡμερος, ἡρεμος, ἡσυχος, κιβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασύς (= εξημερωμένος, ἡμερος).

γ) μερικά επίθετα σε -ος, που χρησιμοποιούνται (στο αρσεν. και το θηλ.) και ως ουσιαστικά: ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγὸν (= αὐτός που οδηγεί, που φέρνει) - ὁ, ἡ βοηθός, τὸ βοηθόν (= αὐτός που βοηθεῖ) - ὁ, ἡ τιμαρός,

τὸ τιμωρὸν (= αὐτὸς που τιμωρεῖ) - ὁ, ἡ τύραννος, τὸ τύραννον (= τυραννικός).

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα

162. Μερικά δευτερόκλιτα ἐπίθετα, που πριν ἀπὸ το χαρακτῆρα τους ο ἔχουν ἄλλο ο ἢ ε, συναιροῦνται σε ὅλες τις πτώσεις. Τα ἐπίθετα αὐτὰ λέγονται **συνηρημένα δευτερόκλιτα ἐπίθετα** (πβ. § 99). Ἀπὸ αὐτὰ ἄλλα εἶναι τρικατάληκτα (με τρία γένη) καὶ ἄλλα δικατάληκτα (με τρία γένη).

α) Τρικατάληκτα με τρία γένη.

(θ. χρυσεο-)

(θ. χρυσέα)

(θ. χρυσεο-)

Ενικός αριθμός

ον. (χρῦσεος)	χρυσοῦς	(χρυσέα)	χρυσή	(χρῦσειον)	χρυσοῦν
γεν. (χρυσέου)	χρυσοῦ	(χρυσέας)	χρυσῆς	(χρυσέου)	χρυσοῦ
δοτ. (χρυσέῳ)	χρυσὶ	(χρυσέῳ)	χρυσὶ	(χρυσέῳ)	χρυσὶ
αιτ. (χρῦσειον)	χρυσοῦν	(χρυσέαν)	χρυσήν	(χρῦσειον)	χρυσοῦν

Πληθυντικός αριθμός

ον. (χρῦσαι)	χρυσαί	(χρῦσαι)	χρυσαί	(χρῦσαι)	χρυσά
γεν. (χρυσέων)	χρυσῶν	(χρυσέων)	χρυσῶν	(χρυσέων)	χρυσῶν
δοτ. (χρυσέοις)	χρυσοῖς	(χρυσέαις)	χρυσαῖς	(χρυσέοις)	χρυσοῖς
αιτ. (χρυσέους)	χρυσούς	(χρυσέας)	χρυσάς	(χρῦσαι)	χρυσά

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ. (χρυσέω)	χρυσῶ	(χρυσέα)	χρυσά	(χρυσέω)	χρυσῶ
γεν., δοτ. (χρυσέοι)	χρυσοῖ	(χρυσέαιν)	χρυσαιν	(χρυσέοιν)	χρυσοῖν

Κατὰ το (χρῦσεος) χρυσοῦς κλίνονται: (κράνιος) κρανοῦς, (κρανία) κρανῶν, (κράνιον) κρανοῦν, λινοῦς, λιγῶν, λιποῦν, φοινικοῦς, φοινικῆ, φοινικῶν, χαλκοῦς, χαλκῆ, χαλκοῦν κ.ά.

Ὅμοια κλίνονται τα κολληπλασιαστικά αριθμητικά σε -κλοῦς, -κλή, -κλων: (ἀκλόος) ἀκλόος, (ἀκλόη) ἀκλή, (ἀκλόον) ἀκλων (γεν. τοῦ ἀκλόου, τῆς ἀκλῆς, τοῦ ἀκλόου κτλ.)· δι-κλοῦς, δι-κλή, δι-κλων· τρεκλόος, τρεκλή, τρεκλων κτλ., καθὼς καὶ τα κολληκλοῦς, -ῆ, -ων (βλ. § 209).

β) Διατετάληκτα με 3 γένη (σε -ους -ουν)

(θ. εἶκοσ-)

(θ. εἶκοσ-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	(εἶκοσ)	εἶκοις	τὸ	(εἶκοσ)	εἶκοις
γεν.	τοῦ	τῆς	(εἰκότου)	εἰκότου	τοῦ	(εἰκότου)	εἰκότου
δοτ.	τῷ	τῇ	(εἰκότῳ)	εἰκότῳ	τῷ	(εἰκότῳ)	εἰκότῳ
αιτ.	τὴν	τὴν	(εἰκόσιν)	εἰκόσιν	τὴν	(εἰκόσιν)	εἰκόσιν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	(εἰκόσι)	εἰκόσι	τὰ	(εἰκόσι)	εἰκόσι
γεν.	τῶν	τῶν	(εἰκότων)	εἰκότων	τῶν	(εἰκότων)	εἰκότων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	(εἰκόσις)	εἰκόσις	τοῖς	(εἰκόσις)	εἰκόσις
αιτ.	τούς	τάς	(εἰκότους)	εἰκότους	τάς	(εἰκόσις)	εἰκόσις

Δυϊκός αριθμός

ον.,	αιτ.	τῶ	(εἰκότι)	εἰκότι	τῶ	(εἰκότι)	εἰκότι
γεν.,	δοτ.	τοῖν	(εἰκότιν)	εἰκότιν	τοῖν	(εἰκότιν)	εἰκότιν

Κατά το εἶκος κλίνονται επίθετα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό τις λέξεις καὶ, πλούς, ῥοός, χρυσός· π.χ. ἀνὰ, δούκους, κακόνους, κουφόνους, σύνους· ἀπλούς, δούσπλους, εὐπλούς· εὐρους· ἄχρους, εὐχρους κ.ά.

Παρατηρήσεις

163. Τα συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθετα:

1) σχηματίζονται όπως και τα αντίστοιχα συνηρημένα ουσιαστικά της β' και της α' κλίσης (βλ. §99 και §92).

2) δεν έχουν κλητική.

164. Στα τρικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε -οὺς όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στη λήγουσα, ακόμη και όταν δεν τονίζεται κανένα από τα φωνήεντα που συναιρούνται (αντίθετα με τὸν κανόνα § 54): (χρυσός) χρυσοὺς - (σιδήρεος) σιδηροὺς - (ἀργύρεαι) ἀργυραῖ

(από αναλογία προς τις πτώσεις που τονίζονται κανονικά στη λήγουσα· πβ. § 100, 2).

165. Στα δικατάληκτα συνηρημένα επίθετα σε -ους:

1) το ρα στο τέλος του πληθ. των ουδετέρων μένει ασυναίρετο: *εἶ-
νοα, εὖχνοα*.

2) η λήγουσα -σι της ονομ. του πληθ. των αρσενικών λογαριάζεται βραχύχρονη, αν και προκύπτει από συναίρεση: *εὖνοι, εὖπλοι* (από αναλο-
γία προς τα ασυναίρετα: *οἱ φαῖλοι*).

3) όλες οι πτώσεις και των τριών γενών τονίζονται στην παραλήγου-
σα, ακόμη και όταν η λήγουσα προκύπτει από συναίρεση τονισμένου
φωνήεντος: τοῦ (*εὐνόου*) *εἶπαι*, τῶν (*εὐνόων*) *εἶπαι* (από αναλογία προς
τους τύπους που κανονικά τονίζονται στην παραλήγουσα: *εἶπας -
εἶπας, εἶπαι - εἶπαι* κτλ.).

3. Αττικόκλιτα επίθετα

166. Μερικά επίθετα κλίνονται κατά την αττική δευτερη κλίση (βλ §
101) και λέγονται *αττικόκλιτα*. Των επιθέτων αυτών το αρσενικό και το
θηλυκό λήγει σε -ης και το ουδέτερο σε -ων.

Παραδείγματα

(θ. *ἔλω-*)

Ἐνικός ἀριθμός					Πληθυντικός ἀριθμός					
ον.	ὁ	ἡ	ἔσως	τὸ	ἔσων	οἱ	αἱ	ἔσω	τὰ	ἔσω
γεν.	τοῦ	τῆς	ἔσω	τοῦ	ἔσω	τῶν	ἔσων	τῶν	ἔσων	
δοτ.	τῷ	τῇ	ἔσω	τῷ	ἔσω	τοῖς	ταῖς	ἔσως	τοῖς	ἔσως
αιτ.	τὸν	τὴν	ἔσων	τὸ	ἔσων	τούς	τάς	ἔσως	τά	ἔσω
κλ.	(ὦ)		ἔσως	(ὦ)	ἔσων	(ὦ)	ἔσω	(ὦ)	ἔσω	

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ. *εὐώ*, κλ. (ὦ) *ἔλω* - γεν., δοτ. τοῖν *ἔλω*

Παρατηρήσεις

167. Τα αττικόκλιτα επίθετα:

1) είναι δικατάληκτα: *ὁ, ἡ ἀγήρως, τὸ ἀγήρως - ὁ, ἡ δζιόχρως, τὸ δζιόχρως - ὁ, ἡ λεπτόγως, τὸ λεπτόγως* (= αὐτός που ἔχει γη λεπτή, ὀχι λιπαρή) κ.ά.· τρικατάληκτα εἶναι μόνο το *ἐπιθ. πλέως, πλέα, πλέων* (που το θηλυκό του σχηματίζεται κατὰ την α' κλίση)· ἀλλὰ τα σύνθετά του εἶναι δικατάληκτα: *ὁ, ἡ ἐμπλέως, τὸ ἐμπλεων*.

2) στην ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του πληθυντικού του ουδετέρου ἔχουν κατάληξη -α κατὰ τα ουδέτερα της κοινῆς β' κλίσης: *ἔλεα, δζιόχρεα* (ὁπως: *δίκαια*).

14ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

168. Τα τριτόκλιτα επίθετα διαιρούνται κατὰ το χαρακτήρα τους, ὅπως και τα ουσιαστικά, σε *φωνηεντόληκτα* και *συμφωνόληκτα* (π.β. § 107).

Α'. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ' κλίσης

169 α) Τρικατάληκτα (σε -ὺς, -αιᾶ, -ῶ)

(θ. *βαθὺ-, βαθε-*)

(θ. *θῆλυ- θηλε-*)

Ενικός αριθμός

ον.	<i>βαθὺς</i>	<i>βαθεῖα</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θῆλυς</i>	<i>θήλειᾶ</i>	<i>θῆλυ</i>
γεν.	<i>βαθέ-ος</i>	<i>βαθείας</i>	<i>βαθέ-ος</i>	<i>θήλε-ος</i>	<i>θηλείας</i>	<i>θήλε-ος</i>
δοτ.	<i>βαθεῖ</i>	<i>βαθείᾳ</i>	<i>βαθεῖ</i>	<i>θήλει</i>	<i>θηλείᾳ</i>	<i>θήλει</i>
αιτ.	<i>βαθὺν</i>	<i>βαθεῖαν</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θῆλυν</i>	<i>θήλειαν</i>	<i>θῆλυ</i>
κλη.	<i>βαθὺ</i>	<i>βαθεῖα</i>	<i>βαθὺ</i>	<i>θῆλυ</i>	<i>θήλειᾶ</i>	<i>θῆλυ</i>

Πληθυντικός αριθμός

ον.	βαθῆς	βαθεῖαι	βαθέ-α	θῆλεις	θῆλειαι	θῆλε-α
γεν.	βαθέ-ων	βαθειῶν	βαθέ-ων	θηλέ-ων	θηλειῶν	θηλέ-ων
δοτ.	βαθέ-σι	βαθείαις	βαθέ-σι	θῆλε-σι	θηλείαις	θῆλε-σι
αιτ.	βαθῆς	βαθείας	βαθέ-α	θῆλεις	θηλείας	θῆλε-α
κλ.	βαθεῖς	βαθεῖαι	βαθέ-α	θῆλεις	θῆλειαι	θῆλε-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	τώ, κλ. (ῶ)	βαθῶ	βαθεία	βαθῶ	θῆλει	θηλεία	θῆλει
γεν. δοτ.	τοῖν	βαθέ-οιν	βαθειῶν	βαθέ-οιν	θηλέ-οιν	θηλειῶν	θηλέ-οιν

Παρατηρήσεις

170. Τα τριτόκλιτα επίθετα σε -υς, -εια, -υ·

1) στο αρσεν. (και στο ουδέτερο) είναι γενικώς δεξύτενα: βαθύς, βαρύς, βραδύς, γλυκύς, δασύς, εἰθύς, εἰρός, ἡδύς, θρασύς, δξύς, παχύς, ταχύς, τραχύς κ.ά.· βαρύτενα είναι μόνο το θῆλυς, θηλεία, θῆλυ και το ἡμισυς, ἡμίσεια, ἡμισυ (γεν. τοῦ ἡμίσεος, τῆς ἡμισείας, τοῦ ἡμίσεος κτλ.).

2) παρουσιάζονται με δύο θέματα: το ένα σε -υ, από το οποίο σχηματίζονται η ονομαστ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού του αρσεν. και του ουδέτερου, και το άλλο σε -ε, από το οποίο σχηματίζονται όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γενών.

3) συνειραύν το χαρακτήρα ε με το ακόλουθο ε ή ι σε ει· το ἡμισυς συνειραίνει πολλές φορές και το ε+α στο τέλος του ουδέτερου σε -η: τὰ ἡμίσεα και τα ἡμίση.

4) την κλητ. του ενικού του αρσεν. τη σχηματίζουν χωρίς κατάληξη -ς (ῶ βαθῶ, ῶ ταχῶ, ῶ θῆλυ, ῶ ἡμισυ) και την αιτιατ. του πληθ. ὅμοια με την ονομαστική (τούς βαθεῖς, τούς ταχεῖς· πβ. § 112, 4: τούς πήχεις).

5) το θηλυκό το σχηματίζουν με την κατάληξη -ja: βαθέ-ja, όπου το ε+j συνειραίνεται σε -ει: βαθεῖα.

β) Δικατάληκτα (σε -ός, -ή, γεν. -ους ή -ας)

171. Κατά την γ' κλίση κλίνονται και μερικά σύνθετα δικατάληκτα επίθετα σε -ας (αρσ. και θηλ.), -υ (ουδέτ.), γεν. -ους ή -ας, με β' συνθετικό ουσιαστικό φωνηεντόληκτο σε -ος (γεν. -ους ή -εως).

Παραδείγματα

(θ. εὐβοῖον)

(θ. διπλήν, διπλήν)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	εὐβοῖον	τὸ	εὐβοῖον	ὁ	ἡ	διπλήν
γεν.	τοῦ	τῆς	εὐβοῖου-ος	τοῦ	εὐβοῖου-ος	τοῦ	τῆς	διπλῆς-ος
δοτ.	τῷ	τῇ	εὐβοῖου-ι	τῷ	εὐβοῖου-ι	τῷ	τῇ	διπλήν
αιτ.	τὸν	τὴν	εὐβοῖον-ν	τὸ	εὐβοῖον	τὸν	τὴν	διπλήν
κλ.	(ὦ)		εὐβοῖον	(ὦ)	εὐβοῖον	(ὦ)		διπλήν

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	εὐβοῖον-ες	τὰ	εὐβοῖον-α	οἱ	αἱ	διπλήνεις
γεν.	τῶν		εὐβοῖον-ων	τῶν	εὐβοῖον-ων	τῶν		διπλήν-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐβοῖον-σι	τοῖς	εὐβοῖον-σι	τοῖς	ταῖς	διπλήν-σι
αιτ.	τούς	τάς	εὐβοῖον-ς	τὰ	εὐβοῖον-α	τούς	τάς	διπλήνεις
κλ.	(ὦ)		εὐβοῖον-ες	(ὦ)	εὐβοῖον-α	(ὦ)		διπλήνεις

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

Δυν. αρ. και για τα 3 γένη

ον.	τὸ	διπλήν	τὰ	διπλήν-α και διπλήν	ον., αιτ., κλ.εὐβοῖον-ε
γεν.	τοῦ	διπλήν-ος	τῶν	διπλήν-ων	γεν., δοτ. εὐβοῖον-ων
δοτ.	τῷ	διπλήν	τοῖς	διπλήν-σι	ον., αιτ., κλ.διπλήν
αιτ.	τὸ	διπλήν	τὰ	διπλήν-α (-ν)	γεν., δοτ. διπλήν-ων
κλ.	(ὦ)	διπλήν	(ὦ)	διπλήν-α (-ν)	

Κατά το εὐβοῖον (= αὐτός που ἔχει ἀφθονα σταφύλια) κλίνονται: καλιχθῆς, μιλίχθης, λευκοφθῆς, σένοφθῆς, ἀδακρῆς, καλόδακρῆς, μιλόδακρῆς κ.ά.

Κατά το διπλήν κλίνονται: τριπλήν, τετραπλήν κτλ., διπλόδακρῆς, τριπλόδακρῆς κτλ.

Β'. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης

I. Αφωνόληκτα

α) Τρικατάληκτα

172. 1. Σε -ας, -ασα, -αν

(θ. παντ-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	πᾶς	πᾶσα	πάν	πάντ-ες	πᾶσαι πάντ-α
γεν.	παντ-ός	πάσης	παντ-ός	πάντ-ων	πασῶν πάντ-ων
δοτ.	παντ-ὶ	πάσῃ	παντ-ὶ	πᾶσι	πάσαις πᾶσι
αιτ.	πάντ-α	πᾶσαν	πάν	πάντ-ας	πάσας πάντ-α
κλ.	πᾶς	πᾶσα	πάν	πάντ-ες	πᾶσαι πάντ-α

Όμοια κλίνονται: ἄσας, ἄσασα, ἄσαν· σύμπας, σύμπασα, σύμπαν· διαζῆτας, διαζῆ-
πασα, διαζῆπαν.

173. 2. Σε -εις, -εσσα, -εν

(θ. χαριεντ-, χαριετ-)

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ον.	χαρίεις	χαρίεσσα	χαρίεν	χαριέντ-ες	χαρίεσαι χαριέντ-α
γεν.	χαριέντ-ος	χαριέσσης	χαριέντ-ος	χαριέντ-ων	χαριέσσων χαριέντ-ων
δοτ.	χαριέντ-ι	χαριέσσει	χαριέντ-ι	χαρίεσι	χαριέσσαις χαρίεσι
αιτ.	χαριέντ-α	χαριέσσαν	χαρίεν	χαριέντ-ας	χαριέσσας χαριέντ-α
κλ.	χαρίεν	χαρίεσσα	χαρίεν	χαριέντ-ες	χαρίεσαι χαριέντ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ.	χαριέντ-ε	θηλ.	χαρίεσσα	ουδ.	χαριέντ-ε
γεν., δοτ.	αρσ. χαριέντ-οιν	θηλ.	χαριέσσαιν	ουδ.	χαριέντ-οιν

Κατὰ το χαρίεις, -εσσα, -εν (= γεμάτος χάρις, χαριτωμένος) κλίνονται επίθετα που ση-
μαίνουν πλησμονή (βλ. § 397, 4): δασυρόεις, ἡνεμόεις και ἀνεμώεις (= αὐτός που ἔχει πο-

λύ άνεμο ή γρήγορος άνεμος, άνεμος), έρθεεις, έλθεις (= γεμάτος δάση), φωνήεις (= κυτός που έχει φωνή) κ.ά.

174. 3 Σς -ων, -ουσα, -ον

(θ. ακοντ-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον. ακων	άκουσα	άκον	άκοντ-ες	άκουσαι	άκοντ-α
γεν. άκοντ-ος	άκούσης	άκοντ-ος	άκόντ-ων	άκουσών	άκόντ-ων
δοτ. άκοντ-ι	άκούση	άκοντ-ι	άκουσι	άκούσαις	άκουσι
αιτ. άκοντ-α	άκουσαν	άκον	άκοντ-ας	άκούσας	άκοντ-α
κλ. άκον	άκουσα	άκον	άκοντ-ες	άκουσαι	άκοντ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ. άκοντ-ε	θηλ. άκούσα	ουδ. άκοντ-ε
γεν., δοτ. αρσ. άκόντ-οιν	θηλ. άκούσαιν	ουδ. άκόντ-οιν

Κατά το άκων (= μη θέλοντας, ακούσιος) κλίνεται και το έκων, έκουσα, έκόν (= θέλωντας, εκούσιος), γεν. άκόντ-ος, έκούσης, έκόντ-ος κτλ.

β) Δικατάληκτα

175. Μαρικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης είναι δικατάληκτα με τρία γένη. Αυτά είναι σύνθετα με β' συνθετικό ουσιαστικό τριτόκλιτο αφωνόληκτο (χάρις, έλπίς, πούς, όδους κ.ά) και κλίνονται συνήθως όπως το β' συνθετικό τους:

1) ό, ή ευχαρις, τό ευχαρι· γεν. ευχάριτ-ος· δοτ. ευχάριτ-ι· αιτ. τόν, την ευχαρι-ν, τό ευχαρι - οί, αι ευχάριτ-ες, τά ευχάριτ-α· γεν. των ευχαριτ-ων· δοτ. ευχάρι-σι κτλ·

2) ό, ή ευελπις, τό ευελπι· γεν. ευέλπιδ-ος· δοτ. ευέλπιδ-ι· αιτ. τόν, την ευελπι-ν, τό ευελπι· κλ. αρσ. και θηλ. ώ ευελπις, ουδ. ώ ευελπι - οί, αι ευέλπιδ-ες, τά ευέλπιδ-α· γεν. των ευελπιδ-ων, δοτ. τοίς ευέλπι-σι κτλ·

3) ό, ή δίπους, τό δίπουν· γεν. δίποδ-ος· δοτ. δίποδ-ι· αιτ. τόν, την δίποδ-α (και δίπουν), τό δίπουν· κλ. αρσ. και θηλ. ώ δίπους, ουδ. ώ δίπου οί, αι δίποδες, τά δίποδ-α· γεν. των δίποδ-ων· δοτ. δίποσι κτλ·

4) ὁ, ἡ μονόδους, τὸ μονόδουν· γεν. μονόδοντ-ος· δοτ. μονόδοντ-ι· αιτ. τόν, τήν μονόδοντ-α, τὸ μονόδουν κτλ. - οί, αἱ μονόδοντ-ες, τὰ μονόδοντ-α· γεν. τῶν μονοδόντ-ων· δοτ. μονόδουσι κτλ.

Ὅμοια κλίνονται: δχαρις, ἀκελπας, φέρελπας, ἀπος, μονόπους, τρίπους κτλ.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

176. Μερικά αφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης, αλλά ή σύνθετα, είναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά κλίνονται όπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά της γ' κλίσης:

ὁ, ἡ βλάξ, γεν. βλακ-ός κτλ.· ὁ, ἡ κόλαξ, γεν. κόλακ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἀρπαξ, γεν. ἀρπαγ-ος κτλ.· ὁ, ἡ γαμψώνωξ, γεν. γαμψώνωχ-ος κτλ.· ὁ, ἡ λογάς, γεν. λογάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ μιγάς, γεν. μιγάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φυγάς, γεν. φυγάδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἀπαις, γεν. ἀπαιδ-ος κτλ.· ὁ, ἡ πένης, γεν. πένητ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἡμῖθης, γεν. ἡμῖθῃτ-ος κτλ.· ὁ, ἡ ἀγνώς (= ἀγνωστος ἡ αὐτός που αγνοεῖ), γεν. ἀγνώτ-ος κτλ.· ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλογέλωτ-ος κτλ. (αλλά και κατὰ τὴν αἰτική β' κλίση: ὁ, ἡ φιλόγελως, γεν. φιλόγελω, δοτ. φιλόγελω κτλ.).

II. Εμφωνόληκτα και υφρόληκτα

177. α) Τρικατάληκτα

(8. μελαν-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον. μέλας	μέλαινα	μέλαν	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α
γεν. μέλαν-ος	μελαίνης	μέλαν-ος	μελάν-ων	μελαινῶν	μελάν-ων
δοτ. μέλαν-ι	μελαίνῃ	μέλαν-ι	μέλα-σι	μελαίναις	μέλα-σι
αιτ. μέλαν-α	μέλαιναν	μέλαν	μέλαν-ας	μελαίνας	μέλαν-α
κλ. μέλαν	μέλαινα	μέλαν	μέλαν-ες	μέλαιναι	μέλαν-α

Διτρκός αριθμός

ον., αιτ., κλ. αρσ. μέλαν-ε	θηλ. μελαίνα	ουδ. μέλαν-ε
γεν., δοτ. αρσ. μελάν-οιν	θηλ. μελαίναν	ουδ. μελάν-οιη

Όμοια κλίνεται και το επίθετο *δ* τάλας, *θ* τάλαινα, τὸ τάλαν (γεν. τοῦ τάλαν-ος, τῆς τάλαινης, τοῦ τάλαν-ος κτλ.).

Παρατηρήσεις

177a. Σε όλα τα τριτόκλιτα τρικατάληκτα επιθεται το θηλυκό:

1) λήγει σε -α βραχύχρονο: βαθύς, βαθεῖα· πᾶς, πᾶσα· ἐκών, ἐκούσα· μέλας, μελαίνᾳ·

2) στη γεν. του πληθ. τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα: τῶν βαθεῶν, πασῶν, ἐκουσῶν, μελαινῶν (πβ. § 159,2).

178. β) Δικατέληκτα

(θ. εὐδαίμων-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	εὐδαίμων	τὸ	εὐδαίμων
γεν.	τοῦ	τῆς	εὐδαίμων-ος	τοῦ	εὐδαίμων-ος
δοτ.	τῷ	τῇ	εὐδαίμων-ι	τῷ	εὐδαίμων-ι
αιτ.	τὸν	τὴν	εὐδαίμων-α	τὸ	εὐδαίμων
κλ.	(ὦ)		εὐδαίμων	(ὦ)	εὐδαίμων

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	εὐδαίμων-ες	τὰ	εὐδαίμων-α
γεν.	τῶν		εὐδαίμων-ων	τῶν	εὐδαίμων-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	εὐδαίμο-σι	τοῖς	εὐδαίμο-σι
αιτ.	τούς	τάς	εὐδαίμων-ας	τά	εὐδαίμων-α
κλ.	(ὧ)		εὐδαίμων-ες	(ὧ)	εὐδαίμων-α

Διτρκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ. εὐδαίμων-ε
γεν., δοτ. εὐδαίμων-οιν

(θ. σωφρον-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	ἡ	σώφρων	τὸ	σῶφρον
γεν.	τοῦ	τῆς	σώφρον-ος	τοῦ	σώφρον-ος
δοτ.	τῷ	τῇ	σώφρον-ι	τῷ	σώφρον-ι
αιτ.	τόν	τήν	σώφρον-α	τὸ	σῶφρον
κλ.	(ὦ)		σώφρον	(ὦ)	σῶφρον

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	αἱ	σώφρον-ες	τὰ	σώφρον-α
γεν.	τῶν		σώφρον-ων	τῶν	σώφρον-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	σώφρον-σι	τοῖς	σώφρον-σι
αιτ.	τούς	τάς	σώφρον-ας	τὰ	σώφρον-α
κλ.	(ὦ)		σώφρον-ες	(ὦ)	σώφρον-α

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ον., αιτ., κλ. σῶφρον-ε
γεν., δοτ. σώφρον-οιν

Ὅμοια κλίνονται τα επίθετα 1) σε -ων, -ον (γεν. -ονος): ὁ, ἡ *κακοδαίμων*, τὸ *κακὸδαίμων*· ὁ, ἡ *ἀγνώμων*, τὸ *ἀγνώμων*· ὁ, ἡ *ἐδοχίμων*, τὸ *ἐδοχίμων*· ὁ, ἡ *μεγαλοπράγμων*, τὸ *μεγαλοπράγμων*· ὁ, ἡ *ἐλεήμων*, τὸ *ἐλεήμων*· ὁ, ἡ *μνήμων*, τὸ *μνήμων*· ὁ, ἡ *ἄφρων*, τὸ *ἄφρον*· ὁ, ἡ *μεγαλόφρων*, τὸ *μεγαλόφρον* κ.ά.

2) σε -ην, -εν (γεν. -ενος): ὁ, ἡ *ἄρην*, τὸ *ἄρην* (γεν. *ἄρηνος*, δοτ. *ἄρηνι*, αιτ. *τόν*, *τήν*· *ἄρηνα*, τὸ *ἄρην*, κλ. ὦ *ἄρην* και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ *ἄρηνες*, τὰ *ἄρηνα*, γεν. *τῶν ἄρηνων*, δοτ. *τοῖς*, *ταῖς ἄρηνσι*, αιτ. *τούς*, *τάς ἄρηνας*, τὰ *ἄρηνα*, κλ. ὦ *ἄρηνες*, ὦ *ἄρηνα*)·

3) σε -ωρ, -ορ (γεν. -ορος): ὁ, ἡ *ἀπάτωρ*, τὸ *ἀπάτωρ* (γεν. *ἀπάτορος*, δοτ. *ἀπάτορι*, αιτ. *τόν*, *τήν ἀπάτορα*, τὸ *ἀπάτωρ*, κλ. ὦ *ἀπάτωρ* και για τα τρία γένη· οἱ, αἱ *ἀπάτορες*, γεν. *τῶν ἀπατόρων*, δοτ. *ἀπάτορι*, αιτ. *τούς*, *τάς ἀπάτορας*, τὰ *ἀπάτορα*, κλ. ὦ *ἀπάτορες*, ὦ *ἀπάτορα*)· έτσι και ὁ, ἡ *ἀμήτωρ*, τὸ *ἀμήτωρ* κ.ά.

Παρατηρήσεις

179. Τα δικατάληκτα ενρινόληκτα και υγρόληκτα επίθετα της γ' κλίσης:

1) έχουν αρχικό θέμα σε -ον, -εν, -ορ (*εὐδαιμον*-, *ἄρην*-, *ἀπατορ*-), αλ-

λά-στην ονομ. του ενικού του αρσεν. και θηλ. δεν παίρνουν κατάληξη και το βραχύχρονο φωνήεν που είναι πριν από το χαρακτήρα το εκτείνουν σε μακρόχρονο, το ο σε ω-και το ε σε η: (εὐδαιμον-) εὐδαίμων, (ἄρρεν-) ἄρρεν, (ἀπάτωρ-) ἀπάτωρ.

2) ἔχουν την κλητ. του ενικού ὁμοια με το αρχικό θέμα: ὦ ἐλεῆμον, ὦ ἄρρεν, ὦ ἀπάτωρ (πβ. § 128, 2).

3) ὅταν εἶναι σύνθετα σε -ων (γεν. -ονος) κανονικά στην κλητ. του ενικού του αρσεν. και του θηλ. και στην ονομ., αιτιατ. και κλητ. του ενικού του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο, ὅχι ὅμως πιο πάνω από την τελευταία συλλαβή του α' συνθετικού: εὐδαίμων, ὦ εὐδαίμων - τὸ εὐδαίμων· εὐγνώμων, ὦ εὐγνώμων - τὸ εὐγνώμων· μεγαλοπράγμων, ὦ μεγαλόπραγμων - τὸ μεγαλόπραγμων (ἀλλά: μεγαλόφρων, ὦ μεγαλόφρον - τὸ μεγαλόφρον· επίσης και ἀμνήμων, ὦ ἀμνήμων - τὸ ἀμνήμων κ.ά.). Πβ. § 39, 5.

γ) Μονοκατάληκτα (με δύο γένη)

180. Μερικά ενρινόληκτα και υγρόληκτα επιθετα τῆς γ' κλίσης εἶναι μονοκατάληκτα με δύο γένη. Αυτά εἶναι απλά ἢ σύνθετα με β' συνθετικό τριτόκλιτο ενρινόληκτο ἢ υγρόληκτο και κλίνονται ὅπως τα αντίστοιχα ουσιαστικά τῆς γ' κλίσης: ὁ, ἡ μάκαρ (= μακάριος, ευτυχισμένος), γεν. μάκαρ-ος, δοτ. μάκαρ-ι, αιτ. μάκαρ-α κτλ. - ὁ, ἡ ἄχειρ, γεν. ἄχειρ-ος, δοτ. ἄχειρ-ι, αιτ. ἄχειρ-α κτλ. - ὁ, ἡ μακρόχειρ, γεν. μακρόχειρ-ος, δοτ. μακρόχειρ-ι, αιτ. μακρόχειρ-α κτλ. - ὁ, ἡ ὑψαύχην, γεν. ὑψαύχην-ος, δοτ. ὑψαύχην-ι, αιτ. ὑψαύχην-α κτλ. (πβ. § 176).

III. Σιγμόληκτα δικατάληκτα (αρσ. και θηλ. σε -ης, ουδ. σε -ες)

181.

(θ. ἀληθεσ-)

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον. ὁ	ἡ	ἀληθής	τὸ	ἀληθές	οἱ	αἱ	ἀληθεῖς	τὰ	ἀληθῆ
γεν. τοῦ	τῆς	ἀληθοῦς	τοῦ	ἀληθοῦς	τῶν	ἀληθῶν	τῶν	ἀληθῶν	
δοτ. τῷ	τῇ	ἀληθεῖ	τῷ	ἀληθεῖ	τοῖς	ταῖς	ἀληθεῖσι	τοῖς	ἀληθεῖσι
αιτ. τὸν	τὴν	ἀληθῆ	τὸ	ἀληθές	τούς	τάς	ἀληθεῖς	τὰ	ἀληθῆ
κλ. (ὦ)		ἀληθές	(ὦ)	ἀληθές	(ὦ)		ἀληθεῖς	(ὦ)	ἀληθῆ

Δοτικός αριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. ἀληθεῖ γεν., δοτ. ἀληθοῖν

(θ. πληροσ-)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός						
ον.	ὁ	ἡ	πλήρης	τὸ	πλήρες	οἱ	αἱ	πλήρεις	τὰ	πλήρη
γεν.	τοῦ	τῆς	πλήρους	τοῦ	πλήρους	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων	τῶν
δοτ.	τῷ	τῇ	πλήρει	τῷ	πλήρει	τοῖς	ταῖς	πλήρεσι	τοῖς	πλήρεσι
αιτ.	τὸν	τὴν	πλήρη	τὸ	πλήρες	τούς	τάς	πλήρεις	τά	πλήρη
κλ.	(ὦ)	πλήρες	(ὦ)	πλήρες	(ὦ)	πλήρεις	(ὦ)	πλήρεις	(ὦ)	πλήρη

Δοτικός αριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. πλήρει γεν., δοτ. πλήροιν

(θ. συνήθεσ-)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός						
ον.	ὁ	ἡ	συνήθης	τὸ	συνήθες	οἱ	αἱ	συνήθεις	τὰ	συνήθη
γεν.	τοῦ	τῆς	συνήθους	τοῦ	συνήθους	τῶν	συνήθων	τῶν	συνήθων	τῶν
δοτ.	τῷ	τῇ	συνήθει	τῷ	συνήθει	τοῖς	ταῖς	συνήθεσι	τοῖς	συνήθεσι
αιτ.	τὸν	τὴν	συνήθη	τὸ	συνήθες	τούς	τάς	συνήθεις	τά	συνήθη
κλ.	(ὦ)	συνήθες	(ὦ)	συνήθες	(ὦ)	συνήθεις	(ὦ)	συνήθεις	(ὦ)	συνήθη

Δοτικός αριθμός (και για τα τρία γένη)
ον., αιτ., κλ. συνήθει γεν., δοτ. συνήθοιν

Κατά το δληθής κλίνονται πολλά οξύτονα: ἀγνης, ἀκριβής, ἀσπετής, ἀσθενής, ἀμελής, ἀτυχής, δυστυχής, ἐπαμελής, εὐγενής, εὐσεβής, εὐτυχής, σαφής, ψευδής κ.ά.

Κατά το πληθους κλίνονται επίθετα: σε-ήρης: ὁ, ἡ μονήρης, τὸ μονήρες· ὁ, ἡ ἐμφήρης, τὸ ἐμφήρες· ὁ, ἡ ποδήρης, τὸ ποδήρες κ.ά. - σε-ώδης: ὁ, ἡ δυσώδης, τὸ δυσώδες· ὁ, ἡ εὐκόδης, τὸ εὐώδες - σε-ώλης: ὁ, ἡ ἐξώλης, τὸ ἐξώλες (= ἐντελώς χαμένος)· ὁ, ἡ προώλης, τὸ προώλες (= ἀπὸ πρὶν χαμένος, θέμις να χυθεῖ πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα του)· ὁ, ἡ πακώλης, τὸ πακώλες (= ἐντελώς χαμένος· και με. ενεργ. σημ.: αὐτός που καταστρέφει τα πάντα) κ.ά.

Κατά το συνήθους κλίνονται επίθετα: σε -ήθης: *ὁ, ἡ εὐήθης*, τὸ εὐήθες (= αγαθός, απλοϊκός, ανόητος)· *ὁ, ἡ χρηστοήθης*, τὸ χρηστόηθες κ.ά. - σε -έθης: *ὁ, ἡ εὐμεγέθης*, τὸ πη-
μέγεθες· *ὁ, ἡ παμμεγέθης*, τὸ παμμέγεθες κ.ά. - σε -άντης: *ὁ, ἡ δυνάτης*, τὸ δυνάτης (= ανη-
φορικός)· *ὁ, ἡ κατάντης*, τὸ κατάντης (= κατηφορικός)· *ὁ, ἡ προσάντης*, τὸ πρόσαντες (= ανη-
φορικός, απόκριμνος) κ.ά. Επίσης τα επίθετα *ὁ, ἡ αἰσθήης*, τὸ αἰσθαδές· *ὁ, ἡ αὐταρ-*
κης, τὸ αὐταρκές κ.ά.

Παρατηρήσεις

182. Τα σιγμόληκτα επίθετα τῆς γ' κλίσης σε -ης, -ες έχουν θέμα σε -
εσ-.

Στα επίθετα αυτά:

1) η ενική ονομαστική του αρσενικού και του θηλ. σχηματίζεται χω-
ρίς κατάληξη, αλλά το βραχύχρονο φων. *ε* που είναι πριν από το χαρα-
κτήρα εκτείνεται σε *η*: θ. *ἄληθεσ* = *ὁ, ἡ ἀληθής*· θ. *συνήθεσ* = *ὁ, ἡ συνή-*
θης· θ. *πληρεσ* = *ὁ, ἡ πλήρης*· όλες οι άλλες πτώσεις και των τριών γε-
νών σχηματίζονται από το θέμα σε -εσ-, αλλά ο χαρακτ. *σ* ανάμεσα στα
δύο φωνήεντα αποβάλλεται, και τα δύο αυτά φωνήεντα συναιρούνται (θ.
ἄληθεσ· *ἀληθέε-ος*, *ἀληθεΐ-ος* = *ἀληθοῦς*· θ. *συνήθεσ*· *συνήθεε-α* *συνήθε-*
α = *συνήθη* κτλ., βλ. § 64, 1· πβ. § 134, 3 και § 137, 3).

2) η ενική κλητική του αρσενικού και του θηλυκού και η ενική ονο-
μαστική, αιτ. και κλητ. του ουδετέρου είναι όμοιες με το θέμα (χωρίς κα-
τάληξη): *ὦ ἐπαμελές*, τὸ ἐπαιμελές.

3) η δοτ. του πληθ. σχηματίζεται με απλοποίηση των δύο *σ*: τοῖς
ἀληθέε-σι - *ἀληθεῖσι* (πβ. § 137, 4).

4) η αιτιατ. του πληθ. στο αρσενικό και το θηλ. είναι όμοια με την
ονομαστική του πληθ.: *οἱ ἀληθεῖς* - τοὺς ἀληθεῖς (πβ. § 112, 4 και §
170, 4).

183. Τα βαρύτονα σιγμόληκτα επίθ. της γ' κλίσης σε -ης, -ες:

1) στην ενική κλητ. του αρσενικού και του θηλ. και στην ενική ονο-
μαστ., αιτιατική και κλητ. του ουδετέρου ανεβάζουν τον τόνο (αν είναι
υπερδισύλλαβα): *ὁ, ἡ συνήθης*, *ὦ σύνηθες* - τὸ σύνηθες· *ὁ, ἡ αὐθάδης*, *ὦ*
αἰσθαδές - τὸ αἰσθαδές· ὅσα όμως λήγουν σε -ώδης, -ώλης, -ήρης
τὸ εὐώδης· *ὁ, ἡ ἐξώλης*, *ὦ ἐξώλες*
- τὸ ἐξώλες· *ὁ, ἡ ποδήρης*, *ὦ ποδήρες* - τὸ ποδήρες.

2) στη γεν. του πληθ. τονίζονται στην παραλήγουσα αντίθετα με τον

κανόνα (§ 54) από αναλογία πρὸς τὴ γεν. τοῦ ενικού: τῶν συνηθέ-ων, συνηθέ-ων = συνήθων (ὅπως τοῦ συνήθους)· τῶν πληρέσ-ων, πληρέ-ων = πλήρων (ὅπως τοῦ πλήρους)· τῶν εὐωδέσ-ων, εὐωδέ-ων = εὐώδων (ὅπως τοῦ εὐώδους).

15ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

184. Τα πιο συνηθισμένα ἀνώμαλα ἐπιθέτα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς εἶναι τὰ ἀκόλουθα πέντε:

1. πολύς, πολλή, πολύ (ετερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. πολυ- και πολλο-)

Ενικός αριθμός

ον.	ὁ	πολύ-ς	ἡ	πολλή	τὸ	πολύ
γεν.	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
δοτ.	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
αιτ.	τόν	πολύ-ν	τήν	πολλήν	τὸ	πολύ
κλ.	(ὦ)	πολύ	(ὦ)	πολλή	(ὦ)	πολύ

Πληθυντικός αριθμός

ον.	οἱ	πολλοί	αἱ	πολλαί	τὰ	πολλά
γεν.	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
δοτ.	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
αιτ.	τοὺς	πολλοὺς	τὰς	πολλὰς	τὰ	πολλά
κλ.	(ὧ)	πολλοί	(ὧ)	πολλαί	(ὧ)	πολλά

2. μέγας, μεγάλη, μέγα (ἐτερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. *μεγα-* και *μεγαλο-*)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
ον.	μέγας	μεγάλη	μέγα	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα
γεν.	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
δοτ.	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ	μεγάλοις	μεγάλοις	μεγάλοις
αιτ.	μέγα-ν	μεγάλην	μέγα	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
κλ.	μέγα	μεγάλη	μέγα	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλα

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. μεγάλῳ	θηλ. μεγάλα	ουδ. μεγάλῳ
γεν., δοτ.	αρσ. μεγάλῳιν	θηλ. μεγάλαιιν	ουδ. μεγάλῳιν

3. πρᾶος, πραεῖα, πρᾶον (ἐτερόκλιτο· πβ. § 149)

(θ. *πραιο-* και *πραε-*)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
ον.	πρᾶος	πραεῖα	πρᾶον	πρᾶοι	πραεῖαι	πραεῖ-α
γεν.	πράου	πραείας	πράου	πραέ-ων	πραειῶν	πραεῖ-ων
δοτ.	πράῳ	πραεῖα	πράῳ	πραέ-σι	πραεῖαις	πραεῖ-σι
αιτ.	πρᾶον	πραεῖαν	πρᾶον	πράους	πραείας	πραεῖ-α
κλ.	πρᾶε	πραεῖα	πρᾶον	πρᾶοι	πραεῖαι	πραεῖ-α

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	αρσ. πράῳ	θηλ. πραεῖα	ουδ. πράῳ
γεν., δοτ.	αρσ. πράῳιν	θηλ. πραεῖαιιν	ουδ. πράῳιν

4. ο σῶς, η σῶς, το σῶν (ἐλλειπτικό· πβ. § 153)

(θ. *σα-* και *σω-*)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός			
ον.	ὁ	ἡ	σῶς τὸ	σῶν	οἱ	αἱ	σῶ τὰ (σά-α)
αιτ.	τὸν	τὴν	σῶν τὸ	σῶν	τούς	τάς	σῶς τὰ (σά-α)
							σᾶ

5. ο φροῦδος, ἡ φρούδη, τὸ φροῦδον (ελλειπτικό· πβ. § 153)

Ενικός:	ο φροῦδος	ἡ φρούδη	(καὶ ἡ φροῦδος)	τὸ φροῦδον
Πληθυντ.:	οἱ φροῦδοι	αἱ φρούδαι	(καὶ αἱ φροῦδοι)	τὰ φροῦδα

16ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

185. Οι μετοχές (βλ. § 251,β) κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα με τρία γένη και είναι δευτερόκλιτες ἢ τριτόκλιτες.

α) Μετοχές δευτερόκλιτες

186. Οι δευτερόκλιτες μετοχές λήγουν σε **-μένος, -μένη, -μενον** και κλίνονται ὅπως τα επίθετα σε **-ος, -η, -ον** (πβ. § 158, σοφός, -ή, -όν· ξένος, ξένη, ξένον): **λνόμενος, λνομένη, λνόμενον·** γεν. **λνομένου, λνομένης, λνομένου** κτλ. – **λυσόμενος, λυσομένη, λυσόμενον·** γεν. **λυσομένου, λυσομένης, λυσομένου** κτλ.

Ἔτσι καὶ: **λυσάμενος, λυσαμένη, λυσάμενον·** λελυμένος, λελυμένη, λελυμένον· **τιμώμενος, τιμωμένη, τιμώμενον·** ποιούμενος, ποιουμένη, ποιούμενον· **δηλούμενος, δηλουμένη, δηλούμενον·** δεικνόμενος, δεικνυμένη, δεικνύμενον· **τιθέμενος, τιθεμένη, τιθέμενον** κτλ.

β) Μετοχές τριτόκλιτες.

187. Οι τριτόκλιτες μετοχές λήγουν:

1) σε **-ᾶς, -ᾶσα, -ᾶν** (πβ. § 172: **πᾶς, πᾶσα, πᾶν - ᾧπας, ᾧπασα, ᾧπαν**):

Ενκ.	ον. λύσας, λύσασα, λύσαν	ιστάς, ιστάσα, ιστάν
	γεν. λύσαντος, λυσάσης,	ιστάντος, ιστάσης,
	λύσαντος κτλ.	ιστάντος κτλ.
	κλ. ᾧ λύσας, λύσασα, λύσαν	ιστάς, ιστάσα, ιστάν

Πληθ.	ον. λύσαντες, λύσασαι, λύσαντα γεν. λυσάντων, λυσασών, λυσάντων δοτ. λύσασι, λυσάσας, λύσασι κτλ.	ιστάντες, ιστάσαι, ιστάντα ιστάντων, ιστασών, ιστάντων ιστᾶσι, ιστάσας, ιστᾷσι κτλ.
Δυϊκ.	τοῦ λύσαντε, λυσάσα, λύσαντε τοῖν λυσάντων, λυσάσων, λυσάντων	ιστάντε, ιστάσα, ιστάντε ιστάντων, ιστάσων, ιστάντων

Έτσι και: γράψας, γράψασα, γράψαν
μείνας, μείνασα, μείναν
ἀγγεῖλας, ἀγγεῖλασα, ἀγγεῖλαν κ.ά.

Έτσι και: ἐπιπαλῆς, -ᾶσα, -άν
βᾶς, βᾶσα, βᾶν
ἀποδράς, ἀποδράσα, ἀποδράν

2) σε -αίς, -αῖσα, -έν (πβ. § 173: χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν):

Ενκ.	ον	λυθείς, λυθεῖσα, λυθέν	Πληθ	ον.	λυθέντες, λυθεῖσαι, λυθέντα
	γεν	λυθέντος, λυθείσης, λυθέντος κτλ.		γεν.	λυθέντων, λυθεισών λυθέντων
				δοτ.	λυθεῖσι, λυθείσας, λυθεῖσι κτλ.
	κλ.	(ᾧ) λυθείς, λυθεῖσα, λυθέν			
Δυϊκ.	τω	λυθέντε, λυθείσα, λυθέντε		τοῖν	λυθέντων, λυθείσων λυθέντων

Έτσι και: γραφεῖς, γραφεῖσα, γραφέν - κληγείς, κληγεῖσα, κληγέν
τιθείς, τιθείσα, τιθέν - βεῖς, βεῖσα, βέν
βυεῖς, βυεῖσα, βυέν κ.ά.

3) σε -οῦς, -οῖσα, -όν (πβ. § 122, δ: ὁ δόουλός, τοῦ δούλου):

Ενκ.	ον.	διδούς, διδοῖσα, διδόν	Πληθ.	ον.	διδόντες, διδοῖσαι, διδόντα
	γεν.	διδόντος, διδοῖσης, διδόντος κτλ.		γεν.	διδόντων, διδουσών, διδόντων
				δοτ.	διδοῖσι, διδοῖσας, διδοῖσι κτλ.
Δυϊκ.	κλ.	(ᾧ) διδούς, διδοῖσα, διδόν			
	τοῦ	διδόντε, διδοῖσα, διδόντε		τοῖν	διδόντων, διδοῖσων, διδόντων

Ἔτσι καί: (τοῦ ἀλίσκομαι μετ. αορ. β') ἀλούς, ἀλοῦσα, ἀλόν
 (τοῦ γιγνώσκω μετ. αορ. β') γνώς, γνώσα, γνών
 (τοῦ ζῶ μετ. πορ. β') βιός, βιοῦσα, βιόν κ.ά.

4) σε -ύς, -ῦσα, -ῦν (πβ. § 122, δ: ἡμάς, ἡμάντος):

Ενικ.	ον.	δεικνύς, δεικνῦσα, δεικνύν	Πληθ.	ον.	δεικνύντες, δεικνῦ- σαι, δεικνύντα
	γεν.	δεικνύντος, δεικνύσης, δεικνύντος κτλ.		γεν.	δεικνύντων, δεικνυ- σῶν, δεικνύντων
				δοτ.	δεικνῦσι, δεικνύσαις, δεικνῦσι κτλ.
	κλ.	(ὦ) δεικνύς, δεικνῦσα, δεικνύν			
Δυϊκ.	τῷ	δεικνύντε, δεικνύσᾱ, δεικνύντε	τοῖν	δεικνύντοιν, δεικνύ- σαιν, δεικνύντοιν	

Ἔτσι καί: (τοῦ ἀπάλλωμι μετ. ενεστ.) ἀπολλύς, ἀπολλύσα, ἀπολλύν (τοῦ δέομαι μετ. αορ. β'). δός, δῶσα, δόν (τοῦ φέομαι μετ. αορ. β'). φύς, φύσα, φύν κ.ά.

σε -ων, -ουσα, -ον (πβ. § 174: ἄκων, ἄκουσα, ἄκον - ἐκών, ἐκοῦσα, ἐκόν):

Ενικ.	ον.	λέων, λέουσα, λέον	Ενικ.	ον.	φωγών, φωγοῦσα, φωγόν
	γεν.	λέοντος, λεούσης, λέοντος κτλ.		γεν.	φωγόντος, φωγοῦσης, φωγόντος κτλ.
	κλ.	(ὦ) λέων, λέουσα, λέον		κλ.	(ὦ) φωγών, φωγοῦσα, φωγόν
Πληθ.	ον.	λέοντες, λέουσαι, λέοντα	Πληθ.	ον.	φωγόντες, φωγοῦσαι φωγόντα
	γεν.	λεόντων, λεουσῶν, λεόντων		γεν.	φωγόντων, φωγουσῶν, φωγόντων
	δοτ.	λέουσι, λεούσαις, λέουσι κτλ.		δοτ.	φωγοῦσι, φωγοῦσαις, φωγοῦσι κτλ.
Δυϊκ.	τῷ	λέοντε, λεούσᾱ λέοντε	Δυϊκ.	τῷ	φωγόντε, φωγοῦσᾱ φωγόντε
	τοῖν	λέοντοιν, λεούσαιν, λέοντοιν		τοῖν	φωγόντοιν, φωγοῦσαιν, φωγόντοιν

Έτσι και: *λέσων, λέσουσα, λέσων*
γράφων, γράφουσα, γράφων
γράφων, γράφουσα, γράφων
 κ.ά.

Έτσι και: (εἰμι) *ὄν, οἶσα, ὄν*
(αἰρώ) ἐλὼν, ἐλῶσα, ἐλὼν
(ἀρά) ἰδὼν, ἰδοῖσα, ἰδὼν κ.ά.

6) σε *-ῶν, -ῶσα, -ῶν* (πβ. § 122, ε: *Ξευφῶν -ῶντος*):

Ενκ. ον. *τιμῶν, τιμῶσα,*
τιμῶν
 γεν. *τιμῶντος, τιμώσης,*
τιμῶντος κτλ.
 κλ. (ὦ) *τιμῶν, τιμῶσα,*
τιμῶν
 Δυϊκ. τῷ *τιμῶντι, τιμῶσα,*
τιμῶντι

Πληθ. ον. *τιμῶντες, τιμῶσαι,*
τιμῶντα
 γεν. *τιμῶντων, τιμωσῶν,*
τιμῶντων
 δοτ. *τιμῶσι, τιμώσαις,*
τιμῶσι κτλ.
 τοῖν *τιμῶντοιν, τιμώσαιν,*
τιμῶντοιν

Έτσι και: *ὀρών, ὀρώσα, ὀρῶν* - *φοιτῶν, φοιτῶσα, φοιτῶν* κ.ά.
 ὁμοια και (του ελαύνω μετ. μ.ε.λ.λ.) *ἐλῶν, ἐλῶσα, ἐλῶν* κ.ά.

7) σε *-ῶν, -ούσα, -ῶν* (πβ. § 122, δ: *πλακοῦς -οῦντος*):

Ενκ. ον. *δηλῶν, δηλοῦσα,*
δηλοῦν
 γεν. *δηλοῦντος, δηλούσης,*
δηλοῦντος κτλ.
 κλ. (ὦ) *δηλῶν, δηλοῦσα,*
δηλοῦν
 Δυϊκ. τῷ *δηλοῦντι, δηλοῦσα,*
δηλοῦντι

Πληθ. ον. *δηλοῦντες, δηλοῦσαι,*
δηλοῦντα
 γεν. *δηλούντων, δηλουσῶν,*
δηλούντων
 δοτ. *δηλοῦσι, δηλούσαις,*
δηλοῦσι κτλ.
 τοῖν *δηλούντοιν, δηλούσαιν,*
δηλούντοιν

Έτσι και: *ποιῶν, ποιῶσα, ποιῶν* - *ἐλευθερῶν, ἐλευθεροῦσα, ἐλευθεροῦν* - *ἀγγελῶν, ἀγγε-*
λοῦσα, ἀγγελοῦν - *μενῶν, μενοῦσα, μενοῦν* κ.ά.

8) σε *-ῶς, -υῖα, -ῶς* *λελυκώς, λελυκυῖα, λελοκῶς* που κλίνεται έτσι:

(θ. *λελυκοτ-*)

(θ. *λελυκυσ-*)

(θ. *λελυκοτ-*)

Ενικός αριθμός

ον.	λελοκός	λελοκυῖα	λελοκός
γεν.	λελοκότης	λελοκυῖας	λελοκότης
δοτ.	λελοκότε	λελοκυῖε	λελοκότε
αιτ.	λελοκότεα	λελοκυῖαν	λελοκός·
κλ.	λελοκός	λελοκυῖα	λελοκός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	λελοκότες	λελοκυῖαι	λελοκότεα
γεν.	λελοκότηων	λελοκυῖων	λελοκότηων
δοτ.	λελοκοῖσι κτλ.	λελοκυῖαις κτλ.	λελοκοῖσι κτλ.

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ., κλ.	λελοκότε	λελοκυῖα	λελοκότε
γεν., δοτ.	λελοκότηων	λελοκυῖαν	λελοκότηων

Έτσι και: ἡγγελκός, -κυῖα, -κός· γεγραμώς, γεγραμυῖα, γεγραμός·
 (του ἄχρ. ρ. εἶκω = μοιῶμαι· παρακ. δοικα) εἰκώς, εἰκυῖα, εἰκός·
 (του ἀποθνήσκω, παρακ. πέθηκα) τεθνηκώς, -κυῖα, -κός·
 (του ἄχρ. ρ. δέδοκα = φοβεσθαι, παραικ. δέδοκα) δεδοκώς, -κυῖα, -κός ἢ δε-
 διώς, δεδυῖα, δεδιός· (του ρ. εἶδα = γνωρίζω) εἰδώς, εἰδυῖα, εἰδός·
 (του ρ. γήνομαι) γεγονώς, γεγονυῖα, γεγονός κ.ά.

9) σε -έως, -έωσα, -έως (ἢ -ός): ἐστώς, ἐστῶσα, ἐστώς (βλ. § 39, 4) που κλίνε-
 ται έτσι:

Εν.	ον.	ὁ ἐστώς	ἡ ἐστῶσα	τὸ ἐστώς (ἢ ἐστός)
	γεν.	τοῦ ἐστῶτος κτλ.	τῆς ἐστῶσης κτλ.	τοῦ ἐστῶτος κτλ.
	κλ.	(ὁ) ἐστώς	(ἡ) ἐστῶσα	(ὁ) ἐστώς (ἢ ἐστός)
Πληθ.	ον.	οἱ ἐστῶτες	αἱ ἐστῶσαι	τὰ ἐστῶτα
	γεν.	τῶν ἐστῶτων	τῶν ἐστῶσων	τῶν ἐστῶτων
	δοτ.	τοῖς ἐστῶσι κτλ.	ταῖς ἐστῶσαις κτλ.	τοῖς ἐστῶσι κτλ.
Δυϊκ.	τοῦ ἐστῶτε	τῶ ἐστῶσᾱ	τῶ ἐστῶτε	
	τοῖν ἐστῶσιον	τοῖν ἐστῶσιον	τοῖν ἐστῶτων	

Έτσι και: (τοῦ ἀποθνήσκω, παρακ. πέθηκα) β' τύπος: πεθινώς, πεθινῶσα, πεθινώς ἢ πε-
 θινός.

188. Η κλητ. του ενικού των τριτόκλιτων μετοχών στο αρσεν. (όπως και στο θηλ. και στο ουδ.) σχηματίζεται όμοια με την ονομαστική: *ὦ λύσας, ὦ λυθείς, ὦ διδούς, ὦ δεικνύς, ὦ λύων, ὦ τιμῶν* κτλ.

17ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων

189. Η ιδιότητα ή ποιότητα που φανερώνει ένα επίθετο μπορεί να υπάρχει σε δύο ή περισσότερα όντα, αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Για να δηλώσουν το διαφορετικό αυτό βαθμό, τα επίθετα έχουν κανονικά ξεχωριστούς τύπους (μονολεκτικούς ή περιφραστικούς) που λέγονται **βαθμοί των επιθέτων**: *σοφός μὲν Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης, ἀνδρῶν δ' ἀπάντων σοφώτατος Σωκράτης - φίλος, μᾶλλον φίλος, μάλιστα φίλος.*

190. Οι βαθμοί των επιθέτων είναι τρεις:

1) Όταν το επίθετο φανερώνει απλώς μια ιδιότητα ή ποιότητα ενός όντος, χωρίς σύγκριση προς άλλο, λέγεται **επίθετο θετικού βαθμού** ή απλώς **θετικό**: *ὁ δίκαιος ἀνὴρ.*

2) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε βαθμό ανώτερο συγκριτικά προς ένα άλλο ή προς πολλά άλλα που λογαριάζονται σαν ένα, λέγεται **επίθετο συγκριτικού βαθμού**, ή απλώς **συγκριτικό**: *οὗτός ἐστι δικαιότερος ἐκείνου - χρυσός κρείσσων πολλῶν χρημάτων.*

3) Όταν το επίθετο φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό ανώτερο από όλα τα άλλα του ίδιου είδους, λέγεται **επίθετο υπερθετικού βαθμού** ή απλώς **υπερθετικό**· και:

α) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό, απόλυτα, χωρίς να γίνεται σύγκριση προς άλλα, λέγεται **υπερθετικό απόλυτο**: *οὗτός ἐστι δικαιότατος.*

β) το υπερθετικό που φανερώνει ότι ένα ον έχει μια ιδιότητα ή ποιότητα στον πιο μεγάλο βαθμό συγκριτικά προς όλα τα άλλα του ίδιου είδους μαζί λέγεται **υπερθετικό σχετικό**: *Ἀριστεύς ἦν δικαιοτάτος πάντων τῶν Ἀθηναίων*.

191. Το συγκριτικό και το υπερθετικό ενός επιθέτου μαζί λέγονται μ' ένα όνομα **παραθετικά** του επιθέτου.

192. Όπως στη νέα ελληνική, έτσι και στην αρχαία, τα παραθετικά των επιθέτων σχηματίζονται ή με μία λέξη (και τότε λέγονται **μονολεκτικά**) ή με δύο λέξεις (και τότε λέγονται **περιφραστικά**).

2. Κανονικός σχηματισμός μονολεκτικών παραθετικών

193. Τα μονολεκτικά παραθετικά των επιθέτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, σχηματίζονται κανονικά από το θετικό, αφού στο θέμα (του αρσεν. γένους) προστεθούν ορισμένες καταλήξεις που λέγονται **παραθετικές καταλήξεις**. Οι πιο συνηθισμένες παραθετικές καταλήξεις είναι:

για το συγκριτικό: **-τερος, -τέρα, -τερον**

για το υπερθετικό: **-τατος, -τάτη, -τατον**.

Έτσι τα παραθετικά που σχηματίζονται με τις παραπάνω καταλήξεις είναι δευτερόκλιτα επίθετα, τρικάτάληκτα με τρία γένη. Π.χ.

πτωχός	(θ. πτωχο-)	συγκρ. πτωχό-τερος,	πτωχο-τέρα,	πτωχό-τερον
		υπερθ. πτωχό-τατος,	πτωχο-τάτη,	πτωχό-τατον
βαρύς	(θ. βαρυ-)	συγκρ. βαρύ-τερος,	βαρυ-τέρα,	βαρύ-τερον
		υπερθ. βαρύ-τατος,	βαρυ-τάτη,	βαρύ-τατον
ἀληθής	(θ. ἀληθεσ-)	συγκρ. ἀληθέσ-τερος,	ἀληθεσ-τέρα,	ἀληθέσ-τερον
		υπερθ. ἀληθέσ-τατος,	ἀληθεσ-τάτη,	ἀληθέσ-τατον
μέλας	(θ. μελαν-)	συγκρ. μελάν-τερος,	μελαν-τέρα,	μελάν-τερον
		υπερθ. μελάν-τατος,	μελαν-τάτη,	μελάν-τατον
χαρίεις	(θ. χαριετ-)	συγκρ. χαριέσ-τερος,	χαριεσ-τέρα,	χαριέσ-τερον
		υπερθ. χαριέσ-τατος,	χαριεσ-τάτη,	χαριέσ-τατον
ἄχαρις	(θ. ἀχαριτ-)	συγκρ. ἀχαρίσ-τερος,	ἀχαρισ-τέρα,	ἀχαρίσ-τερον
		υπερθ. ἀχαρίσ-τατος,	ἀχαρισ-τάτη,	ἀχαρίσ-τατον

3. Τα παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος

194. Τα παραθετικά των δευτερόκλιτων επιθέτων διατηρούν το χαρκτηρα του θετικού ο, αν προηγείται συλλαβή φύσει ή θέσει μακρόχρονη (βλ. § 33)· τον εκτείνουν σε α, αν προηγείται συλλαβή βραχύχρονη:

ξηρός	ξηρό-τερος	ξηρό-τατος
πτωχός	πτωχό-τερος	πτωχό-τατος
γενναῖος	γενναῖό-τερος	γενναῖό-τατος
θερμός	θερμό-τερος	θερμό-τατος
ἐνδοξος	ἐνδοξό-τερος	ἐνδοξό-τατος

αλλά: νέος νέω-τερος νέω-τατος· σοφός σοφώ-τερος σοφώ-τατος

4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών

195. Τα παραθετικά μερικών επιθέτων της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζονται κανονικά με την απλή προσθήκη των παραθετικών καταλήξεων -τερος, -τατος στο θέμα τους, παρά διαμορφώνονται από αναλογία προς τα παραθετικά άλλων επιθέτων και λήγουν όπως αυτά (πβ. τα νεοελ.: ελαφρός- ελαφρύτερος όπως το βαρύτερος, χοντρός - χοντρύτερος όπως το παχύτερος, αντι για τα κανονικά ελαφρότερος, χοντρότερος).

Έτσι διαμορφώνονται οι ακόλουθες αναλογικές παραθετικές καταλήξεις:

α) -ώτερος, -ώτατος

Κατα τα παραθετικά των σιγμόληκτων επιθέτων σε -ης, -ες (αληθής, αληθέσ-τερος, αληθέσ-τατος) σχηματίζουν τα παραθετικά τους τα τριτόκλιτα επίθετα σε -ων, -ον (γεν. -ονος), καθώς και τα επίθετα άκρατος (=αυτός που δεν έχει ανακατευτεί με άλλον, ανόθευτος), άσμενος (= ευχαριστημένος), έρρωμένος (= δυνατός) και πένης:

σώφρων	(θ. σωφρον-)	σωφρον-έσ-τερος	σωφρον-έσ-τατος
εὐδαίμων	(θ. εὐδαιμον-)	εὐδαιμον-έσ-τερος	εὐδαιμον-έσ-τατος κ.ά.
άκρατος	(θ. άκρατο-)	άκρατ-έσ-τερος	άκρατ-έσ-τατος (και άκρατό-τατος)
άσμενος	(θ. άσμενο-)	άσμεν-έσ-τερος	άσμεν-έσ-τατος (και άσμενώ-τερος άσμενώ-τατος)

ἔρρωμένος	(θ. ἔρρωμενο-)	ἔρρωμεν-έσ-τερος	ἔρρωμεν-έσ-τατος
πένης	(θ. πενητ-)	πεν-έσ-τερος	πεν-έσ-τατος

β) -ούστερος, -ούστατος

Το επίθετο ἀπλοῦς και τα συνηρημένα επίθετα της β' κλίσης με β' συνθ. το ὄνομα πῶς σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ούστερος, -ούστατος (κατά τα παραθετικά σε -έστερος, -έστατος με συναίρεση):

ἀπλοῦς	(θ. ἀπλοσ-)	ἀπλούστερος	ἀπλούστατος
	(από το)	ἀπλο-έσ-τερος	ἀπλο-έσ-τατος)
εὔνους	(θ. εὔνοσ-)	εὐνούστερος	εὐνούστατος
	(από το)	εὐνο-έσ-τερος	εὐνο-έσ-τατος)

γ) -ίστερος, -ίστατος

Τα μονοκατάληκτα επίθετα ἄρπαξ, βλάξ, λάλος (= φλόαρος), κλέπτης, πλεονέκτης σχηματίζουν τα παραθετικά τους σε -ίστερος, -ίστατος (κατά τα παραθετικά του Ἀχαρίς: ἀχαρίστερος, ἀχαρίστατος· βλ. § 193):

ἄρπαξ	(θ. ἀρπαγ-)	ἀρπαγ-ίς-τερος	ἀρπαγ-ίς-τατος
βλάξ	(θ. βλακ-)	βλακ-ίς-τερος	βλακ-ίς-τατος
λάλος	(θ. λαλο-)	λαλ-ίς-τερος	λαλ-ίς-τατος
κλέπτης	(θ. κλεπτα-)	κλεπτ-ίς-τερος	κλεπτ-ίς-τατος
πλεονέκτης	(θ. πλεονεκτα-)	πλεονεκτ-ίς-τερος	πλεονεκτ-ίς-τατος

δ) -αίτερος, -αίτατος

Το επίθ. παλαιός σχηματίζει τα παραθετικά του με θέμα το επίρρ. πά-λαι σε -αίτερος, -αίτατος:

παλαιός	παλαιότερος	παλαιάτατος
---------	-------------	-------------

Ανάλογα προς αυτό σχηματίστηκαν τα παραθετικά:

γεραιός	(= γέροντας, σεβαστός)	γεραί-τερος	γεραί-τατος
σχολαῖος	(= αργός, αργοκίνητος)	σχολαί-τερος	σχολαί-τατος

Από αυτά αποσπάστηκε η κατάληξη *-αίτερος, -αίτατος*, με την οποία σχηματίζουν τα παραθετικά τους ορισμένα επίθετα σε *-ος*:

<i>ἴσος</i>		<i>ἰσ-αί-τερος</i>	<i>ἰσ-αί-τατος</i>
<i>ὄψιος</i> (= ὄψιμος)		<i>ὀψι-αί-τερος</i>	<i>ὀψι-αί-τατος</i>
(<i>πλησίος</i>)		<i>πλησι-αί-τερος</i>	<i>πλησι-αί-τατος</i>
<i>πρώιος</i> (ἀπὸ τὸ <i>πρώιος</i> = <i>πρωινός</i>)		<i>πρω-αί-τερος</i>	<i>πρω-αί-τατος</i>
<i>εὐδῖος</i>		<i>εὐδι-αί-τερος</i>	<i>εὐδι-αί-τατος</i>
	(και	<i>εὐδιέσ-τερος</i>	<i>εὐδιέσ-τατος</i>)
<i>ἥσυχος</i>		<i>ἥσυχ-αί-τερος</i>	<i>ἥσυχ-αί-τατος</i>
	(και	<i>ἥσυχώ-τερος</i>	<i>ἥσυχώ-τατος</i>)
<i>ἰδῖος</i>		<i>ἰδι-αί-τερος</i>	<i>ἰδι-αί-τατος</i>
	(και	<i>ἰδιώ-τερος</i>	<i>ἰδιώ-τατος</i>)
<i>φίλος</i>		<i>φιλ-αί-τερος</i>	<i>φιλ-αί-τατος</i>
	(και	<i>φιλ-ίων ἢ</i>	<i>φιλ-τατος</i>)
		<i>φιλ-τερος</i>	

5. Ανόμαλα παραθετικά (σε *-ίων, -ιστος*)

196. Μερικά επίθετα της αρχαίας ελληνικής δε σχηματίζουν τα παραθετικά τους με τις παραθετικές κατάληξεις *-τερος, -τατος*, παρά παίρνουν στο συγκριτικό την κατάληξη *-ίων* (αρσ. και θηλ.), *-ιον* (ουδέτ.) και στο υπερθετικό την κατάληξη *-ιστος, -ίστη, -ιστον*. Επειδή τα παραθετικά αυτά σχηματίζονται πολλές φορές με διάφορες φθογγικές παθήσεις ή και με θέμα διαφορετικό από το θέμα του θετικού, λέγονται **ανόμαλα παραθετικά**. Τα επίθετα αυτά είναι:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός	(θέμα)
1. <i>αἰσχρός</i> <i>δ, ἢ αἰσχίων</i>	<i>τὸ αἰσχίον</i>	<i>αἰσχιωτός</i>	(<i>αἰσχ-</i> , πβ. <i>αἰσχ-ος</i>)
2. <i>ἐχθρός</i> <i>δ, ἢ ἐχθίων</i>	<i>τὸ ἐχθιον</i>	<i>ἐχθιστός</i>	(<i>ἐχθ-</i> , πβ. <i>ἐχθ-ος</i> = <i>ἐχθρα</i>)
	και ομιλῶ	<i>ἐχθρό-τερος</i>	<i>ἐχθρό-τατος</i> (<i>ἐχθρο-</i>)
3. <i>ἡδύς</i> <i>δ, ἢ ἡδίων</i>	<i>τὸ ἡδιον</i>	<i>ἡδιστός</i>	(<i>ἡδ-</i>)

Θετικός	Συγκριτικός		Υπερθετικός	(θέμα)
4. καλός	δ, ἢ καλλίων	τὸ κάλλιον	κάλλιστος	(καλλ-, πβ. κάλλ-ος)
5. μέγας	δ, ἢ μείζων	τὸ μείζον	μέγιστος	(μεγ-)
6. ῥάδιος	δ, ἢ ῥάδιον	τὸ ῥάδιον	ῥάδιοςτος	(ρα-)
7. ταχύς	δ, ἢ θάττων	τὸ θάττων	τάχιστος	(ταχ-)
8. αγαθός	δ, ἢ ἀμείνων	τὸ ἀμεινον	ἀριστος	(ἀμειν- καὶ ἀρ-, πβ. ἀρ-στη)
»	δ, ἢ βελτίων	τὸ βέλτιον	βέλτιστος	(βελτ-)
»	δ, ἢ κρείττων	τὸ κρείττων	κράτιστος	(κρατ-, κρατ-, πβ. κράτ-ος)
»	δ, ἢ λῆρων	τὸ λῆρον	λῆριστος	(λαω-)
9. κακός	δ, ἢ κακίων	τὸ κάκιον	κάκιοςτος	(κακ-)
»	δ, ἢ χείρων	τὸ χείρων	χείριοςτος	(χερ-, χειρ-)
10. μακρός		μακρό-τερος	μακρό-τατος	(ομαλή)
»		—	μήκιοςτος	(μηκ-, πβ. μῆκ-ος)
11. μικρός		μικρό-τερος	μικρό-τατος	(ομαλή)
»	δ, ἢ ἐλάτιον	τὸ ἐλατιον	ἐλάχιστος	(ἐλαχ-)
»	δ, ἢ ἥτιον	τὸ ἥτιον	ἐπίρρ. ἥκιστα	(ἥκ-)
12. ὀλίγος	δ, ἢ μείων	τὸ μείον	ὀλίγιστος	(με-, ὀλιγ-)
13. πολὺς	δ, ἢ πλείων	τὸ πλεόν	πλεῖστος	(πλε-)

6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)

197. Τα συγκριτικά σε -ίων, -ιον (ἢ -ων, -ον) εἶναι δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσης με τρία γένη και κλίνονται κατὰ το ἀκόλουθο παράδειγμα (πβ. § 178):

(θ. βελτιον, βελτιουσ-)

Επικός αριθμός

ον.	δ	ἢ	βελτίων	τὸ	βέλτιον
γεν.	τοῦ	τῆς	βελτίον-ος	τοῦ	βελτίαν-ος

δοτ.	τῷ	τῇ	βελτίον-ι	τῷ	βελτίον-ι
αιτ.	τόν	τήν	βελτίον-α ἢ βελτίω	τό	βέλτιον
κλ.	(ὦ)		βέλτιον	(ὦ)	βέλτιον

Πληθυντικός αριθμός

ον	οἱ	αἱ	βελτίον-ες ἢ βελτίους	τά	βελτίον-α ἢ βελτίω
γεν.	τῶν		βελτίον-ων	τῶν	βελτίον-ων
δοτ.	τοῖς	ταῖς	βελτίοσι(ν)	τοῖς	βελτίοσι(ν)
αιτ.	τούς	τάς	βελτίον-ας ἢ βελτίους	τά	βελτίον-α ἢ βελτίω
κλητ.	(ὦ)		βελτίον-ες ἢ βελτίους	(ὦ)	βελτίον-α ἢ βελτίω

Δυϊκός (και για τα τρία γένη) ον., αιτ., κλ. βελτίον-ε - γεν.,
δοτ. βελτιόν-οιν

7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μετοχών

198. Τα περιφραστικά παραθετικά (βλ. § 192) σχηματίζονται στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, με το θετικό του επιθέτου και με ορισμένο ποσοτικό επίρρημα εμπρός από αυτό. Έτσι ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με το επίρρ. *μᾶλλον* και ο υπερθ. με το επίρρ. *μάλιστα* εμπρός από το θετικό:

θετ. *ἐπιμελής* συγκρ. *μᾶλλον ἐπιμελής* υπερθ. *μάλιστα ἐπιμελής*
(πβ. τα νεοελλ.: *μικρός* - *πιο μικρός* - *ο πιο μικρός* ἢ *πολύ μικρός*).

199. Όλα τα επίθετα που σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά μπορούν να σχηματίσουν παράλληλα και περιφραστικά παραθετικά. Σχηματίζουν τα παραθετικά τους μόνο περιφραστικά οι μετοχές και μερικά μονοκατάληκτα επίθετα που χρησιμοποιούνται και ως ουσιαστικά.

200. 1) *Μετοχές: δυνάμενος* - *μᾶλλον δυνάμενος* - *μάλιστα δυνάμενος* - *συμφέρων* - *μᾶλλον συμφέρων* - *μάλιστα συμφέρων* - *ὠφελῶν* - *μᾶλλον ὠφελῶν* - *μάλιστα ὠφελῶν* κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: *αντρειωμένος* - *πιο αντρειωμένος* - *ο πιο αντρειωμένος* ἢ *πολύ αντρειωμένος*).

2) *Μονοκατάληκτα επίθετα: εἴρων* - *μᾶλλον εἴρων* - *μάλιστα εἴρων* - *ἐνδακρυσ* - *μᾶλλον ἐνδακρυσ* - *μάλιστα ἐνδακρυσ*. Έτσι και τα *εὐδελπς*, *κόλαξ*, *ὕβριστής*, *φιλόγελως* κ.ά.

8. Ελλειπτικά παραθετικά

201. Σε μερικά επίθετα λείπει ο θετικός βαθμός ή και ένας από τους δύο άλλους βαθμούς. Τα παραθετικά των επιθέτων αυτών λέγονται **ελλειπτικά παραθετικά**.

Τα περισσότερα ελλειπτικά παραθετικά παράγονται από επιρρήματα, προθέσεις ή μετοχές:

1. (άνω)	συγκρ. <i>άνώ-τερος</i>	υπερβ. <i>άνώ-τατος</i>
2. (κάτω)	» <i>κατώ-τερος</i>	» <i>κατώ-τατος</i>
3. (πρό)	» <i>πρό-τερος</i>	» <i>πρώτος (πρό-ατος)</i>
4. (υπέρ)	» <i>υπέρ-τερος</i>	» <i>υπέρ-τατος</i>
5. (επακρατών)	» <i>επακρα-έστερος</i>	» —
6. (προσιμώμενος)	» <i>προσιμό-τερος</i>	» —
7. —	» <i>εστέρος</i>	» <i>ύστατος</i>
8. —	» —	» <i>ύπατος</i>
9. —	» —	» <i>εύχατος</i>

202. Μερικά επίθετα δε **σχηματίζουν παραθετικά**, γιατί φανερώνουν ιδιότητα, ποιότητα ή κατάσταση που δεν παρουσιάζει βαθμούς. Τέτοια επίθετα είναι:

1) όσα φανερώνουν ύλη: *λίθινος, δρυγυρός, γήινος*: τοπική ή χρονική σχέση: *χερσαῖος, θαλάσσιος, θερινός, ημερήσιος*: μέτρο: *σταδιαῖος, πηχραῖος*: καταγωγή, συγγένεια: *πατρῷος, μητρικός*: μόνημη κατάσταση: *θνητός, νεκρός* κ.ά.

2) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το στερητικό δ- (βλ. § 423, α): *δ-θάνατος, δολος, άυκρος, άφυχος* κ.ά.

3) μερικά σύνθετα με α' συνθετικό το επίθετο πᾶς ή τήν πρόθ. *υπέρ* (που έχουν μόνη τους υπερθετική σημασία): *πάνσοφος, πάντιμος, πάγκαλος* — *υπερμεγέθης, υπέρλαμπρος* κ.ά.

9. Παραθετικά επιρρημάτων

203. Πολλά **επιρρήματα** (βλ. § 362) της αρχαίας επιδέχονται σύγκριση και γι' αυτό σχηματίζουν **παραθετικά** (όπως και στη νέα: *ωραία* - *ωραιότερα* ή *πο ωραία* - *ωραιότατα* ή *πάρα πολύ ωραία*).

Σχηματίζουν έτσι παραθετικά στην αρχαία ελληνική:

1) Επιρρήματα σε **-ως** που παράγονται από επιθέτα. Τα επιρρήματα αυτά στον συγκριτικό έχουν τύπο όμοιο με την ενική αιτιατ. του ουδετ. του συγκριτικού επιθέτου και στον υπερθετικό έχουν τύπο όμοιο με την πληθυντική αιτιατ. του ουδετέρου του υπερθετικού επιθέτου:

(δίκαιος)	δικαίως	δικαιότερον	δικαιότατα
(σοφός)	σοφῶς	σοφώτερον	σοφύτατα
(ἀληθής)	ἀληθῶς	ἀληθέστερον	ἀληθέστατα
(σώφρων)	σωφρόνως	σωφρονέστερον	σωφρονέστατα
(ἡδύς)	ἡδέως	ἡδιον	ἡδιστα
(καλός)	καλῶς	κάλλιον	κάλλιστα κ.ά.

2) Τα επιρρήματα **πῶ** (αντίστοιχο του επιθέτου **ἀγαθός**), **ὀλίγον** και **πολύ**:

πῶ - ἀμεινον - ἀριστα και βέλτιον - βέλτιστα και κρεῖττον - κράτιστα.
ὀλίγον - μεῖον - ὀλίγιστα και ἑλαττον - ἐλάχιστα και ἥττον - ἥκιστα.
πολύ - πλέον - πλείστα (ἢ πλεῖστον).

3) Το επίρρ. **μᾶλα** (= πολύ), που οι τρεις βαθμοί του είναι: θετ. **μᾶλα** συγκριτ. **μᾶλλον** - υπερθ. **μάλιστα**.

4) Μερικά τοπικά επιρρήματα που παίρνουν παραθετικές καταλήξεις **-τέρω, -τότε**:

θετ. ἄνω	συγκρ. ἄνωτέρω	υπερθ. ἀνωτάτω
» ἀπωθεν (=μακριά)	» ἀπωτέρω	» ἀπωτάτω
» ἐγγύς (= κοντά)	» ἐγγυτέρω	» ἐγγυτάτω και
»	» ἐγγύτερον	» ἐγγύτατα και
»	» ἐγγιον	» ἐγγιστα
» ἐξω	» ἐξωτέρω	» ἐξωτάτω
» ἔσω (και εἰσω)	» ἔσωτέρω	» ἔσωτάτω
» κάτω	» κατωτέρω	» κατωτάτω
» πόρρω	» πορρωτέρω	» πορρωτάτω
» πέρα	» περαιτέρω	» -

5) Μερικά χρονικά επιρρήματα με παρθετικές καταλήξεις -(αι)τερον, -(αι)τατα (βλ. § 195, δ)

θετ. <i>πάλαι</i>	συγκρ. <i>παλαιότερον</i>	υπερθ. <i>παλαιάτα</i>
» <i>πρωϊ</i>	» <i>πρωιαίτερον</i>	» <i>πρωιαίτατα</i> ή
»	» <i>πρωαίτερον</i>	» <i>πρωαίτατα</i>
» <i>ὀψὲ</i> (= αργά)	» <i>ὀψιαίτερον</i>	» <i>ὀψιαίτατα</i>

204. Και τα παραθετικά των επιρρημάτων, όπως και των επιθέτων, εκφέρονται κάποτε περιφραστικά με το *μᾶλλον*, *μάλιστα* και το θετικό· π.χ.

θετ. <i>σοφῶς</i>	συγκρ. <i>μᾶλλον σοφῶς</i>	υπερθ. <i>μάλιστα σοφῶς</i>
» <i>ἡδέως</i>	» <i>μᾶλλον ἡδέως</i>	» <i>μάλιστα ἡδέως</i>

18ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

205. Αριθμητικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν αριθμούς ή παράγονται από ονόματα αριθμών.

Τα αριθμητικά είναι επίθετα, ουσιαστικά και επιρρήματα.

Α'. Αριθμητικά επίθετα

1) Είδη αριθμητικῶν επιθέτων

206. Τα αριθμητικά επίθετα είναι απόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά και αναλογικά.

α) Τα απόλυτα αριθμητικά (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώνουν απλώς ένα ορισμένο πλήθος από όντα: *εἷς* (ἀπλῆτης), *μία* (ἡαδς), *ἓν* (δ-πλον), *δέκα* (τάλαντα).

Β) Τα **τακτικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώ-
νουν την τάξη, δηλ. τη θέση που κατέχει ένα ορισμένο ον σε μια σειρά από ό-
μοιά του: **πρώτος (μήν), δεύτερα (ημέρα), τρίτον (έτος)**- αυτά λήγουν ως
το 19 σε -**τος** (εκτός από το **δεύτερος, έβδομος, όγδοος**) και από τα 20 και
πέρα σε -**τός**: (**τρία**) **τρίτος, (82) δκτος - (είκοσι) είκοστός - εκατόν (έκα-**
τοστός).

γ) Τα **χρονικά αριθμητικά** (που δεν τα έχει η νέα ελληνική) φανερώ-
νουν χρόνο, δηλ. ποια ημέρα, από τότε που άρχισε, τελειώνει κάποια
ενέργεια· αυτά σχηματίζονται από το θέμα των τακτικών και λήγουν σε
-**αῖος**: (**δεύτερος**) **δευτεραῖος, (τρίτος) τριταῖος, (τέταρτος) τεταρταῖος** κτλ.
(αυτός που γίνεται τη δεύτερη, την τρίτη, την τέταρτη κτλ. ημέρα από
την ημέρα που άρχισε)· π.χ. **δευτεραῖος ἀφίκετο** (= έφτασε τη δεύτερη
ημέρα από τότε που ξεκίνησε).

δ) Τα **πολλαπλασιαστικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική)
φανερώουν από πόσα απλά μέρη απαρτίζεται κάτι· αυτά λήγουν σε
-**πλοῦς** και τα περισσότερα σχηματίζονται από τό θέμα των απόλυτων
αριθμητικών: (**τρία**) **τριπλοῦς, (έννέα) έννεαπλοῦς, (δέκα) δεκαπλοῦς**.

ε) Τα **αναλογικά αριθμητικά** (όπως και στη νέα ελληνική) φανερώ-
νουν ποια είναι η αναλογία ενός ποσού προς ένα άλλο του ίδιου εί-
δους, δηλ. πόσες φορές το ένα είναι μεγαλύτερο από το άλλο· αυτά λή-
γουν σε -**πλάσιος** και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των
απόλυτων αριθμητικών: (**δύο, θ. δι-**) **διπλάσιος, (τρία) τριπλάσιος**.

2) Κλίση των αριθμητικών επιθέτων

207. Από τα απόλυτα αριθμητικά:

α) Τα τέσσερα πρώτα κλίνονται έτσι:

(1) **εἷς** **μία** **έν**

(2) **δύο**

Ενικός αριθμός

Δυϊκός αριθμός (και για τα τρία γένη)

ἄρσ. θηλ. ουδ.

ον. **εἷς** **μία** **έν**

δύο

γεν. **ἐνός** **μιας** **ένος**

δυοῖν

δοτ. **ἐνί** **μιά** **ένί**

δυοῖν

αιτ. **ένα** **μῖαν** **έν**

δύο

(3) τρεῖς	τρία	(4) τέτταρες	τέτταρα
Πληθυντικός			Πληθυντικός
αρσ. και θηλ.	ουδ.	αρσ. και θηλ.	ουδ.
ον.	τρεῖς	τέτταρες	τέτταρα
γεν.	τριῶν	τεττάρων	τεττάρων
δοτ.	τρισὶ(ν)	τέτταροι(ν)	τέτταροι(ν)
αιτ.	τρεῖς	τέτταρας	τέτταρα

β) Τα από το πέντε ως το ἑκατὸν εἶναι ἄκλιτα: οἱ πέντε ὀπλῖται, τῶν πέντε ὀπλιτῶν, τοῖς εἰκοσιν ὀπλίταις, τῶν τριάκοντα τυράνων κτλ.

Τα από το διακόσιοι, -αι, -α και πέρα εἶναι τρικετάληκτα ἐπιθέτα με τρία γένη και κλίνονται μόνο στον πληθυντικό: οἱ διακόσιοι ὀπλῖται, τῶν διακοσίων ἡμερῶν, τοῖς διακοσίοις ὄπλοις - οἱ τριακόσιοι ὀπλῖται, τῶν τριακοσίων νεῶν κτλ· ἔτσι και χίλιοι, -αι, -α (βλ. § 158 κ.ά.).

208. Τα τακτικά, τα χρονικά και τα αναλογικά αριθμητικά κλίνονται ως τρικετάληκτα ἐπιθέτα της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον ἢ -ος, -α, -ον (πβ. § 158): τακτικά: πρῶτος, πρώτη, πρῶτον - δεύτερος, δεύτερα, δεύτερον κτλ. χρονικά: δευτεραῖος, δευτεραία, δευτεραῖον - τριταῖος, -αία, -αῖον κτλ. αναλογικά: διπλάσιος, -ία, -ιον - τριπλάσιος, -ία, -ιον κτλ.

209. Τα πολλαπλοσυστατικά αριθμητικά κλίνονται ὅπως τα συνηρημένα τρικετάληκτα ἐπιθέτα της β' κλίσης σε -ους, -ῆ, -οῦν (βλ. § 162, α):

(ἀπλός) ἀπλός (ἀπλόη) ἀπλῆ (ἀπλόον) ἀπλοῦν
(διπλός) διπλούς (διπλόη) διπλῆ (διπλόον) διπλοῦν κτλ.

Β'. Αριθμητικά ουσιαστικά

210 Τα αριθμητικά ουσιαστικά (ὅπως και στη νέα ελληνική) σημαίνουν αφηρημένη αριθμητική ποσότητα, δηλ. πλήθος από ὅμοιες μονάδες οποιουδήποτε είδους. Αυτά εἶναι ὅλα θηλυκά (αφηρημένα ουσιαστικά) σε -άς και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των ἀπόλυτων αριθμητικῶν ἐπιθέτων: δε-άς (= σύνολο από δύο μονάδες), τρι-άς (= σύνολο από τρεις μονάδες) κτλ.

211. Τα αριθμητικά ουσιαστικά κλίνονται ὅπως τα θηλυκά οδοντικόληκτα της γ' κλίσης σε -άς, γεν.-άδος· ἡ δυνάς, τῆς δυνάδος κτλ. - ἡ τριάς, τῆς τριάδος κτλ. (πβ. § 122, γ).

Γ Αριθμητικά επιρρήματα

212. Τα αριθμητικά επιρρήματα της αρχαίας ελληνικής φανερώνουν πόσες φορές επαναλαμβάνεται κάτι. Αυτά λήγουν σε -άκις ή -κις και τα περισσότερα σχηματίζονται από το θέμα των απόλυτων αριθμητικών επιθέτων: πεντ-άκις (πέντε φορές), εξ-άκις (έξι φορές), επτά-κις (επτά φορές). Αλλά των τριών πρώτων αριθμητικών τα επιρρήματα είναι: του εἷς - ἅπαξ (= μία μόνο φορά), του δύο - δις (= δύο φορές), του τρία - τρίς (= τρεις φορές). Του ἑννέα είναι το ἐν-άκις (= εννέα φορές).

Παρατηρήσεις στα αριθμητικά

α) Θέματα των αριθμητικών

213. 1. Το απόλυτο αριθμητικό εἷς σχηματίζει το αρσ. και το ουδέτ. από το θέμα ἐν- (αρσ. ἐν-ς = εἷς βλ. § 64, 4) και το θηλ. από το θ. μι- (μία). Από τα θ. του απόλυτου αριθμητικού εἷς δεν παράγεται κανένα άλλο αριθμητικό εκτός από το ουσιαστικό ἐν-ός· καθένα από τα άλλα αριθμητικά που αντιστοιχούν στο απόλυτο εἷς σχηματίζεται από ιδιαίτερο θέμα: πρῶ-τος, δευτέρως, μονάς, ἅπαξ.

2. Το δύο έχει δύο θέματα: α) θ. δο-· δο-ός· β) θ. δι-· δι-ακόσιοι, δι-πλοῦς, δι-πλάσιος, δι-ς· επίσης και τα σύνθετα δι-μερής, δι-πους, δι-ώβολον κτλ. (το δεύτερος από το ρ. δεύω = υστερώ).

3. Το τρίς σχηματίζει από το θ. τρε-· μόνο την ονομαστ. και αιτιατ. του αρσ. και του θηλ. (τρέ-ες=τρεῖς)· οι άλλες πτώσεις, καθώς και όλα τα παράγωγά του σχηματίζονται από το θ. τρι-· τρι-ών, τρι-αί, τρι-α· τρι-άκοντα, τρι-ακόσιοι, τρι-τός, τρι-τάλος, τρι-πλοῦς, τρι-πλάσιος· τρι-ς· επίσης και τα σύνθετα τρι-μερής, τρι-πους κτλ.

4. Το τέταρας (ή τέσσαρας) έχει: α) θ. τετταρ-· τέτταρ-ες, τετταρ-άκοντα· β) θ. τετρα-· τετρα-κόσιοι, τετρα-πλοῦς, τετρα-πλάσιος, τετράς, τετράκις· γ) θ. τεταρ-· τέταρ-τος, τεταρ-τάλος.

5. Το πέντε έχει: α) θ. πεντ-· πέντ-ς, πεντ-ήκοντα, πεντ-απλοῦς, πενταπλάσιος, πεντά-κις· β) θ. πεμπ-· πέμπ-τος, πεμπ-τάλος, πεμπάς.

6. Το ἕξ έχει: α) θ. ἐξ- (ἐκ-ς)· ἐξ, ἐξήκοντα, ἐξακόσιοι, ἐξαπλοῦς, ἐξαπλάσιος (ἐξάς), ἐξάκις· β) θ. ἐκ-· ἐκ-τος, ἐκ-καίδεκα.

7. Το ἑπτὰ έχει: α) θ. ἐπτ-· ἐπτά, ἐπτα-κόσιοι, ἐπτα-πλοῦς, ἐπτα-πλάσιος (ἐπτάς), ἐπτά-κις· β) θ. ἑβδομ-· ἑβδομ-ήκοντα, ἑβδομ-ος, ἑβδομ-αῖος, (ἑβδομ-άς).

8. Το οκτώ έχει: α) θ. οκτ-· οκτώ, οκτ-ακόσιοι, οκταπλοῦς, οκταπλάσιος, οκτάς, οκτά-κις· β) θ. ὀγδο-· ὀγδο-ήκοντα, ὀγδο-ος (ὀγδοαῖος), ὀγδοάς.

9. Το ἑννέα έχει: α) θ. ἐννε-· ἐννέα, ἐννεαπλοῦς, ἐννεαπλάσιος, ἐννάς· β) θ. ἐνεν-· ἐνεν-ήκοντα, ἐνεν-ηκοστός, ἐνεν-ηκοστάκις· γ) θ. ἐνα-· ἐνα-τος, ἐνατάλος, ἐνάκις, ἐνακόσιοι, ἐνακοιστάς, ἐνακοιστάκις.

β) Εξφορά των σύνθετων αριθμών

214. Οι σύνθετοι αριθμοί, δηλ. οι αριθμοί που απαρτίζονται από μονάδες και

δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες κτλ., κανονικά εκφέρονται στην αρχαία ελληνική με τρεις τρόπους: 1) προτάσσεται ο κάθε φορά μικρότερος πριν από το μεγαλύτερο με το σύνδεσμο *καί* ανάμεσά τους: *τρεις καί εικοσι καί εκατόν* (123) – *τρίτος καί εικοστός καί εκατοστός* (123ος). 2) προτάσσεται ο κάθε φορά μεγαλύτερος πριν από το μικρότερο με το σύνδεσμο και ανάμεσά τους: *εκατόν καί εικοσι καί τρία* – *εκατοστός καί εικοστός καί τρίτος*. 3) προτάσσεται ο κάθε φορά μεγαλύτερος πριν από το μικρότερο χωρίς να μεσολαβεί ο σύνδεσμος και όπως στη νέα ελληνική): *εκατόν εικοσι τρεις* – *εκατοστός εικοστός τρίτος*.

Αλλά αριθμοί σύνθετοι από δεκάδες και το οκτώ ή το εννέα (18, 19· 28, 29· 38, 39· 48, 49 κτλ.) εκφέρονται συνήθως περιφραστικά με την αφαίρεση μιας ή δύο μονάδων από την άμεσως ανώτερη δεκάδα (όπως σήμερα λέμε *είκοσι παρά δύο*, *τριάνα παρά ένα* κτλ.)· για την περιφραση αυτή χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι τη μεταχή του ενεστ. του ρ. *δew* (= *χρειάζομαι, έχω έλλειψη*) στον κατάλληλο κάθε φορά τύπο μαζί με τη γεν. ενός ή μιάς ή δυοίν· *δυοίν δέοντα εικοσι τέλαντα* (= *τέλαντα που χρειάζονται δύο για να γίνουν 20, δηλ. εικοσι παρά δύο = 18*), *μιάς δέουσαι εικοσι τριήρεις* (= 19), *δυοίν δέον τριακοστών έτος* (28ο), *έως δέοντα τριάκοντα έτηδες* (29) κτλ.

γ) Εκφορά των κλασματικών αριθμών

215. Για την εκφορά των κλασματικών αριθμών οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τα απόλυτα αριθμητικά όχι μόνο στον αριθμητή (όπως και σήμερα), παρά και στον παρονομαστή, πάντοτε μαζί με το έρθρα, και συνόδευαν ή τον παρονομαστή με τη λέξη μέρος στη γεν. του πληθ. (γεν. διαιρετική) ή τον αριθμητή με τη λέξη μοίρα (= μερίδιο)· π.χ. ο

218. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ

Αραβικά ψηφία	Αρχ. ελλ. σημεία	Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασιαστικά
1	α'	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος, πρώτη, πρῶτον	ἀπλοῦς
2	β'	δύο	δεύτερος, -ήρα, -ερων	διπλοῦς
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος, -η, -ον	τριπλοῦς
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος, -άρτη, -αρτον	τετραπλοῦς
5	ε'	πέντε	πέμπτος, -η, -ον	πενταπλοῦς
6	ς'	ἕξ	έκτος, -η, -ον	έξαπλοῦς
7	ζ'	ἑπτὰ	ἐβδομος, -όμη, -ομον	ἐπταπλοῦς
8	η'	οκτώ	ὀγδοος, -άη, -ον	ὀκταπλοῦς
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος, ἐνάτη, ἐνατον	ἐννεαπλοῦς

1. Το δίγραμμο που είχε το αρχαιότατο ελληνικό αλφάβητο (§ 16, σημ., γραφόταν

κλασματικός αριθμός $2/7$ λεγόταν: *τῶν ἐπτά μερῶν τὰ δύο ἢ τῶν ἐπτά αἱ δύο μοῖραι*.

216. Αν ο παρονομαστής ήταν μόνο κατά μία μονάδα μεγαλύτερος από τον αριθμητή, τότε έλεγαν μόνο τον αριθμητή μαζί με τη λέξη *μέρος*, χωρίς ν' αναφέρουν τον παρονομαστή: τὰ δύο μέρη (= $2/3$), τὰ τρία μέρη (= $3/4$), τὰ ἐννέα μέρη (= $9/10$) κτλ.

δ) Γραφική παράσταση των αριθμών

217. Για να παραστήσουν τους αριθμούς οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τα 24 γράμματα του αλφαβήτου. Τα γράμματα αυτά τα χώριζαν σε τρεις ομάδες (α - θ, ι - π και ρ - ω) και σημείωναν μια κεραία προς τα επάνω και δεξιά για τις μονάδες, δεκάδες ή εκατοντάδες. Από τις τρεις αυτές ομάδες η πρώτη χρησιμοποιεί για την παράσταση των απλών μονάδων (α' = 1, β' = 2, γ' = 3 κτλ.), η δεύτερη για την παράσταση των δεκάδων (ι' = 10, κ' = 20, λ' = 30 κτλ.) και η τρίτη για την παράσταση των εκατοντάδων (ρ' = 100, σ' = 200, τ' = 300 κτλ.). Χρησιμοποιούσαν όμως και τρία ακόμα σημεία, ένα για κάθε ομάδα: έτσι ο αριθμός 6 γραφόταν με το αρχαίο δίγαμμα, δηλ. με το σημείο ζ (σίγμα)¹, ο αριθμός 90 με το σημείο ς' (κόππα, αντίστοιχο προς το λατινικό q που αρχαιότερα ήταν γράμμα της ελληνικής ανάμεσα από το π και ρ) και ο αριθμός 900 με το σημείο Ϸ (σάμ-πι).

Οι χιλιάδες παριστάνονταν με τα ίδια σημεία, αλλά με την κεραία προς τα κάτω και αριστερά: α = 1000, β = 2000, γ = 3000, δ = 4000, ε = 5000, ς = 6000 κτλ. αωκα' = 1821, α'χ'θ' = 1959, α'χ'α' = 1970.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ

Ανολογικά	Χρονικά	Ουσιαστικά	Επαρρήματα
—	—	μονάς	ἄπαξ
διπλάσιος	δευτεραῖος	δουάς	δίδς
τριπλάσιος	τριταῖος	τριάς	τρίς
τετραπλάσιος	τεταρταῖος	τετράς	τετράκις
πενταπλάσιος	πεμπαῖος	πεμπάς	πεντάκις
ἑξαπλάσιος	—	ἑξάς	ἑξάκις
ἑπταπλάσιος	—	ἑπτάς (και ἑβδομάς)	ἑπτάκις
ὀκταπλάσιος	—	ὀκτάς	ὀκτάκις
ἐννεαπλάσιος	ἐναταῖος	ἐννεάς	ἐνάκις

ως αριθμός και με το σημείο ζ.

Αριθμοί ψηφία	Αρχ. ελλ. σημεία	Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασια- στικά
10	ι'	δέκα	δέκατος	δεκαπλοῦς
11	ια'	ένδεκα	ένδέκατος	ένδεκαπλοῦς
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος	δωδεκαπλοῦς
13	ιγ'	τρεῖς (τρία) καὶ δέκα	τρίτος καὶ δέκατος	-
14	ιδ'	τέτταρες (-ρα) καὶ δέκα	τέταρτος καὶ δέκατος	-
15	ιε'	πεντεκαίδεκα	πέμπτος καὶ δέκατος	-
16	ις'	ἑκκαίδεκα	ἕκτος καὶ δέκατος	-
17	ιζ'	ἐπτακαίδεκα	ἐβδομος καὶ δέκατος	-
18	ιη'	ὀκτωκαίδεκα	ὀγδοὺς καὶ δέκατος	-
19	ιθ'	ἐννεκακαίδεκα	ἐνατος καὶ δέκατος	-
20	κ'	εἴκοσι(ν)	εἰκοστός	εἰκοσαπλοῦς
30	λ'	τριακόνα	τριακοστός	-
40	μ'	τετταράκοντα	τετταρακοστός	-
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός	-
60	ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός	-
70	ο'	ἐβδόμηκοντα	ἐβδομηκοστός	-
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός	-
90	ρ'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός	-
100	ρ'	ἑκατὸν	ἑκατοστός	ἑκατονταπλοῦς
200	σ'	διακόσιοι, -αι, -α	διακοσιοστός	-
300	τ'	τριακόσιοι, -αι, -α	τριακοσιοστός	-
400	ο'	τετρακόσιοι, -αι, -α	τετρακοσιοστός	-
500	φ'	πεντακόσιοι, -αι, -α	πεντακοσιοστός	-
600	χ'	ἑξακόσιοι, -αι, -α	ἑξακοσιοστός	-
700	ψ'	ἐπτακόσιοι, -αι, -α	ἐπτακοσιοστός	-
800	ω'	ὀκτακόσιοι, -αι, -α	ὀκτακοσιοστός	-
900	χ'	ἐνακόσιοι, -αι, -α	ἐνακοσιοστός	-
1000	,α	χίλιοι, -αι, -α	χιλιοστός	-
2000	,β	δισχίλιοι, -αι, -α	δισχιλιοστός	-
10000	,ι	μύριοι, -αι, -α	μυριοστός	-
20000	,κ	δισμύριοι, -αι, -α	δισμυριοστός	-

Αναλογικά	Χρονικά	Ουσιαστικό	Επιδείγματα
δεκαπλάσιος	δεκαταῖος	δεκάς	δεκάκις
ἐνδεκαπλάσιος	ἐνδεκαταῖος	ἐνδεκάς	ἐνδεκάκις
δωδεκαπλάσιος	δωδεκαταῖος	δωδεκάς	δωδεκάκις
-	-	-	τρισκαιδεκάκις
-	-	-	τετρακαιδεκάκις
-	-	-	πεντεκαιδεκάκις
-	-	-	ἑκκαιδεκάκις
-	-	-	ἑπτακαιδεκάκις
-	-	-	ὀκτώκαιδεκάκις
-	-	-	ἐννεακαιδεκάκις
εἰκοσαπλάσιος	-	εἰκάς	εἰκοσάκις
-	-	τριακάς	τριακοντάκις
-	-	-	τετρακοντάκις
-	-	-	πεντηκοντάκις
-	-	-	ἑξηκοντάκις
-	-	-	ἑβδομηκοντάκις
-	-	-	ὀγδοηκοντάκις
-	-	-	ἐννηκοντάκις
ἑκατονταπλάσιος	-	ἑκατοντάς	ἑκατοντάκις
-	-	-	διακοσιάκις
-	-	-	τριακοσιάκις
-	-	-	τετρακοσιάκις
-	-	-	πεντακοσιάκις
-	-	-	ἑξακοσιάκις
-	-	-	ἑπτακοσιάκις
-	-	-	ὀκτακοσιάκις
-	-	-	ἐννακοσιάκις
-	-	χιλιάς	χιλιάκις
-	-	-	δισχιλιάκις
-	-	μυριάς	μυριάκις
-	-	-	δισμυριάκις

19ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

219. Αντωνυμίες λέγονται οι κλιτές λέξεις που χρησιμοποιούνται στο λόγο κυρίως στη θέση ονομάτων (ουσιαστικών ή επιθέτων): *ράμη μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἀνευ δὲ ταύτης* (δηλ. *τῆς φρονήσεως*) *ἐβλάψε* – τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας πάντες τιμῶσι· *τοιούτοι* (δηλ. *ἀγαθοί*) καὶ ὑμεῖς γήνεσθε.

Τα εἶδη των αντωνυμιῶν

220. Οι αντωνυμίες είναι εννέα ειδών: 1) προσωπικές, 2) δεικτικές, 3) οριστικές ή επαναληπτικές, 4) κτητικές, 5) αυτοπαθητικές, 6) αλληλοπαθητικές, 7) ερωτηματικές, 8) αόριστες και 9) αναφορικές.

1. Προσωπικές αντωνυμίες

221. Προσωπικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου.

Πρώτο πρόσωπο είναι εκείνο που μιλεί: *εγώ*.

Δεύτερο πρόσωπο είναι εκείνο που του μιλούμε: *σύ*.

Τρίτο πρόσωπο είναι εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος: *αὐτός, ἐκεῖνος* κτλ.

222. Οι προσωπικές αντωνυμίες κλίνονται έτσι:

Ενικός αριθμός

	α' πρόσ.	β' πρόσ.	γ' πρόσ.
ον.	ἐγώ	σύ	–
γεν.	ἐμοῦ, μου	σοῦ, σου	(οὗ)
δοτ.	ἐμοί, μοι	σοί, σοι	οἶ, οἱ
αιτ.	ἐμέ, με	σέ, σε	(ἐ)

Πληθυντικός αριθμός

	ἡμεῖς	ὕμεῖς	(σφεῖς)
ον.	ἡμεῖς	ὕμεῖς	(σφεῖς)
γεν.	ἡμῶν	ὕμῶν	(σφῶν)

δοτ.	ἡμῖν	ἡμῖν	σφίσιν(ν)
αιτ.	ἡμᾶς	ἡμᾶς	(σφᾶς)

Διυικός: α' πρόσ. ον., αιτ. κῶ - γεν., δοτ., κῶν
 β' πρόσ. » » σφῶ - » » σφῶν

2. Δεικτικές αντωνυμίες

λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώσουν δείξιμο (αίσθητό ή νοητό).

Δεικτικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι οι ακόλουθες (όλες τρικατάληκτες με τρία γένη):

αὐτός, αὕτη, τοῦτο

ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο

ὁδε, ἥδε, τόδε (= αὐτός ἐδῶ, αὐτός ἔα, ο ἐξῆς)

τοιοῦδος, τοιάδε, τοιόνδς ή τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο(ν) (= τέτοιος).

τηλικούδς, τηλικήδς, τηλικούδς ή τηλικαῦτος, τηλικαῦτη, τηλικαῦτο(ν)
 (= τόσο μεγάλος).

224. 1) Η αντωνυμία αὐτός, αὕτη, τοῦτο κλίνεται ἔτσι:

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
ον.	αὐτός	αὕτη	τοῦτο	αὐτοί	αὗται	ταῦτα
γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	ταύτων	τούτων
δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
αιτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
κλ.	(ὃ) αὐτός	(ὃ) αὕτη	—	—	—	—

Διυικός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ., κλ. ταῦτω - γεν., δοτ. τούτων.

2) Η αντων. ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο κλίνεται ὡς τρικατάληκτο ἐπίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, ἀλλά χωρίς το τελικό ν στο ουδέτερο (πβ. § 158).

3) Η αντωνυμία ὁδε, ἥδε, τόδε σχηματίστηκε ἀπό το ἄρθρο δ, ή, τό (που αρχικά εἶχε δεικτική σημασία) μαζί με το ἐγκλιτικό δεικτικό μόριο δέ στο τέλος του. Κλίνεται ὅπως το ἄρθρο με το ἐγκλιτικό μόριο δέ (πβ. § 42, 5):

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	ὄδε	ἦδε	τόδε	οἶδε	αἶδε	τάδε
γεν.	τοῦδε	τῆσδε	τοῦδε	τῶνδε	τῶνδε	τῶνδε
δοτ.	τῷδε	τῇδε	τῷδε	τοῖσδε	ταῖσδε	τοῖσδε
αιτ.	τῶδε	τῇνδε	τόδε	τούσδε	τάσδε	ταῖδε

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. τῷδε - γεν., δοτ. τοῖνδε

4) Οι αντωνυμίες **τοῖόςδε, τοιάδε, τοιόνδε - τοσόςδε, τοσήδε, τοσόνδε** και **τηλικόςδε, τηλικήδε, τηλικόνδε** (που απαρτίζονται από τις αρχαιότερες αντωνυμίες **τοῖος, τόσος, τηλίκος** και το εγκλιτικό μόριο **δέ**) κλίνονται μόνο κατά το πρώτο μέρος τους, με το μόριο **δέ** αμετάβλητο: **τοῖόςδε, τοιάδε, τοιόνδε - τοιούδε, τοιάσδε, τοιούδε - τοιῷδε, τοιαῖδε, τοιῷδε** κτλ. - **τοιοῖδε, ταιαῖδε, τοιάδε - τοιῶνδε - τοιοῖσδε, ταιαῖσδε, τοιοῖσδε** κτλ.

5) Οι αντωνυμίες **τοιούτος, τοσοῦτος, τηλικοῦτος** (που είναι σύνθετες από τις αρχαιότερες αντωνυμίες **τοῖος, τόσος, τηλίκος** και την αντων. **οὔτος**) κλίνονται έτσι:

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ον.	τοιούτος	τοιαῦτη	τοιούτο(ν)	τοιούτοι	τοιαῦται	τοιαῦτα
γεν.	τοιούτου	τοιαύτης	τοιούτου	τοιούτων	τοιούτων	τοιούτων
δοτ.	τοιούτῳ	τοιαύτῃ	τοιούτῳ	τοιούτοις	τοιαύταις	τοιούτοις
αιτ.	τοιούτον	τοιαύτην	τοιούτο(ν)	τοιούτους	τοιαύτας	τοιαῦτα

Δυϊκός (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. τοιούτω - γεν., δοτ. τοιούτοι.

3. Οριστική ή επαναληπτική αντωνυμία

225. Η αντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό** στην αρχαία ελληνική είναι οριστική ή επαναληπτική.

1) **Οριστική** είναι η αντωνυμία **αὐτός** (σε όλες τις πτώσεις) όταν χρησιμεύει για να ορίσει κάτι (δηλ. να το ξεχωρίσει από άλλα): **τήν στρατείαν αὐτός Ξέρξης ἤγαγε** (= μόνος του ο Ξ., αυτός ο ίδιος και όχι άλλος) - **ἔσωσε καί αὐτόν καί τοὺς παῖδας** (και αυτόν τον ίδιο και τα παιδιά).

2) **Επαναληπτική** είναι η αντωνυμία **αὐτός** (μόνο στις πλάγιες πτώ-

σεις), όταν χρησιμεύει για να επαναλάβει κάτι που γι' αυτό έγινε λόγος προηγουμένως. Με τέτοια σημασία η αντων. *αὐτός* στις πλάγιες πτώσεις χρησιμοποιείται στη θέση της προσ. αντων. του γ' προσώπου: *βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ* (δηλ. τοῦ βασιλέως) ἢ *καὶ οἱ σὺν αὐτῷ* (δηλ. τῷ βασιλεῖ) - *Κῦρον μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτῶν* (δηλ. τὸν Κῦρον) *σατράπην ἐποίησε*.

226. Η αντων. *αὐτός* κλίνεται σαν τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, αλλά χωρίς το τελικό ν στο ουδέτερο του ενικού: *αὐτός, αὐτή, αὐτό* - γεν. *αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτοῦ* κτλ. (πβ. § 158: *σοφός, σοφή, σοφόν*).

227. Η αντων. *αὐτός*, όταν εκφέρεται μαζί με το άρθρο, σημαίνει ταυτότητα (ὁ αὐτός = ο ἴδιος): *τὴν Ἀιτικὴν ἀνθρώποι φέκουν οἱ αὐτοὶ δαί* (= οἱ ἴδιοι πάντοτε).

4. Κτητικές αντωνυμίες

228. Κτητικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι, δηλ. ορίζουν τον κτήτορα.

Οι κτητικές αντωνυμίες έχουν τρία πρόσωπα, όπως και οι προσωπικές, και σχηματίζονται από τα θέματα των αντίστοιχων προσωπικών αντωνυμιών:

Α' Για έναν κτήτορα

α' πρόσωπο: *ἐμός, ἐμή, ἐμὸν* (= δικός μου, δική μου, δικό μου)·

β' πρόσωπο: *σός, σή, σὸν* (= δικός σου, δική σου, δικό σου)·

γ' πρόσωπο: *έός, ἐή, ἐόν* (= δικός του, δική του, δικό του).

Β' Για πολλούς κτήτορες

α' πρόσ.: *ἡμέτερος, ἡμέτερα, ἡμέτερον* (= δικός μας, δική μας, δικό μας)·

β' πρόσ.: *ὑμέτερος, ὑμέτερα, ὑμέτερον* (= δικός σας, δική σας, δικό σας)·

γ' πρόσ.: *σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον* (= δικός τους, δική τους, δικό τους).

229. Οι κτητικές αντωνυμίες κλίνονται σαν τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον και -ος, -α, -ον: *ἐμός, ἐμή, ἐμὸν* (ὅπως *σοφός, σοφή, σοφόν*) - *ἡμέτερος, ἡμέτερα, ἡμέτερον* (ὅπως *δίκαιος, δικάια, δίκαιον*)· (βλ. § 158 κ.λ.).

Αυτοπαθητικές αντωνυμίες

230. Αυτοπαθητικές λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν ότι το ίδιο υποκείμενο ενεργεί και συγχρόνως παθαίνει: *ἐγὼ τιμῶ ἑμαυτὸν* (= εγώ τιμώ τον εαυτό μου) - *γινώθι σπαῖτόν* (= συ γνώρισε τον εαυτό σου) - *οὗτος ἐπιμελεῖται ἑαυτοῦ* (= αυτός φροντίζει για τον εαυτό του) κτλ.

231. Οι αυτοπαθητικές αντωνυμίες εξαιτίας της σημασίας τους δε συνηθίζονται στην ονομαστική, παρά μόνο στις πλάγιες πτώσεις. Οι αντωνυμίες αυτές έχουν τρία πρόσωπα και κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Ενικός αριθμός

α' προσώπου		β' προσώπου	
αρσ.	θηλ.	αρσ.	θηλ.
γεν. ἑμαυτοῦ	ἑμαυτῆς	σεαυτοῦ	σεαυτῆς
δοτ. ἑμαυτῷ	ἑμαυτῇ	σεαυτῷ	σεαυτῇ
αιτ. ἑμαυτὸν	ἑμαυτήν	σεαυτὸν	σεαυτήν

Πληθυντικός αριθμός

γεν. ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	ἐμῶν αὐτῶν
δοτ. ἡμῖν αὐτοῖς	ἡμῖν αὐταῖς	ὑμῖν αὐτοῖς	ἐμῖν αὐταῖς
αιτ. ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	ὑμᾶς αὐτούς	ἐμᾶς αὐτάς

γ' προσώπου

Ενικός αριθμός

αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν. ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	-
δοτ. ἑαυτῷ	ἑαυτῇ	-
αιτ. ἑαυτὸν	ἑαυτήν	ἑαυτὸ

Πληθυντικός αριθμός

αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν. ἑαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	ἑαυτῶν ἢ σφῶν αὐτῶν	-
δοτ. ἑαυτοῖς ἢ σφίσιν αὐτοῖς	ἑαυταῖς ἢ σφίσιν αὐταῖς	-
αιτ. ἑαυτοὺς ἢ σφᾶς αὐτοὺς	ἑαυτάς ἢ σφᾶς αὐτάς	ἑαυτὰ

6. Αλληλοπαθητική αντωνυμία

232. Αλληλοπαθητική λέγεται η αντωνυμία που φανερώνει ότι δύο ή περισσότερα πρόσωπα ενεργούν και παθαίνουν α μ ο ι β α ί ω ς: οὗτοι ἡδύ-
κουν ἀλλήλους (= ο ένας αδικούσε τον άλλον, δηλ. καθένας αδικούσε
τους άλλους και συγχρόνως τον αδικούσαν οι άλλοι).

233. Η αλληλοπαθητική αντωνυμία, επειδή είναι λῆξη που φανερώνει
δύο ή περισσότερα πρόσωπα, έχει μόνο δυϊκό και πληθυντικό. Δε συ-
νηθίζεται στην ονομαστική αλλά μόνο στις πλάγιες πτώσεις. Έχει τρία
γένη και κλίνεται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης:

	Δυϊκός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός		
	(και για τα τρία γένη)	αρσ.	θηλ.	ουδ.
γεν.	ἀλλήλοι	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
δοτ.	ἀλλήλοι	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
αιτ.	ἀλλήλω	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

7. Ερωτηματικές αντωνυμίες

234. Ερωτηματικές λέγονται οι αντωνυμίες που εισάγουν ἑρωτή-
σεις: πόσα σοι οἰκίαι ἦσαν; - Μανία δὲ τίνας ἦν; - Κύρος ἤρετο τίς δ
θάροβος εἴη.

Ερωτηματικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι:

- 1) τίς (αρσ. και θηλ.), τί (ουδ.) (= ποιος;)
- 2) πότερος, ποτέρα, πότερον (= ποιος από τους δύο;)
- 3) πόσος, πόση, πόσον.
- 4) ποῖος, ποία, ποῖον (= τι λογής;).
- 5) πηλίκος, πηλίκη, πηλίκον (= πόσο μεγάλος; ή ποιῆς ηλικίας;).
- 6) ποδαπός, ποδαπή, ποδαπὸν (= από ποιον τόπο;).
- 7) πόστος, πόστη, πόστον (= τι θέση έχει σε μια αριθμητική σειρά;
πβ. πρῶτος, τρίτος κτλ.).
- 8) ποσταῖος, ποσταία, ποσταῖον (= σε πόσες μέρες; - πβ. τριταῖος, τε-
ταρταῖος κτλ.).

235. Εκτός από την αντων. τίς, τί, όλες οι άλλες ερωτηματικές αντω-
νυμίες κλίνονται όπως τα τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης (σε -ος, -η,
-ον ή -ος, -α, -ον· πβ. § 158 κ.π.).

Η ερωτηματική αντωνυμία *τίς, τί* είναι δικατάληκτη με τρία γένη και κλίνεται κατά την γ' κλίση:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
αρσ. και θηλ.	ουδέτ.	αρσ. και θηλ.	ουδέτ.
ον. <i>τίς</i>	<i>τί</i>	<i>τίνες</i>	<i>τίνα</i>
γεν. <i>τίνος ἢ τοῦ</i>	<i>τίνος ἢ τοῦ</i>	<i>τίνων</i>	<i>τίνων</i>
δοτ. <i>τίνι ἢ τῷ</i>	<i>τίνι ἢ τῷ</i>	<i>τίσι(ν)</i>	<i>τίσι(ν)</i>
αιτ. <i>τίνα</i>	<i>τί</i>	<i>τίνας</i>	<i>τίνα</i>

Διεύκος (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. *τίνε* – γεν., δοτ. *τίνων*.

8. Αόριστες αντωνυμίες

236. Αόριστες λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν κάτι αόριστο, που δεν μπορεί κανείς ή δε θέλει να το ονομάσει: *Κῆρς, λέγουσιν* (= κάποιος) *ὅτι πολλὰ ὑπασχνεῖ...* *ἔνιοι* (= μερικοί) *δὲ ὅτι οὐκ ἂν δύναιο ἀποδοῦναι ὅσα ὑπασχνεῖ*.

Αόριστες αντωνυμίες της αρχαίας είναι κυρίως οι ακόλουθες τρεις:

- 1) *τίς* (αρσ. και θηλ.), *τί* (ουδ.) (= κάποιος).
- 2) *ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα*.
- 3) *ἐνιοι, ἐπαι, ἐπα* (= μερικοί).

237. Απο τις ποριστες αντωνυμίες:

α) η αντωνυμία *τίς, τί* είναι δικατάληκτη με τρία γένη και κλίνεται κατά την γ' κλίση:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
αρσ. και θηλ.	ουδέτ.	αρσ. και θηλ.	ουδέτ.
ον. <i>τίς</i>	<i>τί</i>	<i>τινές</i>	<i>τινά ἢ ἔττα</i>
γεν. <i>τινός ἢ τῶν</i>	<i>τινός ἢ τοῦ</i>	<i>τινῶν</i>	<i>τινῶν</i>
δοτ. <i>τινὶ ἢ τῷ</i>	<i>τινὶ ἢ τῷ</i>	<i>τισὶ(ν)</i>	<i>τισὶ(ν)</i>
αιτ. <i>τινά</i>	<i>τί</i>	<i>τινάς</i>	<i>τινά ἢ ἔττα</i>

Διεύκος (και για τα τρία γένη): ον., αιτ. *τινέ* – γεν., δοτ. *τινῶν*.

β) η αντωνυμία *δεῖνα* στην αρχαία ελληνική ή μένει άκλιτη (όπως στη νέα) ή κλίνεται κατά την γ' κλίση:

	Ενικός αριθμός				Πληθ υντικός αριθμός			
ον.	ὁ	ἡ	τὸ	δεῖνα	οἱ	αἱ	δεῖνες	
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	δεῖνος	τῶν		δεῖνων	
δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	δεῖνι	(τοῖς ταῖς δεῖσι)			
αιτ.	τὸν	τὴν	τὸ	δεῖνα	τούς τὰς δεῖνας			

γ) η αντωνυμία **ἐνιοι, ἐνιοι, ἐνιοι** βρίσκεται μόνο στον πληθ. και κλίνεται σαν τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης (βλ. § 158).

238. Στις αόριστες αντωνυμίες ανήκουν και τα ακόλουθα επίθετα που λέγονται και **επιμεριστικές αντωνυμίες**, γιατί σημαίνουν επιμερισμό από ένα σύνολο δύο ή περισσότερων ουσιαστικών:

- 1) **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** (= καθένας χωρίς καμιά εξαίρεση· μ' αυτή τη σημασία ο πληθ. πάντες = όλοι): **οὐ παντός πλεῖν ἐς Κόρινθον** (= δεν είναι εύκολο στον καθένα κτλ.) – **πάντες ἐθαύμαζον** (= όλοι θαυμάζαν)·
- 2) **ἐκαστος, ἐκάστη, ἐκαστον** (= καθένας)·
- 3) **ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο**·
- 4) **οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδέν** – **μηδεὶς, μηδεμία, μηδέν** (= κανείς)·
- 5) **ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα** (= και οι δύο μαζί)·
- 6) **ἐκάτερος, ἐκατέρα, ἐκάτερον** (= καθένας από τους δύο)·
- 7) **ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον** (= άλλος· λέγεται για δύο ουσιαστικά)·
- 8) **οὐδέτερος, οὐδετέρα, οὐδέτερον** – **μηδέτερος, μηδετέρα, μηδέτερον** (= ούτε ο ένας ούτε ο άλλος)·
- 9) **ποσός, ποσή, ποσόν** (= κάμποσος· πβ. § 234, 3, **πόσος**)·
- 10) **ποιός, ποιά, ποιόν** (προφ. **ποι-ός, ποι-ά, ποι-όν**) (= κάποιος λογής· πβ. § 234, 4, **ποιός**)·
- 11) **ἀλλοδαπός, ἀλλοδαπή, ἀλλοδαπὸν** (= από άλλον τόπο· πβ. § 234, 6, **ποδαπός**)·

239. Από τις επιμεριστικές αντωνυμίες:

α) η αντων. **πᾶς, πᾶσα, πᾶν** χρησιμεύει και ως επίθετο (= όλος, όλόκληρος): **πᾶς ἀνὴρ, πᾶσα ἡ πόλις** (βλ. § 172).

β) οι αντων. **οὐδεὶς** και **μηδεὶς** κλίνονται όπως το αριθμητικό **εἷς, μία, ἓν** (βλ. § 207), αλλά στο αρσενικό γένος έχουν και πληθ. αριθμό **οὐδένες, μηδένες** (= κανείς, χωρίς εξαίρεση):

	Ενικός αριθμός		Πληθ. αριθμός
ον.	οὐδεὶς	οὐδεμία	οὐδέν
γεν.	οὐδενός	οὐδεμιᾶς	οὐδενός
δοτ.	οὐδενὶ	οὐδεμῖ	οὐδενὶ
αιτ.	οὐδένα	οὐδεμίαν	οὐδέν

γ) η αντων. ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο κλίνεται ως τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης σε -ος, -η, -ον, αλλά χωρίς τελικό ν στο ουδέτερο (πβ. § 224, 2, εκείνο).

δ) η αντων. ἀμφοτέρω, ἀμφοτέρω, ἀμφοτέρω κλίνεται κανονικά στον πληθυντ. και δυϊκό αριθμό ως τρικατάληκτο επίθετο της β' κλίσης (πβ. § 158).

ε) οι λοιπές αντωνυμίες ἕκαστος, ἑκάτερος, ἕτερος, οὐδέτερος, μηδέτερος, ποσός, ποῖός, ἀλλοδαπός κλίνονται ως τρικατάληκτα επίθετα σε -ος, -η, -ον ή -ος, -α, -ον (πβ. § 158).

9. Αναφορικές αντωνυμίες

240. Αναφορικές λέγονται οι αντωνυμίες με τις οποίες κανονικά μια ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε λέξη ἄλλης πρότασης ή στο ὅλο νόημά της: *ὅστις δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὄρᾳ - Δερκυλίδας ἐστάθη τὴν ἀσπίδα ἔχων, ὃ δοκεῖ κηλὶς εἶναι...*

Αναφορικές αντωνυμίες της αρχαίας ελληνικής είναι:

- 1) *ὅς, ἥ, ὃ* (= ο οποίος, αυτός που).
- 2) *ὅσπερ, ἥπερ, ὅτερ* (= αυτός ακριβώς που).
- 3) *ὅστις, ἥτις, ὃτι* (= όποιος).
- 4) *ὁπότερος, ὁποτέρω, ὁπότερον* (= όποιος από τους δύο) (πβ. § 234, 2).
- 5) *ὅσας, ὅση, ὅσον* (πβ. § 234, 3).
- 6) *ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον* (= όσος) (πβ. § 234, 3).
- 7) *οἷός, οἷα, οἷον* (= τέτοιος που) (πβ. § 234, 4).
- 8) *ὁποῖος, ὁποῖα, ὁποῖον* χωρίς ὄρθρο (= όποιος λογής) (πβ. § 234, 4).
- 9) *ὥλικος, ὥλικη, ὥλικον* (= όσο μεγάλος) (πβ. § 234, 5).
- 10) *ὀπηλίκος, ὀπηλίκη, ὀπηλίκον* (= όσο μεγάλος) (πβ. § 234, 5).
- 11) *ὀποδαπός, ὀποδαπή, ὀποδαπὸν* (= από ποιον τόπο· σε πλάγια ἐρώτηση) (πβ. § 234, 6).

241. Οι αναφορικές αντωνυμίες *ὅς, ὅσπερ* και *ὅστις* κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Ενικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	ὅς	ἥ	ὅ	ὅσπερ	ἥπερ	ὅπερ
γεν.	οὗ	ἥς	οὗ	οὗπερ	ἥσπερ	οὗπερ
δοτ.	ὧ	ἧ	ὧ	ὧπερ	ἧπερ	ὧπερ
αιτ.	ὃν	ἣν	ὃ	ὃνπερ	ἣνπερ	ὃπερ

Πληθυντικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	οἱ	αἱ	αὐ	οἷπερ	αἷπερ	αἷπερ
γεν.	ῶν	ῶν	ῶν	ῶνπερ	ῶνπερ	ῶνπερ
δοτ.	οἷς	αἷς	οἷς	οἷσπερ	αἷσπερ	οἷσπερ
αιτ.	οὓς	αῖς	αὐ	οὓσπερ	αῖσπερ	αῖπερ

Δυϊκός αριθμός

ον., αιτ.	ὧ	ῶ (ἄ)	ῶ	ὧπερ	ὧπερ (ἄπερ)	ὧπερ
γεν., δοτ.	οἷν	οἷν (αἷν)	οἷν	οἷνπερ	οἷνπερ (αἷνπερ)	οἷνπερ

Ενικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	ὅστις	ἥτις	ὅ,τι
γεν.	οὗτινος και ὅτου	ἥστινος	οὗτινος και ὅτου
δοτ.	ὧτινι και ὅτῳ	ἧτινι	ὧτινι και ὅτῳ
αιτ.	ὅντινα	ἣντινα	ὅ,τι

Πληθυντικός αριθμός

	αρσ.	θηλ.	ουδ.
ον.	οἵτινες	αἵτινες	αὐτὰ ἢ ἕτα
γεν.	ὧντινων	ῶντινων	ῶντινων
δοτ.	οἷσισι(ν)	αἷσισι(ν)	οἷσισι(ν)
αιτ.	οὓσιν	αἷσιν	αὐτὰ ἢ ἕτα

Δυσικός αριθμός

ον., αιτ. <i>ὄτις</i>	<i>ὅτινε (ἄτινε)</i>	<i>ὥτις</i>
γεν., δοτ. <i>οἷντινον</i>	<i>οἷντινον (αἷντινον)</i>	<i>οἷντινον</i>

242. Οι άλλες αναφορικές αντωνυμίες, εκτός από το *ὅς*, *ὅσπερ*, *ὅστις*, κλίνονται συν τρικατάληκτα επίθετα της β' κλίσης: *ὅσος*, *-η*, *-ον* - *οἷος*, *οἷα*, *οἷον* κτλ.

Συσχετικές αντωνυμίες

243. Από τις αντωνυμίες οι ερωτηματικές, οι αόριστες, οι δεικτικές και οι αναφορικές λέγονται μαζί *συσχετικές αντωνυμίες*, γιατί έχουν μεταξύ τους κάποια σχέση, δηλ. σε κάθε ερωτηματική αντωνυμία αντιστοιχεί μια από τις άλλες: *τίς*; - *οὐδεὶς* - *οὗτος* - *ὅς* κτλ.

244. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

Ερωτηματικές	Αόριστες	Δεικτικές	Αναφορικές
<i>τίς</i> ;	<i>τίς</i> , <i>οὐδεὶς</i> , <i>μηδεὶς</i> , <i>πᾶς</i> , <i>ὁ δαίνα</i> , <i>ἐναι</i> , <i>ἐκαστος</i> , <i>ἄλλος</i>	<i>ὁδὲ</i> , <i>οὗτος</i> , <i>ἐκεῖνος</i>	<i>ὅς</i> , <i>ὅστις</i> , <i>ὅσπερ</i>
<i>πότερος</i> ;	<i>οὐδέτερος</i> , <i>μηδέτερος</i> , <i>ἀμφότεροι (ἄμφω)</i> , <i>ἐταρος</i> , <i>ἐκάτερος</i>	(<i>ὁ ἐταρος</i> = ο <i>ένας</i> από τους δύο)	<i>ὁπότερος</i>
<i>πόσος</i> ;	<i>ποσός</i> (κάμποσος)	<i>τοσούδε</i> , <i>τοσουῖτος</i>	<i>ὅσος</i> , <i>ὁπόσος</i>
<i>ποιός</i> ;	<i>ποιός</i> (= κάποιος)	<i>τοιούδε</i> , <i>τοιούτος</i>	<i>οἷος</i> , <i>ὁποῖος</i>
<i>πηλίκος</i> ;	-	<i>τηλικούδε</i> , <i>τηλικούτος</i>	<i>ἤλικος</i> , <i>ὁπηλίκος</i>
<i>ποδαπός</i> ;	(<i>ἀλλοδαπός</i> = από ἄλλο μέρος)	-	<i>ὁποδαπός</i>

ΡΗΜΑ - ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Α'. Ορισμός και παρεπόμενα του ρήματος

245. Ρήματα λέγονται οι κλιτές λέξεις που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια, δηλ. παθαίνει κάτι, ή βρίσκεται σε μια ορισμένη κατάσταση: *Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον* (το υποκείμεν. ενεργεί) - *Κῦρος διαβάλλεται ὑπὸ Τισσαφέρνου* (το υποκείμεν. παθαίνει κάτι από κάποιον άλλον) - *Δαρεῖος ἀσθενεῖ* (το υποκείμεν. βρίσκεται σε μια κατάσταση).

246. Ὅπως τα πτωτικά, έτσι και το ρήμα έχει διάφορους τύπους με τους οποίους φανερώνονται τα παρεπόμενά του (πβ. § 77).

Παρεπόμενα (ή **συνακόλουθα**) του ρήματος είναι: 1) η **διάθεση**, 2) ο **αριθμός**, 3) το **πρόσωπο**, 4) η **ἐγκλιση**, 5) ο **χρόνος**, 6) η **φωνή** και 7) η **συζυγία**.

1. Διαθέσεις

247. **Διάθεση** του ρήματος λέγεται η ιδιαίτερη σημασία του που δείχνει ότι το υποκείμενο ή ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Οι διαθέσεις των ρημάτων στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, είναι τέσσερις: **ενεργητική, μέση, παθητική και ουδέτερη**.

α) Ρήματα με **ενεργητική διάθεση** ή **ενεργητικά** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί: *Ἀρταξέρξης συλλαμβάνει Κῦρον*.

β) Ρήματα με **μέση διάθεση** ή **μέσα** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια γυρίζει με κάποιον τρόπο σ' αυτό το ίδιο: *οἱ στρατιῶται γυμνάζονται* (= γυμνάζουν τον εαυτό τους).

γ) Ρήματα με **παθητική διάθεση** ή **παθητικά** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο δέχεται μια ενέργεια από κάποιον άλλον, δηλ. παθαίνει κάτι: *Κῦρος προσκυνεῖται ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν*.

δ) Ρήματα με **ουδέτερη διάθεση** ή **ουδέτερα** λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει παρά βρίσκεται απλώς σε μιὰ κατάσταση: *οἱ πολέμοι ἡσυχάζουσι*.

2. Αριθμοί

248. Αριθμός του ρήματος λέγεται ο τύπος του ρήματος που φανερώνει αν το υποκείμενό του είναι ένα ή δύο ή περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα.

Οι αριθμοί του ρήματος, όπως και των πτωτικών, στην αρχαία ελληνική είναι τρεις:

- α) **ενικός** (όταν πρόκειται για ένα): *ὁ μαθητὴς γράφει.*
- β) **διωικός** (όταν πρόκειται για δύο): *τῷ μαθητῇ γράφεται.*
- γ) **πληθυντικός** (όταν πρόκειται για πολλά): *οἱ μαθηταὶ γράφουσι.*

3. Πρόσωπα

246. Πρόσωπο του ρήματος λέγεται ο τύπος του ρήματος που φανερώνει τίνος προσώπου είναι το υποκείμενο. Κανονικά τα πρόσωπα του ρήματος είναι τρία (πβ. § 221):

- α) το **πρώτο** πρόσωπο: (*ἐγὼ*) *γράφω* - (*ἡμεῖς*) *γράφομεν.*
- β) το **δεύτερο** πρόσωπο: (*σὺ*) *γράφεις* - (*ὑμεῖς*) *γράφετε.*
- γ) το **τρίτο** πρόσωπο: (*οὗτος*) *γράφει* - (*οὗτοι*) *γράφουσι.*

4. Εγκλίσεις. Ονομαστικοί τύποι

250. Η έννοια που εκφράζει το ρήμα παρουσιάζεται κάθε φορά από εκείνον που μιλά ή σαν κάτι που το νομίζει πραγματικό ή σαν κάτι που επιθυμεί ή περιμένει να γίνει ή σαν ευχή ή σαν προσταγή κτλ.

Οι διάφορες μορφές του ρήματος που φανερώνουν την ψυχική διάθεση εκείνου που μιλά λέγονται **εγκλίσεις**.

Οι εγκλίσεις των ρημάτων στην αρχαία ελληνική είναι τέσσερις: η **οριστική**, η **υποτακτική**, η **ευκτική** και η **προστακτική**.

α) Η **οριστική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι βέβαιο και πραγματικό: *βλέπτει τὸν ἄνδρα θαμὸς* - *ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς.*

β) Η **υποτακτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι επιθυμητό ή ενδεχόμενο: *το σᾶμα γυμνάζομεν* (= ας γυμνάζομε) - *ἐάν ἔλθῃς* (= αν υποθέσουμε πως θα έρθεις, όπως είναι ενδεχόμενο).

γ) Η **ευκτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν ευχή εκείνου που μιλά: *ὦ παῖ, γένοιτο πατὴρς εὐτυχέστερος* (= μακάρι να γίνεις).

δ) Η **προστακτική** παρουσιάζει αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν προ-
σταγή, αξίωση, συμβουλή, παράκληση ή και ευχή εκείνου που μιλά: τὸ
σῶμα γυμνάζεται (= να γυμνάζετε) – ἡγίανεν (= εδχομαι να υγιαίνεις).

251. Εκτός από τις τέσσερις εγκλίσεις το ρήμα σχηματίζει ακόμη
δύο τύπους, που λέγονται **ονομαστικοί τύποι του ρήματος**.

Οι ονομαστικοί τύποι του ρήματος είναι το **απαρέμφατο** και η **μετοχή**.

α) Το **απαρέμφατο** είναι αφηρημένο ρηματικό συσταστικό άκλιτο,
που σχηματίζεται από το θέμα του ρήματος και φανερώνει συγχρόνως
διάθεση και χρόνο: γράφειν, γράφεσθαι - γράφαι, γραφήναι.

β) Η **μετοχή** είναι τρικατάληκτο ρηματικό επίθετο με τρία γένη, που
σχηματίζεται από το θέμα του ρήματος και φανερώνει συγχρόνως διάθε-
ση και χρόνο: γράφων, γράφουσα, γράφον - γραφόμενος, γραφομένη, γρα-
φόμενος - γραφείς, γραφείσα, γραφέν.

5. Χρόνοι

252. **Χρόνος** του ρήματος λέγεται ο ρηματικός τύπος που φανερώνει
πότε γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα και πώς.

I. Οι χρόνοι στην οριστική

253. Η οριστική εγκλίση έχει επτά χρόνους. Αυτοί είναι: ο **ενεστώ-
τας**, ο **παρετατικός**, ο (απλός) **μέλλοντας**, ο **αόριστος**, ο **παρακείμενος**, ο
υπερσυντέλικος και ο **συντελεσμένος μέλλοντας**.

α) ο **ενεστώτας** φανερώνει κάτι που γίνεται τώρα (με διάρκεια ή με
επανάληψη): ὁ μαθητὴς γράφει - δεῖ τὰ αὐτὰ λέγει.

β) ο **παρετατικός** φανερώνει κάτι που γινόταν στο παρελθόν (με
διάρκεια ή με επανάληψη): ὁ μαθητὴς ἔγραφε - Σωκράτης ὥσπερ ἐγίγνω-
σκεν οὕτως ἔλεγε.

γ) ο (απλός) **μέλλοντας** φανερώνει κάτι που θα γίνει ή θα γίνεται στο
μέλλον: ἐγὼ γράψω (= ἐγὼ θπ γράψω ή θα γράψω) - ἐγὼ ἔμην ἐφθ.

δ) Ο **αόριστος** φανερώνει κάτι που έγινε αόριστα στο παρελθόν (ἀ-
σχετα αν κράτησε πολύ ή λίγο): ὁ μαθητὴς ἔγραψε - ἔβασιλευσε δώδε-
κα ἔτη.

ε) Ο **παρακείμενος** κυρίως φανερώνει κάτι που έχει γίνει στο παρελ-
θόν και υπάρχει τώρα συντελεσμένο: ὁ μαθητὴς γέγραψε (= ο μαθητής

έχει γράψει κάτι που τώρα είναι πια τελειωμένο) – *οι πολέμοι σπονδᾶς λελύκασι*.

ς) Ο υπερσυντέλικος φανερώνει κάτι που είχε γίνει, δηλ. κάτι που ήταν συντελεσμένο σε κάποιο χρονικό σημείο του παρελθόντος: *ὁ μαθητὴς ἐγγράφη* (= είχε γράψει στο παρελθόν κάτι που ήταν τότε τελειωμένο και που τώρα μπορεί να μην υπάρχει) – *οὗτος προαφῆκτο εἰς Σικελίαν* (= είχε φτάσει πρωτότερα και βρισκόταν τότε εκεί).

ζ) Ο συντελεσμένος μέλλοντας φανερώνει κάτι που θα έχει γίνει, δηλ. κάτι που θα είναι συντελεσμένο, σε κάποιο χρονικό σημείο του μέλλοντος: *ὁ μαθητὴς γεγραφὼς ἔσται* (= θα έχει γράψει κάτι που θα είναι τελειωμένο σε ορισμένη στιγμή του μέλλοντος) – *ἡ πόλις ἔσται τειχευμένη*.

254. Ανασκόπηση. Από τους χρόνους στην οριστική:

α) ο ενστώτας και κατά ένα μέρος ο παρακείμενος αναφέρονται κανονικά στο παρόν. Ο παρατατικός, ο αόριστος, ο υπερσυντέλικος και κατά ένα μέρος ο παρακείμενος αναφέρονται στο παρελθόν· ο (απλός) μέλλοντας και ο συντελεσμένος μέλλοντας αναφέρονται στο μέλλον·

β) ο ενστώτας, ο παρατατικός και κάποτε ο (απλός) μέλλοντας παρουσιάζουν αυτό που σημαίνει το ρήμα σαν κάτι *εξακολουθητικό*, που διαρκεί με συνέχεια ή μ. επανάληψη· ο αόριστος και κάποτε ο (απλός) μέλλοντας το παρουσιάζουν *συνοπτικά* (ιδωμένο στο σύνολό του)· ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και ο συντελεσμένος μέλλοντας το παρουσιάζουν *συντελεσμένο*.

255. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ

Χρόνοι που παρουσιάζουν αυτό που σημαίνει το ρήμα

	α) στο παρόν	β) στο παρελθόν	γ) στο μέλλον :
1. σαν εξακο- λουθητικό	ενεστώτας γράφω	παρατατικός έγραφα	(απλός) μέλλοντας γράψω (= θα γράφω)
2. σαν συνοπτι- κός (ή στιγμιαίος)		αόριστος έγραψα	(απλός) μέλλοντας γράψω (= θα γράψω)
3. σαν συντελε- σμένο	παρακείμενος γέγραφα	παρακείμενος γέγραφα υπερσυντέλικος έγεγράφειν	συντελ. μέλλοντας γεγραφώς εσομαι

256. Από τους χρόνους του ρήματος:

α) ο ενεστώτας, ο (απλός) μέλλοντας και ο παρακείμενος λέγονται **αρχικοί** (γιατί αυτοί σχηματίστηκαν στην αρχή)· ο παρατατικός, ο αόριστος και ο υπερσυντέλικος λέγονται **παραγόμενοι** (γιατί παράγονται από τους αρχικούς) ή **ιστορικοί** (γιατί αναφέρονται στα περασμένα).

β) ο παρακείμενος, ο υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας λέγονται **συντελικοί**, γιατί σημαίνουν κάτι το συντελεσμένο (το αποτελειωμένο).

γ) οι περισσότεροι χρόνοι στην αρχαία ελληνική εκφέρονται με μία λέξη και λέγονται **μονολεκτικοί** (π.χ. μέλλ. λύσω, παρακειμ. λέλυκα, υπερσυντ. έλελύκειν κτλ.), μερικοί όμως σχηματίζονται με δύο λέξεις και λέγονται **περιφραστικοί** (π.χ. συντελεσμ. μέλλ. λελυκώς εσομαι).

II. Οι χρόνοι στις άλλες εγκλίσεις

257. 1) Η υποτακτική και η προστακτική σχηματίζουν μόνο ενεστώτα, αόριστο και παρακείμενο.

2) Η ευκτική, το υπαρέμφατο και η μετοχή σχηματίζουν ενεστώτα, (απλό) μέλλοντα, αόριστο και παρακείμενο.

6. Φωνές

258. Φωνή του ρήματος λέγεται ένα σύνολο από τύπους που μπορεί να σχηματίσει το ρήμα.

Κάθε ρήμα κανονικά σχηματίζει δύο σύνολα από τύπους, δηλ. έχει δύο φωνές. Αυτές είναι:

α) η **ενεργητική φωνή**, που ο πρώτος τύπος της (δηλ. το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα) λήγει σε **-ω** ή **-μαι**: *λύ-ω*, *τιμῶ*, *τίθη-μι*.

β) η **μέση φωνή**, που ο πρώτος τύπος της (δηλ. το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα) λήγει σε **-μαι**: *λύ-ο-μαι*, *τιμᾶμαι*, *τίθε-μαι*.

7. Συζυγίες

259. Κατά τον τρόπο που κλίνονται τα ρήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, που λέγονται **συζυγίες**.

α) Στην **πρώτη συζυγία** ανήκουν όσα ρήματα στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα λήγουν σε **-ω**: *λύ-ω*, (*τιμᾶ-ω*) *τιμᾶ*, *γράφ-ω*.

β) Στη **δευτέρα συζυγία** ανήκουν όσα ρήματα στο α' πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού ενεστώτα λήγουν σε **-μι**: *δείκνυ-μι*, *τίθη-μι*.

Β'. Στοιχεία του σχηματισμού του ρήματος

260. Στους ρηματικούς τύπους ξεχωρίζουμε διάφορα στοιχεία: κατάληξη, θέμα, χαρακτήρα, αύξηση, αναδιπλασιασμός και το βοηθητικό ρήμα (όταν ο τύπος σχηματίζεται περιφραστικά). Π.χ. στον τύπο *λύ-ω* το *λύ-* είναι θέμα, το *-ω* χαρακτήρα, το *-ω* κατάληξη· στον τύπο *έ-λυ-ον* το *ε-* είναι αύξηση, το *-λυ-* θέμα, το *-ον* κατάληξη.

1. Κατάληξη (βλ. § 73, α)

261. Κατάληξη του ρηματικού τύπου είναι το τελευταίο μέρος που

αλλάζει, για να δηλωθεί η φωνή, το πρόσωπο, ο αριθμός, η έγκλιση και ο χρόνος: *-ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι· -ω, -ης, -η κτλ· -ον, -ες, -ε κτλ· -ομαι, -ει, -εται κτλ· -ωμαι, -η, -ηται κτλ* (πβ. § 281 και § 288).

2. Θέμα (βλ. § 73, β)

262. Κάθε ρήμα κανονικά έχει δύο θέματα, από τα οποία σχηματίζονται οι διάφοροι τύποι του. Τα θέματα αυτά είναι το **ρηματικό** και το **χρονικό**.

α) **Ρηματικό θέμα** λέγεται το αρχικό θέμα που χρησιμεύει ως βάση στο σχηματισμό των χρονικών θεμάτων του ρήματος. Έτσι: το ρηματικό θέμα του ρήματος *βλάπτω* δεν είναι το *βλαπτ-* (όπως στον ενεστώτα *βλάπτω*) παρά *βλαβ-* (όπως στο όνομα *βλάβη*)· το ρημ. θέμα του ρ. *αλλάσσω* δεν είναι *άλλασσ-* (όπως στον ενεστώτα *άλλασσω*), παρά *άλλαγ-* (όπως στο όνομα *άλλαξη*) κτλ.

β) **Χρονικό θέμα** λέγεται το ιδιαίτερο θέμα που μ' αυτό σχηματίζονται οι τύποι ορισμένου χρόνου ή ορισμένων χρόνων. Το χρονικό αυτό θέμα προέρχεται από το αρχικό ρηματικό θέμα που μετασχηματίζεται στους διάφορους χρόνους και παίρνει διάφορες μορφές.

Κανονικά έχουν κοινό χρονικό θέμα ο ενεστώτας με τον παρατατικό, ο μέλλοντας με τον αόριστο και ο παρακείμενος με τον υπερσυντέλικο και τον συντελεσμένο μέλλοντα. Π.χ.

Ενεργ. φωνή	ενεστώτας:	<i>βλάπτω</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βλαπτ-</i>)
	παρατατ.:	<i>ε-βλαπτ-ον</i>		
	μέλλοντας:	<i>βλάψω</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βλαψ-</i>)
	αόριστος:	<i>ε-βλαψ-α</i>		
	παρακείμ.:	<i>βέ-βλαψ-α</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βεβλαψ-</i>)
	υπερσυντ.:	<i>ε-βε-βλάψ-ειν</i>		
	συντ. μέλλ.:	<i>βε-βλαψ-ώς</i>		
		<i>έσομαι</i>		
Μέση φωνή	παρακείμ.:	<i>βέ-βλαμ-μαι</i>	}	(χρονικό θέμα <i>βεβλαψ-</i>)
	υπερσυντ.:	<i>ε-βε-βλάμ-μην</i>		

3. Χαρακτήρας (βλ. § 73, β)

263. α) Ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος λέγεται **ρηματικός χαρακτήρας**: Π.χ. του ρ. λύω ρηματικό θ. λα-, ρηματικός χαρακτ. -υ- του ρ. κόπτω ρηματικό θ. κοπ-, ρηματικός χαρακτ. -π-.

β) Ο χαρακτήρας του χρονικού θέματος λέγεται **χρονικός χαρακτήρας**. Π.χ. (λύ-ω), μέλλ. λύσ-ω, χρονικό θ. λυσ-, χρονικός χαρακτήρας -σ-, παρακείμε. λέ-λυκ-α, χρον. θ. λε-λακ-, χρον. χαρακτ. -κ-.

264. Κατά τον ρηματικό χαρακτήρα τα ρήματα και των δύο συζυγιών διαιρούνται σε **φωνηεντόληκτα** (λύ-ω, ἵστη-μι) και **συμφωνόληκτα** (γράφ-ω, δείκ-νυ-μι). Και υποδιαιρούνται:

α) τα **φωνηεντόληκτα** σε **αυνοαίρετα** (λύ-ω, παιδεύ-ω) και σε **συνηρημένα** (τιμάω -ῶ, ποιέω -ῶ, δηλόω -ῶ).

β) τα **συμφωνόληκτα** σε **αφωνόληκτα** (διώκ-ω, γράφ-ω, πείθ-ω, δείκ-νυ-μι), σε **ενρυνόληκτα** ή **υγρόληκτα** (βάλλ-ω, δέρ-ω, δλ-λυ-μι, μέν-ω) και σε λίγα **σιγμόληκτα** (αβέσ-νυ-μι = αβέννυμι).

265. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΥ ΔΕΙΚΝΕΙ ΤΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
(κατά συζυγία και χαρακτήρα)

			Α' συζυγία (ρήματα σε -ω)	Β' συζυγία (ρήματα σε -μι)
Συμφωνολόγητα	Φωνηεντόληκτα	Βαρύτονα	λύ-ω, παιδεύ-ω, κυλί-ω χρί-ω, σαί-ω, κλαί-ω, καί-ω	ΐ-στη-μι, τί-θη-μι, ΐ-η-μι, δί-δω-μι, στρώ-ν-νυ-μι
		Συνηριζώμενα	(σε -άω) τιμά-ω = ᾶ (σε -έω) ποιέ-ω = ῶ (σε -όω) δηλό-ω = ὠ	
		Βαρύτονα	τριβ-ω, ἄγ-ω, τάσσ-ω (θ. ταγ-) ἐλπίζ-ω (θ. ἐλπιδ-)	μείγ-νυ-μι, δείκ-νυ-μι, ζεύγ-νυ-μι
	Σιγμόληκτα	Ενρινόληκτα	νέμ-ω, μέν-ω, ἀγγέλλ-ω, δέρ-ω	δλ-λυ-μι
		Αφρινόληκτα		(κεράσ-νυ-μι) κεράννυμι (σβέσ-νυ-μι) σβέννυμι (βλ. § 333, δ)

4. Αόζηση

α) Ομαλή αόζηση στα απλά ρήματα

266. Στους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (δηλ. στον πα-
ρατατικό, τον αόριστο και τον υπερσυντέλικο) τα ρήματα παίρνουν στην
αρχή του θέματος αόζηση.

Η αόζηση δηλώνει το παρελθόν και είναι δύο ειδών: συλλαβική και
χρονική.

1) **Συλλαβική αύξηση** παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από σύμφωνο. Και είναι συλλαβική αύξηση η προσθήκη ενός *ε* (με ψιλή) στην αρχή του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής: (λ^δ-ω), παρατ. *ἐ-λυσεν*, αόρ. *ἔ-λωσα*, υπερασ. *ἐ-λελύκειν*.

2) **Χρονική αύξηση** παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν (ή δίφθογγο). Και είναι χρονική αύξηση η έκταση του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος του θέματος από το οποίο σχηματίζεται καθένας από τους ιστορικούς χρόνους της οριστικής (βλ. § 62, 7, β).

Κατά τη χρονική αύξηση γίνονται οι ακόλουθες εκτάσεις:

το *ἄ* σε η: *ἀκούω* - *ἤκουον*

το *ε* σε η: *ἐλπίζω* - *ἤλπιζον*

το *ο* σε ω: *ορίζω* - *ὠρίζον*

το *ί* σε *ι*: *ἰκέτευω* - *ἰκέτευον*

το *ύ* σε *υ*: *ὕβριζω* - *ὕβριζον*

το *αι* σε η: *αἰσθάνομαι* - *ἥσθανόμην*

το *ει* σε η: *εἰκάζω* - *ἤκαζον*

το *αυ* σε ηυ: *αὐξάνω* - *ἠῶξανον*

το *ευ* σε ηυ: *εὐχομαι* - *ἠύχομην*

το *οι* σε ω: *οἰκτίρω* - *ὤκτιρον*

β) Ομαλή αύξηση στα σύνθετα ρήματα

267. Στην αρχαία ελληνική τα σύνθετα ή παρασύνθετα (βλ. § 378) ρήματα που το *α'* συνθετικό τους είναι πρόθεση παίρνουν **εσωτερική αύξηση**, δηλ. έχουν τη συλλαβική ή χρονική αύξηση μετά την πρόθεση: *εἰς-φέρω*: *εἰς-έ-φερον*. *ὑπερβάλλω*: *ὑπερ-έ-βαλλον*. *συνάγω*: *συν-ἤγον*. *συνοικῶ*: *συν-ώκουν*, *συν-ώκησα*. *ἀν-αλίσκω* και *ἀν-αλώω*: *ἀν-ἤλισκον* και *ἀν-ἤλουν*, *ἀν-ἤλωσα* (επὶ το *παράνομος*) παρασύνθ. *παρ-ανόμω*: *παρ-ε-νόμουν*, *παρ-ε-νόμησα* κτλ. (απὸ το *ἐγ-κώμιον*) παρασύνθ. *ἐγκωμιάζω*: *ἐν-ε-κωμιάζον*, *ἐν-ε-καμίασα* κτλ. (απὸ το *ἐπι-στάτης*) παρασύνθ. *ἐπιστατῶ*: *ἐπ-ε-στάτουν*, *ἐπ-ε-στάτησα* κτλ. (απὸ το *ἐν χειρὶ τίθημι*) παρασύνθ. *ἐγχειρίζω*: *ἐν-ε-χείριζον*, *ἐν-ε-χείρισα*.

268. Τα παρασύνθετα ρήματα που το *α'* συνθετικό τους είναι άλλη λέξη εκτός από πρόθεση έχουν τη συλλαβική ή χρονική αύξηση στην αρχή, σαν να ήταν απλά: (απὸ το *δυστυχής*) παρασύνθ. *δυστυχῶ* - *ἐδυστύχουν* - *ἐδυστύχησα* κτλ. (απὸ το *μυθολόγος*) παρασύνθ. *μυθολογῶ* - *ἐμυθολόγουν* - *ἐμυθολόγησα* κτλ. (απὸ το *ἀδικος*) παρασύνθ. *ἀδικῶ* - *ἠδίκουν* - *ἠδίκησα* κτλ. (απὸ το *οἰκοδόμος*) παρασύνθ. *οἰκοδομῶ* - *ὠκοδόμουν* - *ὠκοδόμησα* κτλ.

γ) Ανόμαλη αύξηση

269. Σε μερικά ρήματα της αρχαίας ελληνικής (απλά ή σύνθετα και παρασύνθετα) παρουσιάζεται **ανόμαλη αύξηση**: Έτσι:

1) Από τα απλά ρήματα:

α) Τα ρήματα *βούλομαι*, *δύναμαι* και *μέλλω* (= σκοπεύω να κάμω κάτι) έχουν αύξηση κανονική *ε* και ανόμαλη *η* (από αναλογία προς το *έθέλω* ή *θέλω* - *ἤθελον*): *ἐβουλόμην* και *ἤβουλόμην* - *ἐβουλήθην* και *ἤβουλήθην* - *ἐδυνάμην* και *ἠδυνάμην* - *ἐδυνήθην* και *ἠδυνήθην* - *ἐμελλον* και *ἤμελλον*.

β) μερικά ρήματα που αρχίζουν από *ε* έχουν αύξηση *ε* και *ο* ή *η*: *ἐθίζω* (= συνηθίζω) - *εἰθίζον* - *ἐλίττω* (= τυλίγω) - *εἰλιττον* - *ἐλκω* (= σέρνω) - *εἶλκον* - *ἐκομαι* - *εἶκόμην* - *περι-έπω* (= μεταχειρίζομαι κάποιον κακά, κακομεταχειρίζομαι - ή μεταχειρίζομαι κακά, κακομεταχειρίζομαι) - *περιεῖπον* - *ἐργάζομαι* - *εἰργαζόμην* - *ἐρπω* - *εἶρπον* - *ἐστιάω* - *ᾠ* (= φιλέω) - *ἐστίειν* - *ἔχω* - *εἶχον* - *ἔδω*, *ἔω* (= αφήνω) - *ἔδων*.

γ) Τα ρ. *ᾠθῶ*, *ᾠνούμαι* (= αγοράζω) και *(κατ)άγνυμι* (= σπάζω), αν και αρχίζουν από φωνήεν, έχουν συλλαβική αύξηση: *ἐ-ᾠθουν*, *ἐ-ᾠνούμην*, *(κατ-)έ-αζα*.

δ) Το ρ. *ὁράω* - *ᾠ* (= βλέπω) στον παρατατικό, το ρ. *ἀλίσκομαι* (= πιάνομαι, κοριεύομαι) στον β' αόριστο και το ρ. *ἀν-οἶγω* σε όλους τους ιστορικούς χρόνους έχουν δύο συγχρόνως αυξήσεις, συλλαβική και χρονική: *ὁρῶ* - *ἐώρων* - *ἀλίσκομαι* - *ἐάλειν* (*ἀν*)-οἶγω - (*ἀν*)-ἔργον - *ἀνέωξα* (έτσι και *ἔοικα* - *ἔωκειν*).

ε) Το ρ. *ἐορτάζω* παίρνει τη χρονική αύξηση στη δευτέρα συλλαβή: *ἐώρταζον*, *ἐώρτασα*.

2) Από τα σύνθετα ή παρασύνθετα ρήματα:

α) Μερικά έχουν την αύξηση στην αρχή, δηλ. πριν από την πρόθεση, σαν να ήταν απλά:

ἀμφιέννυμι (= ντύνω) - *ἡμφιέννων* - *ἡμφίεσα*

ἐπείγω (= επισπεύδω, βιάζω) - *ἡπείγον*

ἐπίσταμαι (= ξέρω καλά) - *ἡπιστάμην*

καθέζομαι (= κάθομαι) - *ἐκαθεζόμην*

ἐγγυάω - *ᾠ* (= δίνω κάτι για ενέχυρο· παρασύνθ. από τη λέξη *ἐγγύη* = ενέχυρο) - *ἡγγύων* - *ἡγγύησα*

ἐναντιόομαι - *οὔμαι* (παρασύνθ. από τη λ. *ἐναντίος*) - *ἡναντιούμην*

ἐμπεδῶ - *ᾠ* (= στερεώνω· παρασύνθ. από τη λ. *ἐμπεδος* = στερεός) - *ἡμπέδουν*

ἐμπολάω -ω (= εμπορεύομαι παρασύνθ. από τη λ. ἐμ-πολή = εμπορεύ-μα) - ἠμπολόων

προσιμιάζομαι (παρασύνθ. από τη λ. προσίμιον) - ποιητ. προσιμιασάμην·

β) μερικά άλλοτε έχουν την αύξηση στην αρχή, σαν να ήταν απλά, και άλλοτε παίρνουν εσωτερική αύξηση (μετά την πρόθεση):

καθεύδω (= κοιμώμαι) - παρατ. ἐ-κάθευδον και καθηϋδον

κάθηναι (κατά+ήμαι) - παρατατ. ἐ-καθήμην και (χωρίς αύξηση) καθ-ήμην

καθίζω (κατά+ίζω) (= βάζω κάποιον να καθίσει) - παρατατ. δ-κάθιζον, αόρ. δ-κάθισα και κάθισα

ἐκκλησιάζω (= μαζεύομαι σε συνέλευση στην εκκλησία του δήμου) - παρατατ. ἠεκκλησίαζον και ἐξ-ε-κλησιάζον

γ) μερικά έχουν συγχρόνως δύο αυξήσεις, δηλ. πριν από την πρόθεση και μετά την πρόθεση:

ἀμφι-γνέω -ω (= ἀμφιβάλλω) - παρατατ. ἠμφ-ε-γνόουν, αόρ. ἠμφ-ε-γνόησα

ἀμφισβητέω -ω (ἀμφίς+βῆναι του ρ. βαίνω: αρχικά ἀμφίς - βητῶ και ἔπειτα νομίστηκε σαν ἀμφι-σβητῶ) παρατ. ἠμφ-ε-σβήτουν, αόρ. ἠμφ-ε-σβήτησα

ἀν-έχομαι (ἀνά+έχομαι) - παρατ. ἦν-ειχόμεν, αόρ. ἦν-ε-σχόμην

ἐν-οχλέω -ω (ἐν+οχλῶ) - παρατ. ἦν-ώχλουν, αόρ. ἦν-ώχλησα

(ἐπ)ανορθόω -ω (ἐπὶ+ἀνά+ορθῶ) - παρατ. (ἐπ)ἦν-ώρθουν, αόρ. (ἐπ)ἦν-ώρθωσα.

5. Αναδιπλασιασμός

α) Ομοίως αναδιπλασιασμός στα απλά ρήματα

270. Οι σύντελικοί χρόνοι (παρακείμενος, υπερσυντέλικος και συντελεσμένος μέλλοντας) έχουν στην αρχή του θέματος, αναδιπλασιασμό σε όλες τις εγκλίσεις και στο απαρέμφατο και τη μετοχή.

Ο αναδιπλασιασμός είναι τριών ειδών:

1) **Επανάληψη** του αρχικού συμφώνου του θέματος μαζί με ένα ει (λῶ-ω) λῆ-λυ-κα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει α) από ένα απλό σύμφωνο εκτός από το ρ και β) από δύο σύμφωνα από τα οποία το πρώτο είναι άφωνο και το δεύτερο υ γ ρ ή ένρι-νο. Π.χ.

ενεστώτας	παρακείμ.	υπερσυντ.	συντελ. μέλλ.
λύ-ω	λά-λυ-κα	έ-λα-λύ-κειν	—
πνέ-ω (θ. πνευ-)	πέ-πνευ-κα	έ-πε-πνεύ-κειν	—
γράφ-ομαι	γέ-γραμ-μαι	έ-γε-γράμ-μην	γε-γράψομαι

Όταν το αρχικό σύμφωνο του θέματος είναι δασύπνοο (χ - φ - θ), τρέπεται στη συλλαβή του αναδιπλασιασμού στο αντίστοιχο φιλόπνοο (κ - π - τ): χορεύ-ω, κε-χόρευ-κα, έ-κε-χόρευ-κειν· φυτεύ-ω, πε-φύτευ-κα, έ-πε-φυ-τεύ-κειν· θιί-ω, τέ-θυ-κα, έ-τε-θύ-κειν (βλ. § 69, 1, α).

2) Συλλαβική αύξηση (βλ. § 266, 1): (στρατηγέω -ώ) έ-στρατήγηκα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει α) από ένα διπλό σύμφωνο ή από β' β) από δύο σύμφωνα, χωρίς όμως να είναι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο· γ) από τρία σύμφωνα. Π.χ.

ενεστώτας	παρακείμενος	υπερσυντέλικος	συντ. μέλλ.
ψεύδ-ομαι	έ-ψευσ-μαι	έ-ψεύσ-μην	έ-ψεύσομαι
ρίπτ-ω	έ-ρριψ-α	έ-ρρίψ-ειν	—
φθείρ-ω	έ-φθαρ-κα	έ-φθάρ-κειν	—
σκοπέω -ώ	έ-σκεμ-μαι	έ-σκεμ-μην	έ-σκέψομαι
στρατεύ-ομαι	έ-στράτευ-μαι	έ-στρατεύ-μην	—

3) Χρονική αύξηση (βλ. § 266, 2): (άδικω) ήδίκηκα.

Τέτοιον αναδιπλασιασμό παίρνουν τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από φωνήεν (ή δίφθογγο):

ενεστώτας	παρακείμενος	υπερσυντέλικος
άθροίζω	ήθροικα	ήθροίκειν
ήρημόω -ώ	ήρήμωκα	ήρημώκειν
άμιλέω -ώ	άμιληκα	άμιλήκειν
άισθάνομαι	ήσθημαι	ήσθημην
άικέω -ώ	ήκηκα	ήκήκειν

β) Ομαλός αναδιπλασιασμός στα σύνθετα ρήματα

271. Τα σύνθετα ή παρασύνθετα (βλ. § 378) ρήματα κανονικά έχουν τον αναδιπλασιασμό όπου και την αύξηση. Έτσι έχουν τον αναδιπλασιασμό

α) μετά την πρόθεση (όπως και την αύξηση):

ἀπο-γράφω	παρακ. ἀπο-γέ-γραφα
ἐγ-κωμιάζω	» ἐγ-κε-κωμιάκα
συν-οικῶ	» συν-έ-κηκα
προαπο-στέλλω	» προαπ-έ-σταλκα (πβ. § 267)

β) στην αρχή (όπως και την αύξηση):

δοσυχῶ	παρακ. δε-δοσύχηκα
μυθολογῶ	» με-μυθολόγηκα
ἀδικῶ	» ἡδίκηκα
οικοδομῶ	» ὠκοδόμηκα (πβ. § 268).

γ) Ανόμαλος αναδιπλασιασμός

272. Μερικά ρήματα (απλά ή σύνθετα και παρασύνθετα) έχουν ανώμαλο αναδιπλασιασμό. Έτσι:

1) Τα ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από γν έχουν αναδιπλασιασμό του β' είδους, δηλ. όμοιο με τη συλλαβική αύξηση α (αντίθετα με τον κανόνα 270, 1), και αντίστροφα τα ρ. κτῶμαι, μμνήσκομαι (ή μμνήσκομαι) και πίπτω έχουν αναδιπλασιασμό του α' είδους (αντίθετα με τον κανόνα § 270, 2):

γγνώσκω (θ. γνω-)	παρακ. ἔ-γνω-κα
γνωρίζω (θ. γνωριδ-)	παρακ. ἔ-γνώρι-κα
κτῶμαι (θ. κτα-, κτη-)	παρακ. κέ-κτη-μαι
μμνήσκομαι (θ. μνη-)	παρακ. μέ-μνη-μαι
πίπτω (θ. πτω-)	παρακ. πέ-πτω-κα.

2) Το ρ. ἀν-όγω έχει αναδιπλασιασμό όμοιο με την αύξησή του: ἀν-έρω-α, ἀν-έρωγ-μαι (ἀπό τὸ ἀν-ή-φοιχ-α, ἀν-ήσιχ-α = ἀνέρωχα και από τὸ ἀν-ή-φοιγ-μαι, ἀν-ήσιγ-μαι = ἀνέρωμαι).

3) Το ρ. εἶκω (που είναι άχρηστο στον ενεστώτα) έχει παρακείμενο ἔ-οικ-α (= μοιάζω) και υπερσυντέλικό ἐ-έ-οικ-εν.

4) Τα ρήματα κατ-άγνυμι, ἀλίσκομαι, ὀρώ, ὠθοῦμαι και ὠνοῦμαι παίρνουν αναδιπλασιασμό α, αν και αρχίζουν από φωνήεν: κατ-έ-αγ-α, έ-άλω-κα, έ-όρα-κα (και έ-ώρα-κα), έ-ωσ-μαι, έ-ώνη-μαι (από το κατα-φέ-φαγ-α, φε-φάλω-κα, φέ-φωθ-μαι, φε-φώνη-μαι· πβ. § 269, 1, γ και δ).

5) Τα ρ. έθίζω, ελκω, εργάζομαι, έστιδάω -ῶ και έδάω -έῶ παίρνουν αναδιπλασιασμό α (όμοιο με την αύξησή τους): έθίκα, ελκυκα (από

θ. *έλκω*), *είργασμαι*, *είστιάκα*, *είακα* (από το *Fe-Fέθ-κα*, *Fe-Fέλκω-κα*, *Fe-Fέρ-γασ-μαι*, *Fe-Fεστιά-κα*, *Fe-Fέα-κα*· πβ. § 269, 1, β).

6) Τα ρ. *λαμβάνω*, *λέγω*, *λαγχάνω*, (*συλ*)*λέγω*, (*δια*)*λέγομαι* και τα άχρηστα στον ενεστώτα *μείρομαι* (= συμμερίζομαι) και *έθω* (= συνηθίζω) παίρνουν αναδιπλασιασμό π: *είληφα*, *είρηκα*, *είληχα*, (*συν*)*είλοχα*, (*δι*)*είλεγμαι*, *είμαρται* (= είναι πεπρωμένο), *είωθα* (= συνηθίζω).

δ) Αττικός αναδιπλασιασμός

273. Μερικά ρήματα που το θέμα τους αρχίζει από α ή ε ή ο έχουν ιδιαίτερο είδος αναδιπλασιασμού που λέγεται **αττικός αναδιπλασιασμός**, γιατί κυρίως συνηθιζόταν στην αττική διάλεκτο.

Αττικός αναδιπλασιασμός είναι η επανάληψη των δύο πρώτων φθόγγων του θέματος και συγχρόνως η έκταση του (εσωτερικού τώρα) αρχικού του φωνήεντος (του α ή ε σε η και του ο σε ω).

Τα πιο συνηθισμένα ρήματα που παίρνουν αττικό αναδιπλασιασμό είναι τα ακόλουθα:

<i>ακούω</i> (θ. <i>ακω</i> -)	παρικ. <i>άκ-ήκο-α</i>
<i>αλείφω</i> (θ. <i>αδύνατο αλιφ</i> -)	» <i>άλ-ήλιφ-α</i>
<i>ελαύνω</i> (θ. <i>έλα</i> -)	» <i>έλ-ήλα-κα</i>
<i>ελέγχομαι</i> (θ. <i>έλεγχ</i> -)	» <i>έλ-ήλεγ-μαι</i>
<i>έμέω</i> - <i>θ</i> (= κάνω εμετό) (θ. <i>έμε</i> -)	» <i>έμ-ήμε-κα</i>
<i>έρχομαι</i> (θ. <i>έλυθ</i> -)	» <i>έλ-ήλυθ-α</i>
<i>έσθίω</i> (= τρώγω) (θ. <i>έδο</i> -)	» <i>έδ-ήδο-κα</i>
<i>όμνυμι</i> (= ορκίζομαι) (θ. <i>όμο</i> -)	» <i>όμ-ώμο-κα</i>
(<i>άπ</i>) <i>όλλομι</i> (= καταστρέφω, χάνω) (θ. <i>άλε</i> -)	» <i>όλ-ώλε-κα</i>
(<i>άπ</i>) <i>όλλομαι</i> (= καταστρέφομαι) (θ. <i>άλ</i> -)	» <i>όλ-ωλ-α</i> (έχω κατα- στραφεί)
<i>δρύττω</i> (= σκάβω) (θ. <i>δρυχ</i> -)	» <i>δρ-ώρυχ-α</i>
<i>φέρω</i> (θ. <i>ένεκ</i> -)	» <i>έν-ήνοχ-α</i>
<i>εγείρομαι</i> (θ. <i>έγερ</i> -)	» <i>έγ-ήγερ-μαι</i> (έχω σηκωθεί)
<i>εγείρομαι</i> (θ. <i>έγορ</i> -)	» <i>έγρ-ήγορ-α</i> (είμαι άγρυπνος)

6. Το βοηθητικό ρήμα είμι (= είμαι)

274. Για το σχηματισμό των περιφραστικών χρόνων των ρημάτων

στην αρχαία ελληνική χρησιμεύει το ρήμα *εἶμι* ως βοηθητικό (όπως στη νέα τα ρ. *έχω* και *είμαι*: *έχω λύσει, είμαι λυμένος* κτλ.).

275. Το ρ. *εἶμι* είναι ανώμαλο, και οι χρόνοι του στην οριστική είναι:

Ενεστώτας *εἶμι* (είμαι), (θ. *έσ-*: *έσ-μι* = *εἶμι*; βλ. § 62, 7, β).

Παρατατ. *ἦ* και *ἦν* (ήμουν), (θ. *έσ-*: *έσ-α* = *έα* = *ἦ* και με τελικό ν από αναλογία πρὸς τον παρατ. των άλλων ρημάτων: *ἦν*).

Μέλλοντας *έσομαι* (θα είμαι), (θ. *έσ-*: *έσ-σομαι* = *έσομαι*).

Αόριστος *έ-γεν-όμην* (υπήρξα, έγινα), (θ. *γεν-*) πβ. § 358.

Παρακείμεν. *γέ-γον-α* (έχω υπάρξει, έχω γίνει), (θ. *γεν* = *γον-* βλ. § 62, 6).

Υπερσυντ. *έ-γε-ρόν-ειν* (είχα υπάρξει, είχα γίνει).

Από τους χρόνους αυτούς, για το σχηματισμό των περιφραστικών ρηματικών τύπων χρησιμοποιούνται ο ενεστώτας, ο παρατατικός και ο μέλλοντας, που κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

ΟΡΙΣΤΙΚΗ				
		Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
Ενικ.	α'	<i>εἶμι</i> (<i>έσ-μι</i>)	<i>ἦ</i> και <i>ἦν</i>	<i>έσομαι</i> (<i>έσ-σομαι</i>)
	β'	<i>εἶ</i> (<i>έσ-σι</i>)	<i>ἦσθα</i>	<i>έσῃ</i> ἢ <i>έσει</i>
	γ'	<i>έσ-τι(ν)</i>	<i>ἦν</i>	<i>έσται</i>
Πληθ.	α'	<i>έσ-μὲν</i>	<i>ἦ-μεν</i>	<i>έσόμεθα</i>
	β'	<i>έσ-τε</i>	<i>ἦ-τε</i> ἢ <i>ἦσ-τε</i>	<i>έσεσθε</i>
	γ'	<i>έσ-σεί(ν)</i> , (<i>έσ-ναι</i>)	<i>ἦ-σαν</i>	<i>έσονται</i>
Διώκ.	β'	<i>έσ-τόν</i>	<i>ἦσ-τον</i>	<i>έσεσθον</i>
	γ'	<i>έσ-τόν</i>	<i>ἦσ-την</i>	<i>έσεσθον</i>

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ		ΕΥΚΤΙΚΗ		ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	
		Ενεστώτας		Μέλλοντας	Ενεστώτας
Ενικ.	α'	ὢ (ἐσ-ω)	εἴη-ν (ἐσ-ίη-ν)	ἐσώμην	—
	β'	ἦ-ς	εἴη-ς	ἔσοι-ο	ἴσθι (αντί: ἐσ-θι)
	γ'	ἦ	εἴη	ἔσοι-το	ἔστω
					—
Πληθ.	α'	ὢ-μεν	εἴη-μεν ἢ εἶ-μεν	ἐσοί-μεθα	ἔσ-τε
	β'	ἦ-τε	εἴη-τε ἢ εἶ-τε	ἔσοι-σθε	ἔσ-των ἢ ὄν-των
	γ'	ὦ-σι(ν)	εἴη-σαν ἢ εἶ-εν	ἔσοι-ντο	ἢ ἔσ-τωσαν
Δουκ.	β'	ἦ-τον	εἴη-τον ἢ εἶ-τον	ἔσοι-σθον	ἔσ-τον
	γ'	ἦ-τον	εἴη-την ἢ εἶ-την	ἐσοί-σθην	ἔσ-των
ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ			ΜΕΤΟΧΗ		
Ενεστώτας		Μέλλοντας	Ενεστώτας		Μέλλοντας
εἶναι (ἐσ-ναι)		ἔσεσθαι	ᾶν, γεν. ὄντος ούσα, γεν. ούσης ὄν, γεν. ὄντος	ἐσόμενος ἐσομένη ἐσόμενον	

ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -Ω) ΒΑΡΥΤΟΝΑ

276. Στα βαρύτονα ρήματα της α' συζυγίας, όπως είδαμε (§ 264 και § 265), ανήκουν : α) τα φωνηεντόληκτα *πυνναιέσεται*: λύ-ω, παιδεύ-ω κ.ά.· β) τα φωνεντόληκτα (δηλ. όσα έχουν χαρακτήρα κ, γ, χ - π, β, φ - τ,

277. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ'-ω λύ-εις λύει λύ-ομεν λύ-ετε λύ-ουσι(ν) - λύ-ετον λύ-ετον	λύ-ω λύ-ης λύ-η λύ-ωμεν λύ-ητε λύ-ωσι(ν) - λύ-ητον λύ-ητον
Παρεστ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	έ-λυ-ον έ-λυ-ες έ-λυ-ε έ-λύ-ομεν έ-λύ-ετε έ-λυ-ον - έ-λύ-ετον έ-λυ-ετην	
Μέλλοντ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λύ'-σω λύ-σεις λύ-σει λύ-σομεν λύ-σετε λύ-ουσι(ν) - λύ-σεται λύ-σεται	
Αόριστος	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	έ-λυ-σα έ-λυ-σας έ-λυ-σε(ν) έ-λύ-σαμεν έ-λύ-σατε έ-λυ-σαν - έ-λύ-σατον έ-λυ-σάτην	λύ-σω λύ-σῃς λύ-σῃ λύ-σωμεν λύ-σητε λύ-σωσι(ν) - λύ-σητον λύ-σητον

1. Οι τύποι της συκτιχής του πορ. σε -εας -εσι(ν), -εσαν λέγονται *απαλειφί* και είναι πιά εύχρηστοι από τους άλλους. 2. Οι τύποι του γ' πληθυντικού της προστακτικής σε -ντων

Χρόνοι		Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Παρακείμενος	Μονολεκτ.	Ενικ. Πληθ. Αυτκ.	λέ-λύ-κα λέ-λυ-κας λέ-λυκε λε-λύ-καμεν λε-λύ-κατε λε-λύ-κασι(ν) — λε-λύ-κατον λε-λύ-κατον	λε-λύ-κω λε-λύ-κης λε-λύ-κη λε-λύ-καμεν λε-λύ-κατε λε-λύ-κασι(ν) — λε-λύ-κητον λε-λύ-κητον
	Περιφραστ.	Ενικ. Πληθ. Αυτκ.		λε-λυ-κώς -κυῖα -κός ὡ ἦς ἦ' λε-λυ-κότες -κυῖαι -κότα ὡμεν ἦτε ὡσι λε-λυ-κότε -κυῖα -κότε — ἦτον
Υγέρ- συντέλ.	Ενικ. Πληθ. Αυτκ.	ἐ-λε-λύ-κεν ¹ ἐ-λε-λύ-καμεν ²	ἐ-λε-λύ-κεις ¹ ἐ-λε-λύ-κατε ² ἐ-λε-λύ-κατον	ἐ-λε-λύ-κει ¹ ἐ-λε-λύ-κασι ² ἐ-λε-λυ-κέτην
Συντέλ. Μέλλοντας	Ενικ. Πληθ. Αυτκ.	λε-λυ-κώς κτλ. ἔσομαι ἔσει (-ῃ) ἔσται λε-λυ-κότες κτλ. ἐσόμεθα ἐσεσθε ἔσονται λε-λυ-κότε κτλ. — ἐσεσθον ἐσεσθον		

1. Αρχαιότεροι τύποι: ἐλελύκη(ν), ἐλελύκης, ἐλελύκη. -2. Μεταγενέστεροι τύποι: ἐλε-
λύκαμεν, ἐλελύκατε, ἐλελύκασι. -3. Ο περιφραστικός παρακείμεν. στην υποτακτική και

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λε-λύ-κοιμι λε-λύ-κοις λε-λύ-κου λε-λύ-κομεν λε-λύ-κοιτε λε-λύ-κομεν —λε-λύ-κοιτον λε-λυ-κοίτην	(εὐχρηστος ὁ περιφρα- στικός)	λε-λυ-κέτω	λε-λυ-κώς λε-λυ-κότα λε-λυ-κός
λελυκώς κτλ. εἶην εἶης εἶη ¹ λελυκότες κτλ. εἶμεν (εἶμεν) εἶητε (εἶτε) εἶησαν (εἶεν) λελυκότε κτλ. — εἶητον (εἶτον) εἶήτην (εἶτην)	λελυκώς κτλ. — ἔσθι ἔστω λελυκότες κτλ. — ἔσθε ἔστωσαν λελυκότε κτλ. — ἔστων ἔστων		
λελυκώς ἐσοίμην ἐσοῖα ἐσοῖτο λελυκότες ἐσοίμεθα ἐσοί- σθε ἐσοῖντο λελυκότε — ἐσώσθων ἐσώ- σθην		λελυκώς ἐσώσθαι	λελυκώς ἐσόμενος

την ευκτική της ενεργητικής φωνής είναι κιό εὐχρηστος από το μονολεκτικό· στην προστακτική της ενεργητικής φωνής κανονικά σχηματίζεται μόνο περιφραστικός παρ-
κείμενος (σπάνια μονολεκτικός: λέ-λυ-κε, λε-λυ-κέτω κτλ.).

278. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	λέ-ομαι λέ-η(-ει)' λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται — λύ-εσθον λέ-εσθον	λέ-ομαι λέ-η λέ-ηται λο-ύμεθα λύ-ησθε λύ-ωνται — λέ-ησθον λέ-ησθον
Παρεν.	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	έ-λε-όμην έ-λυ-σο έ-λε-ετο έ-λυ-όμεθα έ-λυ-εσθε έ-λυ-οντο — έ-λε-εσθον έ-λυ-εσθην	
Μέσος Μέλλ.	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	λέ-ομαι λέ-σθ(-ει)' λέ-σεται λο-ύμεθα λύ-σεσθε λύ-σονται — λέ-σεσθον λέ-σεσθον	
Μέσος Αόριστος α'	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	έ-λε-σάμην έ-λύ-σω έ-λύ-σαντο έ-λο-σάμεθα έ-λύ-σασθε έ-λύ-σαντο — έ-λύ-σασθον έ-λο-σάσθην	λέ-ομαι λέ-σθ λύ-σεται λο-ούμεθα λύ-σησθε λύ-σονται — λέ-σησθον λέ-σησθον
Παραταμ.	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	λέ-λθ-μαι λέ-λυ-σαι λέ-λο-ται λε-λέ-μεθα λέ-λο-σθε λέ-λυ-νται — λέ-λυ-σθον λέ-λυ-σθον	λελυμένος -η -ον ώ ής ή λελυμένοι -αι -α ώμεν ήτε ωσ(ν) λελυμένοι -α -ω — ήτον ήτον
Υπερ- συντέλ.	Ενικ. Πληθ. Αυτικ.	έ-λε-λέ-μην έ-λέ-λυ-σο έ-λέ-λο-το έ-λο-λύ-μεθα έ-λέ-λυ-σθε έ-λέ-λυ-ντο — έ-λέ-λυ-σθον έ-λε-λύ-σθην	

1. Οι τύποι του β' εκκαού της μέσης φωνής σε -ει έγιναν αργότερα και εόχρηστοι από τους αρχαιότερους τύπους σε -η. Αλλά γράφεται πάντο με -ει το β' εν. των ρ. βού-λομαι, αδομαι, θωγομαι: βούλει, οδει, θγει.

Χρό- νοι		Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Συντελεσμένος Μέλλ.	Μονολεκτ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λε-λύ'-σμαι -ση (-σει)' -σεται λε-λυ-σόμεθα -σεσθε -σονται — λε-λύ-σεσθον -σεσθον	
	Περίφρασ.	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	λελυμένος -η -ον έσμαι έσει έσται λελυμένοι -αι -α έσόμεθα έσεσθε έσονται λελυμένοι -α -ω — έσεσθον έσεσθον	

279. ΒΑΡΥΤΟΝΟ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΟ ΡΗΜΑ ΜΕΣΗΣ
(§ 258, β)

Χρό- νοι		Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Ενεστ.	Ενικ.		λύ-ομαι λύ-η(αι) λύ-εται κτλ. (όπως στη μέση διάθεση)	λύ-ομαι λύ-η λύ-ηται κτλ.
	Παρεστ.	Ενικ.	έ-λυ-όμην έ-λύ-ου έ-λύ-ετο κτλ. (όπως στη μέση διάθεση)	
Παθητ. Μελλοντός α'	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.		λυ-θήσμαι λυ-θήσῃ(-ει) — λυ-θήσεται λυ-θήσεμεθα λυ-θήσεσθε — λυ-θήσονται — λυ-θήσεσθον λυ-θήσεσθον	

1. Βλ. υποσ. 1 σελ. 168.

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λε-λυ-σάμην -σαιο -σαιτο λε-λυ-σάμεθα -σαισθε - σαισιντο - λε-λύ-σαισθον - σαισάθην		λε-λύ-σασθαι	λε-λυ-σόμενος λε-λυ-σασμένη λε-λυ-σόμενον
λελυμένος -η -ον εσάμην εσαιο εσαιτο λελυμένοι -αι -α εσάμεθα εσαισθε εσαιντο λελυμένοι -α -ω - εσαι- σθην εσαισθην		λελυμένος εσασθαι	λελυμένος εσόμενος κτλ

ΦΩΝΗΣ ΜΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ (§ 247, γ)

(λύ-ομαι = λύνομαι από άλλον)~

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λυ-οίμην λύ-οιο λύ-οιτο (όπως στη μέση διάθεση)	λύ-οο λυ-έσθαι κτλ	λυ-έσθαι	λύόμενος
λυ-θησάμην λυ-θήσαιο λυ-θήσαιο λυ-θησάμεθα λυ-θήσασθε λυ-θήσασιντο - λυ-θήσασθον λυ-θησάσθην		λυ-θήσασθαι	λυ-θησόμενος λυ-θησομένη λυ-θησόμενον

Χρό- νοι	Αριθμοί	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ
Παθητ. Αόριστος α'	Ενικ. Πληθ. Δυϊκ.	ἐ-λύ-θην ἐ-λύ-θης ἐ-λύ-θη ἐ-λύ-θημεν ἐ-λύ-θητε ἐ-λύ-θησαν — ἐ-λύ-θητον ἐ-λυ-θήτην	λυ-θῶ λυ-θῆς λυ-θή λυ-θώμεν λυ-θήτε λυ-θῶσιν(ν) — λυ-θήτων λυ-θήτων'
Παρασκ.	Ενικ.	λέ-λυ-μαι λέ-λυ-σαι λέ-λυ-ται κτλ. (ὅπως στη μέση διάθεση)	λελυμένος ὃ ἦς ἢ κτλ.
Υπερσ.	Ενικ.	ἐ-λε-λύ-μην ἐ-λέ-λυ-σο ἐ-λέ-λυ-το κτλ. (ὅπως στη μέση διάθεση)	
Συνεπλ. Μέλλοντας	Ενικ.	λε-λύ-σεται λε-λύ-σθη(-ει) λε-λύ-σεται κτλ.	

Γενικές παρατηρήσεις στο σχηματισμό των ρηματικών τύπων της α' συζυγίας

1. Συστατικά μέρη των μονολεκτικών τύπων

280. Οι διάφοροι μονολεκτικοί τύποι των ρημάτων της α' συζυγίας δε σχηματίζονται μόνο από ένα γυνό θέμα και μια κατάληξη, παρά

1. Οι τύποι αυτοί σχηματίστηκαν με συναιρέση από τους τύπους $λυ-θη-α$, $λυ-θη-ης$, $λυ-θη-η$ κτλ.

ΕΥΚΤΙΚΗ	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡ.	ΜΕΤΟΧΗ
λυ-θείην ¹ λυ-θείης λυθείη λυ-θείμεν (-θεῖμεν) λυ-θείητε (-θεῖτε) λυ-θείησαν (-θεῖεν) ² — λυ-θείτων λυ-θείτην	— λύ-θητι ⁴ λυ-θήτω — λύ-θητε λυ-θέντων ἢ λυ-θήτωσαν — λύ-θητον λυ-θήτων	λύ-θῃμι ³	λυ-θείς λυ-θείσα λυ-θείς ⁵
λελυμένος -η -ον εἶπε εἶπες εἶπεν κτλ. (ὅπως στη μέση διάθεση)	— λέ-λυ-σο λε-λύ-σθω κτλ.	λε-λύ-σθαι	λε-λυ-μένος
λε-λυ-σόμεν λε-λύ-σαιο λε-λύ-σοιτο (ὅπως στη μέση διάθεση)		λε-λύ-σασθαι	λε-λυ-σόμενος

και από άλλα στοιχεία. Έτσι συστατικά μέρη των μονολεκτικών τύπων στα ρήματα της α' συζυγίας είναι: η **προσωπική κατάληξη**, το **θεματικό φωνήεν**, το **εγκλιτικό φωνήεν**, ο **χρονικός χαρακτήρας** και το **χρονικό πρόσφισμα**. Αυτά μαζί με το αρχικό θέμα και την αύξηση και τον αναδιπλασιασμό (όπου υπάρχουν) απαρτίζουν κανονικά τον κάθε ρηματικό τύπο.

2. Από τους τύπους λυ-θε-ίη-ν, λυ-θε-ίη-ς, λυ-θε-ίη, λυ-θε-ίη-μεν ή λυ-θε-ί-μεν κτλ. (βλ. § 283).

3. Οι τύποι *λυθίσμων*, *λυθείτε*, *λυθείς* είναι πιο εύχρηστοι από τους τύπους *λυθίζω*, *λυθίζετε*, *λυθίζεσθε*. - 4. Από αρχικό τύπο *λύθηθι*. - 5. Με συνάρτηση από αρχικό τύπο *λυ-θη-έσθαι*. - 6. Από αρχικούς τύπους *λυ-θέ-νι-ς*, *λυ-θέ-νι-α*, *λυ-θέ-νι* (βλ. § 64, 6, § 67, 2 γ και § 64, 7).

α) Προσωπική κατάληξη

281. Προσωπική κατάληξη είναι η αρχική κατάληξη του ρηματικού τύπου που φανερώνει το πρόσωπο κάθε αριθμού σε κάθε φωνή. Έτσι π.χ. στους τύπους της ενεργ. φωνής *λύει-ς, λύο-μεν, λύε-τε, ἔ-λυο-ν, λύοι-μι* κτλ. προσωπικές καταλήξεις είναι το *-ς, -μεν, -τε, -ν, -μι* κτλ. επίσης οι τύποι της μέσης φωνής έχουν προσωπικές καταλήξεις *-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται* (στους αρχικούς χρόνους της οριστικής και στην υποτακτική) και *-μην, -σο, -το, -μεθα, -σθε, -ντο* (στους ιστορικούς χρόνους της οριστικής και στην ευκτική). Πολλές προσωπικές καταλήξεις στους διάφορους ρηματικούς τύπους είναι συγχωνευμένες με άλλα στοιχεία που βρίσκονται πριν από αυτές. Οι προσωπικές καταλήξεις που μένουν ασυγχωνευτες στα ρήματα της α' συζυγίας είναι:

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ

Αριθμ. Πρόσ.	Οριστ. αρχ. χρ. και υποτ.	Οριστ. ιστ. χρόνοι	Ευκτ.	Προσπαικτ.
Ενικ.	α' (συγχων.) ή -α	-ν ή -α	-μι ή -ν	—
	β' (-αι), -ς	-ς	-ς	—
	γ' (συγχων.)	—	—	-τω
Πληθ.	α' -μεν	-μεν	-μεν	—
	β' -τε	-τε	-τε	-τε
	γ' (-ντι, -νσι)	-ν ή -σαν	-εν ή -σαν	-ντων ή -τωνσαν
Δυϊκ.	β' -τον	-τον	-τον	-τον
	γ' -τον	-την	-την	-των

Ακέρειμφοτο		Μετοχή	
κατάλ. -εν	(λύ-ε-εν = λύ-ειν)	χωρίς κατ.	(λύ-οντι = λύων
» -ι	(λύ-α-ι = λύσσαι)	και	λύ-οντι = λύον)
» -έναι	(λε-λυκ-έναι)	κατάλ. -ς	(λῶσ-αντι-ς = λῶσας)
		» -ς	(λε-λυ-κ-ᾶντι-ς = λελυκώς)

II. ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

Αριθμ.	Πρόσ.	Οριστ. αρχ. χρ. και Υποτακτ.	Οριστ. ιω. χρ. και ευκτ.	Προστακτική
Ενικ.	α'	-μαι	-μην	—
	β'	-σαι	-σο	-σο ή -ι
	γ'	-ται	-το	-σθω
Πληθ.	α'	-μεθα	-μεθα	—
	β'	-σθε	-σθε	-σθε
	γ'	-νται	-ντο	-σθων ή -σθωσαν
Δυσκ.	β'	-σθον	-σθον	-σθον
	γ'	-σθον	-σθην	-σθων

Απαρέμφ.		Μετοχή	
κατάλ.	-σθαι (λύ-ε-σθαι)	κατάλ.	-ς (λυ-ό-μενο-ς)
»	-ναι (λυ-θή-ναι)	»	-ς (λυ-θέντ-ς = λυθείς)

β) Θεματικό φωνήεν

282. Θεματικό φωνήεν είναι το φωνήεν που έχουν ορισμένοι ρηματικοί τύποι ανάμεσα στο χρονικό θέμα (βλ. § 262, β) και την προσωπική κατάληξη. Στους τύπους λ.χ. λύ-ο-μεν, βλέπτ-ε-τε, λύσ-α-μεν, βλέψ-ε-τε θεματικά φωνήεντα είναι το α και το ε.

1) Όλοι σχεδόν οι τύποι του ενεστώτα, του παρατατικού και του μέλλοντα (ενεργ. και μέσης φωνής) σε όλες τις εγκλίσεις, εκτός από την υποτακτική, καθώς και στο απαρέμφατο και τη μετοχή, έχουν το θεματικό φωνήεν ε και ο: λύ-ο-μεν, λύ-ο-νται, ε-λθ-ο-ν, ε-λύ-ο-ντο, λύ-ο-ι-μεν, λο-ό-μενος, λύσ-α-μεν, λύ-ε-τε, λύ-ε-σθε, λύσ-ε-τε, λύσ-ε-σθε κτλ.

2) Ο ενεργητικός και μέσος αόριστος α' σε όλες τις εγκλίσεις, εκτός από την υποτακτική, και το απαρέμφατο και τη μετοχή, καθώς και ο ενεργ. παρακείμενος στην οριστική έχουν θεματικό φωνήεν α: ε-λύσ-α-τε, ε-λύσ-α-σθε, λύσ-α-ι-τε, λύσ-α-ι-σθε, λύσ-α-τε, λύσ-α-σθε, λύσ-α-σθαι, λύσ-α-ς, λυσ-ά-μενος, λε-λύκ-α-μεν κτλ.

3) Ο ενεργ. υπερσυντέλικος έχει θεματικό φωνήεν στον ενικό ει και στον πληθυντικό (και δυϊκό) ει: *έ-λε-λύκ-ει-ν, έ-λε-λύκ-ε-μεν (έ-λε-λύκ-ε-τον, έ-λε-λυκ-έ-την)*.

4) Η υποτακτική όλων των χρόνων της ενεργητικής και μέσης φωνής στους μονολεκτικούς τύπους έχει θεματικά φωνήεντα η και ω: *λύ-ω-μεν, λύ-σ-ω-μεν, λυ-σ-ώ-μεθα, λύ-η-τε, λύ-σ-η-τε, λύ-σ-η-σθε* κτλ.

γ) Εγκλιτικό φωνήεν

283. Μερικοί ρηματικοί τύποι έχουν ιδιαίτερα φωνήεντα που φανερώνουν την εγκλίση και λέγονται **εγκλιτικά φωνήεντα**. Έτσι η ευκτική έχει εγκλιτικά φωνήεντα ιη και ι. Από αυτά το ι συναιρείται με το προηγούμενο φωνήεν και σχηματίζει μαζί του δίφθογγο ει, οι ή αι: (*λυ-θε-ίη-μεν* ⇒) *λυθείημεν, (λυθέ-ι-μεν* ⇒) *λυθείμεν, (λύ-ο-ι-μεν* ⇒) *λύοιμεν, (λύ-σ-α-ι-τε* ⇒) *λύσαιτε* κτλ.

δ) Χρονικός χαρακτήρας (βλ. § 263, β)

284. 1) Ο απλός μέλλοντας (ενεργητικός και μέσος), καθώς και ο μονολεκτικός συντελεσμένος μέλλοντας, σε όλες τις εγκλίσεις και το απαρέμφατο και τη μετοχή παίρνουν στο θέμα το χρονικό χαρακτήρα σ (και έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα): *λύ-σ-ω, λύ-σ-εις, λύ-σ-ει, λύ-σ-ομεν* κτλ., *λύ-σ-ομαι* κτλ., *λελύ-σ-ομαι* κτλ.

2) Ο παθητ. μέλλοντας παίρνει το χρον. χαρακτ. σ μετά το χρονικό πρόσφυμα -θη- (βλ. § 286) και έχει επίσης τις καταλήξεις του ενεστώτα: *λυ-θή-σ-ομαι, λυ-θή-σ-η (-ει), λυ-θή-σ-εται* κτλ., *λυ-θη-σ-οί-μην, λυ-θή-σ-εσθαι* κτλ.

3) Ο ενεργητικός και μέσος αόρ. α' παίρνει επίσης παντού το χρονικό χαρακτήρα σ: *έ-λυ-σ-α, έ-λυ-σ-άμην, λύ-σ-αίμι, λύ-σ-ασθαι, λυ-σ-άμενος* κτλ.

285. Ο ενεργητ. παρακείμενος και υπερσυντέλικος όλων των ρημάτων, εκτός από τα ουρανικόληκτα και χελικόληκτα, έχουν χρον. χαρακτήρα κ, και έτσι ο ενεργητ. παρακείμενος σχηματίζεται σε -κα και ο υπερσυντέλικος σε -κειν: (*παιδεύω*) *πε-παίδευ-κα, έ-πε-παιδευ-κειν* (πεί-θω) *πέ-πει-κα, έ-πε-πεί-κειν* (ἀγγέλλω) *ἡγγέλ-κα, ἡγγέλ-κειν* (καθαίρω, θ. καθαρ-) *κε-κάθαρ-κα, έ-κε-καθάρ-κειν* κτλ.

ε) Χρονικό πρόσφυμα

286. Ο παθητ. μέλλοντας α' και ο παθητ. αόρ. α' σε όλες τις εγκλί-

σεις και στο απαρέμφατο και τη μετοχή παίρνουν στο θέμα τους τη συλλαβή -θη-, που λέγεται **χρονικό πρόσφυμα**: λυ-θη-σμαι, λυ-θη-σοίμην, λυ-θη-σεσθαι, λυ-θη-σόμενος· ε-λύ-θην, ε-λύ-θη-μεν, λύ-θη-τι, λυ-θη-ναι κτλ.

2. Σχηματισμός περιφραστικών χρόνων

287. Μερικοί τύποι των ρημάτων είναι **περιφραστικοί**, εκφέρονται δηλ. με δύο λέξεις (βλ. § 256, γ και § 274). Έτσι:

1) Ο ενεργ. παρακείμενος στην υποτακτική και στην ευκτική σχηματίζεται και μονολεκτικά (λελύκω, λελύκομαι), αλλά συχνότερα περιφραστικά με τη μετοχή του και με την αντίστοιχη έγκλιση του ενεστώτα του ρ. εἰμ' (υποτ. λελοκώς ᾶ, ευκτ. λελυκώς εἴην)· στην προστακτική σχηματίζεται σχεδόν πάντοτε περιφραστικά με τη μετοχή του και την προστακτική του ρ. εἰμ': λελυκώς ἴσθι, λελυκώς ἔστω κτλ., εκτός από το γ' ενικό που σπάνια σχηματίζεται μονολεκτικά: λελοκέτω.

2) Ο μέσος και παθητ. παρακείμενος στην υποτακτική και την ευκτική σχηματίζεται πάντοτε περιφραστικά με τη μετοχή του και με την αντίστοιχη έγκλιση του ενεστώτα του ρ. εἰμ': υποτ. λελομένος ᾶ, ᾗς, ᾗ κτλ. - ευκτ. λελυμένος εἴην, εἴης εἴη κτλ.· απεναντίας στην προστακτική σχηματίζεται σχεδόν πάντοτε μονολεκτικά (λέλυσο, λελύσθω κτλ.) και σπάνια περιφραστικά (λελυμένος ἴσθι, λελυμένος ἔστω κτλ.).

3) Ο συντελεσμένος μέλλοντας στην ενεργητ. φωνή σχηματίζεται περιφραστικά με τη μετοχή του ενεργ. παρακειμένου και το μέλλοντά του ρ. εἰμ': λελυκώς ἔσμαι (= θα έχω λύσει)· αλλά στη μέση φωνή σχηματίζεται και μονολεκτικά και περιφραστικά: λελύσομαι και λελυμένος ἔσμαι (= θα έχω λυθεί ή θα είμαι λυμένος).

Ολικές ή φαινομενικές κατάληξες

288. Οι ρηματικοί τύποι, όπως είδαμε παραπάνω, απαρτίζονται από διάφορα συστατικά μέρη. Αλλά για πιο εύκολη απομνημόνευση, ολόκληρο το τελικό τμήμα του τύπου που βρίσκεται μετά το ρηματικό θέμα το λογαριάζουμε ως κατάληξη (ιδίως στα φωνηεντόληκτα ρήματα). Οι τέτοιες κατάληξεις λέγονται **ολικές ή φαινομενικές** (πβ. § 87 και § 95). Έτσι π.χ. φαινομενική κατάληξη του ἐλελύ-κειν είναι το -κειν, του λυ-θησοίμην είναι το -θησοίμην κτλ.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεστώτας και παρατατικός

289. Στα φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα το θέμα του ενεστώτα (και του παρατατικού) λήγει σε *ι* ή *υ* (δηλ. ο χαρακτήρας τους είναι *ι, ῑ - ῡ, ῡ - αι, ει, οι - αυ, ου*): *κρί'ω* (= πριονίζω), *τί'ω* (ποιητ. = τιμώ), *χρί'ω* (= αλείφω), *εσθί'ω* (= τρώγω) - *δακρύ'ω*, *δύ'ω*, *έξαπνύ'ω* (= παρασκευάζω), *θύ'ω*, *ίδρύ'ω*, *ίσχυ'ω*, *κωλύ'ω*, *λύ'ω*, *μηνύ'ω*, *μύ'ω* και *ματηγεν. καμνύ'ω* (αντί *καταμύ'ω* = κλείνω τα μάτια μου), *φύ'ω*, *δρύ'ω* ή *δνύ'ω* (= τελειώνω), *άρύ'ω* και *άρύ'ω* (= αντλώ), *πύ'ω* - *καίω* ή *κάω*, *κλαίω* ή *κλάω*, *παίω*, *πταίω* - *κλείω* ή *κλήω*, *σειώ* - *οίμαι* ή *οίμαι* (= φρονώ) - (*δο*)*λαύω*, *θραύω*, *ψαύω* κτλ. - *δριστεύω*, *βασιλεύω*, *βουλεύω* (= είμαι βουλευτής ή σκέπτομαι), *γυύω* (= προσφέρω γεύμα), *δουλεύω* (= είμαι δούλος), *ένεδρεύω*, *θεραπεύω*, *ίκετεύω*, *ίππεύω*, *κελεύω*, *κινδυνεύω*, *λατρεύω* (= υπηρετώ), *παιδεύω*, *πρωτεύω*, *τοξεύω*, *φονεύω* κτλ. - *άκοίω*, *κολούω* (= κολοβώνω), *κρούω*, *λούω* κτλ.

2. Οι άλλοι χρόνοι

290. Τα φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα σχηματίζουν τους άλλους χρόνους, εκτός από τον ενεστώτα και παρατατικό, με τις (φαινομενικές) καταλήξεις: *-σω, -σα, -κα, -κειν' -σομαι, -θήσομαι, -θην, -μαι, -μην*.

Αλλά στους χρόνους αυτούς ο χαρακτήρας του θέματος, αν είναι βραχύχρονος, κανονικά εκτείνεται εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων, δηλ. το *ι* ή *ῡ* γίνεται *ῑ* ή *ῡ̄* (βλ. § 62, 7, β).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΜΕΡΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ Ή ΑΝΩΜΑΛΙΕΣ

291. Μερικά φωνηεντόληκτα ασυναίρετα ρήματα έχουν *σ* εμπρός από τις καταλήξεις που αρχίζουν από *θ, ρ, τ* (άλλα γιατί αρχικά είχαν *σ* στο τέλος του ρηματ. θέματος και άλλα γιατί το πήραν από αναλογία)· επίσης μερικά παρουσιάζουν και άλλες ανωμαλίες.

Ἔτσι οἱ τύποι τῶν ρημάτων αὐτῶν σχηματίζονται κατὰ τὸν ἀκόλου-
θο πίνακα:

ἀκούω (θ. ἀκουσ-, ἀκου-, ἀκοF-, ἀκο-), πρτ. ἤκουον, μέσ. μέλλ. ὡς ε-
νεργ. ἀκούσσομαι, αὐρ. ἤκουσα, πρκμ. ἀκήκα (§ 273), υπερσ. ἤκηκαεν.
Παθ. ἀκούομαι, παθ. μέλλ. ἀκουσθήσομαι, παθ. αὐρ. ἤκούσθην. Ρηματ.
ἐπιθ. ἀκουστός, ἀκουστέος.

ἀνύω καὶ **ἀνύω** (= τελειώνω· θ. διω- καὶ δυνι-), πρτ. ἤνυον καὶ ἤνω-
τον, μέλλ. ἀνύσω, αὐρ. ἤνυσα, πρκμ. ἤνυκα. Παθ. ἀνύομαι, μέσ. αὐρ.
ἤνυσάμην, παθ. αὐρ. ἤνυσθην, πρκμ. ἤνυσμαι. Ρηματ. ἐπιθ. ἀνυστός.

γεύω (= προσφέρω γεῦμα· θ. γευσ-, γευ-), μόνο ο ενεστώτας. Μέσ.
γεύομαι, μέσ. μέλλ. γεύσομαι, μέσ. αὐρ. ἐγευσάμην, πρκμ. γέγευσμαι. Ρη-
ματ. ἐπιθ. ἀγευστός, γευστέος.

θραύω (θ. θραυσ-, θραυ-), μόνο ο ενεστώτας καὶ ο αὐρ. ἔθραυσα.
Παθ. θραύομαι, παθ. αὐρ. ἐθραύσθην, πρκμ. τέθραυσμαι. Ρηματ. ἐπιθ.
θραυστός.

καίω καὶ **κάω** (θ. καF- = καν-, κα-), πρτ. ἔκαιον καὶ ἔκασιν, μέλλ.
καύσω, αὐρ. ἔκαυσα, πρκμ. κέκαυκα. Παθ. καίομαι καὶ κάομαι, πρτ.
ἐκάομην (μόνο). παθ. μέλλ. καυθήσομαι, παθ. αὐρ. ἐκαύθην, πρκμ. κέ-
καυμαι, υπερσ. ἐκεκαύμην. Ρηματ. ἐπιθ. ἄκαν-σ-τος, περίκαν-σ-τος (ἀλλὰ
πυρίκαν-σ-τος καὶ πυρίκαν-τος).

κελεύω (= διατάζω, παραγγέλλω· θ. κελειν- καὶ κελεινσ-), πρτ. ἐκέ-
λευον, μέλλ. κελεύσω, αὐρ. ἐκέλευσα, πρκμ. κεκέλευκα. Παθ. κελεύομαι,
πρτ. ἐκελευόμην, παθ. αὐρ. ἐκελεύσθην, πρκμ. κεκέλευσμαι. Ρηματ. ἐπιθ.
ἀκελευστός, κελευστέος.

κλαίω καὶ **κλώω** (θ. κλαF- = κλαν- καὶ κλαFj- = κλαι- καὶ κλα-,
κλαε- = κλαη- καὶ κλαιε- = κλαιη-, βλ. § 353, β), πρτ. ἔκλαον, μέλλ.
κλαύσομαι καὶ κλαήσω ἢ κλαιήσω, αὐρ. ἔκλαυσα. Μέσ. αὐρ. ἐκλαυσά-
μην. Ρηματ. ἐπιθ. κλαν(σ)τός, ἀκλαν(σ)τός.

κλέω καὶ **κλείω** (θ. κλαF- = κληF- ἢ κλεF-), πρτ. ἔκλρον ἢ ἔκλειον,
μέλλ. κλήσω ἢ κλείσω, αὐρ. ἔκλρσα ἢ ἔκλεισα. Μέσ. καὶ παθ. -κλήσομαι ἢ
-κλείσομαι, πρτ. -ἐκλήρομην ἢ -ἐκλείομην, παθ. μέλλ. -κλήσ-σθήσομαι ἢ
-κλει-σθήσομαι, μέσ. αὐρ. -ἐκλήρσάμην ἢ -ἐκλεισάμην, παθ. αὐρ. ἐκλή-
σ-σθην ἢ ἐκλεί-σθην, πρκμ. κέκλήρμαι ἢ κέκλειμαι, υπερσ. ἐκεκλήρμην ἢ ἐκε-
κλείμην. Ρηματ. ἐπιθ. κλη-σ-τός ἢ κλει-σ-τός.

κρούω (θ. κρουσ-, κρου-), πρτ. ἔκρουον, μέλλ. κρούσω, αὐρ. ἔκρουσα,
πρκμ. -κέκρουκα, υπερσ. -εκεκρούκεν. Μέσ. καὶ παθ. κρούομαι, πρτ.

1. Ὅσοι τύποι ἐδῶ σημειώνονται με ἓνα ενωπικό (-) μπροστά σημαίνουν σύνθετος
λέξεις.

ἐκρουόμην, μέσ. μέλλ. κρούσομαι, μέσ. αόρ. ἐκρουσάμην, παθ. υόρ. ἐκρούσθην, πρκμ. κέκρου(σ)μαι, υπερσ. ἐκεκρούσμην. Ρηματ. επίθ. ἀποκρουστέον.

(κατα)λεύω (= λιθοβολώ· θ. λαF- = λεF- = λευ- και λευσ-), πρτ. κατέλευον, αόρ. κατέλευσα. Παθ. μέλλ. καταλευσθήσομαι, παθ. αόρ. κατελεύσθην. Ρηματ. επίθ. λιθό-λευστος.

λούω (θ. λοF- = λου- ή λο- και λουσ-), μόνο ο ενεστώτας. Μέσ. λούμαι (από το λόφομαι, λόομαι), πρτ. ελούμην, μέσ. μέλλ. λούσομαι, μέσ. αόρ. ελουσάμην, πρκμ. λέλουμαι (μεταγεν. λέλουσμαι).

ξύω (θ. ξυσ-, ξυ-), αόρ. ἐξύσα. Μέσ. υόρ. ἐξυσάμην, παθ. αόρ. ἐξύσθην. Ρηματ. επίθ. ξυστός.

παίω (= χτυπώ, θ. παF-, πάF-j-ω = παίω), πρτ. ἐπαιον, μέλλ. παίσω, αόρ. ἐπαισα, πρκμ. πέπαικα. Παθ. παίομαι, (πρτ. ἐπαιόμην, μέσ. αόρ. ἐπαισάμην), παθ. αόρ. ἐπαισθην. Ρηματ. επίθ. ανά-παι-σ-τος.

παύω (θ. παυσ-, παν-), πρτ. ἐπauον, μέλλ. παύσω, αόρ. ἐπαυσα, πρκμ. πέπαυκα. Μέσ. και παθ. παύομαι, πρτ. ἐπαυόμην, μέσ. μέλλ. παύσομαι, μέσ. αόρ. ἐπαυσάμην, παθ. μέλλ. παυ(σ)θήσομαι, παθ. αόρ. ἐπαύ(σ)θην, πρκμ. πέπαυμαι, υπερσ. ἐπεπαύμην. Ρηματ. επίθ. ἀπαυ(σ)τος, παυ(σ)τέον.

πρίω (= πριονίζω· θ. πρῑ- και πρῑσ-), πρτ. ἐπριον, αόρ. ἐπρισα. Παθ. πρκμ. πέπρισμαι.

πταίω (από το παίω· πβ. πόλεμος - πτόλεμος· πόλις - πτόλις), πρτ. ἐπταιον, μέλλ. πταίσω, αόρ. ἐπταισα, πρκμ. ἐπταικα. Ρηματ. επίθ. ᾀ-πται-σ-τος.

πτύω (θ. πτυ- και πτυσ-), αόρ. -ἐπτύσα. Ρηματ. επίθ. κατά-πτυστος· Τα λοιπά μεταγενέστερα.

σειώ (θ. σει-), πρτ. ἐσειον, αόρ. ἐσεισα. Μέσ. και παθ. σείομαι, μέσ. αόρ. ἐσεισάμην, παθ. αόρ. ἐσει-σ-θην, πρκμ. σέ-σει-σ-μαι. Ρηματ. επίθ. διά-σει-σ-τος.

χρίω (= αλείφω· θ. χρισ-, χρι-), μόνο ο ενεστώτας. Μέσ. και παθ. χρίομαι, πρτ. ἐχρίόμην, μέσ. αόρ. ἐχρίσάμην, πρκμ. κέχρῡμαι, υπερσ. ἐκεχρίμην. Ρηματ. επίθ. χριστός (ποιητ. και μεταγεν.).

ψάω (θ. ψαF- = ψαυ- και ψαυσ-), αόρ. ἐψαυσα. Ρηματ. επίθ. ᾀ-ψαυστος.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργητ. και μέσης φωνής

292. Από τα αφωνόληκτα ρήματα (δηλ. όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα π. β. φ - κ, γ, χ - τ, δ, θ) μερικά σχηματίζουν τον ενεστώτα (και τον παρατατικό) από το ρηματικό θέμα αμετάβλητο: βλέπ-ω, δρέπ-ω, έπ-ομαι, έρπ-ω, λείπ-ω, πέμπ-ω, πρέπ-ει (βλ. § 361), ρέπ-ω, σήπ-ω, τέρπ-ω· αμείβ-ω, θλίβ-ω, λείβ-ω (= στάζω), σέβ-ω, τριβ-ω· αλείφ-ω, γλῶφ-ω (= σκαλίζω), γράφ-ω, μέμφ-ομαι, νίφ-ω (= χιονίζω), στέφ-ω, στρέφ-ω, τρέφ-ω || διώκ-ω, ελκ-ω (= υποχωρώ), έλκ-ω, ήκ-ω (= έχω έρθει), πλέκ-ω, τήκ-ω· άγ-ω (ά), άρτήγ-ω (= βοηθώ), έπεργ-ω (= βιάζω, επιταχύνω), λήγ-ω, όρέγ-ω, πνίγ-ω, φεύγ-ω· άρχ-ω, βρέχ-ω, γλίσχ-ομαι (= επιθυμώ), δέχ-ομαι, ελέγχ-ω, έρχ-ομαι, ενχ-ομαι, έχ-ω, μάχ-ομαι, τρέχ-ω, ψήχ-ω (= τριβώ), ψύχ-ω || πέτ-ομαι (= πετώ)· άδ-ω, έρειδ-ω (= στηρίζω), ήδ-ομαι (= ευχαριστιέμαι), καθεύδ-ω (= κοιμούμαι), κυλίνδ-ω (= κυλώ), σπένδ-ω (= κάνω σπονδή, στάζω), σκεύδ-ω, φείδ-ομαι, ψεύδ-ομαι· αἶθ-ω (= καίω), κλώθ-ω, πείθ-ω, πλήθ-ω (= είμαι γεμάτος) κ.ά.

Τα περισσότερα όμως αφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεστώτα και τον παρατατικό από το ρηματικό θέμα μετασχηματισμένο. Δηλαδή:

1. Τα **χειλιόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργ. και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφυμα τ και έτσι με την τροπή του χαρακτήρα β ή φ σε π λήγουν σε -πτω, -πιομαι (βλ. § 70, 1):

(θ. κοπ-, πβ. κοπ-ή)	κόπ-τ-ω	έ-κοπ-τ-ον
	κόπ-τ-ομαι	έ-κοπ-τ-όμην
(θ. βλαβ-, πβ. βλάβ-η· βλάβ-τ-ω=)	βλάβ-τ-ω	έ-βλαπ-τ-ον
	βλάβ-τ-ομαι	έ-βλαπ-τ-όμην
(θ. κρυφ-, πβ. κρύφ-α· κρύφ-τ-ω=)	κρύπ-τ-ω	έ-κρυπ-τ-ον
	κρύπ-τ-ομαι	έ-κρυπ-τ-όμην

Έτσι και τα ρ. άστράπ-τ-ω, κλέπ-τ-ω, ρίπ-τ-ω, σκήπ-τ-ω (= στηρίζω), τύπ-τ-ω· (καλύβ-τ-ω=) καλύπ-τ-ω· (άφ-τ-ω=) άπ-τ-ω, (θάφ-τ-ω=) θάπ-τ-ω, (κύφ-τ-ω=) κύπ-τ-ω, (ράφ-τ-ω=) ράπ-τ-ω, (σκάφ-τ-ω=) σκάπ-τ-ω κ.ά.

2. Τα **συρραυκόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργητική και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφωμα **ῃ** (βλ. § 16, σημ.) και συγχωνεύουν τον ουρανικό χαρακτήρα **κ, γ, χ** με το **ῃ** σε **τι ἢ σο** (βλ. § 67, 2, α): έτσι λήγουν σε **-τω, -τομαι** (ή **-σοι, -σομαι**):

(θ. φυλακ-, πβ. φυλακ-ῆ· φυλάκ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	φυλάττ-ω	ἐ-φύλαττ-ον
	φυλάττ-ομαι	ἐ-φυλαττ-όμην
(θ. ἀλλαγ-, πβ. ἀλλαγ-ῆ· ἀλλάγ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	ἀλλάττ-ω	ἤλλαττ-ον
	ἀλλάττ-ομαι	ἤλλαττ-όμην
(θ. ταραχ-, πβ. ταραχ-ῆ· τaráχ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	ταράττ-ω	ἐ-τάραττ-ον
	ταράττ-ομαι	ἐ-ταραττ-όμην

Έτσι και τα **ρ.** (ἐλίκ-*ῃ*-ω ⇒) ἐλίττω - (κηρύκ-*ῃ*-ω ⇒) κηρύττω - (πιή-κ-*ῃ*-ω ⇒) πιήσω (= ζαρώνω από φόβο) - (φρίκ-*ῃ*-ω ⇒) φρίττω - (χαρά-κ-*ῃ*-ω ⇒) χαράττω (δήγ-*ῃ*-ω ⇒) δίττω ⇒ βίττω (= κινούμαι με ορμή) - (μάγ-*ῃ*-ω ⇒) μάττω (= ζυμώνω, δουλεύω κάτι με τα χέρια, σφουγγίζω) - (πατά-γ-*ῃ*-ω ⇒) πατάσσω - (κλήγ-*ῃ*-ω ⇒) πλήττω - (πράγ-*ῃ*-ω ⇒) πράττω - (βάγ-γ-*ῃ*-ω ⇒) βάσσω (= χτυπάω) - (σπαράγ-*ῃ*-ω ⇒) σπαράττω - (συρίγ-*ῃ*-ω ⇒) συρίττω - (σφάγ-*ῃ*-ω ⇒) σφάττω - (τάγ-*ῃ*-ω ⇒) τάττω - (φράγ-*ῃ*-ω ⇒) φράττω (ἀναπύχ-*ῃ*-ω ⇒) ἀναπτύσσω - (δρύχ-*ῃ*-ω ⇒) δρύττω κ.ά.

3. Τα **οδοντοκόληκτα** ρήματα, για να σχηματίσουν το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού στην ενεργητική και μέση φωνή, παίρνουν στο τέλος του ρηματικού θέματος το πρόσφωμα **ῃ** και έπειτα όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **θ** ή **τ** τον συγχωνεύουν με το **ῃ** σε **τι ἢ σο**, ενώ όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **δ** τόν συγχωνεύουν με το **ῃ** σε **ζ** (βλ. § 67, 2, α και β):

(θ. πλαθ-, πλάθ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	πλάττ-ω	ἐ-πλάττ-ον
	πλάττ-ομαι	ἐ-πλάττ-όμην
(θ. πυρετ-, πυρέτ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	πυρέττ-ω	ἐ-παίρεττ-ον
(θ. ἐλπιδ-, ἐλπίδ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	ἐλπιζ-ω	ἤλπιζ-ον
(θ. ὀδ-, ὀδ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	ὀζ-ω (= μυρίζω),	χωρίς άλλους χρόνους
(θ. παιδ-, παιδ- <i>ῃ</i> -ω ⇒)	παῖζ-ω	ἐ-παῖζ-ον

Έτσι και τα **ρ.** (ἐρέτ-*ῃ*-ω ⇒) ἐρέσσω (= τραβώ κουπί) - (ἐρίδ-*ῃ*-ω ⇒) ἐρίζω - (κομίδ-*ῃ*-ω ⇒) κομίζω - (ληιδ-*ῃ*-ομαι ⇒) λήζομαι (= ληστεύω) - (σφραγιδ-*ῃ*-ω ⇒) σφραγίζω - (σχιδ-*ῃ*-ω ⇒) σχίζω - (φροντιδ-*ῃ*-ω ⇒) φροντίζω - (ψηφιδ-*ῃ*-ω ⇒) ψηφίζω - (κλυδ-*ῃ*-ω ⇒) κλύω (= περιβρέχω, ορμώ και σκεπάζω με τα κύματα) - (φράδ-*ῃ*-ω ⇒) φράζω (= λέγω) κ.ά.

2. Ενεργητικός και μέσος μέλλοντας. Ενεργητικός και μέσος αόριστος α΄

293. Στον ενεργητικό και μέσο μέλλοντα και στον ενεργητικό και μέσο αόριστο α΄ ο ρηματικός χαρακτήρας των αφωνόληκτων ρημάτων, όταν βρεθεί εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα σ (βλ. § 284), παθαίνει τις κανονικές μεταβολές (βλ. § 67, 1 και § 64, 5), δηλαδή:

α) ο **χαιλικός** χαρακτήρας (π, β, φ) ενώνεται με το χρονικό χαρακτήρα σ σε ψι:

(τρέπ-ω, θ. τρεπ-) τρέπω, έτρεψα - τρέψομαι, έτρεψάμην

(τρίβ-ω, θ. τριβ-) τρίβω, έτριψα - τρίψομαι, έτριψάμην

(κρύπτω, θ. κρυφ-) κρύβω, έκρυψα - κρύβομαι, έκρυψάμην

β) ο **ουρανικός** χαρακτήρας (κ, γ, χ) ενώνεται με το χρονικό χαρακτήρα σ σε ζι:

(φυλάττ-ω, θ. φυλακ-) φυλάζω, έφυλαξα - φυλάζομαι, έφυλαξάμην

(τάττ-ω, θ. ταγ-) τάζω, έταξα - τάζομαι, έταξάμην

γ) ο **οδοντικός** χαρακτήρας (τ, θ, θ) εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα σ αποβάλλεται:

(άρμόττ-ω, θ. άρμοτ-) άρμόσω, ήρμωσα

(ψεύδ-ομαι, θ. ψευδ-) ψεύσομαι, έψευσάμην

(πειθ-ω, θ. πειθ-) πείσω, έπεισα - πείσομαι, έπεισάμην.

294. Παραδείγματα σχηματισμού ενεργητ. και μέσου μέλλοντα και ενεργητ. και μέσου αορ. α΄ των αφωνόληκτων ρημάτων

Ρήματα τρέπω (θ. τρεπ-), τάττω (θ. ταγ-), πείθω (θ. πειθ-)

Χρό- νοι	Οριστική	Υποτα- κτική	Ευκτική	Προσιακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
Ενεργ. Μέλλ.	τρέπω τάζω κείσω		τρέψομαι τάζομαι κείσομαι		τρέψεν τάζειν κείσειν	τρέψων τάζων κείσων
Μέσος Αορ. α΄	έτρεψα έταξα έπεισα	τρέψω τάζω κείσω	τρέψαμαι τάξαμαι κείσασμαι	τρέψον, -άτω τάζον κείσον	τρέψαι τάξαι κείσαι	τρέψας τάξας κείσας

Χρό- νοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Μέσος Μέλλ.	τρέφωμαι τάζομαι πεισσομαι		τρέφωμην ταζοίμην πεισσοίμην		τρέφεσθαι τάζεσθαι πείσεσθαι	τρέφόμενος ταξόμενος πεισόμενος
Ενεργ. Αοφ. α'	έτρεφάμην έταζάμην έπεισάμην	τρέφωμαι τάζωμαι πεισώμαι	τρεφάμην ταζάμην πεισάμην	τρέφαι, -άσθω τάζαι πείθαι	τρέφασθαι τάξασθαι πείσασθαι	τρεφόμενος ταξόμενος πεισόμενος

295. Τα υπερδισύλλαβα ρήματα σε -ίζω, όσα έχουν ρηματικό χαρακτήρα **δ**, σχηματίζουν τον ενεργητ. και μέσο μέλλοντα χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **σ** σε -ιῶ και -ιῶμαι (που κλίνεται κατά τα συνηρημένα σε -έω, πβ. § 323, β). Π.χ. του ρ. κομίζω (θ. κομιδ-):

Ενεργ. μέλλ. οριστ. κομιῶ, -ιεύς, -ιεί, -ιούμεν, -ιείτε, -ιούσι(ν)
ευκτ. κομιοίμ, -ιοίς, -ιοί (ή -ιοίην, -ιοίης, -ιοίη), -ιούμεν,
-ιοίτε, -ιοίεν
απαρ. κομιεῖν - μετοχή κομιῶν, -ιῶσα, -ιῶν.
Μέσος μέλλ. οριστ. κομιούμαι, -ιεί, -ιείται, -ιούμεθα, -ιείσθε, -ιούνται
ευκτ. κομιοίμην, -ιοῖο, -ιοῖτο, -ιούμεθα, -ιοῖσθε, -ιοῖντο
απαρ. κομειῖσθαι - μετοχή κομιούμενος, -ιουμένη,
-ιούμενον.

Όμοια και πορίζω - ποριῶ, ποριούμαι· νομίζω - νομιῶ· αγωνίζομαι - αγωνιούμαι· λογιζομαι· λογουῶμαι· φροντίζω - φροντιῶ κ.ά. (αλλά: κτίζω - κτίσω, σχίζω - σχίσω κτλ.).

3. Ενεργητικός παρακείμενος και υπερσυντέλικος

296. Από τα αφωνόληκτα ρήματα:

1. Τα **οδοντικόληκτα** σχηματίζουν τον ενεργητ. παρακείμενο και υπερσυντέλικό όπως τα φωνηεντόληκτα, δηλ. με το χρονικό χαρακτήρα **κ'** αλλά εμπρός από αυτόν αποβάλλουν τον οδοντικό χαρακτήρα του ρηματικού θέματος:

κομίζω (θ. κομιδ-), παρακειμ. κε-κόμ-κα, υπερσ. έ-κε-κομί-κειν
πειθω (θ. πειθ-), * πέ-πει-κα, * έ-πε-πεί-κειν.

2. Τα **χαλικόληκτα** και **ουρανικόληκτα** σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακείμενο και υπερσυντέλικό χωρίς το χρονικό χαρακτήρα **κ**, αλλά το χαρακτήρα του ρηματ. θέματος, αν είναι άφωνο ψιλόπνοο ή μέσο,

τον τρέκουν στο αντίστοιχό του δασύπνοο (βηλ. το π ή β σε φ και το κ ή γ σε χ· βλ. § 22):

κόπτω (θ. κοπ-),	παρακείμ.	κέ-κοφ-α,	υπερσ.	έ-κε-κόφ-ειν
τριβω (θ. τριβ-),	»	τέ-τριφ-α,	»	έ-τε-τρίφ-ειν
γράφω (θ. γραφ-),	»	γέ-γραφ-α,	»	έ-γε-γράφ-ειν
κηρύττω (θ. κηρυκ-),	»	κε-κήρυχ-α,	»	έ-κε-κηρύχ-ειν
τάττω (θ. ταγ-),	»	τέ-ταχ-α,	»	έ-τε-τάχ-ειν
ταράττω (θ. ταραχ-),	»	τε-τάραχ-α,	»	έ-τε-ταράχ-ειν

3. Όσα έχουν ε εμπρός από τον ρηματ. χαρακτήρα τρέπουν συνήθως στον ενεργ. παρακείμενο και υπερσυντέλικό το ε αυτό σε οι κλέπτω (θ. κλεπ-), παρακείμ. κέ-κλοφ-α, υπερσ. (έ-κε-κλόφ-ειν) τρέπω (θ. τρεπ-), » τέ-τροφ-α, » (έ-τε-τρόφ-ειν) φέρω (θ. ένεκ-), » έν-ήνοχ-α, » έν-ήνόχ-ειν· (βλ. § 273).

(αλλά: πλέκ-ω, πέ-πλεχ-α, έ-πε-πλέχ-ειν).

4. Παθητικός μέλλοντος α' και παθητ. αόριστος α'

297. Στον παθητ. μέλλοντα α' και τον παθητ. αόριστο α' ο ρηματικός χαρακτήρας των αφωνόληκτων ρημάτων εμπρός από το θ του χρονικού προσφύματος θη (θε) παθαίνει τις κανονικές μεταβολές (βλ. § 70, 1 και 3), δηλαδή:

α) αν είναι ψιλόπνοο ή μέσο χειλικό (π, β), τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο φ:

λείπ-ω (θ. λειπ-),	λειφ-θήσομαι,	έ-λείφ-θην
καλύπ-τ-ω (θ. καλυβ-),	καλυφ-θήσομαι,	έ-καλύφ-θην

β) αν είναι ψιλόπνοο ή μέσο ουρανικό (κ, γ), τρέπεται στο αντίστοιχό του δασύπνοο χ:

κηρύττω (θ. κηρυκ-),	κηρυχ-θήσομαι,	έ-κηρύχ-θην
άγ-ω (θ. άγ-),	αχ-θήσομαι,	ήχ-θην

γ) αν είναι οδοντικό (τ, δ, θ) τρέπεται σε σ:

άρμύττω' (θ. άρμυστ-),	—	ήρμύσ-θην
ψεύδομαι (θ. ψευδ-),	ψευσ-θήσομαι,	έψεύς-θην
πειθόμαι (θ. πειθ-),	πεισ-θήσομαι,	έ-πείσ-θην

1. Το ρ. άρμύττω έχει και παράλληλο τύπο άρμόζω με θ. άρμοδ- (πβ. άρμόδ-ιος) και άρμογ- (πβ. άρμογή, έφαρμογή).

5. Παρακείμενος και υπερσυντέλικος της μέσης φωνής

298. Τα αφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της μέσης φωνής, όπως τα φωνηεντόληκτα, με τις καταλήξεις *-μαι* (*-σαι, -ται* κτλ.) και *-μην* (*-σο, -το* κτλ.), αλλά κατά το σχηματισμό των τύπων στους χρόνους αυτούς συμβαίνουν τα κανονικά πάθη του χαρακτήρα εμπρός από τις προσωπικές καταλήξεις· π.χ. *γέ-γραφ-μαι* = *γέ-γραμ-μαι, γέ-γραφ-σαι* = *γέ-γραψαι* κτλ.

299. Παραδείγματα σχηματισμού μέσου παρακειμένου και υπερσυντέλικου των αφωνόληκτων ρημάτων

Ρήματα *πράττομαι, γράφομαι, πείθομαι*

Οριστική	Προστακτική	Απαρέμ- φατο	Μειοχή
θ. πραγ- <i>πέ-πραγ-μαι</i> <i>πέ-πραξαι</i> <i>πέ-πρακ-ται</i> <i>πε-πράγ-μεθα</i> <i>πέ-πραχ-θε</i> <i>πεπραγμένοι εἶσι(ν)</i> <i>πέ-πραχ-θον</i> <i>πέ-πραχ-θον</i>	<i>έ-πε-πράγ-μην</i> <i>έ-πέ-πραξο</i> <i>έ-πέ-πρακ-το</i> <i>έ-πε-πράγ-μεθα</i> <i>έ-πέ-πραχ-θε</i> <i>πεπραγμένοι ἦσαν</i> <i>έ-πέ-πραχ-θον</i> <i>έ-πε-πράχ-θην</i>	<i>—</i> <i>πέ-πραξο</i> <i>πε-πράχ-θω</i> <i>—</i> <i>πέ-πραχ-θε</i> <i>πε-πράχ-θωσ</i> <i>πέ-πραχ-θον</i> <i>πε-πράχ-θων</i>	<i>πε-πραγ-μένος</i> <i>πε-πραγ-μένη</i> <i>πε-πραγ-μένον</i>
θ. γραφ- <i>γέ-γραμ-μαι</i> <i>γέ-γραψαι</i> <i>γέ-γραπ-ται</i> <i>γε-γράμ-μεθα</i> <i>γέ-γραφ-θε</i> <i>γεγραμμένοι εἶσι(ν)</i> <i>γέ-γραφ-θον</i> <i>γέ-γραφ-θον</i>	<i>έ-γε-γράμ-μην</i> <i>έ-γέ-γραψο</i> <i>έ-γέ-γραπ-το</i> <i>έ-γε-γράμ-μεθα</i> <i>έ-γέ-γραφ-θε</i> <i>γεγραμμένοι ἦσαν</i> <i>έ-γέ-γραφ-θον</i> <i>έ-γε-γράψ-θην</i>	<i>—</i> <i>γέ-γραψο</i> <i>γε-γράψ-θω</i> <i>—</i> <i>γέ-γραφ-θε</i> <i>γε-γράψ-θων</i> <i>γέ-γραφ-θον</i> <i>γε-γράψ-θων</i>	<i>γε-γραμ-μένος</i> <i>γε-γραμ-μένη</i> <i>γε-γραμ-μένον</i>

Οριστική	Προσπατική	Απαιρ.	Μετοχή
λέ-πει-μαι πέ-πει-σαι πῶ-πει-ται πε-πέω-μεθα πέ-πει-σθε πικπεισμένοι εἰσὶ(ν) πέ-πει-σθον πέ-πει-σθον	θ. πειθ- ἐ-πε-πίθ-μην ἐ-πέ-πει-σο ἐ-πῶ-πεισ-το ἐ-πε-πίθ-μεθα ἐ-πέ-πει-σθε πεπεισμένοι ἦσαν ἐ-πέ-πει-σθον ἐ-πε-πέ-σθην	— πέ-πει-σο πε-πέ-σθω — πέ-πει-σθε πε-πέ-σθων πέ-πει-σθον πε-πέ-σθων	πε-πεισ-μένος πε-παισ-μένη πε-πεισ-μένων

(βλ. § 70, 1, 2 καὶ 3, § 68, 1, § 67, 1 καὶ § 64, 1 καὶ 5).

300. Τα ρ. στρέφω, τρέπω καὶ τρέφω στον παρακείμενο καὶ τον υπερσυντέλικό της μέσης φωνῆς τρέπουν το ε του θέματος σε αι

στρέφ-ω (θ. στρεφ-), παρακείμ. ἐ-στραμ-μαι, ὑπερσ. ἐ-στράμ-μην
τρέπ-ω (θ. τρεπ-), » τέ-τραμ-μαι, » ἐ-τε-τράμ-μην
τρέφ-ω (θ. θρεφ-), » τέ-θραμ-μαι, » ἐ-τε-θράμ-μην.

24ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΝΡΙΝΟΛΗΚΤΩΝ ΚΑΙ ΥΓΡΟΛΗ- ΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ Α' ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. Ενεστώτας καὶ παρατατικός ενεργητ. καὶ μέσης φωνῆς

301. Από τα ενρινόληκτα καὶ υγρόληκτα ρήματα (δηλ. ὅσα ἔχουν ρηματικό χαρακτήρα μ, ν, λ, ρ) πολὺ λίγα σχηματίζουν τον ενεστώτα (καὶ τον παρατατικό) ἀπὸ το ρηματικό θέμα ἀμετάβλητο: γέμ-ω, νέμ-ω, τρέμ-ω· μέν-ω, πέν-ομαι, σθέν-ω (= ἔχω δύναμη), στέν-ω (= στενάζω),

αδῶν-ω (= κούλοπονῶ): (ἐ)θέλ-ω, ἐπιμέλ-ομαι, μέλ-ει (απρόσωπο = υπάρχει φροντίδα· βλ. § 361, 1), βούλ-ομαι· δέρ-ω, στέρ-ομαι, φέρ-ω κ.ά.

Τα περισσότερα όμως ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεστώτα και τον παρατατικό από το ρηματικό θέμα, αφού τούτο πάρει στο τέλος του το χρονικό πρόσφυμα *λ*. Και:

1. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι *λ*, τότε το πρόσφυμα *λ* πομοιώνεται προς αυτό, και έτσι τα ρήματα αυτά στον ενεστώτα και τον παρατατικό έχουν *λλ* (βλ. § 68, 4, α):

(θ. ἀγγελ-, πβ. ἀγγελ-ος· ἀγγέλ- <i>λ</i> -ω =)	ἀγγέλλ-ω	ἡγγέλλ-ον
	ἀγγέλλ-ομαι	ἡγγέλλ-ομην
(θ. σφαλ-, πβ. σφάλ-μα· σφάλ- <i>λ</i> -ω =)	σφάλλ-ω	ἐ-σφαλλ-ον
	σφάλλ-ομαι	ἐ-σφαλλ-ομην

έτσι και τα ρ. ἀγάλλομαι, ἄλλομαι (= πιθῶ), δοχάλλω (= αγανακτώ), βάλλω, θάλλω, κάλλω, πλάλλω· ἀνατέλλω, ἐντέλλομαι, μέλλω (= έχω σκοπό, αναβάλλω), ὀκέλλω (= ρίχνω το κλοῖο στην ξηρά, πέφτω στην ξηρά), στέλλω· ποικίλλω, τιλλω (= μαδῶ)· εξαίρονται τα ρ. βούλ-ομαι, θέλ-ω ἢ θέλ-αι, ἐπιμέλ-ομαι, ὀφείλ-ω και το απρόσωπο μέλ-ει που έχουν ένα *λ*, γιατί δεν παίρνουν πρόσφυμα *λ*.

2. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι *ν* ή *ρ* και υπάρχει φωνήεν *α* πριν απ' αυτόν, τότε το πρόσφυμα *λ* υπερπηδά το χαρακτήρα *ν* ή *ρ* και αποτελεί με το φωνήεν *α* το δίφθογγο *αι* (βλ. § 66)· έτσι τα ρήματα αυτά λήγουν σε -αῖνω ἢ -αίρω:

(θ. φαν-, πβ. φαν-ός· φάν- <i>λ</i> -ω =)	φαίν-ω	ἐ-φαιν-ον
	φαίν-ομαι	ἐ-φαιν-ομην
(θ. ἄρ-, πβ. ἄρ-σις· ἄρ- <i>λ</i> -ω =)	αἶρ-ω	ἤρ-ον
	αἶρ-ομαι	ἤρ-ομην

έτσι και τα ρ. βαῖνω, ἰσχυαῖνω, κερδαῖνω, κοιλαῖνω, κυμαῖνω, λυμαῖνομαι, λιπαῖνω, μαῖνομαι, μαραῖνω, μελαῖνω, μαιῖνω, περαῖνω, πομαῖνω, ραῖνω, σημαῖνω, υγιαῖνω, υφαῖνω· ἀσπαίρω (= σπυρταρά), καθαίρω (= καθαρίζω), τεκμαίρομαι (= συμπεραῖνω), χαίρω κ.ά.

3. Αν ο χαρακτήρας του ρηματικού θέματος είναι *ν* ή *ρ* και υπάρχουν πριν απ' αυτόν τα φωνήεντα *ε* ή *ι* ή *υ*, τότε το πρόσφυμα *λ* πομοιώνεται προς το χαρακτήρα *ν* ή *ρ*, έπειτα το διπλό *ν* ή *ρ* απλοποιείται και το προηγούμενο φωνήεν εκτείνεται αγαπληρωτικά, δηλ. το *ε* σε *ει*, το *ι* σε *ιι* και το *υ* σε *υυ* (βλ. § 68, 4, β)· έτσι τα ρήματα αυτά στον ενεστώτα λήγουν σε -εῖνω, -εῖρω, -ῖνω, -ῖρω, -ῡνω, -ῡρω:

(θ. κτέν-, κτέν- <i>ν</i> -ω, κτέν-ω =)	κτείν-ω	ἐ-κτείν-ον
(θ. φθερ-, φθέρ- <i>ν</i> -ω, φθέρ-ω =)	φθείρ-ω	ἐ-φθείρ-ον
	φθείρ-ομαι	ἐ-φθείρ-όμην
(θ. κρῖν-, κρῖν- <i>ν</i> -ω, κρῖ-ν-ω =)	κρί-ν-ω	ἐ-κρίν-ον
	κρί-ν-ομαι	ἐ-κρίν-όμην
(θ. οἰκτῖρ-, οἰκτῖ-ρ- <i>ν</i> -ω, οἰκτῖ-ρ-ω =)	οἰκτῖ-ρ-ω	ῥοκτῖρ-ον
(θ. πλύν-, πλύν- <i>ν</i> -ω, πλύν-ω =)	πλύν-ω	ἐ-πλύν-ον
(θ. σῦρ-, σῦρ- <i>ν</i> -ω, σῦρ-ω =)	σῦρ-ω	ἐ-σῦρ-ον
	σῦρ-ομαι	ἐ-σῦρ-όμην

έτσι και τα ρ. τείνω· θγείρω, σπείρω· κλίνω· ἀμῶ'νω, ἡδῶ'νω, θαμῶ'νω, ὀδῶ'νω, ταχῶ'νω· ὀδῶ'ρομαι, ὀλοφῶ'ρομαι κ.ά.

2. Οι ἄλλοι χρόνοι

302. Ενεργητ. και μέσος μέλλοντα. Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα κανονικά σχηματίζουν τον ενεργητ. και μέσο μέλλοντα από το ρηματικό θέμα και με τις καταλήξεις -ῶ και -οῦμαι (κλίνονται δηλ. κατά τον ενεστώτα των συνηρημένων ρημάτων σε -έω· πβ. § 323, β): ἀμῶ'νω, ενεργ. μέλλ. ἀμυνῶ, -εῖς, -εῖ κτλ. - μέσ. μέλλ. ἀμυνοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ. ἔτοι και σφάλλω - σφαλῶ, στέλλω - στελῶ, νέμω - νεμῶ, θηραίνω - θηρα-νῶ, σημαίνω - σημανῶ, καθαίρω - καθαροῶ, κτείνω - κτενῶ, τείνω - τεनῶ, σπείρω - σπερῶ, φθείρω - φθερῶ, κρίνω - κρινῶ, ἀμβλύνω - ἀμβλυνῶ, ὀδύρομαι - ὀδοροῦμαι κ.ά.

303. Ενεργητικός και μέσος ἀόρ. α'. Αρχικά ο ενεργητ. και μέσος ἀόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίστηκε σε -σα και -σάμην, ὅπως στα φωνηεντόληκτα· ἀλλά ο χρονικός χαρακτήρας σ απομοιώθηκε με το προηγούμενό του ἐνρινο ή υγρό και έπειτα έγινε απλοποίηση των δύο ὁμοιων συμφώνων και αναπληρωτική έκταση του προηγούμενου φωνηεντος, δηλ. του θ σε η (ή σε θ, αν προηγείται ε ή ι ή ρ), του ε σε ει, του ι σε ι και του υ σε υ (βλ. § 62, 7, β). Π.χ.

Ενεστώτας	θέμα	αρχικός τύπος	Αόριστος με απομοίωση	τελικός τύπος	
φαίνο	φᾱν-	ἐ-φᾱν-σα	ἐ-φᾱν-κα	ἔ-φην-ε	ἐ-φην-άμην
λαίνο	λεᾱν-	ἐ-λεᾱν-σα	ἐ-λεᾱν-κα	ἐ-λέην-ε	
θγαινω	θγᾱν-	ἐ-θγᾱν-σα	ἐ-θγᾱν-κα	ἐ-θγᾱν-ε	
μαρῖνω	μαρᾱν-	ἐ-μαρᾱν-σα	ἐ-μαρᾱν-κα	ἐ-μάρην-ε	
καθαίρω	καθᾱρ-	ἐ-καθᾱρ-σα	ἐ-καθᾱρ-κα	ἐ-κάθην-ε	ἐ-καθην-άμην
ἄγγελλω	ἀγγελ-	ἤγγελ-σα	ἤγγελ-κα	ἔγγυαλ-ε	ἔγγυαλ-άμην

νέω	νεμ-	ἐ-νεμ-σα	ἐ-νεμ-μα	ἐ-νεμ-α	ἐ-νεμ-άμην
μένω	μεν-	ἐ-μεν-σα	ἐ-μεν-μα	ἐ-μεν-α	
κρίνω	κρίν-	ἐ-κρίν-σα	ἐ-κρίν-μα	ἐ-κρίν-α	ἐ-κρίν-άμην
ἀμύνω	ἀμύν-	ἤμυν-σα	ἤμυν-μα	ἤμυν-α	ἤμυν-άμην

Ἔτσι ο ενεργητ. και μέσος αόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα κανονικά σχηματίζεται σε όλες τις εγκλίσεις (και στο απαρέμφατο και τη μετοχή) με το θέμα μετασχηματισμένο, όπως φαίνεται παραπάνω, και με τις ίδιες καταλήξεις που έχουν τα φωνηεντόληκτα (λύω - έλυσα, έλυσάμην), αλλά χωρίς το χρονικό χαρακτήρα α.

304. Παράδειγμα

(ρ. νέμ-ω, θ. νεμ-, αόρ. ἐ-νεμ-α, ἐ-νεμ-άμην)

Χρόνοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Ενεργητ. Αόρ. α'	ἐ-νεμ-α ἐ-νεμ-ας ἐ-νεμ-ε ἐ-νεμ-αμεν ἐ-νεμ-ατε ἐ-νεμ-αν ἐ-νεμ-ατον ἐ-νεμ-άτην	νεμ-ω νεμ-ης νεμ-η νεμ-αμεν νεμ-ητε νεμ-αισι νεμ-ητον νεμ-ητον	νεμ-αιμι νεμ-αις νεμ-αι νεμ-αμεν νεμ-ατε νεμ-αεν νεμ-αισθε νεμ-αίτην	— νεμ-ον νεμ-άτω — νεμ-ατε νεμ-άτωσαν ἢ -άτωσαν νεμ-ατον νεμ-άτωσαν	νεμ-αι	νεμ-ας νεμ-ασα νεμ-ας
Χρόνοι	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Μέσος Αόριστος α'	ἐ-νεμ-άμην ἐ-νεμ-ω ἐ-νεμ-ατο ἐ-νεμ-άμεθα ἐ-νεμ-ασθε ἐ-νεμ-αντε ἐ-νεμ-ασθον ἐ-νεμ-άσθη	νεμ-ωμαι νεμ-η νεμ-ηται νεμ-άμεθα νεμ-ησθε νεμ-ονται νεμ-ησθον νεμ-ησθον	νεμ-αίμην νεμ-αιο νεμ-αιτο νεμ-αίμεθα νεμ-αισθε νεμ-αιντο νεμ-αισθον νεμ-αίστην	— νεμ-αι νεμ-άσθω — νεμ-ασθε νεμ-άσθων ἢ -άσθωνσαν νεμ-ασθον νεμ-άσθων	νεμ-ασθαι	νεμ-άμενος νεμ-αμένη νεμ-άμενος

305. Παρακείμενος και υπερσυντέλικος της ενεργητικής φωνής. Τα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. φωνής με το χρον. χαρακτήρα κ, όπως τα φωνηεντόληκτα (παρακείμ. σε -κα και υπερσυντέλ. σε -κειν). Το λ και το ρ εμπρός από το χρονικό χαρακτήρα κ μένουν αμετάβλητα, ενώ το ν γίνεται γ (βλ. § 70, 5):

ἀγγέλλω	(θ. ἀγγελ-)	παρακείμ.	ἡγγελ-κα	ὑπερσ.	ἡγγέλ-κειν
αἶρω	(θ. ἀρ-)	»	ἤρ-κα	»	ἤρ-κειν
φαίνω	(θ. φαν-)	»	πέφαγ-κα	»	έ-πε-φάγ-κειν
(πβ. § 309).					

306. Ο παθητ. μέλλοντας α' και ο παθητ. αόρ. α' στα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα σχηματίζονται κανονικά σε -θήσομαι και -θην, όπως στα φωνηεντόληκτα, χωρίς μεταβολή του ρηματικού χαρακτήρα:

μαίνομαι	(θ. μιαν-)	παθ. μέλλ.	μιαν-θήσομαι	παθ. αόρ.	έ-μιάν-θην
ἀγγέλλω	(θ. ἀγγελ-)	»	» ἀγγελ-θήσομαι	»	» ἡγγέλ-θην
αἶρω	(θ. ἀρ-)	»	» ἀρ-θήσομαι	»	» ἤρ-θην

307. α) Ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος της μέσης φωνής στα υγρόληκτα ρήματα σχηματίζονται κανονικά σε -μαι (-σαι, -ται κτλ.) και -μην (-σο, -το κτλ.), όπως στα φωνηεντόληκτα: οι ρηματ. χαρακτήρες λ και ρ εμπρός από τις καταλήξεις μένουν αμετάβλητοι: ἡγγελ-μαι, ἡγγέλ-μην· κε-κάθαρ-μαι, έ-κε-καθάρ-μην.

β) Ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος της μέσης φωνής στα ενρινόληκτα ρήματα σχηματίζονται επίσης σε -μαι (-σαι, -ται κτλ.) και -μην (-σο, -το κτλ.): ο ρηματ. χαρακτήρας όμως ν εμπρός από το μ των καταλήξεων σε άλλα ρήματα αφομοιώνεται (κανονικά) με αυτό και σε άλλα τρέπεται σε σ: παρ-οζύν-ομαι (θ. παρ-οζυν-), παρακείμενος παρ-ώζυν-μαι = παρωζύμμαι, υπερσ. παρ-ωζύν-μην = παρωζύμμην· αλλά φαίν-ομαι (θ. φαν-), παρακείμ. πέ-φαν-μαι = πέφασμαι, υπερσ. έπεφάσμην (βλ. § 68, 5).

398. Παραδείγματα σχηματισμού μέσου παρακαίμενου και υπερσυντέλικου ενεργήλατρων και υγράλατρων ρημάτων

ρ. ἀγγέλλομαι, ὀξύνομαι, φαίνομαι

Οριστική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
8. ἀγγέλ- ἀγγέλ-μαι ἀγγέλ-σαι ἀγγέλ-ται ἀγγέλ-μεθα ἀγγέλ-θε ἀγγελλέμενοι εἰσὶ ἀγγέλ-θον ἀγγέλ-θον	— ἀγγέλ-σο ἀγγέλ-θαι — ἀγγέλ-θε ἀγγέλ-θων ἀγγέλ-θον ἀγγέλ-θων	ἀγγέλ-θαι	ἀγγελ-μένος ἀγγελ-μένη ἀγγελ-μένον (υποκ. ἀγγελ-μένος ὡς εὐκτ. ἀγγελ-μένος εἶπν)
8. ὀξύν- ὀξύν-μαι ὀξύν-σαι ὀξύν-ται ὀξύν-μεθα ὀξύν-θε ὀξυνόμενοι εἰσὶ ὀξύν-θον ὀξύν-θον	— ὀξύν-σο ὀξύν-θαι — ὀξύν-θε ὀξύν-θων ὀξύν-θον ὀξύν-θων	ὀξύν-θαι	ὀξυμ-μένος ὀξυμ-μένη ὀξυμ-μένον (υποκ. ὀξυμ-μένος ὡς εὐκτ. ὀξυμ-μένος εἶπν)
9. φαί- παί-φασ-μαι παί-φασ-σαι παί-φασ-ται παί-φασ-μεθα παί-φασ-θε πεφασμένοι εἰσὶν παί-φασ-θον παί-φασ-θον	— παί-φασ-σο παί-φασ-θαι — παί-φασ-θε παί-φασ-θων παί-φασ-θον παί-φασ-θων	παί-φασ-θαι	πε-φασ-μένος πε-φασ-μένη πε-φασ-μένον (υποκ. πε-φασ-μένος ὡς εὐκτ. πε-φασ-μένος εἶπν)

399. α) Τῶν ρ. κλίνω, κρήνω και κλύνω ο ρηματ. χαρακτήρας ν ἀποβάλλεται στον ενεργητ. και μέσο παρακαίμενο και υπερσυντέλικο, στον παθητ. μέλλοντα α' και στον παθητ. αόρ. α':

κλίνω	κέ-κλι-κα, έ-κε-κλί-κειν, κέ-κλι-μαι, έ-κε-κλί-μην, κλι-θήσομαι, έ-κλί-θην·
κρίνω	κέ-κρι-κα, έ-κε-κρί-κειν, κέ-κρι-μαι, έ-κε-κρί-μην, κρι-θήσομαι, έ-κρί-θην·
πλύνω	πέ-πλυ-κα, έ-πε-πλύ-κειν, πέ-πλυ-μαι, έ-πε-πλύ-μην, πλυ-θήσομαι, έ-πλύ-θην.

β) Όσα ενρινόληκτα και υγρόληκτα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματικό θέμα με φωνήεν ε σ' αυτό, τρέκουν το ε τούτο σε *α* στον ενεργητ. παρακείμενο και υπερσυντέλικο α' και στο μέσο παρακείμενο και υπερσυντέλικο:

σπείρω (θ. σπερ-)	έ-σπαρ-κα	έ-σπάρ-κειν	έ-σπαρ-μαι	έ-σπάρ-μην
στέλλω (θ. στε-)	έ-σταλ-κα	έ-στάλ-κειν	έ-σταλ-μαι	έ-στάλ-μην
φθείρω (θ. φθερ-)	έ-φθαρ-κα	έ-φθάρ-κειν	έ-φθαρ-μαι	έ-φθάρ-μην.

γ) Το ρ. τείνω (θ. τεν-) σχηματίζει τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. και μέσης φωνής, καθώς και τον παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο, με τροπή του ε σε *α* και με αποβολή του χαρακτήρα ν (δηλ. από θέμα τα-): τείνω, τέ-τα-κα, (έ-τε-τά-κειν), τέ-τα-μαι, έ-τε-τά-μην, τα-θήσομαι, έ-τά-θην.

δ) Τα ρ. βάλλω, κάμ-ν-ω και τέμ-ν-ω σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο της ενεργητ. και μέσης φωνής, καθώς και τον παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο από τα ρηματικά θέματα βαλ-, καμ-, τεμ-, αφού πρώτα έγινε μετάθεση του φωνήεντος και έκτασή του σε η, δηλ. (βαλ-, βλα- →) βλη-, (καμ-, κμα- →) κμη-, (τεμ-, τμε- →) τμη·

βάλλω: βέ-βλη-κα, έ-βε-βλή-κειν, βέ-βλη-μαι, έ-βε-βλή-μην, βλη-θήσομαι, έ-βλή-θην·

κάμνω: κέ-κμη-κα, έ-κε-κμή-κειν·

τέμνω: τέ-τμη-κα, (έ-τε-τμή-κειν), τέ-τμη-μαι, έ-τε-τμή-μην, τμη-θήσομαι, έ-τμή-θην.

ΔΕΥΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Ενεργητικός και μέσος αόριστος β'

310. Πολλά ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό και μέσο αόριστο από το θέμα με τις ολικές καταλήξεις του αντιστοιχού παρατατικού στην οριστική και του αντιστοιχού ενεστώτα στις άλλες εγκλίσεις (καθώς και στο απαρέμφατο και τη μετοχή). Ο αόριστος αυτός λέγεται (ενεργητικός ή μέσος) **αόριστος δεύτερος**. Π.χ. *βάλλω*, ενεργ. αόρ. β' *έβαλ-ον*, *έβαλ-ες*, *έβαλ-ε* κτλ., μέσ. αόρ. β' *έβαλ-όμην*, (*έβάλ-εσα* =) *έβάλ-ου*, *έβάλ-ετο* κτλ.

311. Παράδειγμα σχηματισμού ενεργητικού και μέσου αόριστου β'

ρ. *βάλλω* (θ. *βαλ-*)

α) Ενεργητικός αόριστος β'

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχή
<i>έβαλ-ον</i>	<i>βάλ-ω</i>	<i>βάλ-ομαι</i>	—		<i>βαλ-ών</i>
<i>έβαλ-ες</i>	<i>βάλ-ης</i>	<i>βάλ-εις</i>	<i>βάλ-ε</i>		<i>βαλ-ούσα</i>
<i>έβαλ-ε</i>	<i>βάλ-η</i>	<i>βάλ-οι</i>	<i>βαλ-έτω</i>		<i>βαλ-όν</i>
<i>έβάλ-ομεν</i>	<i>βάλ-ομεν</i>	<i>βάλ-ομεν</i>	—	<i>βαλ-εῖν</i>	
<i>έβάλ-ατε</i>	<i>βάλ-ητε</i>	<i>βάλ-αιτε</i>	<i>βάλ-ετε</i>		
<i>έβαλ-ον</i>	<i>βάλ-ωσιν(ν)</i>	<i>βάλ-οινεν</i>	<i>βαλ-όντων</i>		
<i>έβάλ-στον</i>	<i>βάλ-ητον</i>	<i>βάλ-οιτον</i>	<i>βάλ-στον</i>		
<i>έβαλ-έτην</i>	<i>βάλ-ητον</i>	<i>βαλ-έτην</i>	<i>βαλ-έτων</i>		

(πβ. τα νεοελλ.: *έβαλα*, *έβαλες*, *έβαλε* κτλ.· να *βάλω*, *βάλεις*, *βάλει* κτλ.· *βάλει* κτλ.).

β) Μέσος αόριστος β'

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρέμφ.	Μετοχή
<i>έβαλ-όμην</i>	<i>βάλ-ομαι</i>	<i>βαλ-οίμην</i>	—		<i>βαλ-όμενος</i>
<i>έβάλ-ου</i>	<i>βάλ-η</i>	<i>βάλ-αιο</i>	<i>βαλ-αῶ</i>		<i>βαλ-ομένη</i>

ἐ-βάλ-ετο	βάλ-ηται	βάλ-οιτο	βαλ-έσθω	βαλ-όμενον
ἐ-βαλ-όμεθα	βαλ-όμεθα	βαλ-όμεθα	—	βαλ-έσθαι
ἐ-βάλ-εσθε	βάλ-ησθε	βάλ-οισθε	βάλ-εσθε	
ἐ-βάλ-οντο	βάλ-ονται	βάλ-οντο	βαλ-έσθων	
ἐ-βάλ-εσθον	βάλ-ησθον	βάλ-οισθον	βάλ-εσθον	
ἐ-βαλ-έσθη	βάλ-ησθη	βαλ-οίσθη	βαλ-έσθων	

Παρατηρήσεις στο σχηματισμό του ενεργητ. και μέσου αορίστου β'

312. Του ενεργητικού αορίστου β' :

1. Το απαρέμφατο και η μετοχή τονίζονται πάντοτε στη λήγουσα (το απαρέμφατο με περισπωμένη και η μετοχή αρσενικού με οξεία)· μα-θεῖν, ἐλθεῖν - μαθῶν, ἐλθῶν.

2. Το β' ενικό πρόσ. της προστακτικής των ρ. ἔρχομαι, εὐρίσκω, λαμβάνω, λέγω και ὄρω, όταν δεν είναι σύνθετο, τονίζεται στη λήγουσα: (ἔρχομαι - ἦλθον) ἔλθέ, (εὐρίσκω - ἤρουν) εὕρε, (λαμβάνω - ἔλαβον) λαβέ, (λέγω - εἶπον) εἰπέ, (ὄρω - εἶδον) ἴδε (ἀλλά: ἀπαλθε, ἔξευρε, παράλαβε, πρόειπε, πάριδε).

313. Του μέσου αορίστου β' :

1. Το απαρέμφατο (είτε απλό είτε σύνθετο) τονίζεται στην παραλήγουσα: γενέσθαι, λαβέσθαι - συγγενέσθαι, ἀντιλαβέσθαι.

2. Το β' ενικό πρόσ. της προστακτικής (είτε απλό είτε σύνθετο) κανονικά τονίζεται στη λήγουσα και παίρνει περισπωμένη: γενοῦ, λαβοῦ - συγγενοῦ, ἀντιλαβοῦ· αν όμως είναι μονοσύλλαβο και σύνθετο με δισύλλαβη πρόθεση, ανεβάζει τον τόνο στην παραλήγουσα: (ἔχομαι - ἐσχόμην) οχοῦ - παράσχου, (ἐπομαι - ἐσπόμεν) σποῦ - ἐπίσπου.

314. 1. Ο αόρ. β', όπως είδαμε (§ 310), στην οριστική έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου παρατατικού και στις άλλες εγκλίσεις έχει τις καταλήξεις του αντίστοιχου ενεστώτα. Ξεχωρίζεται όμως από το θέμα του, που είναι διαφορετικό από το θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού. Έτσι σε μερικά ρήματα ο αόρ. β' σχηματίζεται:

α) από το καθαρό ρηματ. θέμα, χωρίς τα προσφύματα του ενεστώτα και του παρατατικού: (αἰσθ-άν-ομαι) ἦσθ-όμην, αἰσθ-ωμαι, αἰσθ-οίμην κτλ., (ἁμαρτ-άν-ω) ἡμαρτ-ον, ἁμαρτ-ω, ἁμαρτ-οίμ κτλ. (λα(ν)θ-άν-ω) ἔλαθ-ον, λάθ-ω, λάθ-ομαι κτλ.

β) από το ρηματ. θ. με συγκοπή: (ἐπ-ομαι, θ. σεπ-) ἔ-σπ-όμην (η δασεία της αύξησης από αναλογική επίδραση του ἐπομαι), (ἐχ-ω, θ. σεχ-) ἔ-σχ-ον·

γ) από το ρηματ. θ. χωρίς τον αναδιπλασιασμό του ενεστώτα: (γί-γνωμαι, θ. γε-) *ἐ-γεν-όμην*, (πῖ-πι-ω, θ. πετ-, πεσ-) *ἐ-πεσ-ον*.

δ) από το ρηματ. θ. με αναδιπλασιασμό: (ἄγ-ω) *ἤγαγ-ον*, *ἀγάγ-ω* κτλ.

ε) από το ρηματ. θ. με τροπή του φωνήεντος: (τρέπ-ω, θ. τρεπ-) *ἐ-τραπ-ον*.

ς) από το αδύνατο ρηματ. θ. (λείπ-ω, θ. λειπ-, λιπ-) *ἐ-λίπ-ον*.

2. Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον αόρ. β' με θέμα διαφορετικό (από συνώνυμες ρίζες): *αἰρέω-ω*: αόρ. β' (με θ. Φελ-) *ἔ-Φελ-ον*; *εἰλ-ον*, υποτ. *ἔλ-ω* κτλ. - *ὀράω-ω*: αόρ. β' (με θ. Φιδ-) *ἔ-Φιδ-ον*; *εἶδον*, υποτ. *ἴδω* κτλ.

2. Παθητικός μέλλοντας β'. Παθητικός αόριστος β'

315. Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον παθητ. μέλλοντα και τον παθητ. αόριστο με το χρονικό πρόσφυμα η- και ε- αντί θη- και θε-, δηλ. χωρίς το σύμφωνο θ: *γραφ-ή-σομαι*, *ἐ-γράψ-η-ν*, *γραφ-ε-ίη-ν*, *γραφ-έ-ντων* κτλ., αντί *γραφ-θή-σομαι*, *ἐ-γράψ-θη-ν*, *γραφ-θε-ίη-ν*, *γραφ-θέ-ντων* κτλ. (όπως και στη νέα: *γράφ-τη-κα* και *γράφ-η-κα* κτλ.).

Ο παθητ. μέλλοντας και ο παθητ. αόριστος που σχηματίζονται μ' αυτόν τον τρόπο λέγονται **παθητικός μέλλοντας β'** και **παθητικός αόριστος β'**.

Οι δεύτεροι αυτοί παθητικοί χρόνοι κλίνονται ακριβώς όπως και οι πρώτοι, αλλά στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του αορ. β' μένει αμετάβλητη η αρχική κατάληξη -θη: *γράφ-η-θι*.

316. Παρόμοιος σχηματισμός παθητ. μέλλοντα β' και παθητ. αορ. β'

Παθητ. Μέλλοντας β'	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Παθητ. Μέλλοντας β'	<i>γραφ-ή-σομαι</i> <i>γραφ-ή-σῃ</i> <i>γραφ-ή-σεται</i> <i>γραφ-η-σόμεθα</i> <i>γραφ-ή-σεσθε</i> <i>γραφ-ή-σονται</i> <i>γραφ-ή-σεσθον</i> <i>γραφ-ή-σεσθον</i>		<i>γραφ-η-σοίμην</i> <i>γραφ-η-σοιο</i> <i>γραφ-η-σοιτο</i> <i>γραφ-η-σοίμεθα</i> <i>γραφ-ή-σισθε</i> <i>γραφ-ή-σιντο</i> <i>γραφ-ή-σισθον</i> <i>γραφ-η-σοίσθη</i>		<i>γράφ-η-σθού</i>	<i>γραφ-η-σόμενος</i> <i>γραφ-η-σόμενη</i> <i>γραφ-η-σόμενον</i>

	Οριστική	Υποτακτική	Εοκτική	Προστακτική	Απαρ.	Μετοχή
Παθητικ. Αόριστος β'	ἐ-γράφ-η-ν ἐ-γράφ-η-ς ἐ-γράφ-η ἐ-γράφ-η-μεν ἐ-γράφ-η-τε ἐ-γράφ-η-σαν ἐ-γράφ-η-τον ἐ-γράφ-η-την	γραφ-ῶ γραφ-ῇς γραφ-ῇ γραφ-ᾶμεν γραφ-ᾷτε γραφ-ᾶσιν(ε) γραφ-ῇ-τον γραφ-ῇ-την	γραφ-εῖην γραφ-εῖης γραφ-εῖη γραφ-εῖμεν (-εῖμεν) γραφ-εῖητε (-εῖτε) γραφ-εῖησαν (-εῖεν) γραφ-εῖησαν (-εῖσαν) γραφ-εῖησαν (-εῖσαν) γραφ-εῖησαν (-εῖησαν)	— γράφ-η-θι γράφ-η-τω — γράφ-η-τε γραφ-ε-ντων ἢ γραφ-ῇ- ζωσαν γράφ-η-τον γραφ-ῇ-των	γραφ-ῆ-ται	γραφ-εῖς γραφ-εῖσα γραφ-έν

Παρατηρήσεις στους δεύτερους παθητικούς χρόνους

317. 1) Όσα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματικό θέμα με φωνήεν ε τρέπουν στους δευτέρους παθητ. χρόνους το ε σε α βραχύχρονο: (κλέπτω, θ. κλεπ-) ἐ-κλάπ-ην, (πλέκω) ἐ-πλάκ-ην, (τρέπω) ἐ-τρέπ-ην, (στρέφω) στραφ-ήσομαι, ἐ-στράφ-ην, (τρέφω) τραφ-ήσομαι, ἐ-τράφ-ην (πβ. § 309, β). Εξαιρούνται τα σύνθετα του ρ. -λέγω (= συλλέγω): συλ- (έκ)-λεγ-ήσομαι, συν-(έξ)-ε-λέγ-ην.

2) Όσα ρήματα έχουν μονοσύλλαβο ρηματ. θέμα με φωνήεν η συ-στέλλουν στους β' παθητ. χρόνους το η αυτό σε α βραχύχρονο: (σῆ-π-ω) σαπ-ήσομαι, ἐ-σάπ-ην, (τήκω) τακ-ήσομαι, ἐ-τάκ-ην, (ἐκ-πλήττω, θ. πληγ-) ἐκ-πλαγ-ήσομαι, ἐξ-ε-κλάγ-ην, (κατα-πλήττω) κατα-πλαγ-ήσομαι, κατ-επλάγ-ην. Εξαιρείται το απλό πλήττω (θ. πληγ-) πληγ-ήσομαι, ἐ-πλήγ-ην.

3. Ενεργητικός παρακειμένος και υπερσυντέλικος β'

318. Μερικά συμφωνόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον ενεργητικό παρακειμένο και υπερσυντέλικο χωρίς το χρονικό χαρακτήρα κ ή χωρίς να τρέπουν τον ψιλόπνοο ή μέσο χαρακτήρα του ρηματικού θέματος σε δασύπνοο: (φεύγω) πέ-φευγ-α, ἐ-πε-φεύγ-ειν (λείπω) λέ-λοιπ-α, ἐ-λε-λοιπ-ειν (πβ. § 283 και § 296).

Ο παρακείμενος ή ο υπερσυντέλικος που σχηματίζεται με αυτόν τον τρόπο λέγεται **ενεργητικός παρακείμενος δεύτερος ή ενεργητικός υπερσυντέλικος δεύτερος**.

319. Ο ενεργ. παρακείμενος β' και ο ενεργ. υπερσυντέλικος β' κλίνονται όπως οι πρώτοι, αλλά το φωνήεν ε του θεματος τρέπεται σε ο και το α εκτείνεται σε η (ή σε ε, αν προηγείται ρ):

πάσχω	(θ. πενθ-)	πέ-πονθ-α	έ-πε-πόνθ-ειν
πείθω	(θ. πειθ-)	πέ-ποιθ-α	έ-πε-ποίθ-ειν
τίκτω	(θ. τεκ-)	τέ-τοκ-α	έ-τε-τόκ-ειν
γίγνομαι	(θ. γειν-)	γέ-γον-α	έ-γε-ρόν-ειν
φαίνω	(θ. φᾶν-)	πέ-φην-α	έ-πε-φήν-ειν
κράζω	(θ. κρᾶγ-)	κέ-κρᾶγ-α	έ-κε-κράγ-ειν

Σημ. Βλ. και κυτάλλογο ανώμ. ρημάτων (Παράρτημα).

4. Γενικές παρατηρήσεις στους δεύτερους χρόνους

320. Πολύ σπάνια ο ίδιος χρόνος ενός ρήματος (μέλλοντας ή αόριστος ή παρακείμενος ή υπερσυντέλικος) σχηματίζεται και ως α' και ως β' χωρίς διαφορά σημασίας:

ἀλλάττω: παθ. αόρ. α' ἠλλάχθην και β' ἠλλάγην·

βλάπτω: παθ. αόρ. α' ἐβλάβθην και β' ἐβλάβην·

λέγω: ενεργ. αόρ. α' ἔλεξα και εἶπα (που έχει εύχρηστους τύπους: οριστ. β' εν. εἶπας, β' πληθ. εἶπατε, ευκτ. α' πληθ. εἶπαμεν, προστ. β' πληθ. εἶπατε) και ενεργητ. αόρ. β' εἶπον (χωρίς β' πληθ. της οριστ. που παίρνεται από το εἶπα)·

συν-λέγω: παθ. αόρ. α' συνελέχθην και β' συνελέγην·

φέρω: ενεργ. αόρ. α' ἤνεγκα (που έχει εύχρηστους όλους τους τύπους, εκτός από τη μετοχή και το β' εν. πρόσ. της προστ.) και ενεργητ. αόρ. β' ἤνεγκον (που έχει εύχρ. τύπους: οριστ. μόνο το α' εν. και μόνο σύνθ. διήνεγκον, υποτ. ἐνέγκω κτλ., ευκτ. ἐνέγκομι κτλ., προστ. μόνο ἔνεγκε - ἐνεγκέτω, απαρ. ἐνεγκεῖν, μετ. ἐνεγκών)·

δια-φθείρω: ενεργ. πρκμ. α' διέφθαρκα και β' διέφθορα κ.ά.

321. Συνήθως, όταν ο ίδιος χρόνος ενός ρήματος βρίσκεται και ως α' και ως β', ο ένας τύπος έχει διαφορετική σημασία από τον άλλο:

ἐτρεψάμην (μιθ. = έτρεψα κάποιον σε φυγή) - ἐτραπάμην (= έτρεψα τον εαυτό μου προς κάτι, διευθύνθηκα)·

ἐφάνθη (= φανερώθηκε από άλλον) - ἐφάνην (= φανέρωσα τον εαυτό μου).

πέπεικα (= έχω πείσει κάποιον) - πέποιθα (= είμαι πεισμένος, έχω πεποίθηση).

πέπραχα (= έχω κάμει κάτι) - πέπραγα (αμετάβ. = βρίσκομαι σε κάποια κατάσταση).

26ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ Η ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ

322. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα που έχουν χρονικό χαρακτήρα α ή ε ή ο συναιρούν το φωνήεν αυτό στον ενεστώτα και τον παρατατικό με το ακόλουθο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων και για τούτο λέγονται **συνηρημένα**· λέγονται όμως και **περισπώμενα**, γιατί ο συνηρημένος τύπος τους στο α' πρόσ. της οριστ. του ενεστώτα παίρνει περισπωμένη.

Τα συνηρημένα ρήματα διαιρούνται κατά το χαρακτήρα σε τρεις τάξεις:

στην α' τάξη ανήκουν όσα λήγουν σε -άω (χαρακτ. α): τιμάω - τιμῶ·

στη β' τάξη ανήκουν όσα λήγουν σε -έω (χαρακτ. ε): ποιέω - ποιῶ·

στην γ' τάξη ανήκουν όσα λήγουν σε -όω (χαρακτ. ο): δηλόω - δηλόω.

1. Ενεστώτας και παρατατικός

323. Τα συνηρημένα ή περισπώμενα ρήματα στον ενεστώτα και τον παρατατικό της ενεργητικής και μέσης φωνής κλίνονται κατά τα επόμενα παραδείγματα:

Α'. Ενσυντηρητική φωνή

Χρόνοι	ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
Ενεστώτας	(τιμῶ) τιμῶ (τιμᾶεις) τιμᾶς (τιμᾷει) τιμᾷ (τιμᾷμεν) τιμᾷμεν (τιμᾶτε) τιμᾶτε (τιμᾶσιν) τιμᾶσιν(ν) (τιμᾶτεσσι) τιμᾶτον (τιμᾶσιν) τιμᾶτον	
Παρατατικός	(ἐτίμασιν) ἐτίμων (ἐτίμας) ἐτίμας (ἐτίμαε) ἐτίμα (ἐτιμᾷμεν) ἐτιμᾷμεν (ἐτιμᾶτε) ἐτιμᾶτε (ἐτίμασιν) ἐτίμων (ἐτιμᾶσιν) ἐτιμᾶτον (ἐτιμᾶσιν) ἐτιμᾶτην	
	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ
Ενεστώτης	(τιμῶ) τιμῶ (τιμᾶς) τιμᾶς (τιμᾷ) τιμᾷ (τιμᾷμεν) τιμᾷμεν (τιμᾶτε) τιμᾶτε (τιμᾶσιν) τιμᾶσιν(ν) (τιμᾶτεσσι) τιμᾶτον (τιμᾶσιν) τιμᾶτον	(τιμῶμι) τιμῶμι (τιμῶς) τιμῶς (τιμῶν) τιμῶν

(τιμᾶ-ω = τιμᾶ- & τιμα-)

Β'. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
<i>(τιμᾶμαι) τιμᾶμαι</i> <i>(τιμᾶς ἢ -ει) τιμᾶ</i> <i>(τιμᾶται) τιμᾶται</i> <i>(τιμᾶμεθα) τιμᾶμεθα</i> <i>(τιμᾶσθε) τιμᾶσθε</i> <i>(τιμᾶνται) τιμᾶνται</i> <i>(τιμᾶσθον) τιμᾶσθον</i> <i>(τιμᾶσθον) τιμᾶσθον</i>	
<i>(ἐτιμᾶμην) ἐτιμᾶμην</i> <i>(ἐτιμᾶου) ἐτιμᾶ</i> <i>(ἐτιμᾶετο) ἐτιμᾶτο</i> <i>(ἐτιμᾶμεθα) ἐτιμᾶμεθα</i> <i>(ἐτιμᾶσθε) ἐτιμᾶσθε</i> <i>(ἐτιμᾶντο) ἐτιμᾶντο</i> <i>(ἐτιμᾶσθον) ἐτιμᾶσθον</i> <i>(ἐτιμᾶσθην) ἐτιμᾶσθην</i>	
	ΕΥΚΤΙΚΗ
<i>(τιμᾶμαι) τιμᾶμαι</i> <i>(τιμᾶς) τιμᾶ</i> <i>(τιμᾶται) τιμᾶται</i> <i>(τιμᾶμεθα) τιμᾶμεθα</i> <i>(τιμᾶσθε) τιμᾶσθε</i> <i>(τιμᾶνται) τιμᾶνται</i> <i>(τιμᾶσθον) τιμᾶσθον</i> <i>(τιμᾶσθον) τιμᾶσθον</i>	<i>(τιμᾶίμην) τιμᾶίμην</i> <i>(τιμᾶσις) τιμᾶς</i> <i>(τιμᾶντο) τιμᾶντο</i> <i>(τιμᾶίμεθα) τιμᾶίμεθα</i> <i>(τιμᾶισθε) τιμᾶισθε</i> <i>(τιμᾶσιντο) τιμᾶσιντο</i> <i>(τιμᾶισθον) τιμᾶισθον</i> <i>(τιμᾶίσθην) τιμᾶίσθην</i>

Α'. Ενεργητική φωνή

Χρόνια	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (τῆμα) τῆμα (τμασται) τμάτω — (τμάετε) τμάτε (τμασόντων) τμώντων ἢ (τμασώσαν) τμάτωσαν (τμάετον) τμάτος (τμασέων) τμάτων	(τμάεν) τμῶν (ἀπό το τμά-εν)	(τμάων) τμῶν (τμάουσα) τμάουσα (τμάον) τμῶν γενική: (τμάοντος) τμάοντος (τμασούσης) τμάουσης (τμάοντος) τμάντος

323 β. Παράδειγμα συνηρημένου ρήματος σε -έω

Α'. Ενεργητική φωνή

	ΟΡΙΣΤΙΚΗ
Ενεστώτας	(ποιῶ) ποιῶ (ποιέεις) ποιῆς (ποιεῖ) ποιεῖ (ποιέομεν) ποιούμεν (ποιέετε) ποιεῖτε (ποιέουσι) ποιούσι(ν) (ποιέετον) ποιεῖτον (ποιέετον) ποιεῖτον
Παρατατικός	(ἐποιέον) ἐποιούν (ἐποιέεις) ἐποιεῖς (ἐποιεῖ) ἐποιεῖ (ἐποιέομεν) ἐποιούμεν (ἐποιέετε) ἐποιεῖτε (ἐποιέον) ἐποιούν (ἐποιέετον) ἐποιεῖτον (ἐποιεῖτην) ἐποιεῖτην

Β'. Μέση φωνή

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
— (τιμάω) τιμάω (τιμάεσθαι) τιμάσθαι — (τιμάεσθε) τιμάεσθε (τιμάεσθων) τιμάσθων ή (τιμάεσθουσιν) τιμάσθουσιν (τιμάεσθον) τιμάσθον (τιμάεσθων) τιμάσθων	(τιμάεσθαι) τιμάσθαι	(τιμάμενος) τιμάμενος (τιμάμενη) τιμάμενη (τιμάμενον) τιμάμενον

(ποιέ-ω = ποιᾶ* ή ποιᾶ-)

Β'. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ
(ποιέομαι) ποιούμαι (ποιέω ή -ει) ποιῶ ή -εῖ (ποιέεται) ποιεῖται (ποιεόμεθα) ποιούμεθα (ποιέεσθε) ποιεῖσθε (ποιέονται) ποιούνται (ποιέεσθον) ποιεῖσθον (ποιεέσθον) ποιεῖσθον
(ἐποιέομην) ἐποιούμην (ἐποιέον) ἐποιού (ἐποιέετο) ἐποιεῖτο (ἐποιεόμεθα) ἐποιούμεθα (ἐποιεέσθε) ἐποιεῖσθε (ἐποιέοντο) ἐποιούντο (ἐποιεέσθον) ἐποιεῖσθον (ἐποιεέσθην) ἐποιεῖσθην

Α'. Ενεργητική φωνή

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ	
Ενεστώτας	(ποιέω) ποιῶ (ποιῆς) ποιῇς (ποιῶν) ποιῇ (ποιῶμεν) ποιῶμεν (ποιᾶτε) ποιᾶτε (ποιῶσι) ποιῶσιν (ποιῆσιν) ποιῆσιν (ποιῶντων) ποιῶντων (ποιῶντων) ποιῶντων	(ποιῶμαι) ποιῶμαι (ποιῶσαι) ποιῶσαι (ποιῶσι) ποιῶσι (ποιῶσιν) ποιῶσιν ἢ (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν (ποιῶσιν) ποιῶσιν	α' τόπος ενικού β' τόπος ανικού
	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (ποίη) ποίει (ποιέτω) ποιείτω — (ποιέτω) ποιείτω (ποιέτω) ποιείτω (ποιέτω) ποιείτω (ποιέτω) ποιείτω (ποιέτω) ποιείτω (ποιέτω) ποιείτω	(ποιέν) ποιέν	(ποιέων) ποιῶν (ποιέουσα) ποιῶσα (ποιέον) ποιῶν γενική: (ποιέοντος) ποιῶντος (ποιέουσης) ποιῶσης (ποιέοντος) ποιῶντος

Β'. Μέση φωνή

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ		ΕΥΚΤΙΚΗ	
(ποιέωμαι) ποιῶμαι (ποιέη) ποιῆ (ποιέηται) ποιῆται (ποιεώμεθα) ποιούμεθα (ποιέησθε) ποιήσθε (ποιέωνται) ποιούνται (ποιήσθων) ποιήσθων (ποιήσθον) ποιήσθον		(ποιεοίμην) ποιοίμην (ποιέοιο) ποιοῖο (ποιέοιτο) ποιοῖτο (ποιεοίμεθα) ποιούμεθα (ποιέοισθε) ποιοῖσθε (ποιέονται) ποιούνται (ποιούσθων) ποιούσθων (ποιούσθον) ποιούσθον	
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ	
— (ποιέον) ποιού (ποιέεσθω) ποιείσθω — (ποιέεσθε) ποιείσθε (ποιέεσθων) ποιείσθωτ ἢ (ποιέεσθωσαν) ποιείσθωσαν (ποιέεσθον) ποιείσθον (ποιέεσθιν) ποιείσθιν	(ποιέεσθαι) ποιείσθαι	(ποιεόμενος) ποιούμενος (ποιεομένη) ποιούμενη (ποιεόμενον) ποιούμενον	

Α'. Ενεργητική φωνή

Χρόνοι	ΟΡΙΣΤΙΚΗ			
Ενεστώτας	(δηλόω) δηλώ (δηλόεις) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόουσιν) δηλοῦσιν(ε) (δηλόεσιν) δηλοῦσιν (δηλόεσιν) δηλοῦσιν			
Παρατατικός	(ἐδήλοον) ἐδήλουν (ἐδήλοες) ἐδήλους (ἐδήλοι) ἐδήλου (ἐδηλόομεν) ἐδηλοῦμεν (ἐδηλόετε) ἐδηλοῦτε (ἐδήλοον) ἐδήλουν (ἐδηλόεσιν) ἐδηλοῦσιν (ἐδηλόεσιν) ἐδηλοῦσιν			
	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ		
Ενεστώτας	(δηλόω) δηλώ (δηλόεις) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόωσι) δηλοῦσιν(ν) (δηλόητον) δηλοῦτον (δηλόητον) δηλοῦτον	<table><tr><td>(δηλόομαι) δηλοῦμαι (δηλόσαι) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ ἢ (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλοῖται) δηλοῖται</td><td>} α' τύπος ενικοῦ } β' τύπος ενικοῦ</td></tr></table>	(δηλόομαι) δηλοῦμαι (δηλόσαι) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ ἢ (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλοῖται) δηλοῖται	} α' τύπος ενικοῦ } β' τύπος ενικοῦ
(δηλόομαι) δηλοῦμαι (δηλόσαι) δηλοῖς (δηλόει) δηλοῖ ἢ (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλοῖται) δηλοῖται (δηλόομεν) δηλοῦμεν (δηλόετε) δηλοῦτε (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλόουσιν) δηλοῦσιν (δηλοῖται) δηλοῖται	} α' τύπος ενικοῦ } β' τύπος ενικοῦ			

(δηλό-α = δηλώ' α. δηλο-)

B. Μέση φωνή

ΟΡΙΣΤΙΚΗ	
(δηλόομαι) δηλούμαι (δηλόη ή -ει) δηλοί (δηλώεται) δηλούνται (δηλώμεθα) δηλούμεθα (δηλώεσθε) δηλούσθε (δηλόνται) δηλούνται (δηλώεσθον) δηλούσθον (δηλώεσθον) δηλούσθον	
(εδηλούμην) εδηλούμην (εδηλόου) εδηλόω (εδηλόετο) εδηλόετο (εδηλούμεθα) εδηλούμεθα (εδηλώεσθε) εδηλούσθε (εδηλόντο) εδηλούντο (εδηλώεσθον) εδηλούσθον (εδηλώεσθον) εδηλούσθον	
ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ	ΕΥΚΤΙΚΗ
(δηλόομαι) δηλόμαι (δηλόη) δηλοί (δηλόηται) δηλώται (δηλούμεθα) δηλώμεθα (δηλόησθε) δηλώσθε (δηλόνται) δηλώνται (δηλώεσθον) δηλώσθον (δηλώεσθον) δηλώσθον	(δηλοοίμην) δηλοοίμην (δηλόου) δηλόω (δηλόετο) δηλόετο (δηλοοίμεθα) δηλούμεθα (δηλώεσθε) δηλώσθε (δηλόντο) δηλούντο (δηλώεσθον) δηλώσθον (δηλώεσθον) δηλώσθον

Α'. Ενεργητική φωνή

	ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
Ενεστώτας	— (δήλωε) δήλω (δηλοῦμαι) δηλοῦμαι — (δηλόωτε) δηλοῦτε (δηλοῦνται) δηλοῦνται ἢ (δηλοῦσιν) δηλοῦσιν (δηλοῦσθε) δηλοῦσθε (δηλοῦσιν) δηλοῦσιν	(δήλω-εν) δηλοῦν	(δηλόων) δηλοῦν (δηλοῦσα) δηλοῦσα (δηλόν) δηλόν γενική: (δηλοῦντος) δηλοῦντος (δηλοῦσης) δηλοῦσης (δηλοῦντος) δηλοῦντος

Παρατηρήσεις

α) Συνηρημένα ρήματα σε -άω

324. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στην α' τάξη (σε -άω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

- 1) α + ε ἢ α + η = **αι**: τίμαε = τίμα, τιμάητε = τιμάτε.
- 2) α + ει ἢ α + η = **ει**: τιμάει = τιμά, τιμάη = τιμά.
- 3) α + ο ἢ α + ω ἢ α + ου = **ου**: τιμάομεν = τιμάμεν, τιμάοσι = τιμάσι.
- 4) α + οι = **οι**: τιμάοιμι = τιμάμι.

Έτσι από τη συνείρεση του χαρακτήρα α με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων προκύπτουν οι φθόγγοι **αι** (ή **ει**) και **ου** (ή **οι**).

325. Τα ρ. **ζῶ, παίνῳ, διψῶ** και **χρῶμα** (= μεταχειρίζομαι) έχουν χαρακτήρα η και όχι α (ζή-ω, πεινή-ω, διψή-ω, χρή-μαι).

Κλίνουνται γενικά στον ενεστώτα και τον παρατατικό κατά τα ρήματα σε -άω, έχουν όμως η (ή ρ), όπου τα ρήματα σε -άω έχουν α (ή ρ):

Το ρ. ζῶ

Οριστ. και υποτ. ενεστ. (ζή-ω) ζῶ, ζῆς, ζῇ, ζῶμεν, ζῆτε, ζῶσι(ν).

Οριστ. παρατ. (ἐ-ζῆ-ον) ἐζῶν, ἐζῆς, ἐζῇ, ἐζῶμεν, ἐζῆτε, ἐζῶν.

Ευκτ. ενεστ. (ζῆ-οῖν) ζῶν, ζῶς, ζῶη, ζῶμεν, ζῶτε, ζῶν.

Β'. Μέση φωνή		
ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ	ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕΤΟΧΗ
(δηλόου) δηλοῶ (δηλοέσθαι) δηλοῦσθαι — (δηλόουθε) δηλοῦθε (δηλοέσθων) δηλοῦσθων ἢ (δηλοέσθωσαν) δηλοῦσθωσαν (δηλόεσθον) δηλοῦσθον (δηλοέσθων) δηλοῦσθων	(δηλόεσθαι) δηλοῦσθαι	(δηλούμενος) δηλούμενος (δηλουμένη) δηλουμένη (δηλούμενον) δηλούμενον

Προστ. ενεστ. μόνο β' εν. (ζή-ε) ζῇ και γ' εν. (ζη-έτω) ζήτω.
Απαρ. ενεστ. (ζή-εν) ζῇν. Μετ. ενεστ. (ζη-ων) ζῶν, ζῶσα, ζῶν.

Το ρ. πεινῶ και διψῶ

Οριστ. και υποτ. ενεστ. (πεινή-ω) πεινῶ, πείνῃς, πεινῇ κτλ.
Οριστ. παρατ. (έ-πεινή-ον) έπεινῶν, έπεινῃς, έπεινή κτλ.
Ευκτ. ενεστ. (πεινή-οίην) πεινώην, πεινώης, πεινώη κτλ.
Προστ. ενεστ. (πεινή-ε) πείνη, πεινήτω, πεινήτε, πεινῶντων κτλ.
Απαρ. ενεστ. (πεινή-εν) πεινήν. Μετ. ενεστ. (πεινή-ων) πεινῶν, -ῶσα, -ῶν.
Έτσι και (διψή-ω) διψῶ, διψῇς, διψῇ κτλ.

Το ρ. χρώμαι

Οριστ. ενεστ. (χρή-ομαι) χρώμαι, χρή, χρήται, χρώμεθα, χρήσθε, χρώνται.
παρατ. (έ-χρη-όμεν) έχρώμην, έχρωῶ, έχρητο, έχρώμεθα, έχρήσθε, έχρώντο.
Υποτ. ενεστ. (χρή-ωμαι) χρώμαι, χρή, χρήται κτλ.
Ευκτ. ενεστ. (χρη-οίμην) χρώμην, χρώω, χρώτο, χρώμεθα, χρώσθε, χρών-
τα.
Προστ. ενεστ. (χρή-ου) χρώ, χρήσθαι, χρήσθε, χρήσθων ἢ χρήσθωσαν.
Απαρ. ενεστ. (χρή-εσθαι) χρήσθαι. Μετ. (χρη-όμενος) χρώμενος κτλ.

β) Συνηρημένα ρήματα σε -έω

326. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στη β' τάξη (σε -έω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

1) ε + ε = ει: ποίεε = ποίει, ποιέετε = ποιείτε·

2) ε + ο = ου: ποιέομεν = ποιούμεν, ποιέον = ποιούν·

3) το ε με μακρόχρονο φωνήεν ή διφθόγγο συναιρείται στο ίδιο μακρόχρονο φωνήεν ή διφθόγγο: ποιέω = ποιῶ, ποιέητε = ποιήτε, ποιέαις = ποιείς, ποιέοιμι = ποιῶμι, ποιέουσα = ποιοῦσα, ποιέης = ποιῆς, ποιέουσι = ποιοῦσι.

Έτσι προκύπτουν οι φθόγγοι ω, η - η, αι, οι και ου.

327. Τα ρήματα σε -έω με θέμα μονοσύλλαβο συναιρούνται μόνο, όπου μετά το χαρακτήρα ε ακολουθεί άλλο ε ή αι:

Οριστ. ενεστ. πλέω, πλείς, πλεῖ, πλέομεν, πλείτε, πλέουσι·

παρატ. ἐπλεον, ἐπλείς, ἐπλει, ἐπλέομεν, ἐπλείτε, ἐπλεον.

Υποτ. ενεστ. πλέω, πλέης, πλέη κτλ.

Ευκτ. ενεστ. πλέοιμι, πλέοις, πλέοι κτλ.

Προστ. ενεστ. πλεῖ, πλείτω, πλείτε, πλεόντων ή πλείτωσαν.

Απαρ. ενεστ. πλεῖν. Μετ. ενεστ. πλέων, πλέουσα, πλέον.

Έτσι και τα ρ. θέω (= τρέχω), νέω (= πλέω), πνέω, βέω, χέω (= χύω) κ.ά.

Οριστ. ενεστ. δέομαι, δέη (ή δέαι), δεῖτε, δεόμεθα, δεῖσθε, δέονται·

παρატ. ἐδεόμην, ἐδέου, ἐδεῖτο, ἐδεόμεθα, ἐδεῖσθε, ἐδέοντο.

Υποτ. ενεστ. δέομαι, δέη, δέηται κτλ.

Ευκτ. ενεστ. δεοίμην, δέοιο, δέοιτο κτλ.

Προστ. ενεστ. δέου, δείσθω, δείσθε, δείσθων ή δείσθωσαν.

Απαρ. ενεστ. δείσθαι. Μετοχή ενεστ. δεόμενος, δεομένη, δεόμενον.

γ) Συνηρημένα ρήματα σε -όω

328. Στα συνηρημένα ρήματα που ανήκουν στην γ' τάξη (σε -όω) γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

1) ο + ε ή ο + ο ή ο + ου = ου: δηλόε = δηλού, δηλόομεν = δηλοῦμεν, δηλόουσι = δηλοῦσι·

2) ο + η ή ο + ω = ω: δηλόητε = δηλώτε, δηλόωσι = δηλώσι·

3) ο + ει ή ο + η ή ο + οι = οι: δηλόει = δηλοί, δηλόη = δηλοί, δηλό-οι = δηλοί.

Έτσι από τη συναίρεση του χαρακτήρα ο με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων προκύπτουν οι φθόγγοι ω, οι και ου.

329. Το ρ. *ρίγω* (= με πιάνει ρίγος, κρυώνω) είχε χαρακτήρα ω (θ. *ρίγω-*) και για τούτο, όταν συναυρείται, έχει ω και φ, όπου τα ρήματα σε -*ω* έχουν ου ή οι (δηλ. συναυρεί το χαρακτήρα ω με το επόμενο φωνήεν των (ολικών) καταλήξεων παντού σε ω και φ):

Οριστ. ενεστ. (*ρίγω-ω*) *ρίγῶ, ρίγῳς, ρίγῳ, ριγῶμεν, ριγῶτε, ριγῶσιν*·
 παρ. (*έρριγω-ον*) *έρριγων, έρριγως, έρρίγω, έρριγῶμεν, έρριγῶτε, έρρίγων*.

Υποτ. (*ρίγῶ-ω*) *ρίγῶ, ριγῶς, ριγῶ κτλ.*

Ευκτ. (*ρίγω-όην*) *ριγῶην, ριγῶης, ριγῶη κτλ.*

Προστ. δεν έχει. Απαιρ. (*ρίγῶ-εν*) *ρίγῶν*. Μετ. (*ρίγῶ-ων*) *ριγῶν, γεν. ριγῶντος κτλ.*

2. Οι άλλοι χρόνοι

330. Τα συντηρημένα ρήματα, όπως και τα λοιπά φωνηεντόληκτα (βλ. § 290), σχηματίζουν τους άλλους χρόνους εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό, αφού προστεθούν στο ρηματικό θέμα οι σχετικές (φαινομενικές) καταλήξεις.

Αλλά στους χρόνους αυτούς ο βραχύχρονος χαρακτήρας του θέματος κανονικά εκτείνεται εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων (πβ. § 62, γ, β), δηλαδή:

1. Το α εκτείνεται σε η:

τιμῶ (θ. *τιμα-*) *τιμή-σω, έ-τίμη-σα, τε-τίμη-κα, έ-τε-τιμή-κειν·*
τιμή-σομαι, έ-τιμη-σάμην, τιμη-θήσομαι, έ-τιμή-θην, τε-τίμη-μαι, έ-τε-τιμή-μην (έτσι και στα παθητικά: *τιμη-τός, τιμη-τέος, τιμη-τής, τίμη-μα κτλ.*).

2. Το ε εκτείνεται σε η:

ποιῶ (θ. *ποιε-*), *ποιή-σω, έ-ποίη-σα, πε-ποίη-κα, έ-πε-ποίη-κειν·*
ποίη-σομαι, έ-ποιη-σάμην, ποιη-θήσομαι, έ-ποίη-θην, πε-ποίη-μαι, έπε-ποίη-μην (έτσι και: *ποιη-τός, ποιη-τέος, ποιη-τής, ποιή-σις, ποιή-μα κτλ.*).

3. Το ο εκτείνεται σε ω:

δηλῶ (θ. *δηλο-*) *δηλώ-σω, έ-δήλω-σα, δε-δήλω-κα, έ-δε-δηλώ-κειν·* *δηλώ-σομαι, έ-δηλω-σάμην, δηλω-θήσομαι, έ-δηλώ-θην, δε-δήλω-μαι, έ-δε-δηλώ-μην* (έτσι και: *δηλω-τός, δηλω-τέος, δήλω-σις κτλ.*).

331. Αντίθετα με τον προηγούμενο γενικό κανόνα (§ 330):

1. Τα συνηρημένα ρήματα σε -ᾶω που εμπρός από το χαρακτήρα ἔχουν το φθόγγο ϵ ή ι ή ρ εκτείνουν το χαρακτήρα $\tilde{\alpha}$ σε $\tilde{\alpha}$ (και όχι σε η) εμπρός από το σύμφωνο των καταλήξεων.

2. Μερικά συνηρημένα ρήματα φυλάττουν το βραχύχρονο χαρακτήρα α ή ϵ ή σ σε όλους τους χρόνους ή σε ορισμένους απ' αυτούς.

3. Μερικά συνηρημένα ρήματα ή φυλάττουν ή εκτείνουν το βραχύχρονο χαρακτήρα, αλλά συγχρόνως παίρνουν και το φθόγγο σ στο τέλος του θέματος σε ορισμένους χρόνους (ή γιατί εξ αρχής υπήρχε σ στο θέμα τους ή από αναλογία προς άλλα)· πβ. § 291.

4. Μερικά συνηρημένα ρήματα παρουσιάζουν και άλλες διαφορές ή ανωμαλίες.

Είσι τα ρήματα αυτά σχηματίζουν τους χρόνους όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες:

α) Από τη συνηρ. ρ. σε -ᾶω

1. Ρήματα που εκτείνουν το χαρακτ. $\tilde{\alpha}$ σε $\tilde{\alpha}$ (με φθόγγο ϵ ή ι ή ρ εμπρός από το χαρακτήρα)

αἰτιά-ομαι = **-ᾶμαι** (= κατηγορώ), (θ. αἰτιά-), παρατ. *ἤτιᾶόμην -ώμην*, μέσ. μέλλ. *αἰτιά-σομαι*, μέσ. αόρ. *ἤτιᾶ-σάμην*, (παθ. μέλλ. *αἰτιά-θήσομαι*, μεταγ.). παθ. αόρ. *ἤτιᾶ-θην*, παρακ. *ἤτιᾶ-μαι*, υπερσ. *ἤτιᾶ-μην*. Ρημ. επίθ. *αἰτιά-τέος*.

(ἀπο)δειλιά-ω = **-ῶ** (= εἶμαι δειλός, δεν τολμώ), (θ. δειλιά), παρατ. *ἀπ-ε-δειλιάον -ων*, μέλλ. *ἀπο-δειλιά-σω*, αόρ. *ἀπ-ε-δειλιά-σα*, παρακ. *ἀπο-δε-δειλιά-κα*. Ρημ. επίθ. *ἀπο-δειλιά-τέον*.

εἶᾶ-ω = **-ᾶω** (= αφήνω). (θ. εἶᾶ), παρατ. *εἶᾶον -ων*, μέλλ. *εἶᾶ-σω*, αόρ. *εἶᾶ-σα*, πυρικ. *εἶᾶ-κα*. Παθ. *εἶᾶομαι -ᾶμαι*, παρατ. *δεν έχει*, μέσ. μέλλ. *ὡς παθ. εἶᾶ-σομαι*, παθ. αόρ. *εἶᾶ-θην*, παρακ. *εἶᾶ-μαι*. Ρημ. επίθ. *εἶᾶ-τέος*.

θηρά-ω = **-ῶ** (= κυνηγώ), (θ. θηρά-), παρατ. *ἐ-θηράον-ων*, μέλλ. *θη-ράσω*, υόρ. *ἐ-θηρά-σα* παρακ. *τε-θηρά-κα*, υπερσ. *ἐ-τε-θηρά-κειν*. Μέσ. και παθ. *θηράομαι -ᾶμαι*· τα λοιπὰ ποιητ. και μεταγ. Ρημ. επίθ. *θηρά-τός, θηρά-τέος*. Παράγ. *θηρά-τής, θηρά-μα* κτλ.

ιά-ομαι = **-ῶμαι** (= γιατρεύω), (θ. ἱᾶ-), παρατ. *ἱᾶόμην -ώμην*, μέσ.

μέλλ. *ἰά-σομαι*, μέσ. αόρ. *ἰά-σάμην*, παθ. αόρ. με παθ. διὰθ. *ἰά-θην*. Ρημ. επίθ. *ἰά-τός*, *ἰά-τέος*. Παράγ. *ἰά-σις*, *ἰά-μα*, *ἰά-τρος* κτλ.

2. Ρήματα που φιλάγουν παντού το βραχύχρονο χαρακτ. ᾶ
και έχουν σ εμπρός από το θ, μ, τ

γελᾶ-ω = -ῶ (αρχικό θ. *γελᾶσ-*· απ' αυτό ενεστ. *γελᾶσ-ω* = *γελᾶω-ῶ*· βλ. § 64, 1) παρατ. *ἐγέλᾶον -ων*, μέσ. μέλλ. ως ενεργ. *γελᾷ-σομαι* (με απλοποίηση από το *γελᾷ-σσομαι*, αόρ. *ἐ-γέλᾶ-σα* (από το *ἐ-γέλᾶσ-σα*). Παθ. (κατα)γελᾷ-ομαι -ῶμαι, αόρ. *ἐ-γελᾷ-σ-θην*, παρακ. *γε-γέλᾶσ-μαι*. Ρημ. επίθ. *κατα-γέλᾶσ-τος*.

σπᾶ-ω = *σπῶ* (αρχ. θ. *σπασ-*· πβ. *γελᾶω-ῶ*), παρατ. *ἐσπᾶον -ων*, μέλλ. *σπᾶσω* (από το *σπᾶσ-σω*), αόρ. *ἐ-σπᾶ-σα* (από το *ἐ-σπᾶσ-σα*). Παθ. *σπᾷ-ομαι -ῶμαι*, παρατ. *ἐ-σπᾶόμην -ώμην*, μέσ. μέλλ. *σπᾷ-σομαι* (από το *σπᾷ-σσομαι*), μέσ. αόρ. *ἐ-σπᾶ-σάμην* (από το *ἐ-σπᾶσ-σάμην*), παρακ. *ἐ-σπᾶσ-μαι*. Ρημ. επίθ. *ἀνά-σπᾶσ-τος*, *δι-σπᾶσ-τος* κτλ.

χαλά-ω = -ῶ (= χαλαρώνω), (αρχ. θ. *χαλᾶσ-*· πβ. *γελᾶω-ῶ*), παρατ. *ἐχάλαον -ων*, αόρ. *ἐ-χάλα-σα* (από το *ἐ-χάλασ-σα*). Παθ. *χαλᾷ-ομαι -ῶμαι*, παθ. αόρ. *ἐ-χαλᾷ-σ-θην*.

3. Ρήματα που έχουν παντού μακρόχρονο χαρακτήρα ᾶ
και παίρνουν σ μόνο εμπρός από το θ και τ

δρά-ω = *δρῶ* (= κάνω, ενεργώ), (θ. *δρᾶ-* και από αναλογία *δρᾶσ-*), παρατ. *ἐδρᾶον -ων*, μέλλ. *δρᾶ-σω*, αόρ. *ἐ-δρᾶ-σα*, παρακ. *δέ-δρᾶ-κα*. Παθ. *δράσμαι -ῶμαι*, *ἐδρᾶόμην -ώμην*, αόρ. *ἐ-δρᾶ-σ-θην*, παρακ. *δέ-δρᾶ-μαι*. Ρημ. επίθ. *δρᾶ-σ-τέον*. Παράγ. *δράμα*, *δρᾶ-σις*, *δρᾶ-σ-της* κτλ.

β) Από τα συνήμ. μ. σε -έω

1. Ρήματα που φιλάγουν παντού ή σε ορισμένους τύπους
το βραχύχρονο χαρακτήρα χωρίς να παίρνουν σ

αἰνέω = -ῶ (θ. *αἶνε-*), συνήθ. *σύνθ. ἐπαινώ, παραινῶ* κτλ., παρατ. *ἤνεον -ουν*, μέλλ. *αἰνέ-σῶ*, αόρ. *ἤνε-σα*, παρακ. *ἤνε-κα*. Παθ. *αἰνέομαι -οῦμαι*, παρατ. *ἤνεόμην -οῦμην*, μέσ. μέλλ. ως ενεργ. *αἰνέ-σομαι*, παθ. μέλλ. *αἰνε-θήσομαι*, παθ. αόρ. *ἤνέ-θην*, παρακ. *ἤνη-μαι*. Ρημ. επίθ. *αἶνε-τός*, *αἶνε-τέος*.

αἰρέ-ω = **-ᾶ** (= πιάνω, κυριεύω), (θ. αἶρε- και **Ραί-**), παρατ. ἤρουν-ουν, μέλλ. αἰρήσω, αόρ. εἶλον (βλ. § 314, 2), παρακ. ἤρη-κα, υπερσ. ἤρη-κειν. (Ὡς παθ. του αἰρέω χρησιμεύει το ρ. ἀλίσκομαι = πιάνομαι, κυριεύομαι). Μέσ. με ενεργ. σημασία αἰρέομαι -οῦμαι (= ἐκλέγω, προτιμῶ), παρατ. ἤρεόμην -οῦμην, μέλλ. αἰρή-σομαι, αόρ. β' εἶλ-όμην (βλ. § 314, 2), παρακ. ἤρη-μαι, υπερσ. ἤρή-μην. Παθ. αἰρέομαι -οῦμαι (= ἐκλέγομαι, προτιμῶμαι), παρατ. ἤρεόμην -οῦμην, μέλλ. αἶρε-θήσομαι, αόρ. ἤρέ-θην, παρακ. ἤρη-μαι, υπερσ. ἤρή-μην, συντελ. μέλλ. ἤρή-σομαι, ἡ ἤρη-μένος ε-σομαι.

Ρημ. επίθ. αἶρε-τός, αἶρε-τέος. Παράγ. αἶρε-σις κτλ.

δέ-ω = **δῶ** (= δένω), (θ. δε-), παρατ. ἔδουν-ουν, μέλλ. δή-σω, αόρ. ἔ-δη-σα, παρακ. δέ-δε-κα, υπερσ. ἔ-δε-δέ-κειν. Παθ. δέομαι -οῦμαι, παρατ. ἔ-δε-όμην -οῦμην, παθ. μέλλ. δε-θήσομαι, παθ. αόρ. ἔ-δέ-θην, παρακ. δέ-δε-μαι, υπερσ. ἔ-δε-δέ-μην. Ρημ. επίθ. δε-τός, δε-τέος. Παράγ. δέ-σις, δέ-μα κτλ.

ἐμέω = **ἐμῶ** (= ἑρνώ), (θ. ἐμε-), παρατ. ἤμεον-ουν, αόρ. ἤμε-σα. Παράγ. ἤμε-σις, ἤμετος κτλ.

καλέ-ω = **-ᾶ** (αρχ. θ. καλ-, με πρόσφυμα ε: καλε-, με μετάθεση και ἑκταση του αι: κλη-), παρατ. ἐκάλεον-ουν, μέλλ. συνηρημ. καλῶ (από το καλέ-σω· βλ. § 64, 1), αόρ. ἐ-κάλε-σα, παρακ. κέ-κλη-κα, υπερσ. ἐ-κε-κλή-κειν. Παθ. καλέομαι -οῦμαι, παρατ. ἐκαλέόμην -οῦμην, μέσ. μέλλ. καλοῦμαι (από το καλέ-σομαι· βλ. § 64, 1), μέσ. αόρ. ἐ-καλε-σάμην, παθ. μέλλ. κλη-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-κλή-θην, παρακ. κέ-κλη-μαι, υπερσ. ἐ-κε-κλή-μην. Ρημ. επίθ. κλη-τός, κλη-τέος. Παράγ. κλή-σις, κλη-τήρ κτλ.

χέ-ω, **χῶς**, **χῶ** κτλ.· βλ. § 327 (= χύνω), (θ. χεF- = χευ-, αδύνατο θ. χῦ-), παρατ. ἐ-χε-ον (ἐν-έ-χε-ον, ἐν-έ-χεις, ἐν-έ-χει κτλ.), μέλλ. χέ-ω (ὁμοιος με τον ενεστ.), αόρ. ἐ-χε-α (ἐν-έ-χε-α, ἐν-έ-χε-ας, ἐν-έ-χε-ε κτλ.). Παθ. χέομαι, παρατ. ἐ-χε-όμην, μέσ. μέλλ. χέ-ομαι (ὁμοιος με τον ενεστ.), μέσ. αόρ. ἐ-χε-όμην (ἐν-ε-χε-όμην, ἐν-ε-χέ-ω, ἐν-ε-χέ-ατο κτλ., υποτ. χέ-αμαι, μετ. χε-άμενος), παθ. μέλλ. χῦ-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-χῦ-θην, παρακ. κε-χῦ-μαι, υπερσ. ἐ-κε-χῦ-μην. Ρημ. επίθ. χυ-τός. Παράγ. χύ-σις, χύ-μα κτλ.

2. Ρήματα που κρατούν παντού το βραχύχρονο χαρακτήρα :

και έχουν ή παίρνουν σ εμπρός από το θ, μ, τ

αἰδέομαι = **-οῦμαι** (= ντρέπομαι, σέβομαι), (θ. αἰδέσ- ο ενεστ. από το αἰδέσ-ομαι = αἰδέ-ομαι = -οῦμαι· βλ. § 64, 1), παρατ. ἤδεόμην -οῦμην, μέσ. μέλλ. αἰδέ-σομαι (από τὸ αἰδέσ-ομαι), μέσ. αόρ. ἤδε-σάμην (από τὸ

ἡδεσ-σάμην), παθ. αόρ. ως μέσ. ἡδέσ-θην, παρακ. ἡδεσ-μαι, Ρημ. επιθ. αἶδεσ-τός, αἶδεσ-τέον. Παράγ. αἶδε-σις, αἰδέ-σμος κτλ.

ἀκέομαι = -οῦμαι (= θεραπεύω), (θ. ἀκεσ-· ο ενεστ. από το ἀκέσ-ομαι = ἀκέ-ομαι = -οῦμαι· βλ. § 64, 1), μέλλ. ἀκοῦμαι (από το ἀκέ-ομαι), αόρ. ἠκεσάμην (από το ἠκεσ-σάμην). Ρημ. επιθ. ἀκεστός (ἀνῆκεστος).

ἀλέω = -ᾶ (= αλέθω), (αρχ. θ. ἀλ-, με πρόσφυμα ε: ἀλε-· πβ. καλέω -ᾶ), (ποιητ. και μεταγεν. παρατ. ἤλεον -ουν, αόρ. ἤλε-σα, παρακ. με αττ. αναδιπλ. ἀλ-ἤλε-κα. Παθ. αόρ. ἤλέσ-θην), παρακ. ἀλ-ἤλε-(σ)-μαι. Παράγ. ἀλε-σις, ἀλε-σ-μα, ἀλε-σ-μός, ἀλέ-της (= αὐτός που αλέθει, ὄνος ἀλέτης = μυλόπετρα), ἀλε-τρίς (= γυναίκα που αλέθει), ἀλε-τός (= ἀλεσμα).

ἀρκεόω = -ᾶ (αρχ. θ. ἀρκεσ-· ο ενεστ. από το ἀρκεσ-ω = ἀρκεόω = -ᾶ· βλ. § 64, 1), παρατ. ἤρκεον -ουν, μέλλ. ἀρκεέ-σω (από το ἀρκεσ-σαι), αόρ. ἤρκε-σα (από το ἤρκεσ-σα). Παθ. ἀρκεόμαι -οῦμαι, εὐχρ. το γ' εν. ἀρκεῖται (μεταγεν. παθ. μέλλ. ἀρκεσ-θήσομαι, παθ. αόρ. ἠρκεά-θην, παρακ. ἤρκεσ-μαι). Παράγ. ἀρκε-σις (= επικουρία, υπηρεσία), ἀρκεσ-μα (= βοήθεια), ἀρκε-τός κτλ.

ἔεω (= ξύνω), (θ. ἔσα-· ο ενεστ. από το ἔσα-ω = ἔέω, βλ. § 64, 1), αόρ. ἔ-ξε-σα (από το ἔ-ξεσ-σα). Ρημ. επιθ. ἔσα-τός, ἄ-ξεσ-τος. Παράγ. ἔε-σις κτλ.

τελέω = -ᾶ (= ἐκτελώ), (αρχ. θ. τελεσ-· ο ενεστ. από το τελέσ-ω = τελέω = -ᾶ· βλ. § 64, 1), παρατ. ἐ-τέλε-ον = -ουν, μέλλ. σονηρ. τελέω (από το τελέ-σω), αόρ. ἐ-τέλε-σα (από το ἐ-τέλεσ-σα), παρακ. τε-τέλε-κα, υπερσ. ἐ-τε-τελέ-κειν. Παθ. τελέομαι -οῦμαι, παρατ. ἐτελεόμην -οῦμην, παθ. μέλλ. τελεσ-θήσομαι, μέσ. αόρ. ἐ-τελε-σάμην (από το ἐ-τελεσ-σάμην), παθ. αόρ. ἐ-τελέσ-θην, παρακ. τε-τέλεσ-μαι, υπερσ. ἐ-τε-τελέσ-μην), Ρημ. επιθ. ἀ-τέλεσ-τος, ἐπι-τελεσ-τέος. Παράγ. τέλε-σις, τελε-τή κτλ.

πλέω, πλεῖς, πλεῖ κτλ.· βλ. § 327 (θ. πλεF- = πλεν-, πλε-), παρατ. ἐ-πλε-ον (-εις, -ει κτλ.), μέλλ. μέσ. ως ενεργ. πλεύ-σομαι και δωρικός πλεν-σοῦμαι (-σεῖ, -σεῖται κτλ.), αόρ. ἐ-πλεν-σα, παρακ. πέ-πλεν-κα, υπερσ. ἐ-πε-πλεύ-κειν. Παθ. παρακ. πέ-πλενσ-μαι, Ρημ. επιθ. πλευσ-τός, ἀ-πλευσ-τος, πλευσ-τέον.

πνέω, πνεῖς, πνεῖ κτλ.· βλ. § 327 (θ. πνεF- = πνευ- = πνε-), παρατ. ἐ-πνε-ον (-εις, -ει κτλ.), μέλλ. μέσ. ως ενεργ. πνεύ-σομαι και δωρικός πνευσσοῦμαι (-σεῖ, -σεῖται κτλ.), αόρ. ἐ-πνευ-σα, παρακ. πέ-πνευ-κα. Αρχαιότερος τύπος παθ. παρακ. πέ-πνω-μαι, από αδύνατο θ. πνω- (= ἔχω πνοή, εἶμαι συννετός), Παράγ. πνευσ-τός, πνεύ-μα κτλ.

γ) Από τα συνηρ. ρ. σε -όω

1. Ρήματα που κρετούν το βραχύχρονο χαρακτήρα, χωρίς να παίρνουν σ

ἀρό-ω = -ῶ (= αλειτουργῶ, οργώνω), (θ. ἀρο-), ἀόρ. ἤρο-σα. Παθ. ἀρόδομαι -οῦμαι. Ρημ. επιθ. ἀρο-τός. Παράγ. ἀρο-τος, ἀρο-σις, ἀρό-σιμος, ἀρο-τήρ, ἀρο-τρον κτλ.

2. Ρήματα που αποκτούν το βραχύχρονο χαρακτήρα και παίρνουν σ εμμέρος από το θ, μ, τ

χό-ω = χῶ (= σκεπάζω με χώμα) (θ. χα-). Ενεστ. χῶ, χοῖς, χοῖ κτλ. (απαρ. χοῦν, συγχοῦν), παρατ. ἔχσαν -ουν (-ους, -ου κτλ.), μέλλ. χῶ-σω, ἀόρ. ἔ-χω-σα, παρακ. κέ-χω-κα. Παθ. -χόομαι -οῦμαι, παρατ. -εχοόμην -οόμην (ἐχοῦ, ἐχοῦτο κτλ.), παθ. ἀόρ. ἐ-χῶ-σ-θην, παρακ. κέ-χω-σ-μαι. Ρημ. επιθ. χῶ-σ-τός. Παράγ. χῶ-σις κτλ. Στον ενεστ. υπάρχει και τύπος χῶν-νυ-μι, κατα τα ρ. σε -μι (χῶσ-νυ-μι, βλ. § 333).

27ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Β' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -ΜΙ)

Διαίρεση τών ρημάτων σε -μι

332. Τα ρήματα της β' συζυγίας, δηλ. όσα λήγουν σε -μι, διαιρούνται κατά το χαρακτήρα του ρηματ. θέματος, όπως και τα ρήματα της α' συζυγίας:

α) σε συμφωνόληκτα δείκ-νυ-μι (ρ. θ. δείκ-),

β) σε φωνηεντόληκτα: ἑστη-μι (ρ. θ. στη-) (βλ. § 259 και § 265).

Α'. Συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι

1. Ενεστώτας και παρατατικός των συμφωνόλ. ρημ. σε -μι

333. Τα συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι σχηματίζουν το θέμα του ενε-

στώτα (και του παρατατικού) από το ρηματικό θέμα, αφού προστεθεί το πρόσφωμα -νυ-.

Έτσι τα ρήματα αυτά λήγουν σε -νυμι. Π.χ.

α) **Αφωνόληκτα:** δείκ-νυ-μι, (και)άγ-νυ-μι (= συντρίβω, σπάζω), εἴργ-νυ-μι (= εμποδίζω την έξοδο, κλείνω μέσα), ζεύγ-νυ-μι (= ζεύω, βάζω στο ζυγό), μείγ-νυ-μι (= ανακατεύω), πήγ-νυ-μι (= μπήγω, στερεώνω), ρήγ-νυ-μι (= σχίζω, σπάζω), (ἀπο)φράγ-νυ-μι (= φράζω) κ.ά.

β) **Ενρυνόληκτα:** ὄμ-νυ-μι (= ορκίζομαι).

γ) **Υγρόληκτα:** πτέρ-νυ-μαι (= φτερνίζομαι).

δ) **Συγμόληκτα:** Σ' αυτά αφομοιώθηκε ο ρηματ. χαρακτ. σ με το επόμενο ν του προσφύματος, και έτσι λήγουν σε -ννυμι: (ἀμφι)έν-νυ-μι (= ντύνω· από το ἀμφι-έσ-νυ-μι), ζών-νυ-μι (= ζώνω· από το ζώσ-νυ-μι), κεράν-νυ-μι (= ανακατεύω· από το κεράσ-νυ-μι), κορέν-νυ-μι (= χορταίνω· από το κορέσ-νυ-μι) πετάν-νυ-μι (= απλώνω, ανοίγω· από το πετάσ-νυ-μι), βών-νυ-μι (= δυναμώνω· από το βόσ-νυ-μι), σβέν-νυ-μι (= σβήνω· από το σβέσ-νυ-μι), σκεδάν-νυ-μι (= σκορπίζω· από το σκεδάσ-νυ-μι) κ.ά.

334. Τα συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι διαφέρουν από τα ρήματα σε -ω μόνο κατά το σχηματισμό του ενεστώτα και του παρατατικού της ενεργ. και μέσης φωνής και κλίνονται στους χρόνους αυτούς κατά το ακόλουθο παράδειγμα:

Παράδειγμα συμφωνόληκτου ρήματος σε -μι (δείκ-νυ-μι, βλ. δείκ-)

		Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
Οριστική	Ενεστώτας	δείκ-νῶ-μι δείκ-νῶ-ς δείκ-νῶ-σι(ν) δείκ-νῶ-μεν δείκ-νῶ-τε δείκ-νῶ-σθε(ν) δείκ-νῶ-τον δείκ-νῶ-τον	δείκ-νυ-μαι δείκ-νυσαι δείκ-νυ-ται δείκ-νύ-μεθα δείκ-νυ-σθε δείκ-νυ-σθαι δείκ-νυ-σθον δείκ-νυ-σθον
	Παρατατικός	ἐ-δείκ-νῶ-ν ἐ-δείκ-νῶ-ς ἐ-δείκ-νῶ ἐ-δείκ-νυ-μεν ἐ-δείκ-νυ-τε ἐ-δείκ-νῶ-σαν ἐ-δείκ-νυ-τον ἐ-δείκ-νῶ-την	ἐ-δείκ-νύ-μην ἐ-δείκ-νυ-σο ἐ-δείκ-νυ-το ἐ-δείκ-νύ-μεθα ἐ-δείκ-νυ-σθε ἐ-δείκ-νυ-ντο ἐ-δείκ-νυ-σθον ἐ-δείκ-νύ-σθην
		Μέλλοντας: δείξω Αόριστος: ἔδειξα Παρακείμεν.: ἔδειχα	Μεσ. Μέλλοντας: δείξομαι Μεσ. Αόριστος: ἔδειξάμην Παθ. Μέλλοντας: δείξ-θήσομαι Παθ. Αόριστος: ἔδειχ-θην Παρακείμενος: ἔδειχ-μαι Υπερσυντέλειος: ἔδε-δείγ-μην Συντ. Μέλλοντας: δεδιγμένος ἔσομαι

		Ενεργητική φωνή	Μέση φωνή
Υποστ.	Ενεστώτας	δεικ-νύ-ω, δεικ-νύ-ης, δεικ-νύ-η κτλ.	δεικ-νύ-ωμαι, δεικ-νύ-η δεικ-νύ-ηται κτλ.
Εγκλιτ.		δεικ-νύ-οιμι, δεικ-νύ-οις, δεικ-νύ-οι κτλ.	δεικ-νύ-οίμην, δεικ-νύ-οιο, δεικ-νύ-οιτο κτλ.
Προστακτική		δείκ-νύ, δεικ-νύ-τω, δείκ-νύ-τε, δεικ-νύ-ντων ή ποσιν δείκ-νύ-τον, δεικ-νύ-των	δείκ-νύ-σο, δεικ-νύ-σθω, δείκ-νύ-σθε, δεικ-νύ-σθων ή -σθωσαν δείκ-νύ-σθον, δεικ-νύ-σθων
Απαρ.		δεικ-νύ-ναι	δείκ-νύ-σθαι
Μάτοχή		δεικ-νύ-ς (γεν. δεικ-νύ-ντος) δεικ-νύ-ση (γεν. δεικ-νύ-σης) δεικ-νύ-ν (γεν. δεικ-νύ-ντος)	δεικ-νύ-μενος δεικ-νύ-μένη δεικ-νύ-μενος

Παρατηρήσεις

335. Στα συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι (δηλ. σε -νυμι ή -ννημι):

1) Το υ του προσφύματος -νυ- είναι μακρόχρονο στα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. ενεστώτα και παρατατικού και στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεργητ. ενεστώτα· στους άλλους τύπους της ενεργητ. φωνής και σε όλους τους τύπους της μέσης είναι βραχύχρονο· έτσι σχηματίζονται δύο ενεστωτικά θέματα, το ένα ισχυρό και το άλλο αδύνατο:

δείκ-νύ-μι, δείκ-νύ-ς, δείκ-νύ-σι· προστ. δείκ-νύ·

έ-δείκ-νύ-ν, έ-δείκ-νύ-ς, έ-δείκ-νύ·

αλλά: δείκ-νύ-μεν, δείκ-νύ-τε κτλ· απαρ. δεικ-νύ-ναι·

δείκ-νύ-μαι, δείκ-νύ-σαι κτλ.

2) Ο ενεστώτας και ο παρατατικός της ενεργητ. φωνής σχηματίζονται με την προσκόλληση των προσωπικών καταλήξεων απευθείας στο

χρονικό θέμα, χωρίς να μεσολαβούν θεματικά φωνήεντα (βλ. § 282). π.χ. *δείκ-νυ-μεν, δείκ-νυ-τε, ἐ-δείκ-νυ-μεν, ἐ-δείκ-νυ-τε* (χωρίς τα θεματ. φωνήεντα ο και ε *λύ-ο-μεν, λύ-ε-τε* κτλ.)· αλλά η υποτακτική και η ευκτική του ενεσθ. στην ενεργητ. και μέση φωνή σχηματίζονται όπως και των ρημάτων σε -ω:

δείκ-νύ-ω, δείκ-νύ-ης κτλ. - δείκ-νύ-ομαι, δείκ-νύ-ῃ, δείκ-νύ-ηται κτλ. - δείκ-νύ-ομαι, δείκ-νύ-οις κτλ. - δείκ-νυ-ομένη, δείκ-νύ-οιο κτλ.

3) Το σ στην κατάλ. -σαι της μέσης φωνής δεν αποβάλλεται, αν και βρίσκεται ανάμεσιν σε δύο φωνήεντα: *δείκ-νυ-σαι*· επίσης το σ στην κατάλ. -σο δεν αποβάλλεται στο β' ενικ. του παρατατικού και στο β' ενικ. της προστακτ. του ενεστώτα: *ἐ-δείκ-νυ-σο, δείκ-νυ-σο* (αλλά στην ευκτική αποβάλλεται: *δεικνύσθω*· βλ. § 64, 1).

2. Οι άλλοι χρόνοι των συμφωνόληκτων ρημάτων σε -μι

336. Στους άλλους χρόνους, εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό, τα συμφωνόληκτα ρήματα σε -μι σχηματίζονται όπως τα συμφωνόληκτα βαρύτονα, κατά το χαρακτήρα του ρηματικού θέματος (χωρίς το πρόσφυμα -νυ). Π.χ. *δείκ-νυ-μι* και *δείκ-νύ-ω* (ρ. θ. *δείκ-*), παρ. *ἐ-δείκ-νυ-ν* και *ἐ-δείκ-νω-ον*, μέλλ. *δείξω*, αόρ. *ἐ-δείξα*, παρ. *δέ-δειχα*. Μέσ. και παθ. *δείκ-νυ-μαι*, παρ. *ἐ-δείκ-νύ-μην*, μέσ. μέλλ. *-δείξομαι*, μέσ. αόρ. *-ε-δείξαμην*, παθ. μέλλ. *δειχ-θή-σομαι*, παθ. αόρ. *ἐ-δείχ-θην*, παρ. *δέ-δειγ-μαι*, υπερ. *ἐ-δε-δείγ-μην*, συντελ. μέλλ. *δε-δειγ-μένος εσομαι*. Ρημ. επίθ. *δευκ-τός, δεικ-τέον*. Παράγ. *δείγ-μα, δείξις, δείκ-της* κτλ.

Β'. Φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι

1. Ενεστώτας, παρατατικός και αόριστος β' των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι

337. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι κανονικά σχηματίζουν το θέμα του ενεστώτα (και του παρατατικού) από το ρηματικό θέμα, αφού προστεθεί στην αρχή ο ενεστωτικός αναδιπλασιασμός. Και είναι ενεστωτικός αναδιπλασιασμός η επανάληψη του αρχικού συμφώνου του ρηματ. θέματος μαζί με ένα ι

(ρ. θ. *στη-, σί-στη-μι* =) *Γ-στη-μι* (= στήνω)· βλ. § 64, 1

(ρ. θ. *θη-, θί-θη-μι* =) *τί-θη-μι* (= θέτω)· βλ. § 69, 1

(ρ. θ. *ζη-, жі-ζη-μι* =) *Γ-η-μι* (= ρίχνω)· § 64, 2

(ρ. θ. *δο-, δί-δο-μι* =) *δί-δο-μι* (= δίνω).

338. Τα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι γενικά, όπως και τα συμφωνόληκτα, διαφέρουν από τα ρήματα σε -ω κατά το σχηματισμό του ενεστώτα και του παρατατικού της ενεργητικής και μέσης φωνής.

Αλλά τέσσερα μόνο φωνηεντόληκτα σε -μι, δηλ. τα ρήματα **ίστημι, τίθημι, ἵημι** και **δίδωμι**, διαφέρουν από τα ρήματα σε -ω κατά το σχηματισμό του β' αορίστου.

Τά τέσσερα αυτά ρήματα στους χρόνους αυτούς, δηλ. στον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον β' αόριστο, κλίνονται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

339. Παραδείγματα φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι

(Ρ. **ίστημι**, θ. **στη·** **στά·** **τίθημι**, θ. **θη·** **θε·** **ἵημι**, θ. **ή·** **έ·** **δίδωμι**, θ. **δω·** **δο·**).

Α'. Ενεργητική φωνή

1. Ενεστώτας και παρατατικός

Οριστική	Ενεστώτας	<i>ἴσθην-μι</i> <i>ἴσθης</i> <i>ἴσθης-σι(ν)</i> <i>ἴσθᾱ-μεν</i> <i>ἴσθᾱ-τε</i> <i>ἴσθᾱσι(ν)</i> <i>ἴσθᾱ-τον</i> <i>ἴσθᾱ-τον</i>	<i>τίθην-μι</i> <i>τίθης (τι-θεῖς)</i> <i>τίθης-σι(ν)</i> <i>τίθε-μεν</i> <i>τίθε-τε</i> <i>τι-θέ-σι(ν)</i> <i>τίθε-τον</i> <i>τίθε-τον</i>	<i>ἵην-μι</i> <i>ἵης (ι-εῖς)</i> <i>ἵης-σι(ν)</i> <i>ἵε-μεν</i> <i>ἵε-τε</i> <i>ι-ᾷσι(ν)</i> <i>ἵε-τον</i> <i>ἵε-τον</i>	<i>δί-δω-μι</i> <i>δί-δως</i> <i>δί-δωσι(ν)</i> <i>δί-δο-μεν</i> <i>δί-δο-τε</i> <i>δι-δό-σι(ν)</i> <i>δί-δο-τον</i> <i>δί-δο-τον</i>
	Παρατατικός	<i>ἴσθην-ν</i> <i>ἴσθης</i> <i>ἴσθῃ</i> <i>ἴσθᾱ-μεν</i> <i>ἴσθᾱ-τε</i> <i>ἴσθᾱ-σαν</i> <i>ἴσθᾱ-τον</i> <i>ἴσθᾱ-την</i>	<i>τίθην-ν</i> <i>τί-θῃς</i> <i>τί-θῃ</i> <i>τί-θε-μεν</i> <i>τί-θε-τε</i> <i>τί-θε-σαν</i> <i>τί-θε-τον</i> <i>τι-θέ-την</i>	<i>ἵην-ν</i> <i>ἵας</i> <i>ἵῃ</i> <i>ἵε-μεν</i> <i>ἵε-τε</i> <i>ἵε-σαν</i> <i>ἵε-τον</i> <i>ἵε-την</i>	<i>δι-δέ-δουν</i> <i>δι-δέ-δους</i> <i>δι-δέ-δου</i> <i>δι-δέ-δο-μεν</i> <i>δι-δέ-δο-τε</i> <i>δι-δέ-δο-σαν</i> <i>δι-δέ-δο-τον</i> <i>δι-δέ-δο-την</i>

Υποτακτική	Ενεστώτας	ἰ-στώ' ἰ-στής ἰ-σῆ ἰ-σῶμεν ἰ-σῆτε ἰ-σώσῃ(ν) ἰ-σῇ-τον ἰ-σῇ-των	τι-θῶ' τι-θής τι-θῆ τι-θῶμεν τι-θήτε τι-θῶσῃ(ν) τι-θῇ-τον τι-θῇ-των	ἰ-ὦ' ἰ-ὸς ἰ-ὦ ἰ-ὤμεν ἰ-ὦτε ἰ-ὠσῃ(ν) ἰ-ὦ-τον ἰ-ὦ-των	δι-δῶ' δι-δῶς δι-δῶ δι-δῶμεν δι-δῶτε δι-δῶσῃ(ν) δι-δῶ-τον δι-δῶ-των
Εὐκτική	Ενεστώτας	ἰ-σταίη-ν ἰ-σταίη-ς ἰ-σταίη ἰ-σταίη-μεν (-αῖμεν) ἰ-σταίη-τε (-αῖτε) ἰ-σταίη-σαν (-αῖεν) ἰ-σταί-τον ἰ-σταί-την	τι-θείη-ν τι-θείη-ς τι-θείη τι-θείη-μεν (-εῖμεν) τι-θείη-τε (-εῖτε) τι-θείη-σαν (-εῖεν) τι-θεί-τον τι-θεί-την	ἰ-εῖη-ν ἰ-εῖη-ς ἰ-εῖη ἰ-εῖη-μεν (-εῖμεν) ἰ-εῖη-τε (-εῖτε) ἰ-εῖη-σαν (-εῖεν) ἰ-εῖ-τον ἰ-εῖ-την	δι-δοίη-ν δι-δοίη-ς δι-δοίη δι-δοίη-μεν (-οῖμεν) δι-δοίη-τε (-οῖτε) δι-δοίη-σαν (-οῖεν) δι-δοί-τον δι-δοί-την
Προσπτική	Ενεστώτας	ἰ-σῆ ἰ-σά'-τω ἰ-σά'-τε ἰ-σά'-ντων (ἰσά'ντων) ἰ-σά'-τον ἰ-σά'-των	τι-θέα τι-θέ-τω τι-θέ-τε τι-θέ-ντων (τιθέμενων) τι-θέ-τον τι-θέ-των	ἰ-εῖ ἰ-έ-τω ἰ-ε-τε ἰ-έ-ντων (ἰεμένων) ἰ-ε-τον ἰ-έ-των	δι-δῶ δι-δῶ-τω δι-δῶ-τε δι-δῶ-ντων (διδόμενων) δι-δῶ-τον δι-δῶ-των
Απαρ.	Ενερ.	ἰ-σά'-ναι	τι-θέ-ναι	ἰ-έ-ναι	δι-δῶ-ναι
Μετοχή	Ενεστώτας	ἰ-στάς (ἰσάντος) ἰ-σῶσα (ἰσάσης) ἰ-σάν (ἰσάντος)	τι-θείς (τιθέντος) τι-θείσα (τιθείσης) τι-θέν (τιθέμετος)	ἰ-εὺς (ἰέντος) ἰ-εῖσα (ἰείσης) ἰ-έν (ἰέντος)	δι-δούς (διδόντος) δι-δούσα (διδούσης) δι-δόν (διδόντος)

1. Οι τύποι της υποτακτικής είναι συνηρημένοι: (ἰ-στή-ω) ἰ-σάω, (ἰ-στή-ης) ἰ-στής, (ἰ-στή-η) ἰσῆ κτλ., (δι-δῶ-ω) δι-δῶ, (δι-δῶ-ης) δι-δῶς, (δι-δῶ-η) δι-δῶ κτλ.

2. Αόριστος β'

Οριστική	ἔστη-ν	ἔθη-κα	ἦ-κα	ἔ-δω-κα
	ἔστη-ς	ἔθη-κας	ἦ-κας	ἔ-δω-κας
	ἔστη	ἔθη-κε	ἦ-κε	ἔ-δω-κε
	ἔστη-μεν	ἔθε-μεν	ἔ-μεν (ἔ-φε-μεν)	ἔ-δο-μεν
	ἔστη-τε	ἔθε-τε	ἔ-τε	ἔ-δο-τε
	ἔστη-σαν	ἔθε-σαν	ἔ-σαν	ἔ-δο-σαν
	ἔστη-τον	ἔθε-τον	ἔ-τον	ἔ-δο-τον
	ἔστη-την	ἔθε-την	ἔ-την	ἔ-δο-την
Υποτακτική	σταῖ, στής, στή ¹	θῶ, θῆς, θή ¹	ᾶ, ῆς, ῆ ¹	δῶ, δῆς, δῶ ¹
	σταῖμεν, σήτε	θῶμεν, θήτε	ᾶμεν, ῆτε	δῶμεν, δῶτε
	σταῖσι(ν)	θῶσι(ν)	ᾶσι(ν)	δῶσι(ν)
	στήτον, στήτον	θήτον, θήτον	ῆτον, ῆτον	δῶτον, δῶτον
Εὐκτική	σταίη-ν	θείη-ν	εἴη-ν ²	δοίη-ν
	σταίη-ς	θείη-ς	εἴη-ς	δοίη-ς
	σταίη	θείη	εἴη	δοίη
	σταίη-μεν (σταίμεν)	θείη-μεν (θείμεν)	εἴη-μεν (εἴμεν)	δοίη-μεν (δοίμεν)
	σταίη-τε (σταίτε)	θείη-τε (θείτε)	εἴη-τε (εἴτε)	δοίη-τε (δοίτε)
	σταίη-σαν (σταίεν)	θείη-σαν (θείεν)	εἴη-σαν (εἴεν)	δοίη-σαν (δοίεν)
	σταί-τον	θεί-τον	εἴ-τον	δοί-τον
	σταί-την	θεί-την	εἴ-την	δοί-την
Προσυντακτική	στή-θι	θή-ς	ε-ς	δο-ς
	στή-τω	θή-τω	ε-τω	δο-τω
	στή-τε	θή-τε	ε-τε	δο-τε
	σάν-των (στή-τωσαν)	θάν-των (θή-τωσαν)	ε-των (ε-τωσαν)	δάν-των (δο-τωσαν)
	στή-τον	θή-τον	ε-τον	δο-τον
	στή-των	θή-των	ε-των	δο-των
Ανερ.	στήναι ³	θεῖναι ³	εἶναι ³	δοῦναι ³

1. Οι τύποι της υποτ. είναι συνηρημένοι: (στήω) σταῖ κτλ. (ὄπως στυν εὐαστώται).

2. Από το *je-ίην-ν*.

3. Με συναίρεση από τους τύπους *στή-ἔμαι, θε-ἔμαι, je-ἔμαι, δο-ἔμαι*.

Μετοχή	στάς (στάντος) στάσα (στάσης) στάν (στάντος)	θείς (θέντος) θείσα (θείσης) θέν (θέντος)	εἷς (έντος) εἶσα (εἵσης) έν (έντος)	δοῦς (δόντος) δοῦσα (δούσης) δόν (δόντος)
--------	--	---	---	---

Β'. Μέση φωνή

1. Ενεστώτας και παρατατικός

Οριστική	Ενεστώας	<i>ἵ-σταῖ-μαι</i> <i>ἵ-στα-σαι</i> <i>ἵ-στα-ται</i> <i>ἵ-στα-μεθα</i> <i>ἵ-στα-σθε</i> <i>ἵ-στα-νται</i> <i>ἵ-στα-σθον</i> <i>ἵ-στα-σθον</i>	<i>τί-θε-μαι</i> <i>τί-θε-σαι</i> <i>τί-θε-ται</i> <i>τι-θέ-μεθα</i> <i>τί-θε-σθε</i> <i>τί-θε-νται</i> <i>τί-θε-σθον</i> <i>τι-θέ-σθον</i>	<i>ἑ-μαι</i> <i>ἑ-σαι</i> <i>ἑ-ται</i> <i>ἑ-έ-μεθα</i> <i>ἑ-σθε</i> <i>ἑ-νται</i> <i>ἑ-σθον</i> <i>ἑ-σθον</i>	<i>δί-δο-μαι</i> <i>δί-δο-σαι</i> <i>δί-δο-ται</i> <i>δι-δό-μεθα</i> <i>δί-δο-σθε</i> <i>δί-δο-νται</i> <i>δί-δο-σθον</i> <i>δί-δο-σθον</i>
	Παρατατικός	<i>ἵ-σταῖ-μην</i> <i>ἵ-στα-σο</i> <i>ἵ-στα-το</i> <i>ἵ-στα-μεθα</i> <i>ἵ-στα-σθε</i> <i>ἵ-στα-ντο</i> <i>ἵ-στα-σθον</i> <i>ἵ-σταῖ-σθην</i>	<i>ἐ-τι-θέ-μην</i> <i>ἐ-τί-θε-σο</i> <i>ἐ-τί-θε-το</i> <i>ἐ-τι-θέ-μεθα</i> <i>ἐ-τί-θε-σθε</i> <i>ἐ-τί-θε-ντο</i> <i>ἐ-τί-θε-σθον</i> <i>ἐ-τι-θέ-σθην</i>	<i>ἑ-μην</i> <i>ἑ-σο</i> <i>ἑ-το</i> <i>ἑ-μεθα</i> <i>ἑ-σθε</i> <i>ἑ-ντο</i> <i>ἑ-σθον</i> <i>ἑ-σθην</i>	<i>δί-δι-δό-μην</i> <i>ἐ-δί-δο-σο</i> <i>ἐ-δί-δο-το</i> <i>ἐ-δι-δό-μεθα</i> <i>ἐ-δί-δο-σθε</i> <i>ἐ-δί-δο-ντο</i> <i>ἐ-δί-δο-σθον</i> <i>ἐ-δι-δό-σθην</i>
Υποτακτική	Ενεστώας	<i>ἵ-στῶμαι</i> <i>ἵ-στῇ</i> <i>ἵ-στῇται</i> <i>ἵ-στῶμεθα</i> <i>ἵ-στῆσθε</i> <i>ἵ-στῶνται</i> <i>ἵ-στῆσθον</i> <i>ἵ-στῆσθον</i>	<i>τι-θῶμαι</i> <i>τι-θῇ</i> <i>τι-θῇται</i> <i>τι-θῶμεθα</i> <i>τι-θῆσθε</i> <i>τι-θῶνται</i> <i>τι-θῆσθον</i> <i>τι-θῆσθον</i>	<i>ἑ-ῶμαι</i> <i>ἑ-ῇ</i> <i>ἑ-ῇται</i> <i>ἑ-ῶμεθα</i> <i>ἑ-ῆσθε</i> <i>ἑ-ῶνται</i> <i>ἑ-ῆσθον</i> <i>ἑ-ῆσθον</i>	<i>δι-δῶμαι</i> <i>δι-δῇ</i> <i>δι-δῇται</i> <i>δι-δῶμεθα</i> <i>δι-δῶσθε</i> <i>δι-δῶνται</i> <i>δι-δῶσθον</i> <i>δι-δῶσθον</i>

	Ενεστώτας	ἰ-σταί-μην ἰ-σταί-ο ἰ-σταί-το ἰ-σταί-μεθα ἰ-σταί-σθε ἰ-σταί-ντο ἰ-σταί-σθον ἰ-σταί-σθην	τι-θεί-μην τι-θεί-ο τι-θεί-το τι-θεί-μεθα τι-θεί-σθε τι-θεί-ντο τι-θεί-σθον τι-θεί-σθην	ἑ-λεί-μην ἑ-λεί-ο ἑ-λεί-το ἑ-λεί-μεθα ἑ-λεί-σθε ἑ-λεί-ντο ἑ-λεί-σθον ἑ-λεί-σθην	δι-δοί-μην δι-δοί-ο δι-δοί-το δι-δοί-μεθα δι-δοί-σθε δι-δοί-ντο δι-δοί-σθον δι-δοί-σθην
Προστακτική	Ἑνεστώτας	ἴ-στα-σο (ἴτω) ἴ-στα-σθω ἴ-στα-σθε ἴ-στα-σθων (-σθωσαν) ἴ-στα-σθον ἴ-στα-σθων	τί-θε-σο τί-θε-σθω τί-θε-σθε τί-θε-σθων (-σθωσαν) τί-θε-σθον τί-θε-σθων	ἑ-ε-σο ἑ-ε-σθω ἑ-ε-σθε ἑ-ε-σθων (-σθωσαν) ἑ-ε-σθον ἑ-ε-σθων	δι-δο-σο δι-δο-σθω δι-δο-σθε δι-δο-σθων (-σθωσαν) δι-δο-σθον δι-δο-σθων
Απαρ.	Ενεστώ.	ἴ-στα-σθαι	τί-θε-σθαι	ἑ-ε-σθαι	δι-δο-σθαι
Μετοχή	Ενεστώτ.	ἰ-στά-μενος ἰ-στά-μένη ἰ-στά-μενον	τι-θέ-μενος τι-θέ-μένη τι-θέ-μενον	ἑ-έ-μενος ἑ-έ-μένη ἑ-έ-μενον	δι-δό-μενος δι-δό-μένη δι-δό-μενον

Ρήματα της β' συζυγίας (σε -μι)

2. Αόριστος β'

Οριστική	ἔ-θε-μην ἔ-θον ἔ-θε-το ἔ-θε-μεθα ἔ-θε-σθε ἔ-θε-ντο ἔ-θε-σθον ἔ-θε-σθην	εἶ-μην εἶ-πον εἶ-το εἶ-μεθα εἶ-σθε εἶ-ντο εἶ-σθον εἶ-σθην	εἰ-δό-μην εἰ-δον εἰ-δο-το εἰ-δό-μεθα εἰ-δο-σθε εἰ-δο-ντο εἰ-δο-σθον εἰ-δο-σθην
----------	---	--	---

Υποτακτική	θῶμαι' θῆ θῆται θῶμεθα θῆσθε θῶνται θῆσθον θῆσθον	ῶμαι' ῆ ῆται ῶμεθα ῆσθε ῶνται ῆσθον ῆσθον	δῶμαι' δῶ δῶται δῶμεθα δῶσθε δῶνται δῶσθον δῶσθον
Ευκτική	θεί-μην' θεῖ-ο θεῖ-το θεῖ-μεθα θεῖ-σθε θεῖ-ντο θεῖ-σθον θεῖ-σθην	εἰ-μην' εἰ-ο εἰ-το εἰ-μεθα εἰ-σθε εἰ-ντο εἰ-σθον εἰ-σθην	δοί-μην' δοῖ-ο δοῖ-το δοῖ-μεθα δοῖ-σθε δοῖ-ντο δοῖ-σθον δοῖ-σθην
Προστακτική	θού' θέ-σθω θέ-σθε θέ-σθων (θέσθουσιν) θέ-σθον θέ-σθων	ού' έ-σθω έ-σθε έ-σθων (έσθουσιν) έ-σθον έ-σθων	δού' δό-σθω δό-σθε δό-σθων (δόσθουσιν) δό-σθον δό-σθων
Απαρ.	θέ-σθαι	έ-σθαι	δό-σθαι
Μετοχή	θέ-μενος θε-μένη θέ-μενος	έ-μενος έ-μένη έ-μενος	δό-μενος δο-μένη δό-μενος

1. Με συναίρεση από τους τύπους θή-ωμαι, ῆ-ωμαι, δά-ωμαι.
2. Από τους τύπους θε-ί-μην, έ-ί-μην, δο-ί-μην.
3. Αλλά το θέ-σο, θέ-ο = θού· έ-σο, έ-ο = ού· δό-σο, δό-ο = δού.

I. Ενεστώτας και παρατατικός

340. Των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι:

1) Το ρηματικό θέμα είναι δύο ειδών: ισχυρό (με μακρόχρονο χαρακτηριστήρα) και αδύνατο (με βραχύχρονο χαρακτηριστήρα):

ρηματ. θ. **στη-** και **στά-**: *ἔστη-μι*, *ἔσται-μαι*

ρηματ. θ. **θη-** και **θε-**: *τίθη-μι*, *τίθε-μαι*

ρηματ. θ. **jh-** και **je-**: *ἔη-μι*, *ἔε-μαι* (βλ. § 64, 2)

ρηματ. θ. **δω-** και **δο-**: *δί-δω-μι*, *δί-δο-μαι*.

2) Από τα δύο αυτά είδη του ρηματ. θέματος προκύπτουν με τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό δύο αντίστοιχα είδη ενεστωτικού θέματος: το ισχυρό ενεστωτικό θέμα και το αδύνατο ενεστωτικό θέμα (πβ. § 335): *ἔστη-*, *ἴστα-*· *τιθη-*, *τιθε-*· *ἔη-*, *ἔε-*· *δίδω-*, *δίδο-* και από το ισχυρό ενεστώτ. θέμα κανονικά σχηματίζονται τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. ενεστώτα και η υποτακτική γενικά (του ρ. *ἴστημι* ακόμη και το β' ενικό της προστακτικής), ενώ από το αδύνατο ενεστ. θέμα σχηματίζονται όλοι οι άλλοι τύποι στον ενεστώτα και τον παρατατικό (πβ. § 341).

3) Ο ενεστώτας της ενεργητικής και μέσης φωνής στην οριστική και προστακτική, το απαρέμφατο και η μετοχή, καθώς και ο παρατατικός της ενεργητ. και μέσης φωνής, σχηματίζονται με την προσκόλληση των κυρίως καταλήξεων απευθείας στο ενεστωτικό θέμα, χωρίς να μεσολαβούν θεματικά φωνήεντα (πβ. § 335, 2): *δίδω-μι*, *δίδο-μεν*, *δίδο-τε*, *ἐδίδο-μεν*, *ἐδίδο-τε*, *διδό-τω*, *διδό-μεθα*, *ἐδιδό-μεν*, *διδό-σθω*, *δίδο-σθαι*, *διδό-μενος* κτλ.

4) Η υποτακτική του ενεστώτα της ενεργητικής και μέσης φωνής σχηματίζεται με τα θεματικά φωνήεντα των ρημάτων σε -ω και έχει τις ίδιες με αυτά ολικές καταλήξεις (βλ. § 282, 4), αλλά ο μακρόχρονος χαρακτηριστήρας του ισχυρού θέματος (η ή ω) συναιρείται με το ακόλουθο φωνήεν των καταλήξεων: (*ἴσθη-ω*) *ἴστω*, (*πιθη-ης*) *πιθῆς*, (*διδώ-ω*) *διδῶ*, (*διδῶ-ης*) *διδῶς* κτλ.

5) Η ευκτική του ενεστώτα της ενεργητικής και μέσης φωνής σχηματίζεται χωρίς θεματικά φωνήεντα (βλ. § 282), παίρνει όμως τα εγκλιτικά φωνήεντα της ευκτικής ι και ιη (βλ. § 283), που προσθέτονται ανάμεσα στο χρονικό θέμα και τις προσωπικές καταλήξεις· αλλά το ι των εγκλιτικών φωνήεντων συναιρείται με τον προηγούμενο βραχύχρονο χαρακτηριστήρα του αδύνατου θέματος α ή ε ή ο σε *αι* ή *ει* ή *οι*: (*ἴστα-ίη-ν*)

ἰσταίνην, (τιθε-ί-μην) τιθείμην, (δίδο-ί-ν) διδοίην, (δίδο-ί-μην) διδοίμην κτλ.

6) Το σ στην κατάληξη -σαι της μέσης φωνής, φυλάγεται, αν και βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα: ἵστα-σαι, τίθε-σαι, ἔ-σαι, δίδο-σαι· επίσης το σ στην κατάληξη -σο φυλάγεται στο β' ενικό του παρατατικού και στο β' ενικό της προστακτικής του ενστώτα: ἵστα-σο, ἐτίθε-σο, ἔ-σο, ἐδίδο-σο· ἵστα-σο, τίθε-σο, ἔ-σο, δίδο-σο· αλλά στην ευκτική αποβάλλεται: ἵσταῖ-ο, τιθεῖ-ο, ἔῖ-ο, δίδοῖ-ο.

341. 1) Των ρ. τίθημι και ἔημι το β' και γ' ενικό της οριστικής του ενεργητ. παρατατικού και το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητ. ενστώτα κανονικά σχηματίζονται κατά τα συνηρημένα ρήματα σε -ῶαι: ἐτίθεις, ἐτίθει - ἔεις, ἔει· τίθει, ἔει κτλ.

2) Του ρ. δίδωμι τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεργητ. παρατατικού και το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητ. ενστώτα σχηματίζονται κατά τα συνηρημένα ρήματα σε -ῶαι: ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου - δίδου.

II. Αόριστος β'

342. Το ρ. ἵστημι έχει αόρ. β' κατά τα ρήματα σε -μι μόνο στην ενεργητ. φωνή (ἔ-στη-ν), ενώ τα ρ. τίθημι, ἔημι και δίδωμι έχουν και στην ενεργητ. και στη μέση (ἔ-θη-κα, ἔ-θέ-μην· ἦ-κα, εἰ-μην· ἔ-δω-κα, ἔ-δδ-μην).

343. Του ρ. ἵστημι ο αόρ. β' ἔστην:

1) από το αδύνατο θέμα στᾱ- σχηματίζει την ευκτική (στα-ί-ην) σταιήν, τη μετοχή στάς, στάῃσα, στᾶν και τον τύπο στάντων του γ' πληθ. της προστακτικής· από το ισχυρό θέμα στη- σχηματίζει όλους τους άλλους τύπους: ἔ-στη-ν, ἔ-στη-μεν κτλ. -(στή-ω) στή, (στή-ης) σῆς κτλ. - στή-θι, στή-τω κτλ. - στή-ναι·

2) στο β' ενικό της προστακτικής έχει κατάληξη -θι: στή-θι.

344. Των ρ. τίθημι, ἔημι, δίδωμι οι αόριστοι β' ἔθηκα - ἔθέμην, ἦκα - ἔημην, ἔδωκα - ἔδδμην:

1) σχηματίζουν τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής στην ενεργητ. φωνή με τους τύπους του α' με χρόν. χαρακτήρα κ (αντί σ)·

2) από το ισχυρό θέμα (θη-, ἦ-, δω-) σχηματίζουν τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής στην ενεργητ. φωνή (ἔ-θη-κα, ἦ-κα, ἔ-δω-κα) και την υποτακτική στην ενεργητ. και μέση φωνή (θή-ω = θῶ, θή-ωμαι = θῶμαι· ἦ-ω = ῶ, ἦ-ωμαι = ῶμαι· δώ-ω = δῶ, δώ-ωμαι = δῶμαι)· από

το αδύνατο θέμα (θε-, έ-, δο-) σχηματίζουν όλους τους άλλους τύπους της ενεργητ. και μέσης φωνής·

3) στο β' ενικό της προστακτικής στην ενεργητ. φωνή έχουν κατάληξη -ς: *θέ-ς, έ-ς, δο-ς*·

4) το σ στην κατάληξη της μέσης φωνής αποβάλλεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα· φυλάγεται μόνο στο β' ενικό της οριστ. του αορ. β' ελ· μην· *είσο*·

5) στο ενεργητ. απαρέμφατο έχουν κατάληξη *-έναι*, αλλά συναπρούν το ε που είναι στην αρχή με τον προηγούμενο χαρακτήρα του θέματος: (θε-έναι) *θεΐναι*, (έ-έναι) *εΐναι*, (δο-έναι) *δοῦναι*.

III. Τονισμός

345. Ο τόνος των ρημάτων σε -μι, όταν αυτά είναι σύνθετα με πρόθεση:

1) στην προστακτική του αορ. β', ενεργητικού και μέσου, ανεβαίνει όσο τὸ επιτρέπει η λήγουσα, όχι όμως παραπάνω από την τελευταία συλλαβή της πρόθεσης, αν αυτή είναι δισύλλαβη: *ανά-στηθι, απόδοτε, κατά-θεσθε, άφ-ες, άφ-ετε, πρόσ-θες, επί-θες* κτλ· αλλά στους τύπους του β' ενικού της προστακτικής του μέσου αορ. β' *θοῦ* (του τίθεται), *ού* (του ίδεμαι) και *δοῦ* (του δίδωμαι), όταν αυτά είναι σύνθετοι με μονοσύλλαβη πρόθεση ή με δισύλλαβη που έχει πάθει έκθλιψη, ο τόνος δεν ανεβαίνει: *έκ-θοῦ, άφου* (άπό + *ού* του ρ. *άφ-ίμαι*), *προδοῦ* (αλλά *κατά-θου* κτλ.)·

2) στο απαρέμφατο και τη μετοχή του ενεστώτα και του αορ. β' ο τόνος μένει όπου και στο απλό ρήμα: *άφ-ιστάναι, προσ-τιθέναι, ανα-τιθέναι, συν-ιέναι, άπο-διδόναι· συν-ιστάς, ανα-στάς, μετα-τιθείς, απο-τιθέμενος, άπο-θέμενος, άπο-δούς* κτλ.

2. Οι άλλοι χρόνοι των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -μι

346. Οι άλλοι χρόνοι, εκτός από τον ενεστώτα, παρατατικό και αορ. β', των φωνηεντόληκτων ρημάτων *ίστημι, τίθωμι, ίδωμι* και *δίδωμι* σχηματίζονται κανονικά όπως και των φωνηεντόληκτων ρημάτων σε -ω, δηλ. από το ισχυρό ή αδύνατο θέμα και με τις αντίστοιχες καταλήξεις, αλλά και με κάποιες ανωμαλίες, όπως φαίνεται στον παρακάτω συνολικό πίνακα:

α) *ΐ-στη-μι* (= στήνω)· (ρ. θ. *στη-* και *στᾶ-*), παρ. *ΐ-στη-ν*, μέλλ. *στήσω*, αορ. α' *έ-στη-σα*, αορ. β' *έ-στη-ν*, παρακ. *έ-στη-κα'*, υπερσ. *έ-στη-*

κείν¹ και ἐ-στή-κειν, συντελ. μέλλ. ἐ-στή-ξω. Μέσ. και παθ. ἴστα-μαι, πα-
ρατ., ἴστα-μην, μέσ. μέλλ. στή-σομαι, μέσ. αόρ. α' ἐ-στη-σάμην, παθ. μέλλ.
στα-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-στά-θην. Ρημ. επιθ. ἀνά-στα-τος, ἀν-υπό-στατος,
ἀπο-στα-τέον. Παράγ. στά-σις, ἐπι-στά-της, στα-θμός, στή-λη, στή-μιον
κτλ.

Ο παρακειμ. ἔστηκα και ο υπερσυντ. εἰστήκειν ἔχουν σε ορισμένα
πρόσωπα και δευτέρους τύπους από το αδύνατο θέμα στᾶ- (με αναδι-
πλασιασμό σε-στα- = ἔστα-) και με τις προσωπικές καταλήξεις αμέσως
προσκολλημένες στο θέμα. Έτσι σχηματίζονται οι τύποι: ἔστηκα, -κας,
-κε, -καμεν, -κατε, -κασι και ἔστα-μεν, ἔστα-τε, ἐ-στᾶ-σι (από το ἐ-στά-
σι). Απαρ. ἔστηκέναι και ἐ-στάναι Μετοχή: ἔστηκώς, -κοῖα, -κός και
ἔστώς, ἔστῳσα, ἔστώς και ἔστός², γεν. ἐστώτος, ἐστώσης, ἐστώτος (βλ. §
187, 9). Υπερσυντελ. εἰστήκειν, -κεις, -κει, -καμεν, -κετε, -κασαν και ἔ-
στῶ-σαν.

β) τί-θη-μι (= θέτω)· (ρ. θ. θη- και θε-), παρατ. ἐ-τί-θην, μέλλ. θή-σω,
αόρ. ἔ-θη-κα, παρακ. τέ-θη-κα ή τέ-θει-κα. Μέσ. και παθ. τί-θε-μαι, πα-
ρατ. ἐ-τι-θέ-μην, μέσ. μέλλ. θή-σομαι, μέσ. αόρ. β' ἐ-θέ-μην, παθ. μέλλ.
τε-θή-σομαι (από το θε-θήσομαι, βλ. § 69, 1), παθ. αόρ. ἐ-τέ-θην (από το
ἐ-θέ-θην), παρακ. μέσ. τέ-θει-μαι, παρακ. παθ. κείμαι (= εἶμαι τοποθετη-
μένος από κάποιον), υπερσ. παθ. ἐ-κεί-μην (βλ. § 351, 5). Ρημ. επιθ. θε-
τός, πρόσθε-τος ή προσ-θε-τός, σύν-θε-τος, θε-τέον κτλ. Παράγ. θή-μα, ἀ-
νά-θη-μα (= αφιέρωμα), θέ-σις κτλ.

γ) τί-νη-μι (= ρίχνω)· (ρ. θ. ἦ- και ἦ- και ἦε = ἐ-), παρατ. ἦ-ν, μέλλ. ἦ-
σω, αόρ. ἦ-κα, παρακ. εἶ-κα. Μέσ. και παθ. ἦ-ε-μαι, παρατ. ἶ-ε-μην, μέσ.
μέλλ. ἦ-σο-μαι (ἀφ-ή-σομαι), μέσ. αόρ. α' -η-κά-μην (προ-η-κά-μην,
σπάν.), μέσ. αόρ. β' -εἶ-μην (ἀφ-εἶ-μην, ἀφ-εἶτο, ἀφ-εἶτο κτλ.), παθ. μέλλ.
-ε-θή-σομαι (ἀφ-ε-θή-σομαι), παθ. αόρ. -εἶ-θην (ἀφ-εἶ-θην, υποστ. ἀφ-ε-θαῖ
κτλ.), παρακ. -εἶ-μαι (ἀφ-εἶ-μαι), υπερσ. -εἶ-μην (ἀφ-εἶ-μην, ἀφ-εἶ-σο, ἀφ-εἶ-
το κτλ.). Ρημ. επιθ. (ἐ-τός) κάθ-ε-τος, ἀφ-ε-τος, συν-ε-τός. Παράγ. ἄν-ε-
σις, ἀφ-ε-σις, ἐν-ε-σις, σύν-ε-σις κτλ., ἀφ-έ-της, ἐφ-έ-της κτλ.

δ) δί-δω-μι (= δίνω)· (ρ.θ. δω- και δω-), παρατ. ἐ-δί-δουν (-ους, -ου),
μέλλ. δώ-σω, αόρ. ἔ-δω-κα, παρακ. δέ-δω-κα, υπερσ. ἐ-δε-δώ-κειν, συ-
ντελ. μέλλ. δεδωκώς ἔσομαι. Μέσ. και παθ. δι-δο-μαι, παρατ. ἐ-δι-δό-μην,
μέσ. μέλλ. δώ-σομαι, μέσ. αόρ. β' ἐ-δό-μην, παθ. μέλλ. δο-θήσομαι, παθ.

1. Ο τύπος ἔστηκα σχηματίστηκε από το σέ-στη-κα (βλ. § 64, 1) και ο τύπος
εἰστήκειν από το ἐ-σε-στή-κειν, ἐ-σε-στή-κεν = εἰστήκειν, με δασεία από αναλογία προς
τον παρακειμενο.

2. Όπως το σπότερο λελογός.

αόρ. ἐ-δύ-θην, παρακ. δέ-δο-μαι, υπερσ. ἐ-δε-δό-μην. Ρημ. επίθ. δο-τός, δο-τέος. Παράγ. δό-σις, δο-τήρ, δώ-ρον κτλ.

Γ'. Ἄλλα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι

347. Ἄλλα φωνηεντόληκτα ρήματα σε -μι, εκτός από τα ρ. ἴσθμι, τῖσθμι, ἴημι και δίδωμι, είναι τα εξής:

1) πῖ-μ-πλη-μι (= γεμίζω) και 2) πῖμπρημι (= πυρπολώ, καίω), που ανάμεσα από τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό (πι-) και το ρηματικό θέμα (πλη-, πρη-) παίρνουν το σύμφωνο μ για λόγους ευφωνίας: πῖ-μ-πλη-μι, πῖ-μ-πρη-μι. Ἀλλά τα σύνθετα ἐμπῖμπλημι, ἐμπῖμπρημι βρίσκονται συνήθως χωρίς το ευφωνικό μ στον ἑνεστώτα (από λόγους ανομοίωσης, § 69, 2, α): ἐμπῖμπλημι, ἐμπῖμπρημι.

3) δ-νῖ-νῃ-μι (= ωφελῶ), που παίρνει ενεστωτικό αναδιπλασιασμό μέσα στο θέμα, δηλ. μετά το αρχικό φωνήεν ο: δ-νῖ-νῃ-μι.

4) ἄγα-μαι (= θαυμάζω) και 5) δύνα-μαι, που δεν παίρνουν ενεστωτικό αναδιπλασιασμό.

6) ἐπί-στα-μαι (= ξέρω καλά), που επίσης δεν παίρνει ενεστωτικό αναδιπλασιασμό· αυτό δεν είναι σύνθετο από το ρ. ἴσταμαι (γιατί ἐπῖ + ἴσταμαι = ἐπῖσταμαι = «ἴσταμαι ἐπὶ τινος» = επιστατῶ), παρά απευθείας από την πρόθ. ἐπῖ και το θέμα στα-.

Τα παραπάνω ἑξι ρήματα κλίνονται στον ενεστώτα και τον παρατατικό κατά το ρ. ἴσθμι - ἴσταμαι και σχηματίζουν τους χρόνους κατά τον ακόλουθο τρόπο:

1. πῖ-μ-πλη-μι (ρ. θ. πλη-, πλᾶ-), παρατ. ἐ-πῖ-μ-πλη-ν, μέλλ. -πλη-σω, αόρ. ἐ-πλη-σα, παρακ. πέ-πλη-κα. Μέσ. και παθ. πῖ-μ-πλᾶ-μαι, παρατ. ἐ-πι-μ-πλά-μην, (μέσ. μέλλ. πλή-σομαι), μέσ. αόρ. α' ἐ-πλη-σάμην και μέσ. αόρ. β' ἐ-πλή-μην (σπάν.), παθ. μέλλ. πλη-σ-θήσομαι, παθ. αόρ. ἐ-πλήσ-θην, παρακ. -πέ-πλη-σ-μαι. Ρημ. επίθ. ἄ-πλη-σ-τος, ἐμ-πλη-σ-τέος. Παράγ. πλήρης, πλήθος κτλ.

2. πῖ-μ-πρη-μι (ρ. θ. πρη-, πρᾶ-), συνήθ. σύνθ. ἐμ-πῖ-(μ)-πρη-μι, παρατ. ἐν-ε-πῖ-μ-πρη-ν, μέλλ. ἐμ-πρή-σω, αόρ. ἐν-ε-πρη-σα. Παθ. ἐμ-πῖ-πρα-μαι, παθ. αόρ. ἐν-ε-πρή-σ-θην. Παράγ. πρήσις, ἐμπρησμός, ἐμπρηστής κτλ.

3. δ-νῖ-νῃ-μι (ρ. θ. ὀνη-, ὀνά-). (Ενεστ. οριστ. δ-νῖ-νῃ-μι, ὀνίνης, ὀνίνησι· τα λοιπά πρόσ. ἄχρηστα - υποτ., ευκτ. και προστ. λείπουν· απαρ. δύναμαι, μετοχή μόνο θηλ. ὀνιᾶσα), παρατ. (λείπει και στη θέση του χρησιμοποιεῖται ο παρατ. του ὠφελῶ) ὠφέλων, μέλλ. ὀνή-σω, αόρ. ὠνη-σα. Μέσ. και παθ. δ-νῖ-νᾶ-μαι (εκτός από την οριστ. εύχρηστη η ευκτ. ὀνιᾶμην, ὀνῖναι, ὀνῖναιτο κτλ., που τονίζεται κατά τα βαρύντονα, και το

απαρ. *ονύσασθαι*, πυρατ. *ὠ-νι-νά-μην*, μέσ. μέλλ. *ὀνή-σομαι*, μέσ. αόρ. *ὀνή-μην* (ευκτ. *ὀναίμην*, *ὀναιο*, *ὀναίτο* κτλ., που τονίζεται κατά τα βαρύτονα· υπαρ. *ὀνα-σθαι*), παθ. αόρ. *ὀνή-θην*· τα λοιπά από το ωφελούμαι. Ρημ. επίθ. *ἀνόνη-τος* (ενεργ. = εκείνος που δεν ωφελεί, ἀνώφελος· παθ. = εκείνος που δεν ωφελείται), *ὀνη-τέον*. Παράγ. *ὀνησις* κτλ.

4. **ἀγα-μαι** (ρ. θ. *ἀγα-* και *ἀγασ-*), εὐχρ. η ευκτ. *ἀ' ενικού ἀγαίμην* και γ' πληθ. *ἀγαιγο* (ο τονισμός κατά τα βαρύτονα), παρατ. *ἡγά-μην*, (μέσ. μέλλ. *ἀγά-σομαι*), μέσ. αόρ. *ἡγα-σάμην*, παθ. αόρ. *ἡγάσ-θην*. Ρημ. επίθ. *ἀγασ-τός*, *ἀξιάγαστος*. Παράγ. *ἀγασμα* (= αντικείμενο θαυμασμού ή λατρείας), επίρρ. (από τη μετοχή) *ἀγαμένως* (= με θαυμασμό) κτλ.

5. **δύνα-μαι** (ρ. θ. *δύνα-* και *δυνασ-*). Ενεστ. οριστ. *δύναμαι*, *δύνασαι*, *δύναται* κτλ., υποτ. *δύναμαι*, *δύνη*, *δύνηται* κτλ., ευκτ. *δυναίμην*, *δύναιο*, *δύναιτο* κτλ. (ο τονισμός κατά τα βαρύτονα), προστ. μόνο *δυνάσθω*, *δυνάσ-θωσαν*, απαρ. *δύνασ-θαι*, μετ. *δυνά-μενος*· παρατ. *ἐ(ἡ)δυνάμην*, *ἐ(ἡ)δύνω*, *ἐ(ἡ)δύναιτο* κτλ., μέσ. μέλλ. *δυνή-σομαι*, παθ. αόρ. *ὡς μέσ. ἐ(ἡ)δυνή-θην* (βλ. § 269. 1, α) και (σπάν.) *ἐ-δυνάσ-θην*, παρικ. *δε-δύνη-μαι*. Ρημ. επίθ. *δυνα-τός*, *ἀδύνατος*. Παράγ. *δυνάστης* κτλ.

6. **ἐπίστα-μαι** (ρ. θ. *ἐπι-στη-* και *ἐπι-στά-*). Ενεστ. οριστ. *ἐπίσταμαι*, -σαι, -ται κτλ., υποτ. *ἐπίστωμαι*, -η, -ηται κτλ., ευκτ. *ἐπισταίμην*, -αιο, -αιτο κτλ. (ο τονισμός κατά τα βαρύτ.), προστ. *ἐπίστω* (και *ἐπίστασο*), *ἐπιστάσθω* κτλ., απαρ. *ἐπίστασθαι*, μετ. *ἐπιστάμενος*· παρατ. *ἡπιστάμην*, *ἡπίστω* (και *ἡπίστασο*), *ἡπίστατο* κτλ., (βλ. § 269. 2, α) μέσ. μέλλ. *ἐπιστή-σομαι*, παθ. αόρ. *ἡπιστή-θην*. Ρημ. επίθ. *ἐπιστη-τός*, -τέος. Παράγ. *ἐπιστήμη*, *ἐπιστήμων* κτλ.

348. Εκτός από τα παραπάνω ρήματα, κατά το *ἴσθην* - *ἵσταμαι* κλίνονται και τα εξής:

1) **κρέμα-μαι** (= είμαι κρεμασμένος), (θ. *κρεμα-*, *κρεμη-*) του ενεστ. εὐχρ. είναι η οριστ. *κρέμαμαι*, -σαι, -ται κτλ. και η μετ. *κρεμάμενος*· παρατ. *ἐκρεμάμην*, *ἐκρέμω*, *ἐκρέματο* κτλ., μέσ. μέλλ. *ὡς* παθ. *κρεμήσομαι* (ποιητ.). Το ρ. *κρέμαμαι* χρησιμεύει σαν παρακείμε. τοῦ *κρεμάννυμαι*.

2) ο αόρ. *ἐπριά-μην* (= αγόρασα), του ρ. *ᾠνοῶμαι* (= αγοράζω) (ρ. θ. *πριά-*) οριστ. *ἐπριάμην*, *ἐπρίω*, *ἐπρίατο* κτλ. υποτ. *πρίαμαι*, *πρίη*, *πρίηται* κτλ., ευκτ. *πριαίμην*, *πρίαίω*, *πρίαίτο* κτλ., (προστ. *πρίω* και *πρίασο*, *πριάσθω* κτλ., ποιητ.), απαρ. *πρίασθαι*, μετ. *πριάμενος*.

ΑΟΡΙΣΤΟΙ Β' ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΚΛΙΝΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΣΕ -ΜΙ

349. Μερικά βαρύτονυ ρήματα (της α' συζυγίας) σχηματίζουν αόριστο β' κατά τα ρήματα σε **-μι**, που κλίνεται όπως ο αόρ. *έστην* (βλ. § 339, Α', 2).

Τα ρήματα αυτά έχουν ρηματ. θέμα ισχυρό και αδύνατο, δηλ. έχουν χαρακτηριστικά:

- 1) **η** και **ᾱ**: *βαίνω*, αόρ. β' *έ-βη-ν* (ρ. θ. *βη-, βᾱ-*)
φθάνω, αόρ. β' *έ-φθη-ν* (ρ. θ. *φθη-, φθᾱ-*)
- 2) **ᾱ** και **ᾱ**: (*ἄπο*) *έ-δρά-σκ-ω*, αόρ. β' (*ἄπ*) *έ-δρᾱ-ν* (ρ. θ. *δρά-, δρᾱ-*)
γηρά-σκ-ω, αόρ. β' *έ-γήρᾱ-ν* (ρ. θ. *γηρᾱ-, γηρᾱ-*)
- 3) **η** και **ε**: *ρέω*, αόρ. β' *έ-ρρύη-ν* (ρ. θ. *ρρη-, ρυε-*)
- 4) **ω** και **ο**: *άλ-ίσκ-ομαι*, αόρ. β' *έ-άλω-ν* (θ. *άλω-, ἄλο-*) (βλ. § 354)
γι-γνώ-σκ-ω, αόρ. β' *έ-γνω-ν* (θ. *γνω-, γνο-*) (βλ. § 356)
ζῶ, αόρ. β' *έ-βίω-ν* (θ. *βιω-, βιω-*).
- 5) **υ** και **υ**: *δύ-ομαι*, αόρ. β' *έ-δύ-ν* (ρ. θ. *δύ-, δῦ-*)
φύ-ομαι, αόρ. β' *έ-φῦ-ν* (ρ. θ. *φῦ-, φῦ-*).

350. Παραδείγματα

	θ. βη-, βᾱ-	θ. δρᾱ-, δρᾱ-	θ. ρρη-, ρυε-	θ. γνω-, γνο-	θ. δῦ-, δῦ-
Οριστική	<i>έ-βη-ν</i>	<i>έ-δρᾱ-ν</i>	<i>έ-ρρύη-ν</i>	<i>έ-γνω-ν</i>	<i>έ-δύ-ν</i>
	<i>έ-βη-ς</i>	<i>έ-δρα-ς</i>	<i>έ-ρρύη-ς</i>	<i>έ-γνω-ς</i>	<i>έ-δύ-ς</i>
	<i>έ-βη</i>	<i>έ-δρα</i>	<i>έ-ρρύη</i>	<i>έ-γνω</i>	<i>έ-δύ</i>
	<i>έ-βη-μεν</i>	<i>έ-δρα-μεν</i>	<i>έ-ρρύη-μεν</i>	<i>έ-γνω-μεν</i>	<i>έ-δύ-μεν</i>
	<i>έ-βη-τε</i>	<i>έ-δρα-τε</i>	<i>έ-ρρύη-τε</i>	<i>έ-γνω-τε</i>	<i>έ-δύ-τε</i>
	<i>έ-βη-σαν</i>	<i>έ-δρα-σαν</i>	<i>έ-ρρύη-σαν</i>	<i>έ-γνω-σαν</i>	<i>έ-δύ-σαν</i>
	<i>έ-βη-τον</i>	<i>έ-δρα-τον</i>	<i>έ-ρρύη-τον</i>	<i>έ-γνω-τον</i>	<i>έ-δύ-τον</i>
	<i>έ-βή-την</i>	<i>έ-δρά-την</i>	<i>έ-ρρῆ-την</i>	<i>έ-γνώ-την</i>	<i>έ-δύ-την</i>
Υποτακτική	<i>βῶ'</i>	<i>δρῶ'</i>	<i>ρῶ'</i>	<i>γνώ'</i>	<i>δύ-ω</i>
	<i>βῆς</i>	<i>δρῆς</i>	<i>ρῆς</i>	<i>γῶς</i>	<i>δύ-ης</i>
	<i>βῆ</i>	<i>δρῆ</i>	<i>ρῆ</i>	<i>γῶ</i>	<i>δύ-η</i>
	<i>βῶμεν κτλ.</i>	<i>δρῶμεν κτλ.</i>	<i>ρῶμεν κτλ.</i>	<i>γνώμεν κτλ.</i>	<i>δύ-ωμεν κτλ.</i>

Εγκλιση	βαίη-ν βαιή-ς βαιή κτλ.	δραίη-ν δραιή-ς δραιή κτλ.	βυείη-ν βυειή-ς βυειή κτλ.	γνοιή-ν γνοιή-ς γνοιή κτλ.	
Προσώπικη	βῆ-θι βῆ-τω βῆ-τε βᾶ-ντων ἢ βῆ-τωνσαν κτλ.	δρᾶ-θι δρᾶ-τω δρᾶ-τε δρά-ντων ἢ δρά-τωνσαν κτλ.	βυῆ-θι βυῆ-τω βυῆ-τε βυῆ-ντων ἢ βυῆ-τωνσαν κτλ.	γνῶ-θι γνῶ-τω γνῶ-τε γνῶ-ντων ἢ γνῶ-τωνσαν κτλ.	δύ-θι δύ-τω δύ-τε δύ-ντων ἢ δύ-τωνσαν κτλ.
Αντρ.	βῆ-ναι	δρᾶ-ναι	βυῆ-ναι	γνῶ-ναι	δύ-ναι
Μετοχή	βᾶς (βάντος) βᾶσα (βάσης) βάν (βάντος)	δράς (δράντος) δράσα (δράσης) δράν (δράντος)	βυῆς (βυέντος) βυῆσα (βυείσης) βυέν (βυέντος)	γνῶς (γνόντος) γνῶσα (γνώσης) γνῶν (γνόντος)	δύς (δύντος) δύσα (δύσης) δύν (δύντος)

1. Οι τόποι της υποτ. είναι συνηρημένοι: (βῆ-ω) βᾶ, (δρά-ω) δρά, (βυῆ-ω) βυῆ, (γνῶ-ω) γνῶ· πβ. (στέ-ω) στῶ, (θή-ω) θῶ, (δύ-ω) δῶ.

ΑΛΛΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Β' ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΣΕ -ΜΙ)

351. Άλλα ρήματα που κλίνονται ολικά ή μερικά κατά τα ρήματα σε -μι με διάφορες ανωμαλίες είναι τα εξής:

1) Το ρ. εἶμι (= είμαι). Βλ. § 274 - 275.

2) Το ρ. εἴμι (= θα πάω), (ρ. θ. ισχυρό εἶ-, αδύνατο ἶ-):

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	Παρατατικός	Ενεστώτας		
εἶ-μι	ἦ-α ἢ ᾖ-ειν	ἴ-ω	ἴ-ομαι ἢ ἰοίην	—
εἶ	ἦ-εις ἢ ᾖ-εισθα	ἴ-ης	ἴ-οις ἢ ἰοίης	ἴθι
εἶ-σι(ν)	ᾖ-ει	ἴ-η	ἴ-οι ἢ ἰοίη	ἴ-τω
ἴ-μεν	ᾖ-μεν	ἴ-ωμεν	ἴ-οιμεν	—
ἴ-τε	ᾖ-τε	ἴ-ητε	ἴ-οιτε	ἴ-τε
ἴ-ασι(ν)	ᾖ-σαν ἢ ᾖ-σαν	ἴ-ωσι(ν)	ἴ-οιεν	ἴ-άντων ἢ ἴ-ωσαν
ἴ-τον	ᾖ-τον	ἴ-ητον	ἴ-οιτον	ἴ-τον
ἴ-τον	ᾖ-την	ἴ-ητον	ἴ-οίτην	ἴ-των

Απαρ. ἰ-έναι. Μετοχή ἰ-ών (ἰόντος), ἰ-ούσα (ἰούσης), ἰ-ὺν (ἰόντος).

Ρημ. επιθ. ἴ-τός (ἀμαξυτός), ἴ-τέον. Παράγ. εἰς-ι-τήριος κτλ.

3) Το ρ. φημί (= 1) λέω· 2) συμφωνῶ· 3) ισχυρίζομαι), (ρ. θ. ισχυρό φη-, αδύνατο φᾶ):

	Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
Ενεστώτας	Παρατατικός	Ενεστώτας		
φη-μι	ἔ-φη-ν	φῶ	φαίη-ν	—
φη-ς	ἔ-φη-σθα	φῆς	φαίη-ς	φά-θι
(ἢ φῆ-ς)	(ἢ ἔ-φη-ς)			
φη-σί(ν)	ἔ-φη	φῆ	φαίη	φά-τω
φα-μεν	ἔ-φα-μεν	φῶμεν	φαίη-μεν	—
			(ἢ φαῖμεν)	

φα-τέ.	ἐ-φα-τε	φῆτε	φαίη-τε (ή φαίτε)	φά-τε
φα-σι(ν)	ἐ-φα-σαν	φῶσιν(ν)	φαῖ-ησαν (ή φαῖεν)	φά-ντων (ή φά-τωσαν)
φα-τόν	ἐ-φα-τον	φῆτον	φαίη-τον	φά-τον
φα-τόν	ἐ-φά-την	φῆτον	φαιή-την	φά-των

Απαρ. ενεστ. φά-ναι. Μετοχή ενεστ. φά-σκ-ων, φά-σκ-ουσα, φά-σκ-ον.
Μέλλ. φή-σω. Αόρ. ἔ-φη-σα. Ρημ. επίθ. φατός, ἄ-φατος. Παράγ. φήμη,
προφήτης κτλ.

4) Το ρ. ἤμι (= λῶν), (ρ. θ. ἡ-). Εὑχρηστος ο παρ. στο α' ενικό ἤ-ν
(= ἔφην) και το γ' ενικό ἡ (= ἔφη), στις παρενθετικές φράσεις: ἤν δ' ἐγώ
(= εἶπα ἐγώ), ἡ δ' ὅς (= εἶπε αὐτός), ἡ δ' ἥ (= εἶπε αὐτή).

5) Το ρ. κείμαι (= κείμεμαι, εἶμαι τοποθετημένος), (ρ. θ. κει-). Ενε-
στῶτας με σημασία παρακεμένου του ρ. τίθεμαι (βλ. § 346, β):

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προσ.τακτ.	Απαρ.	Μετοχή
----------	------------	---------	------------	-------	--------

κεῖ-μαι	—	—	—	κεῖ-σθαι	κεῖ-μενος
κεῖ-σαι	—	—	κεῖ-σο		κει-μένη
κεῖ-ται	κέ-ηται	κέ-οιτο	κεῖ-σθω		κει-μενον
κεῖ-μεθα	—	—	—		
κτλ.	κέ-ησθε	—	κεῖ-σθε		
	κέ-ωνται	κέ-οιντο	κτλ.		

Παρ. (με σημασία υπερσυντ.) ἔ-κει-μην, ἔ-κει-σο, ἔ-κει-το κτλ.

Μέλλ. κεί-σομαι, κεί-σῃ, κεί-σεται κτλ.

Παράγ. κειμήλιον, κοίτη (αλ' ὅπου κοιτίς, κοιτῶν κτλ.).

6) Το ρ. καθήμι (σύνθετο ἀπό την πρόθ. κατὰ και το ποιητ. ρ. ἤμαι
ρ. θ. ἡσ- και ἡ-). Ο ενεστῶτας με σημασία παρακεμένου του καθέξομαι:

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προσ.τακτ.	Απαρ.	Μετοχή
----------	------------	---------	------------	-------	--------

κάθ-η-μαι	—	καθ-ῆ-μην	—	καθ-ῆ-σθαι	καθ-ῆ-μενος
κάθ-η-σαι	—	—	κάθ-η-σο		καθ-ῆ-μένη
(καθῃ)					καθ-ῆ-μενον
κάθ-η-ται	καθῆται	—	καθ-ῆ-σθω		
καθ-ῆ-μεθα	καθώμεθα	—	—		
κτλ.	καθῆσθε	καθ-ῆ-σθε	—		
	καθῶνται	—	—		

Παρατατ. *ἐ-καθ-ή-μην, ἐ-κάθ-η-σο, ἐ-κάθ-η-το* κτλ. Και χωρίς αύξηση: *καθ-ή-μην, καθ-ή-σο, καθ-ή-το, καθ-ή-μεθα, καθ-ή-σθε, καθ-ή-ντο*. Μέλλ. (συνηρ.) *καθ-εδοῦμαι, καθ-εδεῖ, καθ-εδεῖται* κτλ. (από το *καθέζομαι*).

7) Το ρ. *οἶδα* (= ξέρω) (ρ. θ. ισχυρό *Ἔσιδ* = *εἶδ* και με τραπή του ε σε ο: *οἶδ*-, αδύνατο θ. *Ἔσιδ* = *ιδ*-). Το *οἶδα* είναι παρακείμε. β' του άχρηστου ρ. *εἶδω* και πήρε σημασία ενεστώτα (βλ. § 359, 2).

Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτ.	Απαρ.	Μετοχή
<i>οἶδ-α</i>	<i>εἰδῶ</i>	<i>εἰδείη-ν</i>	—	<i>εἰδ-έναι</i>	<i>εἰδ-ὼς</i>
<i>οἶσθ-α</i>	<i>εἰδῆς</i>	<i>εἰδείη-ς</i>	<i>ἴσ-θι</i>		<i>εἰδ-υῖα</i>
<i>οἶδ-ε</i>	<i>εἰδῆ</i>	<i>εἰδείη</i>	<i>ἴσ-τω</i>		<i>εἰδ-ός</i>
<i>ἴσ-μεν</i>	<i>εἰδῶμεν</i>	<i>εἰδείη-μεν</i> (<i>εἰδεῖμεν</i>)	—		γενική: <i>εἰδ-ότος</i>
<i>ἴσ-τε</i>	<i>εἰδῆτε</i>	<i>εἰδείη-τε</i> (<i>εἰδεῖτε</i>)	<i>ἴσ-τε</i>		<i>εἰδ-υῖας</i> <i>εἰδ-ότιος</i>
<i>ἴσ-ασι(ν)</i>	<i>εἰδῶσι(ν)</i>	<i>εἰδείη-σαν</i> (<i>εἰδεῖεν</i>)	<i>ἴσ-των</i> (<i>ἴστωσαν</i>)		
<i>ἴσ-τον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδεῖ-τον</i>	<i>ἴσ-τον</i>		
<i>ἴσ-τον</i>	<i>εἰδῆτον</i>	<i>εἰδεί-την</i>	<i>ἴσ-των</i>		

Υπερσυντέλ. (με σημασία παρατ.) *ἦδ-ειν* ή *ἦδ-η, ἦδ-εις* ή *ἦδ-ησθα, ἦδ-ει* ή *ἦδ-ειν, ἦδ-ε-μεν* ή *ἦσ-μεν, ἦδ-ε-τε* ή *ἦστε, ἦδ-ε-σαν* ή *ἦσαν, ἦδ-ειτον* ή *ἦσ-τον, ἦδ-εῖτην* ή *ἦσ-την*.

Μέλλ. *εἰδ-ομαι* και *εἰδή-σω*. Ρημ. επιθ. *ἴσ-τέον*. Παράγ. *εἰδησις, εἶδος*, επίρρ. (από τη μετοχή) *εἰδότης* (= με επίγνωση, συνειδητά), *ἴστωρ* (= - γνώστης, έμπειρος)· απ' αυτό: *ἱστορία*.

8) Το ρ. *δέδοικα* ή *δέδωκα* (= φοβούμαι), (ρ. θ. ισχυρό *δει-* και με τραπή του ε σε ο: *δοι*-, αδύνατο θ. *δι*-). Τούτο είναι παρακείμε. του άχρηστου ρ. *δειδω* και έχει σημασία ενεστώτα. Εκτός από τους κανονικούς τύπους (*δέδοικα, -κας, -κε* κτλ.) έχει και ορισμένους εδχρηστούς τύπους κατά τα ρήματα σε -μι (πβ. § 347), δηλ. κλίνεται κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Οριστική	Υποτακτική	Πρόστακτική	Απαρ.	Μετοχή
<i>δέ-δοι-κα</i> ή <i>δέ-δοι-α</i>	—	—	<i>δε-δοι-κέναι</i>	<i>δε-δοι-κώς</i>
<i>δέ-δοι-κας, δε-δοι-ας</i>	—	(<i>δε-δοι-θι</i>)	ή	<i>δε-δοι-κυία</i>

δέ-δοι-κε	δέ-δι-ε	δέ-δί-η	(δέ-δί-τω)	δέ-δι-έναι	δε-δοί-κός
δε-δοί-καμεν	δέ-δι-μεν	—	—	—	ή δε-δι-ώς
δε-δοί-κατε	δέ-δι-τε	—	—	—	δε-δι-νῆα
δε-δοί-κασι(ν)	δέ-δι-ασι(ν)	δέ-δί-ωσι(ν)	—	—	δε-δι-ός

Υπερσυντέλ. (με σημασι. παρατ.) *έ-δε-δοί-κειν*, -κεις, -κει, -κεμεν, -κετε, -κεσαν και *έ-δέ-δι-σαν*. Μέλλ. *δει-σομαι*, -σει, -σται κτλ. Αόρ. *έ-δει-σα*. Παράγ. *δεξ-μα* (= τρόμος), *δέος* ουδ. (= φόβος).

9) Το *τέ-θνη-κα* (= έχω πεθάνει, είμαι νεκρός), παρακειμ. του ρ. *άποθνή-σκω* (ρ. *θαν*, *θνα*, *θνη*, *θνε*). Και τούτο εκτός από τους κανονικούς τύπους (*τέθνηκα*, -κας, -κε κτλ.) έχει και τους ακόλουθους τύπους κατά τα ρήματα σε -μι (πβ. § 346):

Οριστ. *τέ-θνα-μεν*, *τέ-θνα-τε*, *τε-θνᾶ-σι(ν)*. Υπερσυντ. *έ-τέ-θνα-σαν*. Απαρ. *τε-θνά-ναι*. Μετοχή: *τε-θνε-ώς* (γεν. -*ώτος*), *τε-θνε-ῶσα* (γεν. -*ώσης*), *τε-θνε-ώς* ή *τε-θνε-ός* (γεν. -*ώτος*).

10) Το *βέβηκα* (= έχω βαδίσει), παρακειμ. του ρ. *βαίνω* (θ. *βη*, *βᾶ*-), που εκτός από τους κανονικούς τύπους έχει και τους ακόλουθους τύπους κατά τα ρήματα σε -μι (πβ. § 346):

Υποιακτική γ' πληθ. *βεβᾶσι*. Μετοχή: *βεβώς*, -*ῶσα*, -*ώς*.

11) Το *Ευκ* (= μοιάζω· ρ.θ. ισχυρό *Ευκ* = *εικ* = και με τροπή του ε σε ο: *Εοικ* = *οίκ*· αδύνατο *Εικ* = *ικ*-). Τούτο είναι παρακειμενος του άχρηστου ρ. *εϊκ-ω* και έχει σημασία ενεστώτα. Κλίνεται έτσι: Παρακειμ. Οριστ. *έ-οικ-α*, -ας, -ε, *έ-οίκ-αμεν*, -ατε, -ασι και *εϊξας* (από το *εϊκ-σασι*). Υποτ. *έ-οίκ-ω*, -ης, -η κτλ. Ευκτ. *έ-οίκ-οιμι*, -οις, -οί κτλ. Προστ. λείπει. Απαρ. *εϊκ-έναι* (και μεταγεν. *έ-οικ-έναι* (και μεταγεν. *έ-οικ-έναι*). Μετ. *εϊκώς* (-*ότος*), *εϊκυῖα* (-*υίας*), *εϊκός* (-*ότος*) (και μεταγ. *έ-οικ-ώς*, -*υῖα*, -*ός*). Υπερσ. (με σημασία παρατ.) *έ-ώκ-ειν*, *έ-ώκ-εις*, *έ-ώκ-ει* κτλ.

12) Το απρόσωπο *χρή* (= είναι ανάγκη, πρέπει):

Οριστ. ενεστ. *χρή*. Παρατ. *χρήν* ή *έχρην*. Υποτ. *χρή*. Ευκτ. *χρείη*. Απαρ. *χρήναι*. Μετοχή μόνο ουδ. *τὸ χρεών* με σημασία ουσιαστικού (βλ. § 152, 1).

13) Το απρόσωπο *εἰμαρται* (= είναι πεπρωμένο). Τούτο είναι παρακειμ. του ποιητ. ρ. *μείρομαι* (= παίρνω το μέρος που μου ανήκει) (ρ. θ. *αμερ*· (-*μερ*, -*μορ*) και *σμορ*).

Εύχρηστοι τύποι: το γ' εν. του παρακ. *εἰμαρ-ται* (από αρχικό τύπο *σέ-σμορ-ται*), το γ' εν. του υπερσυντ. *εἰμαρ-το* και η μετοχή του παρακ. *εἰμαρμένος* (μάλιστα στο θηλ. *εἰμαρμένη* σαν ουσιαστ. με παράλειψη του μοῖρα).

14) Το πρόσωπο **πέπρωται** (= είναι πεπρωμένο). Τούτο είναι παρικήμ. ρήματος άχρηστου στον ενεστώτα, που έχει αόρ. β' *ἔ-πρω-ον* (κοιητ. - : ἔδωκα) (ρ. θ. *πρω-*, με μετάθεση και έκταση του ο: *πρω-*). Εύχρηστοι τύποι: το γ' εν. του παρακ. *πέ-πρω-ται* ή *πε-πρω-μένον ἐστί*, το γ' εν. του υπερσ. *ἔ-πέ-πρω-το* και η μετοχή του παρακ. *ἡ πεπρωμένη* (ενν. μοῖρα), *τὸ πεπρωμένον* (ενν. μέρος).

306 ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ, ΑΠΟΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΩΠΑ

Α'. Ρήματα ανώμαλα

352. Ανώμαλα λέγονται τα ρήματα που παρουσιάζουν διάφορες ανωμαλίες ή κατά το σχηματισμό ή κατά τη σημασία των χρόνων.

1. Ρήματα ανώμαλα κατά το σχηματισμό των χρόνων

1. Πρόσφωμα ε

353. Σε μερικά ρήματα το ρηματικό θέμα μεγαλώνει κατά μία συλλαβή παίρνοντας στο τέλος το πρόσφωμα -ε-, για να σχηματιστεί το χρονικό θέμα:

α) του ενεστώτα και του παρατατικού: (*δοκ-έ-ω*) *δοκῶ* (= φαίνομαι) (ρ. θ. *δοκ-*, θ. ενεστ. *δοκε-*), (*ῶθ-έ-ω*) *ῶθῶ* (ρ. θ. *ῶθ-*, θ. ενεστ. *ῶθε-*) κ.ά.

β) μερικών από τους άλλους χρόνους: *μέν-ω* (ρ. θ. *μεν-*, χρον. θ. *μενε-* και εμπρός από σύμφωνο *μενη-*), *νέμ-ω* (= μοιράζω, βόσκω) (ρ. θ. *νέμ-*, χρον. θ. *νέμε-*, *νέμη-*) κ.ά.

γ) όλων των άλλων χρόνων εκτός από τον ενεστώτα και τον παρατατικό: *βουλ-ομαι* (ρ. θ. *βουλ-*, χρον. θ. *βουλε-* και εμπρός από σύμφωνο *βουλη-*), *δέ-ω* (= έχω ανάγκη) (ρ. θ. *δέ-*, χρον. θ. *δεε-*, *δεη-*), *έθελ-ω* ή *θέλ-ω* (ρ. θ. *έθελ-*, χρον. θ. *εθελε-*, *εθειλη-*), *μέλλ-ω* (ρ. θ. *μελλ-*, χρον. θ. *μελλε-*, *μελλη-*) *όφειλ-ω* (ρ. θ. *όφελ-*, = *όφειλ-*, χρον. θ. *όφειλε-*, *όφειλη-*), *οί-σ-μαι* και *οί-μαι* (= φρονώ) (ρ. θ. *οί-*, χρον. θ. *οίε-*, *οίη-*) κ.ά.

II. Πρόσφυμα σκ ή ισκ

354. Σε μερικά ρήματα το ρηματικό θέμα παίρνει στο τέλος του το πρόσφυμα -σκ- ή -ισκ-, για να σχηματιστεί το θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού: ἀρδ-σκ-ω, βλώ-σκ-ω (ποιητ. = έρχομαι), βδ-σκ-ω, γηρά-σκ-ω, μεθύ-σκ-ω, πᾶ-σχ-ω (από το πάθ-σκ-ω), φά-σκ-ω (= λέω), χα-σκ-ω· ἄλ-ισκ-ομαι (= πιάνομαι, κυριεύομαι), ἀναλ-ίσκ-ω (= ξεθεύω), εὐρ-ίσκ-ω, θηήσκ-ω (από το θνη-ίσκ-ω), θρώσκ-ω (ποιητ. = τινάζομαι, πηδῶ· από το θρω-ίσκ-ω) κ.ά.

III. Ενεστωτικός αναδιπλασιασμός

355. Σε μερικά ρήματα, για να σχηματιστεί το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, το ρηματικό θέμα παίρνει στην αρχή του ενεστωτικό αναδιπλασιασμό (βλ. § 337):

βι-βάζω (= βάζω) (ρ. θ. βα-, με ενεστ. αναδιπλ. βι-βα- και από αναλογία προς τα ρ. σε -άζω: βιβάζ-ω· στο ρήμα αυτό ο ενεστωτικός αναδιπλασιασμός φυλάγεται σε όλους τους χρόνους και τα παράγωγα·

γί-γν-ομαι (ρ. θ. γεν-, με συγκοπή γν- και με ενεστ. αναδιπλ. γι-γν-)·
πί-πτ-ω (ρ. θ. πετ-, με συγκοπή πτ- και με ενεστωτικό αναδιπλ. πι-πτ-)·
τί-κτ-ω (ρ. θ. τεκ-, με συγκοπή τκ-, με ενεστ. αναδιπλ. τι-κτ- και με μετάθεση τι-κτ-)·

έσχ-ω (= έχω) (ρ. θ. σεχ-, με συγκοπή σχ- και με ενεστ. αναδιπλ. σι-σχ- = έσχ-, με ψιλή, γιατί ακολουθεί χ· βλ. § 64, 1 κ.ά.

IV. Ενεστωτικός αναδιπλασιασμός και πρόσφυμα σκ

356. Σε μερικά ρήματα, για να σχηματιστεί το χρονικό θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, το ρηματικό θέμα παίρνει στην αρχή του ενεστωτικό αναδιπλασιασμό και στο τέλος πρόσφυμα -σκ-·

βι-βρώ-σκ-ω (ποιητ. = τρώω) (ρ. θ. βρω-), γι-γνώ-σκ-ω (ρ. θ. γνω-), ἀπο-δι-δρά-σκ-ω (ρ. θ. δρα-), πι-πρά-σκ-ω (= πουλώ) (ρ. θ. πρα-, πβ. πρατήριον), τι-τρώ-σκ-ω (ρ. θ. τρω-), μι-μνή-σκ-ω (= υπενθυμίζω) (ρ. θ. μνη-, χρον. θ. μι-μνη-σκ- = μμνήσκ-) κ.ά.· έτσι και δι-δά-σκ-ω (ρ. θ. δα-), που κρατεί τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό σε όλους τους χρόνους.

V. Πρόσφυμα ν, αν, νε, νι ή νω, σ

357. Σε μερικά ρήματα το ρηματ. θέμα, για να σχηματιστεί το χρον.

θέμα του ενεστώτα και του παρατατικού, παίρνει στο τέλος του:

α') το πρόσφυμα ν: δάκ-ν-ω (= δαγκάνω) (ρ. θ. δακ-), κάμ-ν-ω (= κουράζομαι) (ρ. θ. καμ-), πί-ν-ω (ρ. θ. πι-), τέμ-ν-ω (ρ. θ. τεμ-), τί-ν-ω (= πληρώνω) (ρ. θ. γει- και τι-) φθά-ν-ω (ρ. θ. θψη- και φθα-), φθί-ν-ω (ρ. θ. φθι-) κ.ά.

β') το πρόσφυμα αν: αίσθ-άν-ομαι, ἀμαρτ-άν-ω, (ἀπ)εχθ-άν-ομαι (= γίνομαι μισητός), αὐξ-άν-ω, βλαστ-άν-ω, (κατα)δαρθ-άν-ω (= κοιμούμαι) (ρ. θ. δαρθ-), ὀλισθ-άν-ω (= γλιστρώ) κ.ά.

γ') το πρόσφυμα αν μετά το χαρακτήρα και συγχρόνως ένα ν εμπρός από το χαρακτήρα:

λα-ν-θ-άν-ω (ρ. θ. λαθ-), μα-ν-θ-άν-ω (ρ. θ. μαθ-), πο-ν-θ-άν-ομαι (ρ. θ. πυθ-), (θι-ν-γ-άν-ω) θιγγ-άν-ω (= εγγίζω) (ρ. θ. θιγ-), (λα-ν-χ-άν-ω) λαγχ-άν-ω (ρ. θ. λαχ-), (τυ-ν-χ-άν-ω) τυγχ-άν-ω (ρ. θ. τυγ-), (λα-ν-β-άν-ω) λαμβ-άν-ω (ρ. θ. λαβ-), (λι-ν-π-άν-ω) λιμπ-άν-ω (= αφήνω) (ρ. θ. λιπ-) κ.ά. βλ § 70, 5.

δ') το πρόσφυμα νε: (ἀφ-ικ-νέ-ομαι) ἀφ-ικνούμαι (ρ. θ. ικ-), (ὑπ-ι-σχ-νέ-ομαι) ὑπ-ισχνούμαι (ρ. θ. σεχ-, σχ-, σι-σχ-, ἰσχ- πβ. § 355, ρ. ἰσχω) κ.ά.

ε') το πρόσφυμα νι ή νυ (με μετάθεση του ι ή υ εμπρός από το χαρακτήρα): βαίν-ω (ρ. θ. βη-, βᾶ· βάν-ω = βαίνω), ελαύν-ω (ρ. θ. ἐλα· ἐλά-νω = ἐλαύνω) κ.ά.

ς') το πρόσφυμα σι: (ἀλέκ-σ-ω) ἀλέξω (= αποκροῦω), (ἐκ-σ-ω) ἔψω, (αὐγ-σ-ω) αὐξω και (αὐγ-σ-άν-ω) αὐξάνω.

VI. Συνώνυμα θέματα

358. Μερικάν ρημάτων οι χρόνοι δεν σχηματίζονται από ένα ρηματικό θέμα, παρὰ από δύο ή περισσότερα θέματα **συνώνυμα**, που έχουν δηλαδή διαφορετική ετυμολογία, αλλά την ίδια περίπου σημασία. Έτσι λ.χ. σχηματίζουν τους διάφορους χρόνους τα ρήματα:

ἀγορεύω (θ. ἀγορευ-, ἐρε-, βε- = ῥη-, εἰπ-)

αἰρέω -ᾶ (θ. αἶρε- = αἶρη-, Feλ- = ἐλ-)

αἶμι (θ. εἶσ-, γεν-)

ἔρχομαι (θ. ἐρχ-, εἶ- και ἰ-, ἐλευθ-, ἐλυθ-, ἐλθ-).

ἐσθίω (θ. ἐδ-, ἐδε- = ἐδη-, ἐσθη-, φαγ-)

ζῶ (θ. ζη-, βιω-, βιο-)

λέγω (θ. λεγ-, Fερε- = ἐρε- = ἐρη-, βε- = ῥη-, Fειπ- = εἰπ-)

τρέχω (θ. τρεχ- = τρεχ- § 69, 1· δραμ-, δραμε- = δραμη-)

φέρω (θ. φερ-, αἶ-, ἐνεκ- και ἐνκ- = ἐγκ- § 62, 1).

ὄρω - ὠ (θ. *Fora-* = ὄρα-, ὄπ-, *Feid-* = εἶδ-, *Fiδ-* = ἰδ-).
ὄντομαι - οὔμαι (θ. *Fawe-* = ὄνε-, *πρια-*) κ.ά.

2. Ρήματα ανόμαλα κατὰ τη σημασίαν των χρόνων

359. Μερικοί χρόνοι ορισμένων ρημάτων της αρχαίας ελληνικής δεν έχουν σημασία σύμφωνη με την κατάληξή τους. Έτσι μερικά έχουν:

1) ενεστώτα με σημασία παρακειμένου, παρατατικό με σημασία υπερσυντελικού ή αορίστου και απλό μέλλοντα με σημασία συντελεσμένου μέλλοντα:

ἦκω (= ἔχω ἔρθει), *ἦκον* (= εἶχα ἔρθει ἢ ἤρθα), *ἦξω* (= θα ἔχω ἔρθει).
σῆμαι (= ἔχω φύγει), *σῆμαι* (= εἶχα φύγει) κ.ά.

2) παρακείμενο με σημασία ενεστώτα και υπερσυντέλικο με σημασία παρατατικού:

οἶδα (= ξέρω), *ᾔδειν* (= ἤξερα) - *δέδοικα* ἢ *δέδια* (= φοβούμαι), *έδεδόκειν* (= φοβόμουν).

εἶωθα (= συνήθιζω), *εἰώθειν* (= συνήθιζα) - *εἶκα* (= μοιάζω), *εἰόκειν* (= ἐμοιάζα) κ.ά.

3) μέσο μέλλοντα με σημασία ενεργητική:

ᾔδω - *ᾔσομαι*· *ἀκούω* - *ἀκούσομαι*· *ἀμαρτάνω* - *ἀμαρτήσομαι*· *βαίνω* - *βήσομαι*· *γελῶ* - *γελάσομαι*· *γινώσκω* - *γνώσομαι*· *δάκνω* - *δήξομαι*· *θέω* (= τρέχω) - *θεύσομαι*· *λαγχάνω* - *λήξομαι*· *λαμβάνω* - *λήψομαι*· *μανθάνω* - *μαθήσομαι*· *δυννυμι* - *δμοῦμαι*· *ὄρω* - *ὄψομαι*· *τίκτω* - *τέξομαι*· *τυγχάνω* - *τεύξομαι* κ.ά.

4) μέσο μέλλοντα με σημασία παθητική:

ἀδικῶ - *ἀδικήσομαι* (= θ' αδικηθῶ από άλλον)· *ἀλίσκομαι* - *ἀλώσομαι* (= θα πιαστῶ ἢ θα κυριευθῶ από άλλον)· *γεννῶ* - *γεννήσομαι*· *θεραπεύω* - *θεραπεύσομαι*· *κωλύω* - *κωλύσομαι*· *οἰκῶ* - *οἰκήσομαι*· *πάσχω* - *πεῖσομαι*· *φύω* - *φύσομαι* κ.ά.

5) παθητ. αόριστο με σημασία μέση:

αἰσχύνωμαι - *ἡσχύνθην*· *ἀνιάωμαι* (= λυπούμαι) - *ἡνιάθην* (= λύπησα τον εαυτό μου)· *δέομαι* - *έδεσθην*· *λυπούμαι* - *έλυπήθην*· *ὀρμῶμαι* - *ὠρμήθην*· *πορεύομαι* - *ἐπορεύθην*· *φοβούμαι* - *έφοβήθην* κ.ά.

6) παθητ. μέλλοντα και παθητ. αόριστο με σημασία μέση:

ἀπαλλάττωμαι - *ἀπαλλαγῆσομαι* - *ἀπηλλάγην*· *(ἐκ)πλήττωμαι* - *(ἐκ)πλαγῆσομαι* - *(ἐξ)επλάγην*· *μυμνήσκομαι* - *μνησθήσομαι* - *ἐμνήσθην*· *φαίνομαι* - *φανήσομαι* - *ἐφάνην* κ.ά.

7) ενεργητ. αόρ. β', παρακείμ. και υπερσυντέλικο με σημασία αμετάβλητη:

ἴστημι, ενεργ. αόρ., β' *ἔστην*, παρακ. *ἔστηκα*

φύω, ενεργ. αόρ. β' με μέση διάθ. *ἔφυν* (= υπήρξα από τη φύση, έγινα), ενεργ. παρακ. με μέση διάθ. *πέφυκα* (= έχω γίνει, είμαι πλάσμενος από τη φύση), ενεργ. υπερσ. με μέση διάθ. *ἐπεφύκειν* (= είχα γίνει, ήμουν πλάσμενος από τη φύση) κ.ά.

Β'. Ρήματα αποθετικά

360. Αποθετικά λέγονται τα ρήματα που έχουν μόνο μέση φωνή (όπως τα νεοελλ. ρ.: *αισθάνομαι*, *δέχομαι*, *έρχομαι*, *σέβομαι* κ.ά.).

Από τα αποθετικά ρήματα:

1. λέγονται **μέση αποθετικά** όσα έχουν μόνο μέσο αόριστο (α' ή β') με ενεργητική διάθεση:

αισθάνομαι - *ἥσθόμην*, *ἀσπάζομαι* - *ἡσπασάμην*, *ἐντέλλομαι* - *ἐνετείλαμην*, *ἐπομαι* - *ἐσπόμην*, *θεῶμαι* (= παρατηρώ) - *ἐθεασάμην*, *καρποῦμαι* - *ἐκαρπυσάμην*, *μηχανῶμαι* (= επινοώ, μηχανεύομαι) - *ἐμηχανησάμην*, *πυνθάνομαι* - *ἐπυνθόμην*, *ὕψιχνοῦμαι* - *ὕπεσχόμην*, *φθέγγομαι* - *ἐφθεγγάμην* κ.ά.

2. λέγονται **παθητικά αποθετικά** όσα έχουν αόριστο μόνο παθητικό μ' ενεργητική διάθεση:

ἀμιλλῶμαι - *ἤμιλλήθην*, *βούλομαι* - *ἐ(ή)βουλήθην*, *διανοῦμαι* - *διενοήθην*, *δύναμαι* - *ἐ(ή)δυνήθην*, *ἐναντιοῦμαι* - *ἤναντιώθην*, *ἐπιμελοῦμαι* - *ἐπεμελήθην*.

οἶμαι και *οἶμαι* (= φρονώ) - *ὥήθην* κ.ά.

3. λέγονται **μικτά αποθετικά** όσα έχουν και μέσο αόριστο μ' ενεργητική διάθεση και παθητικό αόριστο με παθητική διάθεση:

αἰτιῶμαι (= κατηγορώ) - *ἥτιασάμην* (= κατηγορήσα) - *ἥτιάσθην* (= κατηγορήθηκα).

βιάζομαι (= στενοχωρώ) - *ἐβιασάμην* (= στενοχώρησα) - *ἐβιάσθην* (= στενοχωρήθηκα).

δωροῦμαι (= χαρίζω) - *ἐδωρησάμην* (= χάρισα) - *ἐδωρήθην* (= δόθηκα σαν δώρο).

ἐργάζομαι - *εἰργασάμην* (= τελείωσα κάποια εργασία, έκαμα) - *εἰργάσθην* (= εκτελέστηκα, έγινα).

ἰῶμαι (= γυιτρεύω) - *ἰασάμην* (= γιάτρεψα) - *ἰάθην* (= γιατρεύτηκα, θεραπεύτηκα).

κτῶμαι (= αποκτώ) - *ἐκτησάμην* (= απόκτησα) - *ἐκτήθην* (= αποκτήθηκα).

λυμαίνομαι (= βλάπτω) - ἐλομηνάμην (= έβλαψα) - ἐλυμάνθην (= βλάψτηκα)·

μιμοῦμαι (= κάνω κάτι κατ' απομίμηση, παριστάνω) - ἐμιμησάμην (= έκαμα κάτι κατ' απομίμηση, παράστησα) - ἐμιμήθην (= έγινε κάτι κατ' απομίμηση)·

χρᾶμαι (= χρησιμοποιώ) - ἐχρησάμην (= χρησιμοποίησα) - ἐχρήσθην (= χρησιμοποιήθηκα)·

ὠνοῦμαι (= αγοράζω) - ἐπριάμην (= αγόρασα) - ἐωνήθην (= αγοράστηκα) κ.ά.

Γ'. Ρήματα απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα

361. Ρήματα **απρόσωπα** ή **τριτοπρόσωπα** λέγονται εκείνα που συνηθίζονται μόνο ή κυρίως στο τρίτο πρόσωπο, χωρίς προσωπικό υποκείμενο (πβ. τα νεοελλ. *πρέπει, μέλει* κτλ.). Συνηθισμένα απρόσωπα ρήματα στην αρχαία ελληνική είναι:

1) τα ρ. *δεῖ* (= πρέπει), *χρή* (βλ. § 351, 12), *προσῆκει* (= αρμόζει), *δοκεῖ* (= φαίνεται), *μέλει (μοι)* [= (με) νοιάζει, υπάρχει φροντίδα], *μεταμέλει* (= έρχεται μετάνοια· *μεταμέλει μοι* = μετανιώνω, *μεταμέλει σοι* = μετανιώνεις κτλ.), *μέτεστι* (= υπάρχει συμμετοχή· *μέτεστί μοι τινος* = συμμετέχω σε κάτι), *ένεστι* (= είναι δυνατό, μπορεί), *ένεστι* (= επιτρέπεται), *εἴμαρται*, *πίπτωται* (βλ. § 351, 13 και 14) κτλ.

2) Τα ρ. *λέγεται, όμολογεῖται, άγγέλλεται, άδεται, θρυλεῖται, νομίζεται* κτλ., όταν έχουν υποκείμενο απαρέμφατο.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Επιρρήματα

362. Επιρρήματα λέγονται οι άκλιτες λέξεις που προσδιορίζουν κυρίως τα ρήματα και φανερώνουν **τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, βεβαίωση ή άρνηση** κτλ.

Τα επιρρήματα κατά τη σημασία τους είναι:

1) **τοπικά** (όσα σημαίνουν τόπο): *που; πη; ποι; όπου, ένθα, ένθάδε, εκεί, αυτού, άνω, κάτω, έγγυς, έσω, έξω* κ.ά.

2) **χρονικά** (όσα σημαίνουν χρόνο): *ότε, άτε, τότε, όπηνίκα, πηνίκα; ποτέ (= κάποτε), νύν, πρίν, έπειτα, πάλαι, χθές, σήμερα, αύριον, αύ, αύθις (= πύλι) κ.ά.*

3) **τροπικά** (όσα σημαίνουν τρόπο): *πώς; πη; ούτω(ς), ώδε (= έτσι), όπως, ώς (= καθώς). ώσπερ, εύ, καλώς, κακώς, σωφρόνως* κ.ά.

4) **ποσοτικά** (όσα σημαίνουν ποσό): *πόσον; όσον, τόσον, όπόσον, πολύ, μάλα, άγαν, λίαν, πάν, σφόδρα, όλίγον, κοσάκις, τοσάκις, πολλάκις, δίς, τρίς, τετράκις* κτλ.

5) **βεβαιωτικά** (όσα σημαίνουν βεβαίωση): *ναί, μάλιστα, δη (= βέβαια), όητα (= βέβαια, χωρίς αμφιβολία), ή (= αλήθεια)* κ.ά.

6) **αρνητικά** (όσα σημαίνουν άρνηση): *ού* (βλ. § 61, 2), *μή*.

7) **διστακτικά** (όσα σημαίνουν δισταγμό): *άρα (= άραγε), μών* (= μήπως), *τάχα, ίσως* κ.ά.

Συσχετικά επιρρήματα

363. Από τα τοπικά, χρονικά, τροπικά και ποσοτικά επιρρήματα:

1) όσα εισάγουν ερώτηση λέγονται **ερωτηματικά**· 2) όσα έχουν αόριστη σημασία λέγονται **αόριστα**· 3) όσα σημαίνουν δείξιμο λέγονται **δεικτικά**· 4) όσα αναφέρονται σε λέξη άλλης πρότασης λέγονται **αναφορικά**.

Τα ερωτηματικά, τα αόριστα, τα δεικτικά και τα αναφορικά επιρρήματα λέγονται μαζί **συσχετικά επιρρήματα** (πβ. §§ 243 - 244).

363α ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

Τοπικά	Για πάση σ' έναν τόπο	Ερωτηματικά	Αόριστα	Δεικτικά	Ανιφορικά
	Για κίνηση από έναν τόπο	ποῦ; ποῦ; (= πρὸς ποιο μέρος;)	ποῖ (= κάπου, κάποιο μέρος)	ἐνθάδε, ἐνταῦθα, αὐτοῦ, ἐκεῖ	οὐ (= ἐκεῖ ὅπου), ὅπου, ἐνθα, ἔθι
	Για κίνηση πρὸς έναν τόπο	πότεν; πότε (= καί ποτε ὅρα;)	ποθεν (= ἀπὸ καί- ποιο μέρος)	ἐνθένδε (= ἀπ' ἐ- δού), ἐνταῦθεν, ἐ- κεῖθεν	ὅθεν (= ἀπ' ὅπου), ὁπόθεν, ἐνθεν
Χρονικά		πότεν; πότε (= καί ποτε ὅρα;)	ποτέ (= καί ποτε)	τότε, ἐνῴκα, ἐν- κάδε, τῆνικαδέν (= ἐκείνη τὴν ὥρα)	ὅτε, ὁπότε, ἡνίκα, ὀπηνίκα (= τὴν ὥρα που)
Τροπικά		πῶς; πῶς (= καί πως)	πῶς (= καί πως)	οὕτω(ς), ὥδε (= ἐτσι, ὥς ἐξή(ς))	ὥς (= ὅπως), ὡς- περ (= ὅπως ακρι- βῶς), ὁπως
Τοπικά ἢ τροπικά		πῇ; (= σε ποιο μέρος; πού; - ἢ πῶς;)	πῇ (= σε κάπου τόπο, κάπου - ἢ καί πως)	ῥῆδε, ταύτη (= σ' αὐτὸν τὸν τό- πο, ἐδῶ - ἢ ἐτσι)	ῥῆ, ὅπρ (= ὅπου - ἢ ὅπως)
Ποσοτικά		πόσον; πόσον;		τόσον, τοσόνδε, τασσητόν	ὅπου, ὁπόσον

2. Προθέσεις

364. Προθέσεις λέγονται οι άκλιτες λέξεις που συνήθως μπαίνουν εμπρός από κλιτές λέξεις και φανερώνουν διάφορες σχέσεις, όπως τα επιρρήματα.

365. Από τις προθέσεις:

1) λέγονται **κύριες προθέσεις** όσες χρησιμοποιούνται και στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών (π.χ. *ἐν τῇ πόλει, σὺν αὐτῷ*) και σε σύνθεση με άλλες λέξεις (π.χ. *ἐντιμος, συντηγχανω*. βλ. § 421): αυτές είναι 18, οι 6 μονοσύλλαβες και οι 12 δισύλλαβες:

εἰς, ἐν, ἐκ ἢ ἐξ, πρό, πρὸς, σὺν.

ἀνά, διά, κατά, μετά, παρὰ - ἀμφί, ἀντί, ἐπί, περί - ἀπό, ὑπό - ὑπέρ.

2) λέγονται **καταχρηστικές προθέσεις** όσες χρησιμοποιούνται μόνο στη σύνταξη εμπρός από τις πλάγιες πτώσεις των πτωτικών (και όχι σε σύνθεση με άλλες λέξεις): αυτές είναι οι ακόλουθες εννιά:

α) με γενική: *ἄχρι, μέχρι, ἄνευ, χωρίς, πλην, ἐνεκα ἢ ἐνεκεν* Π.χ. *ἄχρι τῆς νυκτός, μέχρι τοῦδς κτλ.*)

β) μ' αιτιατική: *ὥς, νῆ, μὰ* (π.χ. *ὥς ἐμέ = σ' ἐμένα, προς ἐμέ· νῆ τὸν Δία· μὰ τοὺς θεοὺς*).

3. Σύνδεσμοι

366. Σύνδεσμοι λέγονται οι άκλιτες λέξεις που χρησιμεύουν για να συνδέουν με ορισμένους τρόπους λέξεις ή προτάσεις μεταξύ τους: *ἐγὼ καὶ σὺ - ἐπαιδνίζον τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους.*

367. Οι σύνδεσμοι κατά τη σημασία τους είναι συμπλεκτικοί, διαζευκτικοί (ή διαχωριστικοί), αντιθετικοί (ή εναντιωματικοί), παραχωρητικοί (ή ενδοτικοί), χρονικοί, αιτιολογικοί, τελικοί, συμπερασματικοί, επιδοικοί, υποθετικοί, ερωτηματικοί, ενδοιαστικοί (ή διστακτικοί).

1) **Συμπλεκτικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που συμπλέκουν, δηλ. συνενώνουν (κατωφατικά ή υποφατικά), λέξεις ή προτάσεις: *κατωφατικοί: τε, καί· ἀποφατικοί: οὔτε, μήτε - οὔδε, μηδέ.*

2) **Διαζευκτικοί** ή **διαχωριστικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που συνδέουν διαζευκτικά (δηλ. διαχωριστικά) λέξεις ή προτάσεις: *ἢ, ἢτοι, εἴτε, ἕαντε, ἄντε, ἤντε.*

3) **Ανανθετικοί** ή **εναντιωματικοί** λέγονται οι σύνδεσμοι που σημαίνουν ότι εκείνα που συνδέονται με αυτούς είναι αντίθετα μεταξύ τους: *μέν, δέ, μέντοι, ὅμως, ἀλλά, ἀτάρ (= ὁμως), μὴν (= ὁμως), ἀλλὰ μὴν*

(= αλλά όμως), *καὶ μὴν* (= και όμως), *οὐ μὴν ἀλλὰ* (= αλλά όμως), *καί-
τοι* (= και όμως).

4) **Παραχωρητικοί** ἢ **ενδοτικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς
οποίους συνδέονται δύο νοήματα κάπως ασυμβίβαστα μεταξύ τους και
που το ένα δηλώνει παραχώρηση (συγκατάβαση) πρὸς το ἄλλο (πβ. τα
νεοελλ. *αν και ο καιρός δεν είναι καλός, θα πάω στο κυνήγι - εργάζεται,
μαλλονότι είναι άρρωστος*).

Παραχωρητικοί σύνδεσμοι είναι:

εἰ καί, ἂν καί - *καὶ εἰ, καὶ ἂν, καθ* (= και αν ακόμη) - *οὐδ' εἰ, οὐδ' ἂν,
μηδ' ἂν* (= οὔτε και αν) - *καίπερ* (= αν και): *νοεῖς τοῦτο, εἰ καὶ μὴ ὀρᾷς*
- *γελᾷ δ' ὁ μῦθος, καθ* (= και αν) *τι μὴ γελοῖον ᾔ*.

5) **Χρονικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οποίους εισάγεται πρό-
ταση που καθορίζει το χρόνο μιας ενέργειας:

*ὥς - δε, ὅποτε - ὁσάκις, ὁποσάκις - ἡνίκα, ὀπηνίκα - ἐπεὶ, ἐπειδὴ - δταν,
ὅπῳταν, ἐπᾶν, ἐπειδᾶν - ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι, πρίν*.

6) **Αἰτιολογικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οποίους εισάγεται ἑ-
να νόημα που εἶναι αἰτία ἢ δικαιολογία ἄλλου:

γὰρ - δι, ὥς, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ.

7) **Τελικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οποίους εισάγεται πρότα-
ση που φανερώνει τὸ τέλος (δηλ. το σκοπό) μιας ενέργειας:

ἵνα, ὥπως, ὥς (= για να).

8) **Συμπερασματικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οποίους εισάγε-
ται ἑνα νόημα που φανερώνει συμπέρασμα ἄλλου προηγουμένου: *ἄ-
ρα, δι, δι, οὖν, τοῖνον, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν - οὐκοῦν, οὐκοῦν - ὥστε,
ὥς*.

9) **Εἰδικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς οποίους εισάγεται πρότα-
ση που συμπληρώνει την ἔννοια ἄλλης πρότασης ὡς αντικείμενο ἢ ὡς
υποκείμενο ἢ ἐπεξηγεί κάποια λέξη ἄλλης πρότασης: *δι, ὥς*.

10) **Υποθετικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι που εισάγουν ὑπόθεση:

εἰ, ἔάν, ἂν, ἤν.

11) **Ενδοαστικοί** ἢ **διστακτικοί** λέγονται οἱ σύνδεσμοι με τοὺς
οποίους εισάγεται πρόταση που εκφράζει ἐνδοιασμό (δηλ. φόβο ἢ δι-
σταγμό για κάτι ανεπιθύμητο): *μή, μή οὐ*.

4. Επιφωνήματα

368. **Επιφωνήματα** λέγονται οἱ ἀκλίτες λέξεις που φανερώνουν ψυ-
χικό πάθημα, ὅπως θινυμισμό, ενθουσιασμό, χαρά ἢ αγανάκτηση, απο-
στροφή, λύπη κτλ.

369. Τα επιφωνήματα της αρχαίας ελληνικής είναι:

1. **θρημαστικά:** *ᾄ! ὦ! βαβαί! παπαί!*

2. **γλωσσικά:** *ᾗ - ᾠ - ᾐ!*

3. **θιαστικά** (δηλ. ὅσα φανερώνουν ενθουσιασμό): *εὐοῖ! εὐάν!*

4. **σχετλιαστικά** (δηλ. ὅσα φανερώνουν λύπη ή ἀγενάκτηση): *ἰῶ! ἰού! οὐαί! οἴμοι! φεῦ! παπαί!*

5. **κλήτικό:** *ὦ.*

5. Μόρια

370. Μόρια λέγονται ἀκλίτες λέξεις, οι περισσότερες μονοσύλλαβες, που δεν ανήκουν κανονικά σ' ένα ορισμένο μέρος του λόγου.

Αυτά έχουν κυρίως επιρρηματική σημασία και χρησιμοποιούνται στο λόγο βοηθητικά. Τέτοια είναι στην αρχαία ελληνική τα ακόλουθα:

1. Τα **εγκλιτικά** *τοί, γέ, πέρ, πῶ, νῦν* (βλ. § 42, 5).

2. Το **ευχαικό** *εἴθε*, που εκφράζει ευχή: *εἴθε εἶχες βελτίους φρένας - εἴθε ὑγιαίνεις.*

3. Το **δυναιτικό** *ἄν*, που σημαίνει κάτι που μπορεί ή που μπορούσε να γίνει: *εἶπον ἄν* (= μπορούσα να πῶ).

4. Το **οριστολογικό** *ἄν*, που είναι παραλλαγή του δυναιτικού *ἄν* και σημαίνει τυχόν ή ίσως: *ὅς ἄν* (= που τυχόν, ο οποίος τυχόν), *ὅπου ἄν* (= όπου τυχόν) κτλ.

5. Τα **αιτιολογικά** *ἄτε, οἶον ή οἶον δῆ, οἷα ή οἷα δῆ*, που συνάπτονται με μετοχή και σημαίνουν αιτία πραγματική: *ἄτε ὦν, οἶον (δῆ) ὦν, οἷα (δῆ) ὦν* (= γιατί πράγματι είναι).

6. Τα **αχώριστα δεικτικά μόρια** *-δε* και *-ί*, που βρίσκονται προσκολλημένα στο τέλος ορισμένων λέξεων και σημαίνουν δείξιμο: *(ὁ, ή, τὸ) δ-δε, ἡδε, τόδε* (τοῖος, τόσος, τηλίκος), *τοῖόσδε, τασόσδε, τηλικόσδε, (οὐ-τος) οὐτοσί, αὐτή, τουτί, (ὅδε) ὀδί, ἡδί, τοδί, (οὕτως) οὕτωσί, (ὥδε) ὠδί* κτλ. (πβ. §§ 223 και 224, 3).

7. Τα **αχώριστα προτακτικά μόρια** *ἀ-, νη-, δυσ-, ἀρι-, ζα-,* κτλ. που ποτέ δε λέγονται μόνα τους, παρά συνηθίζονται μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά σύνθετων λέξεων (βλ. § 423).

6. Ἀκλίτα με πολλαπλή σημασία

371. Μερικές ἀκλίτες λέξεις ανήκουν σε διάφορα μέρη του λόγου και έχουν ποικίλες σημασίες, όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας:

ἄν	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. δυνητικό και αοριστολογικό μόριο (§ 370, 3 και 4)· 3. μαζί με το και παραχωρητικός σύνδεσμος (ἄν καί, καί ἄν, § 367, 4)·
ἄχρι	1. καταχρηστ. πρόθεση (§ 365, 2)· 2. χρονικός σύνδ. (§ 367, 5)·
ἐάν	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. μαζί με το οὐδέ ἢ μηδὲ παραχωρητικός σύνδ. (οὐδ' ἐάν, μηδ' ἐάν, § 367, 4)·
εἰ	1. υποθετ. σύνδ. (§ 367, 10)· 2. μαζί με το καί παραχωρητ. σύνδ. (εἰ καί, καί εἰ, § 367, 4)·
ἐπεὶ	1. χρον. σύνδ. (§ 367, 5)· 2. αιτιολογ. σύνδ. (§ 367, 6)·
ἐπειδὴ	βλ. παραπάνω ἐπεὶ·
ἤνίκα	βλ. ὅτε·
μέχρι	βλ. ἄχρι·
ὅπηνίκα	βλ. ὅτε·
ὅποτε	βλ. ὅτε·
ὥπως	1. επίρρ. τροπικό αναφορικό (= καθώς) (§ 362, 3)· 2. τελικός σύνδ. (= για να) (§ 367, 7)·
ὅτε	1. επίρρ. χρονικό αναφορικό (= και τότε) (§ 362, 2)· 2. χρονικός σύνδ. (= όταν, τότε που) (§ 367, 5)· έτσι και τα ὅποτε, ἤνίκα, ὅπηνίκα·
οἷ	1. σύνδ. αιτιολογ. (= γιατί) (§ 367, 6)· 2. σύνδ. ειδικός (§ 367, 9)· 3. ὅ,τι αναφορ. αντωνυμία (§ 240, 3)·
πρὶν	1. επίρρ. χρον. (§ 362, 2)· 2. σύνδ. χρον. (§ 367, 5)·
ὥς	1. επίρρ. τροπικό αναφορικό (= καθώς, σαν) (§ 362, 3)· 2. καταχρηστ. πρόθ., στη θέση της πρόθ. εἰς (= σε, προς) (§ 365, 2)· και εμπρός από αριθμητικά (= περί(που) ὥς ἑκοσι = περί(που) ἑκοσι)· 3. χρονικός σύνδ. (§ 367, 5)· 4. αιτιολογ. σύνδ. (§ 367, 6)· 5. τελικός σύνδ. (§ 367, 7)· 6. συμπερασματ. σύνδ. (§ 367, 8)· 7. ειδικός σύνδ. (§ 367, 9)· 8. κάποτε εισάγει ανεξάρτητες επιφωνηματ. προτάσεις (= πως, πόσο, τι) (π.χ. ὥς καλὸς μοι ὁ πάππος!)· 9. εμπρός από υπερθετικά επιτείνει τη σημασία τους (π.χ. ὥς τάχιστα, ὥς μάλιστα, ὥς ἥδιστα) κτλ.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

32α ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ

372. Οι περισσότερες λέξεις σχηματίστηκαν από άλλες με **παραγωγή** ή με **σύνθεση**:

α) με παραγωγή: *δίκη* - *δικάζω*, *δικαστής*, *δικαστικός*.

β) με σύνθεση: (*λόγος* + *γράφω*) *λογογράφος*, (*ζήφος* + *μάχαιρα*) *ζιφομάχαιρα*.

373. Το μέρος της γραμματικής που εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους σχηματίζονται οι λέξεις λέγεται **ετυμολογικό**.

374. Κατά την παραγωγή και τη σύνθεση δεν παίρνονται συνήθως ακέραιες οι λέξεις, παρά θέματα λέξεων. Π.χ.

παραγωγή: από τη λ. *βαίνω* (θ. *βα-*) σχηματίζεται η λ. *βα-τός*.

σύνθεση: από τις λ. *ναύς* + *πήγ-νομι* σχηματίζεται η λ. *ναυ-πηγ-ός*.

375. 1) Η λέξη που από το θέμα της σχηματίζεται με παραγωγή μια νέα λέξη λέγεται ως προς αυτή **πρωτότυπη**· η νέα λέξη που παράγεται λέγεται **παράγωγη**: *δίκη* (πρωτότυπη) - *δικάζω* (παραγωγή).

2) Το αρχικό θέμα που απ' αυτό βγαίνει μια σειρά από παράγωγες λέξεις με διάφορους μετασχηματισμούς λέγεται **ρίζα**.

Π.χ. ρίζα *γραφ-*: *γράφω*, *γραφ-εύς*, *γραφ-εῖον*, *γραφ-ή*, *γραφ-ίς* (γεν. *γραφ-ίδος*), *γραφ-ιδ-ιον*, *γραφ-ικός*, *γραπ-τός*, *γραμ-μή*, *γραμ-μικός*, *γράμμα* (γεν. *γράμματ-ος*), *γραμματ-ίζω* (= διδάσκω γράμματα), *γραμματ-ιστής*, *γραμματ-εύς*, *γραμματεῦ-ω* κτλ., όπου από τη ρίζα *γραφ-* βγαίνουν τα θέματα *γραφ-*, *γραφιδ-*, *γραπ-*, *γραμ-*, *γραμματ-*, *γραμματεν-* κτλ.

3) Η λέξη που δεν παράγεται από άλλη, παρά σχηματίζεται απευθείας από κάποια ρίζα, όταν προστεθεί σ' αυτή μια κατάληξη, λέγεται **ριζική λέξη**.

Π.χ. *γράφω*, *φη-μί*, (*δο-μι*) *εἶ-μι*, *ναύς*, *φλόγ-ς*, *λίθο-ς* κ.ά.

376. 1) Η λέξη που σχηματίζεται από δύο άλλες (ριζικές, πρωτότυπες ή παράγωγες) με την ένωση των θεμάτων τους, λέγεται **σύνθετη λέξη**. Έτσι π.χ. από το *φιλό* και *τιμή* έγινε η σύνθετη λ. *φιλότιμος*· από το *ναύς* και *μάχ-ομαι* έγινε η σύνθετη λ. *ναυμάχος*.

2) Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη λέγεται **απλή λέξη**. Η απλή λέξη μπορεί να είναι ριζική (*δίκη, γραφω*) ή παράγωγη (*δίκαιος, γραφεύς*).

377. Οι δύο λέξεις που ενώνονται και σχηματίζουν μια σύνθετη λέξη λέγονται **συνθετικά μέρη**. Η πρώτη απ' αυτές λέγεται **πρώτο συνθετικό** (μέρος) και η δεύτερη λέγεται **δεύτερο συνθετικό** (μέρος). Έτσι π.χ. της σύνθετης λέξης *βιβλιοπώλης* συνθετικά μέρη είναι οι λέξεις *βιβλίον* (α' συνθετικό) και *πωλώ* (β' συνθετικό).

378. Οι παράγωγες λέξεις που δεν παράγονται από άλλες απλές λέξεις, παρά υπό σύνθετες, λέγονται **παρασύνθετες λέξεις** ή **παρασύνθετα**. Π.χ. από τη σύνθετη λ. *φιλόσοφος* παράγεται η παρασύνθετη *φιλοσοφώ* (βλ. § 429).

33ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Προπαιγωγικές παρατηρήσεις για την παραγωγή

379. Είδαμε (§ 374) ότι κατά την παραγωγή παίρνεται ως βάση το θέμα της πρωτότυπης λέξης και απ' αυτό σχηματίζεται η παράγωγη.

Ειδικότερα στην παραγωγή παρατηρούμε τα ακόλουθα:

1) Το θέμα της πρωτότυπης λέξης από το οποίο σχηματίζεται η παράγωγη σπάνια μένει ακέραιο και αμετάβλητο· συνήθως παρουσιάζονται σ' αυτό διάφορες παθήσεις και μεταβολές. Π.χ.

δοῦλος (θ. *δουλο-*): *δουλό-ω* -ῶ το θέμα μένει αμετάβλητο

δοῦλος (θ. *δουλο-*): *δουλ-εῖν* αποβολή του τελικού φθόγγου του θέματος

δουλόω -ῶ (θ. *δουλο-*): *δούλω-αις* έκταση του χαρακτ. ο σε ω (βλ. § 62, 7, β)

πέμπω (θ. *πεμπ-*): *καμπ-ός* τροπή του φων. π σε σ (βλ. § 62, 6)

βήγγυμι (θ. *βηγ-*): *βωγ-μή* τροπή του φων. η σε σ (βλ. § 62, 6)

έχω (θ. *σεχ-*): *σχ-έ-αις* συγκοπή του φων. σ (βλ. § 62, 1).

2) Στο θέμα της πρωτότυπης λέξης (είτε αμετάβλητο είτε τροποποιημένο), για να σχηματιστεί μία παράγωγη λέξη, προσθέτεται κανονικά ορισμένο στοιχείο που λέγεται **παραγωγικό πρόσθεμα**. Π.χ.

ἀρόω -ῶ (θ. ἀρο-): ἄρο-τρο-ν (παραγωγ. πρόσφυμα -τρο-)
 δοῦλος (θ. δουλο-): δουλ-εύ-ω (» » -ευ-).
 λύ-ω (θ. λυ-): λύ-σι-ς (» » -σι-)

3) Στο παραγωγικό πρόσφυμα (-τρο-, -ευ-, -σι- κτλ.) προσθέτεται η νέα κατάληξη της παράγωγης λέξης (-ν, -ω, -ς κτλ.). Έτσι το παραγωγικό πρόσφυμα μαζί με την κατάληξη απαρτίζει ένα σύνολο που λέγεται **παραγωγική κατάληξη**: -τρον, -εύω, -σις κτλ.

4) Οι παράγωγες λέξεις μπορεί να είναι ουσιαστικά (γράφω - γραφεύς), επίθετα (γράφω - γραπτός), ρήματα (βασιλεύς - βασιλεύω) ή επιρρηματι (δίκαιος - δικαίως).

Α'. Παράγωγα ουσιαστικά

380. Τά ουσιαστικά παράγονται α) από ρήματα: γράφ-ω: γραφεύς, β) από επίθετα: δίκαιος: δικαιοσύνη, γ) από άλλα ουσιαστικά: πόλις: πολίτης.

α) Ουσιαστικά παράγωγα από ρήματα

381. Τα ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα σημαίνουν:

1) το **πρόσωπο που ενεργεί**. Παραγωγικές καταλήξεις τους είναι οι ακόλουθες (βλ. § 379. 3):

-εύς	γράφ-ω: γραφ-εύς, νέμ-ω: νομεύς, τίκτ-ω: τοκ-εύς κτλ.
-ός	τρέφ-ω: τροφ-ός, πέμπ-ω: πομπ-ός, ᾄδ-ω (θ. ἀειδ-): ἀοιδ-ός (βλ. § 62, 6), τάσσ-ω (θ. ταγ-): ταγ-ός κτλ.
-μῶν	ἡγέομαι -οὔμαι (θ. ἡγε-): ἡγε-μῶν, κηδ-ομαι (θ. κηδ-, κηδε-): κηδε-μῶν κτλ.
-άς	φεύγ-ω (θ. φευγ-, φυγ-): φυγ-άς, νέμ-ω: νομ-άς κτλ.
-της	ποιέ-ω -ῶ: ποιη-τής (θηλ. ποιη-τρια), αὐλέ-ω -ῶ: αὐλη-τής (θηλ. αὐλη-τρίς), ἐργάζομαι: ἐργά-της (θ. ἐργά-τις) κτλ.
-τήρ	καλέ-ω -ῶ (θ. καλε-, κλη-): κλη-τήρ, σφύζω: σω-τήρ (θηλ. σώ-τειρα) κτλ.
-τωρ	λέγ-ω (θ. ῥη-, ῥη-θήσασθαι): ῥη-τωρ, συλ-λαμβάνω (θ. λαβ-): συλ-λήπ-τωρ (θηλ. συλ-λήπ-τρια), πράττω (θ. πραγ-): πράκ-τωρ κτλ.

2) την **ενέργεια**, το **πάθος** ή την **κατάσταση**: παραγωγικές καταλήξεις:

- σις** λύ-ω: λύ-σις, παύ-ω: παύ-σις, γεύ-ομαι: γεύ-σις, κρού-ω: κρού-σις: στέφ-ω: (στέφ-σις =) στέψις, τρέφ-ω: (τρέφ-σις =) θρέψις (βλ. § 69, 1) λαμβάνω (θ. λαβ-, ληβ-): (ληβ-σις =) λήψις: μεγ-νυμι: (μεγ-σις =) μεΐζις, ψύχ-ω: (ψύχ-σις =) ψύξις: αἰρ-ω (θ. ἀρ-): ἀρ-σις, καθαίρω (θ. καθαρ-): κάθαρ-σις, ἐγείρομαι (θ. ἐγερ-): ἔγερ-σις, κλίνω: κλί-σις, κρίνω: κρί-σις (πβ. § 309, α)-γεννά-ω -ῶ: γέννη-σις, δρά-ω -ῶ: δρᾶ-σις, αἰτιά-ομαι -ῶμαι: αἰτία-σις, ὀρά-ω ῶ: ὄρα-σις: αἰρέ-ω -ῶ: αἵρε-σις, ποιέ-ω -ῶ: ποίη-σις: δηλό-ω -ῶ: δῆλω-σις, ἀρό-ω -ῶ: ἀρο-σις (βλ. § 331, γ, 1): ἀλίσκομαι (θ. ἄλω-): ἄλω-σις, χρή-ομαι -ῶμαι (θ. χρη-): χρη-σις: ἑστη-μι (θ. στη-, στᾶ-): στά-σις, τί-θη-μι (θ. θη-, θε-): θέ-σις, ἀφ-ί-η-μι (θ. ή-, ε): ἀφ-ε-σις, ἐν-ί-η-μι: ἔν-ε-σις, δι-δω-μι (θ. δω-, δο-): δό-σις κ.ά.
- σία** δοκιμάζω: δοκιμα-σία, ἐργάζομαι: ἐργα-σία, θύ-ω: θυ-σία, ζη-ραίνω: ζηρα-σία, σημαίνω: σημα-σία, ὑγραίνω: ὑγρα-σία κ.ά.
- ή** γράφ-ω: γραφ-ή, ἀμείβ-ω: ἀμοιβ-ή, πέμπ-ω: πομπ-ή, θάπτ-ω: ταφ-ή, στρέφ-ω: στροφ-ή, φυλάττω (θ. φυλακ-): φυλακ-ή, σφάττω (θ. σφαγ-) σφαγ-ή, ταράττω (θ. ταραχ-): ταραχ-ή, ἀρήγ-ω (= βοηθῶ): ἀραγ-ή (βλ. § 62, 6) κ.ά.
- ά** (όταν προηγείται ρ): ἀγείρω (θ. ἀγερ-): ἀγαρ-ά, φθείρω (θ. φθερ-): φθορ-ά, χαίρω (θ. χαρ-): χαρ-ά κ.ά.
- ία** μαινόμεαι (θ. μαν-): μαν-ία, ἀγγέλλω: ἀγγελ-ία, ὀμιλέ-ω: ὀμιλ-ία, μαρτυρέ-ω -ῶ: μαρτυρ-ία κ.ά.
- εία** (ιδίως από ρήματα σε -εύω): ἀριστεύω: ἀριστεία, βασιλεύω: βασιλεία, δουλεύω: δουλεία, θεραπεύω: θεραπεία, κολακεύω: κολακεία, λατρεύω: λατρεία, μαντεύω: μαντεία, παιδεύω: παιδεία κ.ά.

Σε τέτοια παράγωγα η κύρια παραγωγική κατάληξη είναι -ία (όπως στα προηγούμενα): αλλά η κατάληξη αυτή μαζί με το προηγούμενο φωνήεν του θέματος παρουσιάζεται σαν -εία: βασιλε-ία - βασιλεία.

- ος** (ἀρσ. τῆς β' κλίσης): τρέμω: τρόμ-ος, τρέπω: τρόπ-ος, ψέγω: ψόγ-ος: πλέω: πλό-ος - πλοῦς, βέ-ω: βό-ος - βοῦς κ.ά.
- μός** ἀγείρω (θ. ἀγερ-): ἀγερ-μός, δέω - δῶ (= δένω), (θ. δεσ-): δεσ-μός, οἰκίζω: οἰκ-μός, σείω (θ. σεισ-): σεισ-μός
- (ε)τός** τρυγά-ω -ῶ: τρυγη-τός, κωκύω: κωκυ-τός, κόπτω: κοπ-ετός, νείφει (= χιονίζει: από θ. νηφ-): νηφ-ετός, πηγά-ω (θ. πηγ-, παγ-): παγ-ετός, τίκτω (θ. τεκ-, τοκ-): τοκ-ετός, ὄω (= οἰχνη βροχή, βρέχω): ὄ-ετός κ.ά.

- 3) το **αποτέλεσμα της ενέργειας**: παραγωγικές καταλήξεις:
- μα **βουλεύω**: βούλεο-μα, **ιδρύω**: ίδρυ-μα, **μηνύω**: μήνυμα- πταίνω (θ. πταισ-): πταίνω-μα, **χρίω** (θ. χρισ-): **χρίσ-μα**: τιμάω -ώ: **τίμη-μα**: ποιέω -ώ: **κοίτη-μα**, **ζημιώω** -ώ: **ζημιάω-μα**: βλέπω: βλέμ-μα, **τρίβω**: τρῆμ-μα, **γράφω**: γράμ-μα: **πλέκω**: πλέγ-μα, **πράττω** (θ. πραγ-): **πράγ-μα**, **όρύττω** (θ. όρυχ-): **όρυγ-μα**, **πλάττω** (θ. πλαθ-): **πλάσ-μα**: **άγγελω**: **άγγελ-μα**, **σφάλω**: **σφάλ-μα**, **καθαίρω**: **κάθαρ-μα**, **όφαινω** (θ. όφαν-): **όφασμα**, **τέμνω** (θ. τεμ-, τμη-) **τμή-μα**, **βαίνω** (θ. βα-, βη-): **βῆ-μα** κ.ά.
 - μη **γράφω**: **γραμ-μή**, **ρήγνυμι** (θ. ρηγ-, ρωγ-): **ρωγ-μή**: **φη-μί**: **φή-μη**, **γινώσκω**: **γνώ-μη** κ.ά.
 - ος (ουδ. γ' κλίσι): **λανθάνω** (θ. λαθ-): **λάθ-ος**, **πάσχω** (θ. παθ-): **πάθ-ος**, **ψεύδομαι**: **ψεύδ-ος** κ.ά.

- 4) το **όργανο** ή το **μέσο** μιας ενέργειας: παραγωγικές καταλήξεις:
- τρον **άρώω** -ώ: **άρο-τρον**, **πλήττω** (θ. πληγ-): (**πληγ-τρον** =) **πληκ-τρον**,
 - ή **σειώ** (θ. σεισ-): **σεισ-τρον**, **σημαίνω** (θ. σημαν-): **σήμαν-τρον**,
 - θρον **σκήπτω** (= στήριζω): **σκήπ-τρον**, **φοβέω** -ώ: **φόβη-τρον** **κλείω**: **κλειτ-θρον** κ.ά.

Πολλά τέτοια παράγωγα στον πληθυντικό σημαίνουν **αμοιβή** για τη σχετική ενέργεια: **διδάσκω**: **διδασκ-τρα**, **λύω**: **λό-τρα**, **τρέφω**: **τρέπ-τρα** (= αμοιβή για την τροφή) κ.ά.

- τρα ή **ξύω** (θ. ξυσ-): **ξύσ-τρα**, **χέω** (θ. χυ-, πβ. **δ-χύ-θην**): **χύ-τρα**: **άπο-θρα** **βαίνω** (θ. βα-): **άπο-βά-θρα** κ.ά.
- τήρ **ζώννυμι** (θ. ζωσ-): **ζωσ-τήρ**, **καίω** (καυ-): **καυ-τήρ**, **λάμπω**: **λαμπ-τήρ**, **λούω**: **λου-τήρ**, **νίπτω**: **νιπ-τήρ** κ.ά.
- τηρία **βαίνω** (θ. βα-): **βα-κ-τηρία** κ.ά.
- τήριον **πίνω** (θ. πο-): **πο-τήριον**, **εγείρω** (θ. έγερ-): **έγερ-τήριον**, **αισθάνομαι** (θ. αίσθε): **αίσθη-τήριον** κ.ά.
- ανον **γλύφω** (= σκαλίζω): **γλύφ-ανον**, **δρέπω**: **δρέπ-ανον** κ.ά.
- άνη **σκάπτω**: **σκαπ-άνη**, **χέω** (= χύνω): **χσ-άνη** κ.ά.
- όνη **άγχω** (= σφίγγω το λαιμό, πνίγω): **άγχ-όνη**, **πείρω** (= τρυπώ) (θ. περ-): **περ-όνη** κ.ά.
- ίς (γεν. -ίδος) **γράφω**: **γραφ-ίς**, **γλύφω**: **γλυφ-ίς**, **προβόσκω**: **προβοσκ-ίς** κ.ά.
- εύς **σφάττω** (θ. σφαγ-): **σφαγ-εύς** (= ξίφος), **τέμνω**: **τομ-εύς** (= όργανο με το οποίο κόβομε) κ.ά.

- 5) τον **τόπο** όπου γίνεται μια ενέργεια: παραγωγικές καταλήξεις:

- τήριον βουλεύω: βουλευ-τήριον, δικάζω: δικασ-τήριον, ἐργάζομαι: ἐργασ-τήριον, ὀρμάομαι -ῶμαι: ὀρμη-τήριον κ.ά.
 -τρα ὀρχέομαι -οῦμαι: ὀρχήσ-τρα, παλαιῶ: παλαισ-τρα κ.ά.
 -τρον θεάομαι -ῶμαι: θέα-τρον, λέχ-ομαι (ποιητ. = κοιμοῦμαι): λέκ-τρον (= κλίνη) κ.ά.
 -θρον βαίνω (θ. βα-): βά-θρον, βέω (θ. βεε-): (βέε-θρον =) βεῖθρον.

β) Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα

382. Τα ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα είναι (θηλυκά ή ουδέτερα) αφηρημένα ουσιαστικά και σημαίνουν ιδιότητα. Συνηθισμένες παραγωγικές καταλήξεις σ' αυτά είναι:

- fā (παροξύτονα) 1) κυρίως από δευτερόκλιτα επίθ. σε -ος: ἀπισ-τος: ἀπιστία, ἀπληστος: ἀπλησία, κακός: κακία, μωρός: μω-ρία, σοφός: σοφία, φιλόπονος: φιλοπονία, φίλος: φιλία, ὑπερή-φανος: ὑπερηφανία κ.ά.
 2) από αναλογία προς αυτά παράγονται αφηρημένα ουσιαστι-κά και από μερικά τριτόκλιτα επίθετα: εὐδαιμών: εὐδαιμονία, ἀμαθής: ἀμαθία, ἀτυχής: ἀτυχία, δυστυχής: δυστυχία, εὐτυχής: εὐτυχία κ.ά.
 -ειᾶ (προπαροξύτονα) κυρίως από τριτόκλιτα σιγμόληκτα επίθ. σε -ης, -ές: ἀληθής (θ. ἀληθεσ-): ἀλήθεσ-ια - ἀλήθε-ια - ἀλήθεια· έτσι και ἐπιμελής: ἐπιμέλεια, εὐγενής: εὐγένεια, εὐσεβής: εὐσε-βεια, ὑγιής: ὑγία κ.ά.· από αναλογία προς αυτά και από δευ-τερόκλιτα επίθ. σε -ός: βοηθός: βοήθεια, ἐνεργός: ἐνέργεια κ.ά.
 -σιᾶ (προπαροξύτονα) από συνηρημένα επίθ. της β' κλίσης σε -οος = οος: εὐνοος = εὐνοος: εὐνο-ιᾶ = εὐνοια· έτσι και εὐρους: εὐροια, εὐπλους: εὐπλοια, ἀγχίνους: ἀγχίνοια κ.ά.
 -ος (ουδέτ. της γ' κλίσης) από τριτόκλιτα επίθ. σε -ύς, -εία, -ύ: βαθύς: βάθος, βαρύς: βάρος, εὐρύς: εὐρος, παχύς: πάχος, πλα-τύς: πλάτος, ταχύς: τάχος κ.ά.
 -σύνη από επίθ. δευτερόκλιτα και από επίθ. τριτόκλιτα σε -ων: δι-(-οσύνη) καιος: δικαιοσύνη· ιερός: ιερωσύνη, αγαθός: αγαθωσύνη (μτγν.), ἀγος: ἀγωσύνη (μτγν.)· σώφρων: σωφροσύνη, ἄφρων: ἀφροσύνη κ.ά.· Έτσι και από το ουσ. κέρδος: κερδοσύνη. Ο φθόγγος σ πριν από το -σύνη εκτείνεται σε ω, αν η προηγού-μενη συλλαβή είναι βραχύχρονη (πβ. § 194).

- της (γεν. -τητος) υπό επίθ. τριτόκλιτα σε -ύς, -εία, -ί·
 (-υ-της) βαρύς· βαρύτες, βραδύς· βραδύτες (γεν. -ύτητος) ή βραδυτής
 (γεν. -υτήτος), γλυκύς· γλυκύτες, δριμύς· δριμύτες, ήδύς· ήδύ-
 της, ταχύς· ταχύτες (γεν. -ύτητος) ή ταχυτής (γεν. -υτήτος) κ.ά.
 (-ό-της) από δευτερόκλ. επίθ. σε -ος· αρχαῖος· αρχαιότης, ἴσος· ισότης,
 κακός· κακότης· έτσι και από τις αόριστες αντωνυμίες ποιός
 (= κάποιος λογής): ποιότης, πασός (= κάμπουσος): πασότης
 -ās (γεν. -άδος) από αριθμ. επίθετα: μόνος· μονάς, εἷς (γεν. εἰ-ός):
 ἑνάς, δύο· δυάς, εἴκοσιν· εἰκάς κτλ. (βλ. § 210).

γ) Ουσιαστικά παράγωγα από άλλα ουσιαστικά

383. Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά είναι: υποκοριστικά, μεγεθυντικά, τοπικά, παρειακτικά, πατρωνυμικά, γονεωνυμικά, εθνικά και παρωνύμια.

1. Υποκοριστικά

384. Υποκοριστικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που παριστάνουν μικρό αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο, είτε επειδή είναι αληθινά μικρά είτε επειδή λέγεται χαϊδευτικά ή για χλευασμό ή για καταφρόνηση (πβ. τα νεοελλ. παιδί - παιδάκι· πατέρας - πατερούλης· άνθρωπος - ανθρωπάκος κτλ.).

Οι πιο συνηθισμένες υποκοριστικές καταλήξεις είναι οι ακόλουθες:
 -άριον άνθρωπος· ανθρωπ-άριον ἵππος· ἱππ-άριον κύων (κυν-ός):
 κυν-άριον· παῖς (παιδ-ός): παιδ-άριον κ.ά.
 -ιον ἄβαξ (ἄβακ-ος): ἀβάκ-ιον γέφυρα· γεφύρ-ιον θυγάτηρ (θυγατρ-ός):
 θυγάτρ-ιον· πίναξ (πίνακ-ος): πινάκ-ιον· ρύαξ (ρύακ-ος):
 ρυάκ-ιον σώμα (σώματ-ος): σωμάτ-ιον·
 αλλά μερικά τρισύλλαβα που έχουν (φύσει ή θέσει) μακρόχρονη τη συλλαβή πριν από το -ιον παροξύνονται: χώρ-ος·
 χωρ-ιον, βάβδος· ράβδ-ιον, σάρξ (σαρκ-ός): σαρκ-ιον, τέκν-ον·
 τεκν-ιον (από ενναλογία προς αυτά και το νεοελλ. τοπίο(ν), που δεν το αισθανόμαστε πια ως υποκοριστικό).

Κάποτε σε ονόματα γυναικῶν προσθέεται η υποκοριστική κατάλ. -ιον με θηλυκό ἄρθρο· Γλυκερία· ἡ Γλυκέρ-ιον· Λεοντία· ἡ Λεόντ-ιον κ.ά.

-ίδιον	ξίφος: ξιφ-ίδιον· οίκια: οίκ-ίδιον· τεῖχος: τειχ-ίδιον· βοῦς (βο-ός): (βο-ίδιον) βοῖδιον· γῆ: (γῆ-ίδιον) γῆδιον· γραῦς (γρα-ός): (γρα-ίδιον) γράδιον· λαγός: (λαγω-ίδιον) λαγώδιον κ.ά. (γεν. -ίδος) θύρα: θυρ-ίς· λαβή: λαβ-ίς· πίναξ (πίνακ-ος): πινακ-ίς· πύλη: πυλ-ίς κ.ά. (γεν. -ίδος) κρήνη: κρην-ίς· νῆσος: νησ-ίς· ψῆφος: ψηφ-ίς (= πετραδάκι) κ.ά.
-ίσκος	νεανίας: νεαν-ίσκος· οἶκος: οίκ-ίσκος· πύργος: πυργ-ίσκος· χιτών (χιτῶν-ος): χιτων-ίσκος κ.ά.
-ίσκη	κάρη: καρ-ίσκη· ἡ παῖς (τῆς παιδ-ός): παιδ-ίσκη κ.ά.
-ύδριον	λόγος: λογ-ύδριον· νέφος: νεφ-ύδριον· νῆσος: νησ-ύδριον κ.ά.
-ύλλιον	δάσος: δασ-ύλλιον· δένδρον: δενδρ-ύλλιον· εἶδος (= ποίημα): εἰδ-ύλλιον κ.ά.

2. Μεγεθυντικά

385. Μεγεθυντικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν εκείνον που έχει σε υπερβολικό μέγεθος αυτό που σημαίνει το πρωτότυπο. Τα μεγαθυντικά έχουν κυρίως σημασία περιγελαστική (πβ. τα νεοελλ. κεφάλας, κοιλαράς κτλ.).

-ων	(γεν. -ωνος) γαστήρ (γαστρ-ός): γίστρ-ων (= κοιλαράς)· ἡ γνάθος (= σιαγόνη): γνάθ-ων (= αυτός που έχει μεγάλο σιαγόνη ή φουσκωμένα μάγουλα)· χεῖλος: χεῖλ-ων (= χειλαράς) κ.ά.
-ίας	μέτωπο: μετωπ-ίας (= αυτός που έχει μεγάλο μέτωπο)

3. Τοπικά

386. Τοπικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν τον τόπο όπου μένει ή δρα το πρόσωπο που δηλώνει το πρωτότυπο ή τον τόπο όπου γίνεται η ενέργεια.

Οι πιο συνηθισμένες παραγωγικές καταλήξεις των τοπικών είναι οι ακόλουθες:

-ιον	(προπαροξύτονα) στρατηγός: στρατήγ-ιον (= ο τόπος όπου μένει ο στρατηγός· σήμερα: στρατηγεῖο)· ἔμπορος: ἑμπόρ-ιον (= εμπορικός λιμένας)· γυμνασία (= γύμναση): γυμνάσ-ιον (= ο τόπος όπου γινόταν η γύμναση, γυμναστήριο)· ἵπποφορβός (= ιπποτρόφος): ἱπποφόρβ-ιον (= ιπποτροφείο) κ.ά.
-(ε)ῖον	γραφεὺς: γραφεῖον (ἀπὸ το γραφέ-ιον)· κουρεὺς: κουρεῖον (ἀπὸ το κουρέ-ιον)· χαλκεὺς: χαλκεῖον (ἀπὸ το χαλκέ-ιον)· και με

-εῖον παραγωγ. κατάλ. -εῖον: ἀρχαί: ἀρχεῖον (= ο τύπος ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ ἀρχεῖς): διδάσκαλος: διδασκαλ-εῖον: ἱατρός: ἱατρ-εῖον: κάπηλος: καπηλ-εῖον κ.ά.

4. Περιεκτικά

387. Περιεκτικά λέγονται τὰ παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν τὸ μέρος που περιέχει πολλά ἀπὸ ἐκείνα που φανερώνει ἡ πρωτότυπη λέξη ἢ πολλὰ ὅμοια που βρίσκονται στο ἴδιο μέρος. Οἱ πιο συνηθισμένες καταλήξεις τῶν περιεκτικῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθες:

-ὼν (γεν. -ῶνος) ἄνθος: ἀνθ-ὼν· ελαία: ελαι-ὼν· κρίνον: κριν-ὼν· ὄρνις (ὄρνιθ-ος): ὄρνιθ-ὼν· ῥόδον: ῥοδ-ὼν· πεύκη: πευκ-ὼν· πλάτανος: πλαταν-ὼν κ.ά.· ἔτσι καὶ: ἀνὴρ (ἀνδρ-ός): ἀνδρ-ὼν· γυνή (γυναικ-ός): γυναικ-ὼν· ξένος: ξεν-ὼν· παρθένος: παρθενῶν κ.ά.

-εῖων (γεν. -εῶνος) περιστέρα: περιστερ-εῶν· πρόμαχος: προμαχ-εῶν (μεταγεν. προμαχῶν)· ῥόδον: ῥοδ-εῶν (ἀλλὰ καὶ ῥοδ-ὼν) κ.ά.

-ιά μύρμηξ (μύρμηκ-ος): μύρμηκ-ιά· νεοττός: νεοττ-ιά (= φωλιά μικρῶν πουλιῶν)· σφήξ (σφηκ-ός): σφηκ-ιά (= φωλιά σφηκῶν) κ.ά.· ἔτσι καὶ στρατός: στρατ-ιά.

5. Πατρωνυμικά

388. Πατρωνυμικά λέγονται τὰ ουσιαστικά που παράγονται ἀπὸ κύριο ὄνομα πατέρα ἢ μητέρας ἢ ἄλλου προγόνου καὶ σημαίνουν τὸ γιο, τὴ θυγατέρα ἢ γενικά τὸν ἀπόγονο. Τὰ πατρωνυμικά ἔχουν συνήθως τὶς ἐξῆς καταλήξεις:

-δης Αἰνείας: Αἰνεῖά-δης (θῆλ. Αἰνείας -άδος)· Βορέας: Βορεά-δης (θῆλ. Βορε-άς)· Βούτης (θ. Βουτα-): Βουτά-δης κ.ά.·

-άδης (ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὰ παραπάνω που λήγουν σὲ -ά-δης σχηματίστηκαν πατρωνυμικά με τὴν παραγωγ. κατάλ. -άδης): Ἀσκληπιός: Ἀσκληπι-άδης, Θεσπιός: Θεσπι-άδης (θῆλ. Θεσπιάς) κ.ά.

-ιάδης (ἀπὸ ἀναλογία ἐπίσης πρὸς τὰ παραπάνω που λήγουν σὲ -ι-άδης σχηματίστηκαν πατρωνυμικά με τὴν παραγωγ. κατάλ. -ιάδης): Αἰέρτης: Λαερτ-ιάδης· Τελαμών: Τελαμων-ιάδης (θῆλ. Τελαμωνιάς)· Φέρης (γεν. Φέρητ-ος): Φερητ-ιάδης (θῆλ. Φερητιάς) κ.ά.

-ίδης Δαναός: Δανα-ίδης (θῆλ. Δαναΐς)· Κρόνος: Κρον-ίδης¹· Πέλοψ

¹ Δὲν ἔχει θηλυκό.

- (Πέλοπ-ος): Πελοπ-ίδης· Πρίαμος· Πριαμ-ίδης (θηλ. Πριαμίς)· Τάνταλος· Τανταλ-ίδης (θηλ. Τανταλίς) κ.ά.
 (-είδης) Ἀτρεΰς· Ἀτρείδης (από το Ἀτρε-ίδης)· Ἡρακλῆς (Ἡρακλέ-ος)· Ἡρακλείδης (από το Ἡρακλε-ίδης)· Πηλεΰς· Πηλείδης (από το Πηλε-ίδης) κ.ά.
 (-οίδης) Λητώ (γεν. Λητό-ος = -οῦς): Λητοίδης (από το Λητο-ίδης, θηλ. Λητωίς)·
 -ίων (ποιητ. κατάλ.) Κρόνος· Κρον-ίων (ο γιος του Κρόνου, ο Δίας)· Ἀτρεΰς· Ἀτρείων (από το Ἀτρε-ίων) (= ο γιος του Ατρέα, ο Αγαμέμνωνας)· Πηλεΰς· Πηλείων (από το Πηλε-ίων) (= ο γιος του Πηλέα, ο Αχιλλέας) κ.ά.

6. Γονωνυμικά

389. Γονωνυμικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν νεογνό ζώου ή μικρό κατά την ηλικία ζώο κάποιου είδους. Αυτά έχουν παραγωγική κατάληξη -ιδεύς·
 δειτός· δειτ-ιδεύς· λαγός· λαγ-ιδεύς· λέων (λέοντ-ος)· λεοντ-ιδεύς· λύκος· λυκ-ιδεύς κ.ά.

7. Εθνικά

390. Εθνικά λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύρια ονόματα χωρών, πόλεων και γενικά τόπων και σημαίνουν εκείνον που κατέγεται από κάποιον τόπο ή που ανήκει σ' αυτόν. Αυτά παίρνουν συνήθως τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

- ιος (συνήθως θηλ. -ία): Ζάκυνθος· Ζακύνθ-ιος (θηλ. Ζακυνθ-ία)· Κόρινθος· Κορίνθ-ιος· Κλαζομεναί· Κλαζομέν-ιος· Ρόδος· Ρόδ-ιος· Σαλαμίς (-ίνος)· Σαλαμίν-ιος· Δήλος· Δήλ-ιος (θηλ. Δηλ-ιάς)· Πάρος· Πάρ-ιος· Μίλητος· Μίλησ-ιος (από το Μιλήτ-ιος, βλ. § 70, 4)· Ευρία· Εύρ-ιος (θηλ. Ευρ-ία) και Εύρος (θηλ. Εύρα)· Εύρος (το νησί)· Εύρ-ιος (θηλ. -ία)· Χίος (από το Χί-ιος)· Κίος· Κίος (από το Κί-ιος) κ.ά.

Τα εθνικά που παράγονται από ονόματα σε -εύς, γεν. -εύτος λήγουν σε -ώντιος ή -εύσιος (ή -άσιος, αν εμπρός από το -ους υπάρχει φωνήεν ή ρ): Όποις (γεν. Οπούντας· Οπούντ-ιος· Σελινούς· Σελινούντ-ιος· Άμαθοίς· Άμαθοό-ιος· Δαφνοίς· Δαφνοό-ιος· αλλά Φλιοίς· Φλι-άσιος· Άναγγοροίς· Άναγγυρ-άσιος κ.ά.

1. Δεν έχει θηλυκό.

(-αῖος)	Ἀθῆναι: Ἀθηναῖος (από το Ἀθηνά-ιος), θηλ. Ἀθηναί-α ἢ Ἀτθίς· Κέρκυρα: Κερκυραῖος (από το Κερκυρά-ιος)· Λάρισα: Λαρισαῖος (από το Λαρισαά-ιος) κ.ά.
(-εῖος)	Ἄργος (θ. Ἀργεο-): Ἀργεῖος (από το Ἀργέο-ιος, Ἀργέ-ιος), θηλ. Ἀργεῖα· Κέως (το νησί Κέα): Κεῖος (από το Κέ-ιος), θηλ. Κεῖα κ.ά.
(-ῶος)	Κῶς: Κῶος (από το Κῶ-ιος)· ἔτσι καὶ Γέλα (πόλη της Σικελίας): Γελ-ῶος (πιθανῶς ἀπὸ ἀναλογία) κ.ά.
-εὺς	(θηλ. -ίς -ίδος) Μέγαρο: Μεγαρ-εὺς, θηλ. Μεγαρ-ίς· Ἐρετρία: Ἐρετρι-εὺς, θηλ. Ἐρετριάς· Μαντάνεια: Μαντιν-εὺς, θηλ. Μαντινίς· Πλάταια: Πλαται-εὺς, θηλ. Πλαταιίς· Φώκαια: Φωκα(ι)-εὺς, θηλ. Φωκα(ι)-ίς κ.ά.
-νός	(θηλ. -νή) Ἀσία: Ἀσια-νός, θηλ. Ἀσια-νή κ.ά.
-ανός	Πάριον (πόλη της Μυσίας, ἀποικία τῶν Παριανῶν): Παρι-ανός· Σάρδεις (Ἴων. Σάρδι-ες): Σαρδι-ανός κ.ά.
-ηνός	Ἄβυδος: Ἀβυδ-ηνός· Κύζικος: Κυζικ-ηνός· Πέργαμος: Περγα-μ-ηνός κ.ά.
-ῖνος	Ἀκραγας (γεν. Ἀκραγαντ-ος): Ἀκραγαντ-ῖνος, θηλ. Ἀκραγαντ-ῖνη· Ἀμοργ-ῖνος, θηλ. Ἀμοργ-ῖνη κ.ά.
-της	(θηλ. -τις, γεν. -τιδος) Τεγέα: Τεγαά-της, θηλ. Τεγαᾶ-τις -ἀτιδος κ.ά.
-άτης	Γυθειον: Γυθε-άτης, θηλ. Γυθε-άτις -ἀτιδος κ.ά.
-ιάτης	Κρότων: Κροτων-ιάτης· Σπάρτη: Σπαρτ-ιάτης, θηλ. Σπαρτ-ιάτις -ιάτιδος κ.ά.
-ήτης	Αἴγινα: Αἰγιν-ήτης, θηλ. Αἰγιν-ήτις -ήτιδος· Τος: Ἰ-ήτης, θηλ. Ἰ-ήτις κ.ά.
-ίτης	Ἀβδηρα: Ἀβδηρ-ίτης, θηλ. -ίτις· Στάγγρα: Σταγιν-ίτης, θηλ. -ίτις κ.ά.
-ώτης	Λαῖρπειον: Λαορε-ώτης, θηλ. -ώτις -ώτιδος· Ἰταλία: Ἰταλι-ώτης· Σικελία: Σικελι-ώτης· ἔτσι καὶ ἡπειρος: ἡπειρ-ώτης, νήσος: νησι-ώτης (πβ. § 391) κ.ά.
-ήσιος	Ἰθάκη: Ἰθακ-ήσιος, θηλ. Ἰθακησία· Φίλιπποι: Φιλιπκ-ήσιος κ.ά.

3. Παράνομα

391. Παράνομα λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπο σχετικό μ' εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή πρόσωπο που ανήκει σ' αυτό. Τα παράνομα έχουν συνήθως τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-εύς	ἵππος: ἵππ-εύς· ἱερὸν (= ναός): ἱερ-εύς (θηλ. ἱέρεια)· ἀνθραξ (ἀνθρακ-ος): ἀνθρακ-εύς· γράμμα (γράμματ-ος): γραμματ-εύς· κέραμος: κεραμ-εύς κ.ά.
-της	(θηλ. -τις -τιδος) δῆμος: δημό-της (θηλ. δημό-τις)· κώμη: κωμή-της (= αὐτός που κατοικεῖ σε κωμόπολη· θηλ. κωμή-τις)· ναός: ναύ-της· πόλις: πολί-της (θηλ. πολί-τις)· πρέσβυς: πρεσβύ-της (θηλ. πρεσβύ-τις)· τόξον: τοξό-της κ.ά.
-έτης	οἶκος: οἶκ-έτης (θηλ. οἶκ-έτις)· φυλή: φυλ-έτης (= αὐτός που ἀνήκει στην ἴδια φυλή· θηλ. φυλ-έτις) κ.ά.
-ίτης	ὄπλον: ὄπλ-ίτης· τέχνη: τεχν-ίτης κ.ά.
-ώτης	δεσμός: δεσμ-ώτης (θηλ. δεσμ-ώτις)· ἡπειρος: ἡπειρ-ώτης (θηλ. ἡπειρ-ώτις)· θάσος: θιασ-ώτης (θηλ. θιασ-ώτις)· στρατιά: στρατι-ώτης κ.ά.
-ιώτης	νῆσος: νησ-ιώτης κ.ά· πβ. § 390.

Β. Παράγωγα επίθετα

392. Τα παράγωγα επίθετα σχηματίζονται α) από ρήματα: θαυμά-ζω: θαυμαστός, β) από ονόματα (από ουσιαστικά ή σπανιότερα από επίθετα): θάλασσα: θαλάσσιος, θῆλυς: θηλυκός και γ) από επιρ-ρήματα: χθές: χθесινός.

α) Επίθετα παράγωγα από ρήματα

Ι. Κυρίως ρηματικά επίθετα

393. Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα με τις παραγωγικές καταλήξεις -τος και -τέος λέγονται κυρίως ρηματικά επίθετα και είναι δευτερόκλιτα τρικατάληκτα, εκτός από τα σύνθετα σε -τος που κανονικά είναι δικατάληκτα (προπαροξύτονα): λυ-τός, λυ-τή, λο-τόν· λυ-τέος, λυ-τέα, λυ-τέον· αλλά ὁ, ἡ ἄλυτος, τὸ ἄλυτον (βλ. § 432, 4).

Ι. Ρηματικά επίθετα σε -τος

394. Τα ρηματικά επίθετα σε -τος σημαίνουν: α) ό,τι και η μετοχή του παθητ. παρακσιμένου, β) εκείνον που μπορεί να πάθει ή γ) εκείνον

που αξίζει να πάθει αυτό που δηλώνει το ρήμα· δ) κάποτε σημαίνουν ό,τι και η μετοχή του ενεστώτα ή αορίστου (μ' ενεργητ. ή παθητ. σημασία):

α) λύ-ω: λυ-τός (λελυμένος), γράφ-ω: γραπ-τός, γλύφ-ω: γλυπ-τός, στρέφ-ω: στρεπ-τός (εστραμμένος), πλέκ-ω: πλεκ-τός, ζεύγ-νομι: ζευκ-τός, μείγ-νομι: μεικ-τός, πήγ-νομι: πηκ-τός, πλάττω (θ. πλαθ-): πλασ-τός, γινώσκω (θ. γνω-σ-): γνωσ-τός, καλέω -ω (θ. κλη-): κλη-τός (κεκλημένος = καλεσμένος) κ.ά.

β) αλίσκομαι (θ. αλω-): αλω-τός (= αυτός που μπορεί να κυριευτεί), βαίνω (θ. βα-): βα-τός, ιάομαι -ωμαι: ια-τός, όρώ -ω: όρα-τός, τιτρώσκ-ω: τρω-τός, άπτομαι (θ. άφ-): άπτός (= που μπορεί κανείς να τον αγγίζει), είμι (= θα έρθω· θ. ι-): ι-τός (= που μπορεί κανείς να τον διαβεί: πβ. προσ-ιτός, ά-πρόσ-ιτος, άμαξ-ιτός κτλ.) κ.ά.

γ) αγαπάω -ω: αγαπη-τός (= που αξίζει να τον αγαπούν, επιθυμητός), επαινέω -ω: επαινε-τός, σέβ-ομαι: (σεβ-τός) σεπ-τός, θαυμάζω: θαυμασ-τός, πείθ-ομαι (θ. πειθ-, πιθ-): (πιθ-τός) πισ-τός (= αξιόπιστος, γνήσιος) κ.ά.

δ) μέν-ω: μεν-ε-τός (δ μένων = αυτός που παραμένει ή περιμένει), θνήσκω (θ. θνη-): θνη-τός (δ θνήσκων), βέω (θ. βυ-): βυτός (δ βέων), πράττω (θ. πραγ-): ά-πρακ-τός (= αυτός που δεν έπραξε), στρατεύ-ομαι: ά-στράτευτος (= που δεν στρατεύτηκε) κ.ά.

II. Ρηματικά επίθετα σε -τέος

393. Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος σημαίνουν εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι φανερώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

λύ-ω: λυ-τέος (= που πρέπει να λυθεί)· γράφ-ω: γραπ-τέος (= που πρέπει να γραφεί)· επαινέω -ω: επαινε-τέος (= που πρέπει να επαινεθεί)· έτοι και διδάσκω (θ. διδαχ-): διδακ-τέος· λέγ-ω: λεκ-τέος· τιμά-ω -ω: τιμη-τέος κ.ά. (Πβ. τα προακτέος, μετεξεταστέος της νέας ελληνικής).

2. Άλλα επίθετα παράγωγα από ρήματα

396. Άλλα επίθετα παράγωγα από ρήματα, εκτός από τα κυρίως ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος, είναι:

1) Μερικά που σημαίνουν ό,τι η μετοχή του ενεστώτα ή του παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-άς (γεν. -άδος), τριτόκλιτα μονοκατάληκτα: φεύγω (θ. φυγ-):

- φυγ-ās (ὁ φεύγων)· μείγ-νυμαι (θ. μεγ-, μεγ-); μεγ-ās (ὁ μεμειγμένος)· νέμομαι· νομάς (νεμόμενος = αὐτός που γυρίζει από τόπο σε τόπο να βρεῖ βοσκή) κ.ά.
- ής (γεν. -οῦς), τριτόκλιτα δικατάληκτα (τα περισσότερα σύνθετα ἢ παρασύνθετα):
 ψεύδομαι· ψευδ-ής (ὁ ψευδόμενος, ὁ μὴ ὄν ἀληθής)· τυγχάνω (θ. τυχ-); ἀτυχής, εὐτυχής, ἐπιτυχής κτλ. (ὁ ἀτυχῶν, εὐτυχῶν, ἐπιτυγχάνων κτλ.)· φαίνομαι· ἀφανής (ὁ μὴ φαινόμενος)· εἶποι καὶ ἐμφαίνω· ἐμφανής, ἐπιφαίνω· ἐπιφανής κτλ.
- ός δευτερόκλιτα τρικατάληκτα: κύπτω (θ. κυφ-); κυφ-ός (ὁ καμπών = καμπούρης)· λείπ-ω· λοιπός (ὁ ὑπολειπόμενος) κ.ά.
- νός σέβ-ομαι· (σεβ-νός) σεμ-νός (= αὐτός που προκαλεῖ σεβασμό, σεβαστός)· στίλβ-ω· (στιλβ-νός) στιλπ-νός (ὁ στιλβων)· στυγέ-ω -ῶ (= μισῶ)· στυγ-νός (= μισητός)· τέρπ-ω· τερπ-νός (ὁ τέρπων) κ.ά.
- ανός στέγ-ω· στεγ-ανός (ὁ στέγων = αὐτός που σκεπάζει)· πειθ-ω (θ. πειθ-, πιθ-); πιθ-ανός (ὁ πειθων = πειστικός) ἰκ-νέ-ομαι -οῦμαι (ἀφικνοῦμαι = φτάνω)· ἰκ-ανός (= αὐτός που μπορεῖ να φτάσει [σ' ἓνα σκοπό]) κ.ά.
- ρός λάμπ-ω· λαμπ-ρός (ὁ λάμπων)· μαίνω (θ. μιαν-); (μιαν-ρός) μια-ρός· χαλά-ω -ῶ (= χαλαρώνω)· χαλα-ρός κ.ά.
- ερός θάλλω· θαλ-ερός (ὁ θάλλων)· φαίνομαι (θ. φαν-); φαν-ερός (ὁ φαινόμενος)· στυγέ-ω -ῶ· στυγ-ερός (= μισητός, βδελυρός).
- 2) Ὅσα σημαίνουν ἐκείνον που ἔχει ικανότητα, κλίση ἢ επιτηδεότητα σ' αὐτό που δηλώνει τὸ ρῆμα· αὐτά ἔχουν τις ἀκόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:
- ϊκός δευτερόκλιτα τρικατάληκτα: ἀρχ-ω· ἀρχ-ικός (= ικανός να ἀρχει) κ.ά.
- τικός ἀμύν-ομαι· ἀμυν-τικός (= επιτηδεύει να ἀμύνεται)· ἀρπάζω (θ. ἀρπαγ-); ἀρπακ-τικός (= που ἔχει τάση να αρπάζει)· δηλό-ω -ῶ· δηλω-τικός (= που ἔχει τὴν ικανότητα να δηλώνει, να φανερώνει)· ἐρίζω (θ. ἐριδ-); ἐρισ-τικός (= που ἔχει κλίση στο να φιλονικεῖ) κ.ά.
- ϊμος δευτερόκλιτα δικατάληκτα: μάχ-ομαι· μάχ-ϊμος (= ικανός να μάχεται)· φρονέ-ω -ῶ· φρόν-ϊμος (= ικανός να φρονεῖ, συνετός)· ὠφελέ-ω -ῶ· ὠφέλ-ϊμος κ.ά.
- μων (γεν. -μνος), τριτόκλιτα δικατάληκτα: αἰδέομαι -οῦμαι· αἰδή-μων (= που ντρέπεται, ντροπαλός)· ἐλεέ-ω -ῶ· ἐλεή-μων (= που ελεεῖ)· μι-μνή-σκομαι (θ. μνη-); μνή-μων (= που ἔχει

την ικανότητα να θυμάται): οὐκτίρω: οὐκτίρ-μων (= που οὐκτι-
ρει, σπλαχνίζεται, σπλαχνικός) κτλ.

-τήριος δευτερόκλιτα δικατάληκτα ή τρικατάληκτα: δρᾶ-ω -ῶ (θ.
δρασ-): δρασ-τήριος, -ος, -ον (= ικανός, να δρά, ενεργητικός,
αποτελεσματικός): λύω: λυ-τήριος, -ος, -ον και -ία, -ον (= ικα-
νός να λύνει, ν' ανακουφίζει): σῶζω (θ. -σω): σω-τήριος, -ος,
-ον (= ικανός να σώζει) κ.ά.

β) Επίθετα παράγωγα από ονόματα

397. Επίθετα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή κάποτε
και από επίθετα) είναι:

1) Όσα σημαίνουν αυτόν που ανήκει σ' εκείνο που δηλώνει η
πρωτότυπη λέξη ή αυτόν που έχει σχέση με αυτό· τα επίθετα αυτά
έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

1. Κατάληξη -ιος, -αίος, -αίως, -φιος. Π.χ.

α) -ιος θάλασσα: θαλάσσιος· οὐρανός· οὐραν-ιος· πατήρ (γεν.
πατρός): πατέρ-ιος· τιμή· τίμ-ιος· ἐναιτός· (ἐνιαύτ-ιος) ἐνιαύ-
σ-ιος (βλ. § 70, 4)· πλούτος· (πλούτ-ιος) πλούσ-ιος· ἐκών (γεν.
ἐκόντ-ος): (ἐκόντ-ιος) ἐκαύσ-ιος (βλ. § 70, 4) κ.ά.

β) -αίος αγορά: (ἀγορά-ιος) ἀγοραῖος· ἀνάγκη (θ. ἀναγκα-): (ἀναγκά-
ιος) ἀναγκαῖος· δίκη (θ. δικα-): (δίκη-ιος) δίκαιος· εἶσι καιί·
ἀγέλη· ἀγελαιῖος· ἔδρα· ἑδραῖος· κρήνη· κρηναῖος· σπουδή·
σπουδαῖος· ὥρα· ὥραῖος (= που γίνεται την ὥρα που πρέπει,
ὥριμος) κ.ά.

Από αναλογία προς αυτά και: κῆπος· κηπαῖος· χέρσος· χερ-
σαῖος κ.ά.

γ) -εῖος βασιλεύς· (βασιλε-ιος) βασιλείος (= που ανήκει στο βασίλειο,
βασιλικός)· τέλος (θ. τελεσ-): (τέλεσ-ιος, τέλε-ιος) τέλειος·
θεός· (θέ-ιος) θεῖος· ἄστρ (ἄστε-ιος): (ἀστέ-ιος) ἀστέρης κ.ά.
Από αναλογία προς αυτά και: δούλος· δουλ-εῖος· οἶκος· οἰ-
κ-εῖος· ἀνὴρ (ἀνδρ-ός): ἀνδρ-εῖος· επίσης σε -εῖος κανονικά λή-
γουν τα επίθετα που παράγονται από ονόματα προσώπων ή
ζώων: Εὐκλείδης· Εὐκλείδ-εῖος· Κίμων· Κιμών-εῖος· Πυθαγό-
ρας· Πυθαγόρ-εῖος· αἴξ (αἰγ-ός): αἰγ-εῖος· βοῦς (βο-ός): βό-
εῖος· ἵππος· ἵππ-εῖος· κύκνος· κύκν-εῖος κ.ά.

- δ) -οιος γέλως (θ. γελοσ-): (γελόσ-ιος, γελό-ιος) γελοῖος· ἄλλος· (ἀλλά-ιος) ἀλλοῖος· ὁμός (= κοινός): (ὁμό-ιος) ὁμοῖος και ὁμοιος· ἀνάλογα και πᾶς (παντ-ός): παντ-οῖος κ.ά.
- ε) -ῶος ἥρω-ς: (ἡρώ-ιος) ἡρῶος (= αὐτός που ἀνῆκε στον ἥρωα)· ἥως (= πρῶτ): (ἡώ-ιος) ἡῶος (= πρῶινός) και αττ. ἡ ἔως· ἔῶος· ἀνάλογα και: πατήρ (πατρ-ός): πατρώος· μήτηρ (μητ-ός): μητρῶος· πάππος· παππ-ῶος κ.ά.

II. Κατάληξη -κός, που (ἀπό ἀναλογία προς ἄλλα παράγωγα ἢ με ὀρισμένες φθογγικές παθήσεις) παρουσιάζεται και σαν -ακός, -ικός, -ῶκος, -εικός:

- α) { -κός καρδία: καρδια-κός· οἰκία: οἰκια-κός· παροιμία: παροιμια-κός κ.ά.
 -ακός Ἀπό ἀναλογία προς αὐτά και: ἥλιος· ἥλι-ακός· συμπόσιον: συμποσι-ακός· Κορίνθιος· Κορινθι-ακός· Ῥώδιος· Ῥοδι-ακός κ.ά.

- β) { -κός ἱστορία: ἱστορι-κός· μανία: μανι-κός· μάντις: μαντι-κός· πανή-
 -ικός γωρις: πανηγυρι-κός· φύσις: φυσι-κός κ.ά.
 Ἀπό ἀναλογία προς αὐτὰ και: πολίτης· πολιτ-ικός· εἰρήνη: εἰρην-ικός· βάρβαρος: βαρβαρ-ικός· δούλος· δουλ-ικός· πόλε-μος· πολεμ-ικός· ἔθνος· ἔθν-ικός· ἥθος· ἥθ-ικός· ῥήτωρ (ῥήτο-ρος): ῥητορ-ικός· ἡγεμών (ἡγεμόν-ος): ἡγεμον-ικός· δορυ: δορ-τικός· Κερκυραῖος· Κερκυρα-τικός· Ἀχαιοί: Ἀχα-τικός· τροχαῖος· τροχα-τικός· βασιλεύς: βασιλ-ικός· Εὐβοεύς· Εὐβο-τικός κ.ά.

- γ) { -κός θῆλυς: θηλυ-κός· Λιβύ-ς, γεν. Λιβυ-ος (= αὐτός που εἶναι ἀπό
 -ικός τη Λιβύη): Λιβυ-κός· ἀπό ἀναλογία και: ὁ ἅλις (= το αλάτι): ἁλ-ικός (= ἀρμυρός) κ.ά.

- κός Ἀκαδήμεια· Ἀκαδημει-κός· Δαρειός· δαρει-κός· Δεκέλεια·
 δ) Δεκελει-κός·

- εικός κεραμεύς: (κεραμε-ικός) κεραμεικός· ὄρεϋς (= μουλάρ): (ὄρε-ικός) ὄρεικός (ὄρεικόν ζῷον = ἓνα ζυγὰρι μουλάρια).

2) Ὅσα σημαίνουν ὕλη ἢ χρῶμα· αὐτά ἔχουν τις παραγωγικές καταλήξεις:

- (-εος) -οῦς ἀργυρος: (ἀργύρ-εος) ἀργυροῦς· σίδηρος: (σιδήρ-εος) σιδηροῦς· χαλκός: (χάλκ-εος) χαλκοῦς· χρυσός: (χρῦς-εος) χρυσοῦς· κυάνος (= ὕλη με γαλάζιο χρῶμα): (κυάν-εος) κυανοῦς· πορφύρα (= χρωστική οὐσία βαθιά κόκκινη): (πορφύρ-εος) πορφυροῦς κ.ά. (βλ. § 162, α)·

-ινος κριθή: κριθινος, -ίνη, -ινον· λίθος: λιθινος, -ίνη, -ινον και -ος, -ον· ζύλον: ζυλινος, -ίνη, -ινον και -ος, -ον· πῶρος (= είδος πέτρας, παρόλιθος): πωρινος, -ίνη, -ινον κ.ά.

3) Όσα σημαίνουν τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-μος (παράγωγα κυρίως από ουσιαστικά σε -σις που παράγονται από ρήματα): άρσις (από το άρσῶ -ῶ = καλλιεργῶ): άρσισ-μος (= κατάλληλος για καλλιεργεία): καῦσις: καῦσι-μος· οίκησις: οίκησι-μος· χρῆσις: χρῆσι-μος κ.ά.

-μιος Από αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίζονται παράγωγα με την κατάληξη -μιος και από άλλα ουσιαστικά: έδωδή: έδωδ-μιος (= φεγώσιμος)· μάχη: μάχ-μιος· νόμος: νόμ-μιος· πένθος: πένθ-μιος κ.ά.

4) Όσα σημαίνουν πλησμονή, δηλ. αφθονία από εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο όνομα· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-εις (γεν. -εντος) θηλ. -εσσα, ουδ. -εν: αἴλη: αἰλή-εις, -εσσα, -εν (= γεμάτος αἴλη)· τόλη: τολμή-εις (= τολμηρός)· ὄλη (= δάσος): ὀλή-εις (= δασωμένος)· χάρις: χαρί-εις· άνεμος: άνεμό-εις και ηνεμό-εις· ἄμπελος: ἄμπελό-εις κ.ά.

-δεις Από αναλογία προς τα τελευταία σε -σεις σχηματίστηκαν παράγωγα και απευθείας με την παραγωγική κατάλ. -δεις: ἄσπερ (ἄσπερ-ος): ἄσπερ-δεις· ἰλῦς (= λάσπη): ἰλυ-δεις· ἰχθός: ἰχθυ-δεις κ.ά.

{ -νός
(-εινός) ὄρος (θ. ὄρεσ-νός, ὄρεν-νός) ὄρεινός· σκότος (θ. σκοτεσ-): (σκοτεσ-νός, σκοτεν-νός) σκοτεινός· δέος (θ. δεεσ-): (δεεσ-νός, δεεν-ός) δεινός· ὕλης (θ. ὕλησ-): (ὕλησ-νός, ὕλην-νός) ὕλει-νός· ἄλλος: (θ. ἀλλεσ-): (ἀλλεσ-νός, ἀλλεν-νός) ἀλγεινός· κλέος: (θ. κλεεσ-): (κλεεσ-νός, κλεεν-νός) κλεινός (πβ. § 6B, 2).

-εινός Από αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίστηκαν παράγωγα απευθείας με την παραγωγική κατάλ. -εινός: πόθος: ποθ-εινός· φως: φωτ-εινός κ.ά.

-λός παχύς: παχυ-λός· φειδῶ: φειδω-λός· ἀπατη-λός· σιωπή: σιωπη-λός.

-ηλός Από αναλογία προς τα τελευταία σε -ηλός σχηματίστηκαν παράγωγα απευθείας με την παραγωγική κατάληξη -ηλός: βῆγος: βη-ηλός· σφρίγος: σφριγ-ηλός· ὕψος: ὕψ-ηλός (έτσι και: χαμαί: χαμ-ηλός).

{-λέος	δήνα: δινα-λέος· λύσσα: λυσσα-λέος· πείνα: πεινα-λέος· ψώρα: ψωρα-λέος κ.ά.
	{-αλέος
	Από ανυπόλογα προς τα παραπάνω που λήγουν σε -α-λέος σχηματίστηκαν παράγωγα και απευθείας με την παραγωγή, κατάλλ. -αλέος: θάρρος: θαρρ-αλέος· κέρδος: κερδ-αλέος· ρύμη: ρωμ-αλέος· ύπνος: ύπν-αλέος· φρίξ, γεν. φρικ-ός (= φρικίαση, ανατριχίλα): φρικ-αλέος κ.ά.
{-ρός	αίσχος: αίσχ-ρός· έχθος (= έχθρα): έχθ-ρός· άνια: άνια-ρός·
	{-αρός
	έτσι και: λίπος: λιπ-αρός· ρύπος (= ακαθαρσία): ρυπ-αρός· σθένος: σθεν-αρός κ.ά.
{-ρός	λύπη: λυπη-ρός· όδυνη: όδυνη-ρός· σιωπή: σιωπη-ρός· τόλμη:
	{-ηρός
	τολμη-ρός· τύχη: τυχη-ρός κ.ά. Έτσι και: αίμα (αίματ-ος): αίματ-ηρός· άνθος: άνθ-ηρός· μόχθος: μοχθ-ηρός· νόσος: νοσ-ηρός· όκνος: όκν-ηρός· όχλος (= ενόχληση): όχλ-ηρός κ.ά.
{-ρός	ισχύς: ισχυ-ρός· έτσι και:
	{-υρός
	άλμη: άλμ-υρός·
{-ρός	κράτος (θ. κρατεσ-): κρατε-ρός· έτσι και:
	{-ερός
	δρόσος: δροσ-ερός· φθόνος: φθον-ερός· σκιά: σκι-ερός· φλόξ (φλογ-ός): φλογ-ερός κ.ά.
-ώδης	τριτόκλιτα δικατάληκτα: άφρός: ό, ή άφρ-ώδης, τó άφρῶδες· αίμα (αίματ-ος): αίματ-ώδης· άκανθα: άκανθ-ώδης· λύσσα: λυσσ-ώδης· μανία: μανι-ώδης κ.ά.

5) Όσα σημαίνουν χρόνο ή μέτρο· αυτά έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-αῖος	πρότερος: προτερ-αῖος· ύστερος: ύστερ-αῖος· δεύτερος: δευτερ-αῖος· τρίτος: τριτ-αῖος κτλ. (πβ. § 206, γ)· πῆχυς: πηχυν-αῖος· σταδῖον: σταδι-αῖος.
-ιαῖος	Έτσι και: πλέθρον: πλεθρ-ιαῖος· μήν: μην-ιαῖος κ.ά.
-ήσιος	έτος: έτ-ήσιος· ημέρα: ημερ-ήσιος·
-ινός	εαρ: εαρ-ινός· φθινόπωρον: φθινοπωρ-ινός· μεσημβρία: μεσημβρ-ινός· ημέρα: ημερ-ινός· έσπερα: εσπερ-ινός· θέρος: θερ-ινός.

γ) Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα

398. Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα (ιδίως τοπικά ή χρονικά) έχουν τις ακόλουθες παραγωγικές καταλήξεις:

-ιος	δυσσθεν: όπίσθ-ιος· πρόσθεν: πρόσθ-ιος·
------	---

-ιμος	δψέ: δψ-ιος και δψ-ιμος· πρῶ και πρωί: πρῶ-ιος και πρῶ-ος και πρῶ-ιμος·
-νός	πέρουσι: περυνσι-νός·
-ινός	χθές: χθες-ινός·
-αῖος	βράδην (= βίαια, δυνατά): βραγδ-αῖος· χύδην (= χυτά, ανάκα- τα): χυδ-αῖος (= ανάμειχτος, κοινός, πρόστυχος)·
-ικός	καθάλου (= γενικά): καθολ-ικός·

Γ. Παράγωγα ρήματα

399. Τα παράγωγα ρήματα σχηματίζονται α) από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα): βασιλεύ-ς: βασιλεύ-ω· ἥσυχος: ἥσυχ-άζω· β) από άλλα ρήματα: ἐρπ-ω: ἐρπ-ύζω· γ) από επιρρηματα ή επιφωνήματα: ἐγγύς: ἐγγ-ίζω· ὁμοί: ὁμ-ώζω.

α) Ρήματα παράγωγα από ονόματα

400. Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) σημαίνουν συνήθως ότι το υποκείμενο είναι ή γίνεται ή έχει ή παρέχει ή κάνει ό,τι φανερώνει η πρωτότυπη λέξη.

1) Τα ρήματα αυτά είχαν αρχικά την παραγωγική κατάληξη -*ω* (δηλ. παραγωγικό πρόσφυμα *j* και κατάλ. -*ω*· βλ. § 379, 2 και 3):

α') βοή (θ. βοα-): (βοά-*ω*) βοά-ω -ῶ· τόλμη (θ. τολμα-): (τολμά-*ω*) τολμά-ω -ῶ· έτσι και: ἦτα: ἦτά-ομαι -ῶμαι· δνία: δνιά-ω -ῶ κ.ά. (βλ. § 64, 2)·

β') νόσος (θ. νοσε-): (νοσέ-*ω*) νοσέ-ω -ῶ· ὀκνος: ὀκνέ-ω -ῶ· πλοῦτος: πλουτέ-ω -ῶ· πόνος: πονέ-ω -ῶ· φίλος: φιλέ-ω -ῶ κ.ά.

γ') γυνός: (γυνό-*ω*) γυνό-ω -ῶ· δήλος: δηλό-ω -ῶ· δοῦλος: δουλό-ω -ῶ· δίκαιος: δικαῖό-ω -ῶ· λύτερον: λυτρά-ω -ῶ κ.ά.

δ') βασιλεύς: (βασιλεύ-*ω*) βασιλεύ-ω· γραμματεῦ-ς: γραμματεῦ-ω· ἱππεύ-ς: ἱππεύ-ω· φονεύ-ς: φονεύ-ω κ.ά.

ε') παῖς (παιδ-ός): (παιδ-*ω*) παιζ-ω· σκιάς (σκιάδ-ος): σκιάζ-ω· ψεκᾶς (ψεκάδ-ος): ψεκάζ-ω· έτσι και: ἀρπαξ (ἀρπαγ-ος): ἀρπάζ-ω κ.ά. (βλ. § 67, 2)

ς') ἐλπῖς (ἐλπίδ-ος): (ἐλπίδ-*ω*) ἐλπίζ-ω· ἐρις (ἐριδ-ος): ἐρίζ-ω· έτσι και: μάστιξ (μάστιγ-ος): μαστίζ-ω κ.ά. βλ. § 67, 2)

ζ') βάσκαν-ος: (βασκάν-*ω*) βασκαίνω· μέλας (μέλαν-ος): (μελάν-*ω*) μελαίνω κ.ά. (βλ. § 66)

η) καθαρός (καθάρ-ζω) καθαίρω· τέκμαρ (= τεκμήριο· γεν. τέκμαρ-ος): (τέκμαρ-ζομαι) τεκμαίρομαι κ.ά. (βλ. § 66)

θ) μάρτυς (μάρτυρ-ος): (μαρτύρ-ζομαι, μαρτύρομαι) μαρτύρομαι κ.ά. (βλ. § 68, 4, β)

ι) ἀγγελος: (ἀγγέλ-ζω) ἀγγέλλω· ναυτίλος: (ναυτίλ-ζομαι) ναυτίλλομαι· ποικίλος: (ποικίλ-ζω) ποικίλλω κ.ά.

ια) κήρυξ (κήρυκ-ος): (κηρύκ-ζω) κηρύττω ή κηρύσσω· φύλαξ (-ακος): (φυλάκ-ζω) φυλάττω ή φυλάσσω· αἷμα (αἷματ-ος): (αἷματ-ζω) αἵματτω ή αἵμασσω κ.ά. (βλ. § 67, 2).

2) Από παραδείγματα όπως τα παραπάνω σχηματίστηκαν οι καταλήξεις: -άω (-ιάω), -έω, -όω, -εύω, -ζω, -άζω, -ίζω, -νω, -ύνω, -αίνω, -αίρω κτλ.

α) -άω ἀριστον: ἀριστ-άω -ῶ· γόος: γο-άω -ῶ· σφρίγος: σφριγ-άω -ῶ· -ιάω ἐρυθρός: ἐρυθρ-ιάω -ῶ κ.ά.

Μερικά ρήματα σε -άω και σε -ιάω, παράγωγα από ονόματα, σημαίνουν έφεση (δηλ. μεγάλη επιθυμία) ή πάθηση: θάνατος, θανατ-άω -ῶ (= επιθυμώ πολύ το θάνατο), στρατηγός: στρατηγ-ιάω -ῶ (= επιθυμώ πολύ να γίνει στρατηγός)· λιθός: λιθ-άω και λιθ-ιάω -ῶ (= πάσχω από λιθίαση), ὀφθαλμός: ὀφθαλμ-ιάω -ῶ (= πάσχω από ὀφθαλμία) κ.ά.

β) -έω ἀπειλή: ἀπειλ-έω -ῶ· μάρτυς (μάρτυρ-ος): μαρτυρ-έω -ῶ κ.ά. Έτσι και πολλά παρασύνθετα: εὐδαίμων (-ονος): εὐδαιμον-έω -ῶ· εὐεργέτης: εὐεργετ-έω -ῶ· σῶφρων (-ονος): σωφρον-έω -ῶ κ.ά. Πβ. § 430, α.

γ) -όω βίβα: βίβ-όω -ῶ· σκηνή: σκην-όω -ῶ· πλήρης: πληρ-όω -ῶ· ἐλάττων: ἐλαττ-όω -ῶ· μείων: μει-όω -ῶ κ.ά.

δ) -εύω ταμίας: ταμι-εύω· ἔκετης: ἔκετ-εύω· ἀγορά: ἀγορ-εύω· δοῦλος: δουλ-εύω· κόλαξ (κόλακ-ος): κολακ-εύω· παῖς (παιδ-ός): παιδεύω κ.ά.

ε) { -ζω ἀγορά: ἀγορά-ζω· δίκη (θ. δικα-): δικά-ζω· δόξα: δοξά-ζω (πβ. § 292, 3)
-άζω ἀτμος: ἀτμ-άζω· ἥσυχος: ἥσυχ-άζω κ.ά.

ς) -ίζω ἀγνός: ἀγν-ίζω· ὁ ὄρος: ὄρ-ίζω· φενάκη: φενακ-ίζω· ὕστερος: ὕστερ-ίζω· ἀθρόος: (ἀθρο-ίζω) ἀθροίζω κ.ά.

Ρήματα σε -ιάζω ή -ίζω, παράγωγα από ονόματα εθνικά ή κῆρια ή από ονόματα ζώων, σημαίνουν συνήθως ότι το υποκείμενό τους μιμνῆται τα ήθη, τη γλώσσα, κτλ. ή ακολουθεῖ τα φρονήματα εκείνου που δηλώνει το πρωτότυπο ὄνομα: Βοιωτός: βοιωτ-ιάζω (= μιμούμαι τα ήθη ή τη γλώσσα των Βοιωτών)· έτσι και: Έλλην: ἑλλήν-ίζω· βάρβαρος: βαρβαρ-ίζω· Μήδος: μηδ-ίζω· Φίλεππος: φιλεπκ-ίζω· πύθηκος: πυθηκ-ίζω κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: καταγαλίζω = μιμνῆσθαι παπαγάλος κ.ά.).

- νω *βαθύς: βαθύ-νω· βαρύς: βαρύ-νω· ήδύς: ήδύ-νω· όξύς: όξύ-νω*
 κ.ά. Από αναλογία προς αυτά σχηματίστηκεν με παραγωγ.
 καταλ.
 ζ) -ύνω *-ύνω: αίσχος: αίσχ-ύνω· θάρρος: θαρρ-ύνω· λαμπρός: λα-*
μπρ-ύνω· μήκος: μηκ-ύνω· παιδρός: παιδρ-ύνω κ.ά.
 -αίνω *θερμός: θερμ-αίνω· κοίλος: κοιλ-αίνω· χαλεπός: χαλεπ-αίνω·*
δυσχερής: δυσχερ-αίνω· ύγιής: ύγι-αίνω κ.ά.
 η) -αίρω *γέρας: γερ-αίρω· έχθρός: έχθ-αίρω· μέγας: μεγ-αίρω κ.ά.*

β) Ρήματα παράγωγα από άλλα ρήματα

401. Τα ρήματα που παράγονται από άλλα ρήματα είναι:

1) **εναρκτικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο αρχίζει να κά-
νει ή να γίνεται ό,τι δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα· αυτά έχουν παραγω-
γική κατάληξη -σκω:

-σκω *γηράω -ω: γηρά-σκω (= αρχίζω να γεράζω)· ήβάω -ω: ήβά-*
σκω (= αρχίζω να γίνομαι έφηβος) κ.ά.

2) **εφετικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο έχει έφεση
(μεγάλη επιθυμία) για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα· αυτά έ-
χουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ιάω και -είω, που προσθέτονται στο
χρονικό θέμα του μέλλοντα:

-ιάω (-ιάω) *κλαίω (μέλλ. κλαύσομαι): κλαυσ-ιάω -ιάω (= θέλω να κλάψω)*
-είω πολεμ-έω -ω (μέλλ. πολεμήσω): πολεμησ-είω (= θέλω να
πολεμήσω) τυρανν-έω -ω (μέλλ. τυραννήσω): τυραννησ-είω
(= θέλω να γίνω τύραννος)· δρά-ω -ω (μέλλ. δράσω): δρασ-
είω (= θέλω να δράσω).

3) **θαμιστικά ή επιτατικά**, δηλ. σημαίνουν ότι το υποκείμενο
εκτελεί θαμά (= συχνά) ή σε μεγάλο βαθμό αυτό που φανερώνει το
πρωτότυπο ρήμα· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις:

-άζω, -ίζω, -ύζω:
-άζω στείνω (= στενάζω): στεν-άζω (= στενάζω συχνά)· βλέπω: βι-
πι-άζω (= ρίχνω εδώ κι εκεί)
-ίζω αϊτέω -ω: αϊτ-ίζω (= ζητώ συχνά, επίμονα)
-ύζω έρπω: έρπ-ύζω (= σέρνομαι διαρκώς).

γ) Ρήματα παράγωγα από επιρρήματα και επιφωνήματα

402. Τα ρήματα που παράγονται από επιρρήματα σημαίνουν ότι το

υποκείμενο είναι ή κάνει ό,τι δηλώνει η πρωτότυπη λέξη· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ζω ή -ίζω:

-ζω δάχα: δαχά-ζω (= διαιρώ σε δύο μέρη, ξεχωρίζω)· πέλας (= κοντά): πελά-ζω (= πλησιάζω) κ.ά.

-ίζω έγγυς: έγγ-ίζω· χωρίς: χωρ-ίζω κ.ά.

403. Τα ρήματα που παράγονται από επιφωνήματα σημαίνουν ότι το υποκείμενο λέει εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη· αυτά έχουν τις παραγωγικές καταλήξεις -ζω (-άζω, -ίζω, -ώζω):

-ζω άλαλαί: άλαλά-ζω (= λέω άλαλαί, φωνάζω)· γρυ: γρυ-ζω (= λέω γρυ, μουρμουρίζω)

-άζω αίαι: αί-άζω (= λέω αίαι, θρηνώ)

-ίζω έλελευ: έλελ-ίζω (= φωνάζω έλελευ)

-ώζω οίμοι: οίμ-ώζω (= φωνάζω οίμοι, θρηνώ) (πβ. § 440, γ).

Δ. Παράγωγα επιρρήματα

404. Επιρρήματα παράγονται από κάθε κλιτό μέρος του λόγου και από προθέσεις ή άλλα επιρρήματα. Τα παράγωγα επιρρήματα είναι **τοπικά, τροπικά, ποσοτικά και χρονικά**.

α) Τοπικά

405. Τα τοπικά παράγωγα επιρρήματα σημαίνουν:

1) τη στάση σ' έναν τόπο, με τις παραγωγ. καταλήξεις -θι, -σι(ν), -οι:
-θι άλλος: άλλο-θι (= σε άλλον τόπο, αλλού)· αυτός: αυτό-θι (= σ' αυτό τον τόπο, αυτού)

-σι(ν) Άθήναι: Άθήνη-σι(ν)· Όλυμπία: Όλυμπία-σι(ν)· Πλαταιάι: Πλαταιά-σι(ν) κτλ.

-οι θύρα: θύρα-οι (= στην πόρτα, έξω από το σπίτι)
Ίσθμός: Ίσθμοι· Μέγαρο: Μέγαροι· Πυθώ (= Δελφοί): Πυθοί (= στους Δελφούς)· οίκος: οίκοι (= στο σπίτι, στην πατρίδα· πάντα για στάση, αντί για το εν τῇ πατρίδι).

2) την κίνηση προς έναν τόπο, με τις παραγωγικές καταλήξεις -ω, -σε, -δε (-ζε):

-ω ανά: άνω (= προς τα πάνω· και για στάση = πάνω) κατά: κάτω· ές ή εις: έσω ή έσω (= μέσα σε, προς τα μέσα· και για στάση = μέσα)· πρός: πρόσ-ω, με μετάθεση: πόρσω και με αφομοίωση: πόρρω (= προς τα εμπρός, μακριά) κ.ά.

- σε ἄλλος· ἄλλο-σε (= προς ἄλλο μέρος): αὐτός· αὐτό-σε (= προς αὐτό το μέρος): ἐκεῖ· ἐκεῖ-σε (= προς τα ἐκεῖ)· κ.ά.
- δε Μέγαρα· Μεγαρά-δε· Ἐλευσίς (Ἐλευσῖν-ος): Ἐλευσινά-δε κτλ.
- (-ις) (= προς τα Μέγαρα, προς την Ελευσίνα κτλ.): οἶκος· οἰκόν-δε και οἶκα-δε (= προς το σπίτι, προς την πατρίδα): Ἀθήναι· (Ἀθήνας-δε) Ἀθήναζε·
- 3) την κίνηση από έναν τόπο, με τις παραγωγικές καταλήξεις -θεν (-οθεν, -ωθεν):
- θεν ἐκεῖ· ἐκεῖ-θεν (= από εκείνον τον τόπο): οἶκος· οἰκο-θεν (= από το σπίτι, από την πατρίδα): ἄλλος· ἄλλο-θεν (= από ἄλλον τόπο) κ.ά.
- οθεν ἔτσι και: πᾶς (πανι-ός): πάνι-οθεν (= από παντού) κ.ά.
- ωθεν ἄνω· ἄνωθεν (= από πάνω): ἀμφοτέροι· ἀμφοτέρω-θεν (= και από τα δύο μέρη): ἐκάτερος· ἐκατέρω-θεν.

β) Τροπικά

406. Τα τροπικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται:

1) από επίθετα, αντωνυμίες και μετοχές με κατάληξη -ως (-ός):

- ως δίκαιος· δικαί-ως· σπουδαῖος· σπουδαίως· βαρύς· βαρέως· οὐ-
 (-ός) -τος· οὕτως· ἄλλος· ἄλλως· δέον (γεν. δέοντ-ος): δεόντως· θαρ-
 ρῶν (γεν. θαρροῦντ-ος): θαρρούντως· εἰκώς (γεν. εἰκότ-ος):
 εἰκότως· λεληθώς (γεν. λεληθότ-ος): λεληθότως· ὁμολογούμε-
 νος· ὁμολογούμενως· ἐσκεμμένος· ἐσκεμμένως· καλός· καλώς·
 ἱκανός· ἱκανώς· εὐγενής· εὐγενῶς· σαφής· σαφῶς κ.ά· θορο-
 βώδης· θορυβωδῶς κ.ά.

2) από οποιοδήποτε κλιτό μέρος του λόγου, με τις παραγωγικές κα-
 ταλήξεις -δην (-άδην, -ίνδην), -δόν (-ηδόν), -ι, (-τι), -εί, -ς:

- { -δην αἶρω (θ. ἀρ-): ἀρ-δην· κρύπτω (θ. κρυφ-): (κρύφ-δην) κρύβ-δην·
 {-άδην μέλνω-μι: μείγ-δην· φύρω (= ανακατώνω): φύρ-δην· βαίνω (θ.
 βα-): βά-δην· ἔτσι και: τρέχ-ω: τροχ-άδην· σπεір-ω: σπορ-άδην
 κ.ά.
- { -ίνδην ἄριστος· ἀριστ-ίνδην (μ' εκλογή του ἀρίστου)· πλούτος· πλου-
 τ-ίνδην (κατά τον πλούτο).
- { -δόν ἀναφαίνω (θ. ἀνα-φαν-): ἀνα-φαν-δόν (= φανερά)· βότρυς·
 {-ηδόν βοτρυ-δόν (= σαν σταφύλια)· ἀγέλη· ἀγελη-δόν· ἔτσι και: κύων
 (κυν-ός): κυν-ηδόν (= σαν σκύλος)· ταῦρος· ταυρ-ηδόν κ.ά.

- {-ι ἄμισθος: ἄμισθ-ί· αὐτόχειρ: αὐτοχειρ-ι (= με τα ἴδια του τα χέρια)· ἐθέλων (γεν. ἐθέλοντ-ος): ἐθέλοντ-ί· ἀμάχητος: ἀμαχητ-ί· ἀγέλαστος: ἀγελαστ-ί· ἀπνευστος: ἀπνευστ-ί κ.ά.
- τι Από αναλογία προς τα τελευταία σχηματίζονται με παραγωγ. κατάλ. -τί· μέγας (μεγάλ-ου): ἐπίρρ. μεγάλως και απ' αυτό μεγαλωσ-τί· νέος: ἐπίρρ. νέως και απ' αυτό νεωσ-τί· έτσι και: ονομάζω: ονομασ-τί· ἐλληνίζω: ἐλληνισ-τί· βαρβαρίζω: βαρβαρισ-τί·
- ει ἀμαχος: ἀμαχ-εῖ· ἀσπονδος: ἀσπονδ-ει (= χωρίς σπονδές)· νήποινος (= ατιμώρητος): νηποιν-ει (= χωρίς τιμωρία)· πάνδημος: πανδημ-εῖ·
- ς ἄναμισσω: (ἀναμῖν-ς) ἀναμίζ· ἐναλλάσσομαι: (ἐναλλάγ-ς) ἐναλλάξ· από θέμα πωγ- (που απ' αυτό πωγ-μή): (πώγ-ς) πύξ (= με γροθιές)· από θ. λαγ-: (λάγ-ς) λάξ (= με κλοτσιές, πβ. λακτιζω).

γ) Ποσοτικά

407. Τα ποσοτικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται από κλιτές λέξεις που φανερώνουν αριθμό ή ποσό. Αυτά έχουν παραγωγικές κατάληξεις -ς, -κις, -άκις:

- ς δύο (θ. δι-, πβ. δι-πλοῦς): δί-ς· τρεῖς, τρί-α· τρί-ς·
- κις ἐπτά: ἐπτά-κις· δέκα: δεκά-κις·
- άκις από αναλογία προς τα παραπάνω σχηματίζονται με παραγωγική κατάληξη -άκις· πέντε: πεντ-άκις· ἑξ· ἑξ-άκις· κτλ· πόσος: ποσ-άκις· ὅσος: ὅσ-άκις· πολὺς (πολλοῦ): πολλ-άκις κ.ά· πβ. § 212.

δ) Χρονικά

408. Τα χρονικά παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται από αντωνυμίες και έχουν την παραγωγική κατάληξη -τε: ἄλλος: ἄλλο-τε· ἕκαστος: ἑκάστο-τε· ὅς: ὅ-τε κ.ά.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Προαπογωγικές παρατηρήσεις για τη σύνθεση

409. Είδαμε (§ 374) ότι στη σύνθεση βασικό στοιχείο είναι το θέμα καθενός από τα συνθετικά μέρη από τα οποία σχηματίζονται οι σύνθετες λέξεις.

Ειδικότερα στη σύνθεση παρατηρούμε τα ακόλουθα:

1) Καθένα από τα δύο συνθετικά μέρη μπορεί να είναι κλιτό ή άκλιτο μέρος του λόγου. Π.χ.

Πρώτο συνθετικό κλιτό: (λόγος + γράφω) λογογράφος

Πρώτο συνθετικό άκλιτο: (ὕπερ + μέγεθος) ὑπερμεγέθης

Δεύτερο συνθετικό κλιτό: (σύν + γράφω) συγγράφω

Δεύτερο συνθετικό άκλιτο: (ὕπερ + ἄνω) ὑπεράνω.

2) Όταν το α' συνθετικό είναι όνομα πρωτόκλιτο ή δευτερόκλιτο, τότε ο χαρακτήρας του κανονικά αποβάλλεται εμπρός από το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού: (κιθάρα + ἄδω) κιθαρωδός· (στρατός, θ. στρατο- + ἄρχω) στρατάρχης.

Αν όμως το β' συνθετικό άρχιζε άλλοτε από F ή σ, τότε ή φυλάγονται τα δύο φωνήεντα ή συναιρούνται ή αποβάλλεται το τελικό φωνήεν του α' συνθετικού. Π.χ.

α) φυλάγονται τα δύο φωνήεντα: (ἀγαθός + Φέρων, έργον) ἀγαθοεργός·

β) συναιρούνται: (κακός + Φέρων, έργον) κακοῦργος· (ἕϊφος + Φέλικω) ἑψουλκός· (κληρο-ς + σέχω) κληροῦχος·

γ) αποβάλλεται το τελικό φωνήεν του α' συνθ.: (αἰχμή + Φαλιωτός, Φαλίσκομαι) αἰχμ-άλωτος· (ἡνία + σέχω) ἡνίοχος.

3) Όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι βραχύχρονο (ἄ, ε, ο), τότε κανονικά εκτείνεται: (στρατός + ἄρω) στρατ-ηγός· (ἄρμα, γεν. ἄρματος + ἐλαύνω) ἄρματ-ηλάτης· (λόχος + ἄγω) λοχ-ηγός· (στερητ. α + θυαλός) ἀνώματος.

Δεν εκτείνεται όμως το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού, αν εμπρός απ' αυτό υπήρχε άλλοτε F ή σ: (αἰχμή + Φαλιωτός - Φαλίσκομαι) αἰχμάλωτος· (ἡνία + σέχω) ἡνίοχος. Επίσης δεν εκτείνεται, αν είναι θέσση μακρόχρονο: (ναός + ἄρχω) ναῖ-αρχος· (αἰτός + ἀρκέω) αἰτ-άρκης.

Α' Πρώτο συνθετικό

1. Κλίτο ως πρώτο συνθετικό

α) Ουσιαστικά

410. Όταν το πρώτο συνθετικό είναι ουσιαστικό, κανονικά μένει το θέμα του αμετάβλητο, ιδίως όταν το ουσιαστικό είναι δευτερόκλιτο: (ἀγγελία + φέρω) ἀγγελια-φόρος· (ἀγορά + νέμω) ἀγορα-νόμος· (νίκη + φέρω) νικη-φόρος· (λόγος + γράφω) λογο-γράφος· (ξύλον + κόπτω) ξυλο-κόπος· (λεώς + φέρω) λεω-φόρος· (ναῦς + μάχομαι) ναυ-μάχος· (δορυ + γαίτων) δορυ-γαίτων· (παῖς, γεν. παιδ-ός + ἄγω) παιδ-αγωγός· (σέλας + φέρω) σελασ-φόρος· (τέλος, θ. τελεσ- + φέρω) τελεσ-φόρος κ.ά.

411. Πολλών όμως ουσιαστικών το θέμα μετασχηματίζεται:

1) Το θέμα πολλών πρωτόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών μετασχηματίζεται και λήγει σε -ο από αναλογία προς τα δευτερόκλιτα: (ἄμαξα + πήγνυ-μι) ἄμαξο-πηγός· (ὕλη + τέμνω) ὕλο-τόμος· (ἀκτίς, γεν. ακτίν-ος + βάλλω, θ. βαλ-, βολ-) ἀκτινο-βάλος· (ἀνδριάς, γεν. ἀνδριάντ-ος + ποιῶ) ἀνδριαντο-ποιός· έτσι και: ἰχθυό-τρόφος, κρεο-φάγος, παιδο-νόμος κ.ά.

2) Το θέμα μερικών δευτερόκλιτων και τριτόκλιτων ουσιαστικών μετασχηματίζεται και λήγει σε -α ή -η από αναλογία προς τα πρωτόκλιτα: (βιβλίον + γράφω) βιβλια-γράφος· (ἐλαφος + βάλλω) ἐλαφη-βάλος· (θάνατος + φέρω) θανατη-φόρος· (λαμπάς, γεν. λαμπάδ-ος + φέρω) λαμπαδη-φόρος.

412. Όταν το α' συνθετικό είναι όνομα διπλόθεμο της γ' κλίσης σε -ις (γεν. -εως), παίρνεται το θέμα που λήγει σε -ι· λεξι-θήρας· ὄφι-ό-δηκτος· πολι-ούχος· ταξι-άρχος· φυσι-ο-λόγος κ.ά.

413. Όταν το α' συνθετικό είναι ουδέτερο τριτόκλιτο σε -μα (γεν. -ματος), το θέμα ή μένει ολόκληρο ή αποβάλλει τους δύο τελευταίους φθόγγους -ατ-· (ἄρμα, ἄρματ-ος) ἄρματ-ηλάτης· αλλά: ἄρμ-ἄμαξα (αἶμα, αἵματ-ος) αἵματ-ο-σταγής· αλλά: αἷμ-ο-βόρος (σῶμα, σῶματ-ος) σωματ-ο-φύλαξ· αλλά: σωμ-ασκῶ κ.ά.

414. Μερικά ουσιαστικά, όταν είναι πρώτα συνθετικά, παρουσιάζονται με διπλό ή τριπλό θέμα. Π.χ.

ὕδωρ α) ὕδατο-· ὕδατο-ειδής, ὕδατο-τροφής

β) ὕδρ(ο)-· ὕδρ-αγωγός, ὕδρ-οπότης

φρέαρ α) φρεατ(ο)-· φρεατ-ορύκτης, φρεατο-τύμπανον (= μαγκανοπήγαδο)

- β) *φρε-*: *φρε-άντλης, φρε-ωρύχος*
μέλι α) *μελιτο-*: *μελιτο-ειδής, μελιτο-πόλης*
 β) *μελι-*: *μελί-γλωσσος, μελι-ηδής* (= *μέλι* + *ηδής*)
πῦρ α) *πυρ-*: *πυρ-φόρος*
 β) *πυρο-*: *πυρο-ειδής, πυρό-μαντις*
 γ) *πορι-*: *πορί-καυστος, πυρι-φλεγής* (βλ. § 428)
γῆ α) *γη-*: *γη-γενής, γή-λοφος, γή-πεδον*
 β) *γεω-*: *γεω-γράφος, γεω-δαίτης* (*γῆ* + *δαίω*), *γεώ-λοφος*
 (= *γήλοφος*), *γεω-μέτρης, γεωργός* (*γῆ* + *ἔργον, ἔργον*).

β) Επίθετο

415. Όταν το α' συνθετικό είναι επίθετο, κανονικά το σύνθετο σχηματίζεται από το θέμα του αρσενικού, ακόμη και αν το β' συνθετικό ή η όλη σύνθετη λέξη είναι γένους θηλυκού ή ουδετέρου: (*άκρα* + *πόλις*) *ἀκρό-πολις* (θερμαί + *πύλαι*) *θερμο-πύλαι* (*χίλια* + *τάλαντι*) *χιλιο-τάλαντος*.

416. Όταν το α' συνθετικό είναι επίθετο διπλόθεμο της γ' κλίσης σε -υς (γεν. -εος), το σύνθετο σχηματίζεται από το θέμα που λήγει σε -υ: *βαρυ-άλητος, βαρύ-θυμος, βραδύ-πους, δασύ-μαλλος, εὐθύ-γραμμος, ὀξύ-θυμος, ταχύ-πτερος* κ.ά.

417. α) Από τα κλιτά απόλυτα αριθμητικά επίθετα τα τέσσερα πρώτα, δηλ. τα *εἰς, δύο, τρεῖς, τέσσαρες*, ως πρώτα συνθετικά, γίνονται *μον(ο)-, δι-, τρι-, τετρα-*, ενώ τα λοιπά κρατούν το θέμα τους: *μονό-χειρ, μονό-φθαλμος, δι-ώβολον, τρί-μηνος, τετρά-πηχys, διακοσιο-μέδιμνος, πεντακοστ-άρχης, χίλιο-τάλαντος* κτλ.

β) Τα άκλιτα απόλυτα αριθμητικά επίθετα, ως πρώτα συνθετικά, ή μένουν αμετάβλητα (και παθαίνουν μόνο τις κανονικές φθογγικές παθήσεις) ή μετασχηματίζονται και λήγουν σε -α (κατά το *ἐπτά, ἐννέα, δέκα, τριάκοντα* κτλ.): *πεντε-τάλαντος, πεντ-ώβολον, πενθ-ήμερον, ἑξ-έτης, ὀκτώ-πους* (= που έχει μήκος, πλάτος ή ύψος οχτώ πόδια), *εἰκοσι-πηχys, ἑκατόν-χειρ, ἑκατόμ-πους*· αλλά και: *πεντά-δραχμον, ἑξά-μηνος, ὀκτά-πους* (= που έχει οχτώ πόδια), *εἰκοσά-πηχys, ἑκατοντα-ετής ή -έτης* κτλ.

γ) Ρήμα

418. Όταν το α' συνθετικό είναι ρήμα, το σύνθετο σχηματίζεται από το ρηματικό θέμα ή από το χρονικό (κανονικά του ενεργητ. πορίστου ή του μέλλοντα). Το θέμα αυτό κατά τη σύνθεση:

α) μένει αμετάβλητο, αν το β' συνθετικό αρχίζει από φωνήεν: *ἐ-χ-έγγυον, φθν-όπῳρον· ρίψ-ασπις, λειψ-ανδρία, σεις-άχθεια, βαψ-αδός·*

β) μετασχηματίζεται και παίρνει το φωνήεν ε ή ι ή ο στο τέλος, αν το β' συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο: *ἐχ-έ-φρων, ἐχ-έ-μοθος, χαιρ-έ-κακος· ἀρχ-ι-τέκτων, ἀνελ-ί-κακος, μνησ-ί-κακος, κρυψ-ί-νους· μειξ-ο-βάρβαρος, στρεψ-ό-δικος, φυγ-ό-πονος.*

419. Όταν το α' συνθετικό είναι ρήμα συνηρημένο σε -έω, τότε εμπρός από φωνήεν ο χαρακτήρας του θεματός του αποβάλλεται, ενώ εμπρός από σύμφωνο, στη θέση του χαρακτήρα ε, το θέμα παίρνει το φωνήεν ο:

(φιλέω -ῶ, θ. φιλε-): *φιλ-άνθρωπος·* αλλά: *φιλό-τιμος*

(μισέω -ῶ, θ. μισε-): *μισ-άνθρωπος·* μισ-άνθρωπος· αλλά: *μισο-τύραννος.*

2. Ἀκλιτα ως πρώτο συνθετικό

α) Επίρρημα

420. Τα επιρρήματα ως πρώτα συνθετικά:

α) μένουν αμετάβλητα (ή παθαίνουν μόνο τις κανονικές φθογγικές μεταβολές):

(ἀγχι = κοντά) *ἀγχι-αλος* (= που είναι κοντά στη θάλασσα), *ἀγχι-νους* (= συνετός, μυαλωμένος)·

(δεῖ = πάντοτε) *δει-θαλής, δει-κίητος, δει-μνηστος·*

(ἄνω, κάτω, χαμαί κτλ.) *ἀνω-φερής, κατω-φερής, χαμαί-ζηλος, χαμ-ερπής·*

(δύς, τρίς κτλ.) *δυσ-μύριοι, τρισ-μύριοι κτλ.*

(εὖ = καλῶ) *εὖ-γενής, εὖ-ελπίς, εὖ-τυχής κτλ.*

(παλιν) *παλιν-αδία, παλιν-γενεσία, παλιν-ροια* (βλ. § 70, 5 και § 68, 5)·

β) μετασχηματίζονται εμπρός από σύμφωνο και λήγουν σε ε ή ι ή ο (από αναλογία προς τα κλιτά):

(ἀγχι) *ἀγγέ-μαχος* (ἀψέ) *ἀψι-μαθής·* (ἀπισθεν) *ἀπισθό-δομος·* (δίχα) *διχό-βουλος·* (ὁμοῦ) *ὁμο-γάστριος, ὁμό-γλωττος, ὁμο-εθής κτλ.*

β) Πρόθεση

421. Οι κύριες προθέσεις ως πρώτα συνθετικά ή μένουν αμετάβλητες ή παθαίνουν τις κανονικές φθογγικές παθήσεις (ἐκθλιψη, συναίρεση, τροπή ή αποβολή συμφώνων κτλ.) και:

α) όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα, έχουν κανονικά επιρρηματική σημασία: *ἀν-άγω* (= φέρνω επάνω), *εἰς-άγω* (= φέρνω μέσα), *ἐξ-άγω* (= φέρνω έξω), *κατ-έρχομαι* (= έρχομαι κάτω, κατεβαίνω), *καθ-ορώ* (= βλέπω προς τα κάτω ή βλέπω καλά, καθαρά), *συμ-μένω* (= μένω μαζί), *συν-ζώ* (= ζώ μαζί).

β) όταν το β' συνθετικό είναι όνομα, άλλοτε έχουν επιρρηματική σημασία, όπως *ἀμφι-θάλασσος* (= αυτός που έχει καί από τα δύο μέρη θάλασσας), *ὑπό-στεγος* (= αυτός που βρίσκεται κάτω από στέγη), *σύν-τροφος* (σύν + τροφή) και άλλοτε έχουν απλή προθετική σημασία, όπως *ἐν-δοξος* (= «ὁ ἐν δόξῃ», φημισμένος), *ἐλ-λογος* (= «ὁ ἐν λόγῳ», λογικός), *παρά-λογος* (= «ὁ παρά λόγον», ο μη λογικός), *ὑπό-δικος* (= «ὁ ὑπό δίκην»).

γ) Αχώριστο μόριο

422. Τα αχώριστα μόρια όπως είδαμε (§ 370, 7), δε λέγονται ποτέ μόνα τους παρά συνηθίζονται μόνο στη σύνθεση ως πρώτα συνθετικά και έχουν επιρρηματική σημασία (πβ. τα νεοελλ. *ξε-: ξε-γράφω, ξε-κουράζω* κτλ.).

423. Συνηθισμένα αχώριστα μόρια της αρχαίας είναι τα ακόλουθα:

α') Το *στερητικό* *δ-*, που σημαίνει στέρηση ή άρνηση εκείνου που δηλώνει το β' συνθετικό (*δ-καρπος, δ-υλος, δ-γνωστος, δ-δηλος, δ-γραφτος*).

Το *στερητ.* *δ-* εμπρός από φωνήεν συνήθως γίνεται *δν-* (*δν-άξιος, δν-ανδρος, δν-ίκανος, δν-ώματος*) ή μένει *δ-*, αν το β' συνθετικό αρχίζε άλλοτε από *φ* ή *σ* (*δ-Φοπλος - δ-οπιλος· δ-Φόρατος - δ-όρατος· δ-Φήτητος - δ-ήτητος· δ-Φωρος - δ-ωρος· δ-σупνος - δ-υανος·* έτσι και με συναίρεση: *άκων* από το *δ-Φέκων, δ-έκων· άργός* από το *δ-Φεργός, δ-εργός*).

β') Το *επιτατικό* *δ-*, που επιτείνει την έννοια του β' συνθετικού: (*ά + τείνω*) *δ-τενής* (= πολύ τεντωμένος)· (*ά + θ. χαν- του ε-χαν-ον, αόρ. β' του χάσκω*) *δ-χαν-ής* (= που χάσκει πολύ, πολύ ανοιχτός).

γ') Το *άθροιστικό* *δ-*, που σημαίνει άθροιση ή έχει την έννοια του 'μαζί'· αυτό αρχικά είχε δασεία: *δ-πας, δ-πλοῦς* κτλ., αλλά η δασεία αποσιωπήθηκε πρώτα στις λέξεις που είχαν δασύπνοο σύμφωνο (*δ-δελφός, δ-κάλυθος*, κτλ.), και αργότερα από αναλογία και σε άλλες λέξεις.

δ') Το *στερητικό* *νη-*, που σημαίνει ό,τι και το *στερητικό* *δ-*, αλλά είναι πιο σπάνιο: (*νη + ποινη*) *νήποινος, νηποινει* (= ατιμώρητα), *νηνεμία* (με συναίρεση από το *νη + άνεμος* = έλλειψη ανέμων), *νωδός* (με συ-

ναίρ. από το νη + δδούς = που δεν έχει δόντια)· νη-πενθής (= που δεν πενθεί).

ε') Τα επιτατικά *δρι-*, *έρι-*, *ζα-*, που σημαίνουν ό,τι και το επιτατικό *α-*: *άρι-δηλος* (= πολύ φανερός), *δρι-ζήλωτος* (= πολύ ζηλωτός, αξιόζηλευτος), *έρι-τιμος* (= πολύτιμος), *ζά-πλοστος* (= πολύ πλούσιος).

ς') Το *δυσ-*, που έχει την έννοια του κακός, ή του δύσκολος (αντίθετο του *ευ*): *δύσ-μορφος* (= που έχει κακή μορφή, άσχημος), *δυσ-τυχής* (= κακότυχος), *δύσ-βατος* (= δυσκολοδιάβατος), *δύσ-λυτος* (= που λύνεται δύσκολα) κτλ.

ζ') Το *ήμι-* (από το οποίο το επίθετο *ήμιους* = μισός): *ήμι-θανής*, *ήμι-θεος* κτλ.

Β' Δεύτερο συνθετικό

1. Κλιτό ως δεύτερο συνθετικό

α) Ουσιαστικά

424. Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό, η σύνθετη λέξη μπορεί να είναι ή ουσιαστικό και αυτή (π.χ. *έλληνο-ταμίας*) ή επίθετο (π.χ. *παλυ-μήχανος*).

1) Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό και η σύνθετη λέξη είναι και αυτή ουσιαστικό, τότε το β' συνθετικό συνήθως μένει αμετάβλητο: *έλληνο-ταμίας*, *πρωτ-αγωνιστής*, *δρομ-άμαξα*, *κατα-δίκη*, *ήμι-θεος*, *τραγ-έλαφος*, *άμφι-θέατρον*, *ιερό-μαντις*, *χαμαι-λέων*, *άκρό-πολις*.

2) Όταν το β' συνθετικό είναι ουσιαστικό και η σύνθετη λέξη είναι επίθετο, τότε το β' συνθετικό:

α) μένει αμετάβλητο, αν η σύνθετη λέξη παίρνει μορφή επιθέτου (δικατάληκτου ή μονοκατάληκτου): *ά-θάνατος*, *ά-καρπος*, *ά-χίτων*, *ευ-δαίμων*, *ευ-θυμος*, *πάν-δημος*, *πολύ-τροπος*, *ρίψ-ασπις*, *ά-παις*, *μακρό-χειρ* κ.ά.

β) μετασχηματίζεται κατά τα δευτερόκλιτα επίθετα σε -ος ή -ιος ή κατά τα τριτόκλιτα σε -ης, -ων:

σε -ος, δικατάλ.: (*ήμέρα*) *έφ-ήμερος*, (*άρχη*) *άτ-αρχος*, (*νεφέλη*) *ά-νέφελος*, (*αίμα*) *δυ-αμιος*, (*σώμα*) *ά-σώματος* κ.ά.

σε -ιος: (*βάλαρις*) *επυ-θαλάττιος*, (*φυλή*) *έμ-φύλιος*, (*σώρας*) *έπ-ουράνιος*, (*χθών*, γεν. *χθον-ός*) *έπο-χθόνιος*, (*νύξ*) *παν-νύχιος* κ.ά.

σε -ης, γεν. -ους, δικατάλ.:	(βάθος) α-βαθής, (βάρος) α-βαρής, (ισο-βαρής, (πλά- τος) α-πλατής, (ισο-πλατής, (τέλος) ευ-τελής, πολυ- τελής, (μέγεθος) ευ-μεγέθης κ.ά.
σε -ων, γεν. -ονος, δικατάλ.:	(γνώμη) ευ-γνώμων, (μνήμη) α-μνήμων, (κτήμα) ακτημων, (πράγμα) α-πράγμων, πολυ-πράγμων κ.ά.

β) Επίθετο

425. Το επίθετο ως β' συνθετικό μένει αμετάβλητο (γιατί η σύνθετη λέξη είναι και αυτή επίθετο με την ίδια κατάληξη): (βατός) α-βατος, δού-βατος· (γνωστός) α-γνωστός· (δήλος) α-δηλός, ευ-δηλός· (θαυμαστός) α-ξιο-θαύματος· (ισός) αν-ισός· (καλός) πάγ-καλός· (μέγας) πάμ-μεγας· (όμαλός) αν-ώμαλος· (ποικίλος) πολυ-ποικίλος· (σοφός) πάν-σοφος· (συνήθης) α-συνήθης κ.ά.

γ) Ρήμα

426. Όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα, η σύνθετη λέξη μπορεί να είναι πάλι ρήμα, μπορεί όμως να είναι και όνομα ουσιαστικό ή επίθετο: (λέγω) προ-λέγω· (γράφω) λογο-γράφος· (σέβω) ευ-σεβής.

1) Όταν η σύνθετη λέξη είναι ρήμα:

α) Το ρήμα ως β' συνθετικό μένει αμετάβλητο, μόνο αν το α' συνθετικό είναι πρόθεση:

(γράφω) αντι-γράφω, δια-γράφω, περι-γράφω, συγ-γράφω κτλ.

(τρέφω) ανα-τρέφω, δια-τρέφω, εκ-τρέφω, συν-τρέφω κτλ.

(ίστημι) αν-ίστημι, ανθ-ίστημι, συν-ίστημι, υφ-ίστημι κτλ.

β) Αν α' συνθετικό είναι άλλο μέρος του λόγου εκτός από πρόθεση, τότε συνήθως δεν σχηματίζεται σύνθετο ρήμα, αλλά παρασύνθετο σε -έω από συγγενικό σύνθετο όνομα που φανερώνει το πρόσωπο που ενεργεί:

Πρόσωπο που ενεργεί:

σύνθ. όν. καλλιγράφος (από το καλός + γράφω) παρασύνθ. ρ. καλλιγρα-φῶ·

σύνθ. όν. ζωγράφος (από το ζωός ή ζωή + γράφω) παρασύνθ. ρ. ζωγρα-φῶ·

σύνθ. όν. ναυμάχος (από το ναῦς + μάχομαι) παρασύνθ. ρ. ναυμαχεῶ·

σύνθ. όν. ασεβής (από το α- στερ. + σέβω) παρασύνθ. ρ. ασεβῶ κτλ.

(πβ. § 430, α).

2) Όταν με ρήμα ως β' συνθετικό σχηματίζεται όνομα (ουσιαστικό

- ή επίθετο), η σύνθετη λέξη (για να έχει μορφή ονόματος) παίρνει τις καταλήξεις -ς, -ης (γεν. -ου), -ος, -ης (γεν. -ους), -της, -τωρ:
- ς (θηρά-ω -ῶ) θρηθ-οθήρα-ς· (νικά-ω -ῶ) δλυμπα-νίκη-ς· (μετρέ-ω -ῶ) γεω-μέτρη-ς· (ὠνέ-ομαι -οῦμαι) τελ-ώνη-ς· (γιγνώ-σκ-ω) ἀ-γνώ-ς, γεν. ἀγνω-ός (= ἀγνωστος ή εκείνος που αγνοεί)· (θνήσκω, θ. θνη-) ἡμι-θνή-ς, γεν. ἡμι-θνήτ-ος (= μισοπεθαμένος)· (φυλάττω, θ. φυλακ-, νυκτο-φύλακ-ς) νυκτοφύλαξ κ.ά.
- ης α' κλίσι.: (ἀρχ-ω) κομ-άρχ-ης, σχολ-άρχ-ης· (δέφ-ω = κατεργάζομαι, μέλλ. δέψω) βυρσο-δέψ-ης· (πέτ-ομαι) ὑψι-πέτ-ης κ.ά.
- ος β' κλίσι.: (γράφ-ω) καλλι-γράφ-ος, λογο-γράφ-ος, ζω-γράφ-ος (από το ζωός ή ζωή + γράφω)· (ἀρχ-ω) γυντασι-αρχ-ος, ταξι-αρχ-ος· (πῆγ-νυ-μι) ναο-πηγ-ός κ.ά.
- ής γεν. -ούς, επιθ. γ' κλίσι.: (μανθάνω, θ. μαθ-) ἀ-μαθ-ής, εὐ-μαθ-ής, πολυ-μαθ-ής· (πειθ-ομαι) ἀ-πειθ-ής, εὐ-πειθ-ής· (πίπτω, θ. πετ-) γονυ-πετ-ής· (σέβ-ω) ἀ-σεβ-ής, εὐ-σεβ-ής· (στάζω, θ. σταγ-) αἱμο-σταγ-ής ή αἵματο-σταγ-ής κ.ά.
- της α' κλίσι.: (δί-δομι, θ. δο-) ἔργο-δό-της· (ἐλαύνω, θ. ἐλα-) ἄρματ-ηλά-της (βλ. § 409, 3), ἔχιν-ηλά-της, στρατ-ηλά-της· (ἡγέ-ομαι -οῦμαι) ἀρχ-ηγέ-της· (τίθηναι, θ. θε-) νομο-θέτης κ.ά.
- (τ)ωρ γεν. -τορος· (δαμάζω) παν-δαμά-τωρ· (κρατέ-ω -ῶ) θαλαττο-κράτ-ωρ κ.ά.

2. Ἀκλιτο ως δεύτερο συνθετικό

427. Λέξη ακλιτή ως β' συνθετικό μένει αμετάβλητη:

(ἄμα) αὖν-αμα· (ἄνω) ὑπερ-άνω· (πάλαι) ἐκ-παλαι, πρό-παλαι· (εὖγε) ὑπέρ-ευγε· (δέκα) ἐν-δεκα κ.ά.

Γ' Νόθα σύνθετα

428. Νόθα σύνθετα λέγονται οι λέξεις που έχουν ως α' συθετικό ακέραιη πτώση ονόματος και όχι απλό θέμα (βλ. § 374). Σ' αυτά το β' συνθετικό ή μένει αμετάβλητο ή αλλάζει όπως στα κανονικά σύνθετα. Π.χ. (νέα + πόλις) Νεά-πολις· (ναός, γεν. νεώς + οἶκος) νεώσ-οικος (= σπίτι του πλοίου, τόπος όπου φυλάγονται τα πλοία, νεώριο)· (Ἑλλης + πόντος) Ἑλλήσ-ποντος· (δόρυ, δοτ. δαρί + κτητός) δαρί-κτητος· (γαστήρ, δοτ. γαστρί + μάργος = αχόρταγος, ορμητικός) γαστρί-μαργος· (πᾶσι + γνωστός) πασι-γνωστός· (πῦρ, δοτ. πυρί + φλέγω) πυρί-φλεγής· (πυρί +

πνέω) *παρί-πνος*· (πᾶσι + φαίνομαι, θ. φαν-) *πασι-φανής*· (νοῦν + ἔχω) *νουν-εχής*· (φῶς + φέρω, θ. φερ- = φορ-) *φωσ-φόρος*· (δόρυ + φέρω) *δορυ-φόρος*· (ἤ έως = πρῶτ + φέρω) *έωσ-φόρος* (= που φέρνει το πρῶτ, το ἄστρο Αυγέρινός) κ.ά.

Δ' Παρασύνθετα

429. Παρασύνθετα, όπως είδαμε (§ 378), είναι οι λέξεις που παράγονται από άλλες σύνθετες λέξεις. Π.χ. από τη σύνθετη λέξη *φιλό-νικος* (*φιλῶ* + *νίκη*) παράγεται η παρασύνθετη *φιλονικέω* -ῶ· από τη σύνθετη λέξη *εὐ-γενής* παράγεται η παρασύνθετη *εὐγένεια* κτλ. Από τις παρασύνθετες λέξεις σχηματίζονται νέες παράγωγες λέξεις με τις γνωστές παραγωγικές καταλήξεις (πβ. § 379, 2 και 3):

(*σῖκαν* + *φαίνω*, θ. φαν-, σύνθετο: *συκο-φάν-της*) παρασύνθετα: *συκοφαντέω* -ῶ και *συκοφαντία*·

(*εὖ* + *δαίμων*, σύνθ. *εὐ-δαίμων*) παρασύνθ. *εὐδαιμονέω* -ῶ και *εὐδαιμονία* κτλ.

430. Τα παρασύνθετα είναι συνήθως:

α) Ρήματα σε -έω ή και άλλα: από το συνθ. *ἀ-σθεν-ής* (στερητ. *ἀ-* + *σθένης*) παρασύνθ. *ἀσθενέω* -ῶ· έτσι και: (*ἀ-τυχής*) *ἀτυχῶ*, (*δυσ-τυχής*) *δοστυχῶ*, (*εὐτυχής*) *εὐτυχῶ*· (*δενδρο-τόμος*) *δενδροτομᾶ*, (*εὐ-εργέτης*) *εὐεργετῶ*, (*ζω-γράφος*) *ζωγραφῶ*, (*καλλι-γράφος*) *καλλιγραφῶ*, (*ναυ-μάχος*) *ναυμαχῶ*, (*νυκτο-φύλαξ*) *νυκτοφυλακῶ*, (*οἰκο-δόμος*) *οἰκοδομῶ*, (*ξιφο-μάχος*) *ξιφομαχῶ*· (*δυσ-* + *χείρ*, θ. *χερ-* = *δυσχερής*) *δυσχεραίνω*, (*ἀ-κόλαστος*) *ἀκολασταίνω*, (*ἀ-νόητος*) *ἀνοηταίνω* κ.ά. Πβ. § 426, 1, β.

β) Ουσιαστικά ἀφηρημένα ή ουσιαστικά που δηλώνουν πρόσωπο: (*ἀ-μελής*) *ἀμέλεια*· (*δυσ-χερής*) *δυσχέρεια*· (*εὐ-γενής*) *εὐγένεια*· (*ἐφ-ίσταμαι*) *ἐπιστάτης*· (*προ-ίσταμαι*) *προστάτης*· (*προ-δίδωμι*) *προδότης*· (*ἀ-τακτος*) *ἀταξία*· (*ἀντι-γράφω*) *ἀντιγραφή*, *ἀντιγραφεύς*· (*ἀντι-λαμβάνομαι*) *ἀντίληψις*, *ἀντιλήπτωρ* κ.ά.

γ) Επίθια ρηματικά σε -τος ή -τέος ή και άλλα:

(*δια-βαίνω*) *διαβατός*, *διαβατέος*· (*ἀφ-αἰρῶ*) *ἀφαιρετέος*· (*προ-τιμῶ*) *προτιμητέος*· (*ἐκ-λέγω*) *ἐκλεκτέος*· (*ἀπο-δέχομαι*) *ἀποδεκτέος*· (*ἀπο-δεῖκναι*) *ἀποδεικτέος*· (*ἀπο-δίδωμι*) *ἀποδοτέος*· (*δια-φαίνομαι*) *διαφανής*· (*ἐπι-φαίνομαι*) *ἐπιφανής*· (*προ-πίπτω*) *προπετής* κ.ά.

431. Μερικά παρασύνθετα παράγονται από δύο ή περισσότερες λέξεις που συνήθως λέγονται μαζί και αποτελούν μία έννοια, αλλά δεν ενώνονται σε σύνθετη λέξη. Π.χ.

(*Ἄρριος Πάγος*) *Ἀρροπαγίτης* (βλ. § 60, 2)· (*παρὰ θάλασσαν*) *παρα-*

θαλάσσιος· (παρά ποταμών) παραποτάμιος· (Μεγάλη πόλις) Μεγαλοπολίτης· (άνηρ [θ. άνδρ-] αγαθός) άνδραγαθία· (καλός κάγαθος) καλοκαγαθία· (έν χειρί [τίθημι] έγγχειρίζω, (κατά χώραν [τίθημι]) καταχωρίζω· (μετά χείρας [έχω]) μεταχειρίζομαι· ([ό] από [τών] χειρών [τόν] βίοτον [έχων]) άπαχειροβίτος κ.ά. (πβ. τα νεοελλ.: Άγιος Τάφος - Αγιοταφίτης· Βόρεια Ήπειρος - Βορειοηπειρώτης· Ερυθρός Σταυρός - ερυθροσταυρίτης· δημόσιος υπάλληλος - δημοσιοϋπαλληλικός· έξω φρενών - εξωφρενικός κ.ά.).

Ε' Τονισμός των συνθέτων

432. Όπως είδαμε (§ 39, 5), στις σύνθετες λέξεις ο τόνος κανονικά ανεβαίνει ως την τελευταία συλλαβή του α' συνθετικού, αν το επιτρέψει η λήγουσα.

Αντίθετα με τον κανόνα:

1) Τα σύνθετα (και παρασύνθετα) ουσιαστικά σε -α, -η, -μος, -ευς, -της, -τηρ τονίζονται στη λήγουσα όπως και τα αντίστοιχα απλά: (φορά) μισθοφορά, έκδορά, προσλαλιά· (βολή) άποβολή, διακοπή, συγγραφή· (λογισμός) συλλογισμός, περισπασμός, συναγερμός· (βασίλευς) αντιβασίλευς, άρχιερεύς, διαβολεύς· (άγωνιστής) ανταγωνιστής, πρωταγωνιστής, συμμεθής κ.ά.

2) Τα σύνθετα (και παρασύνθετα) επίθετα σε -ης (-ες) της γ' κλίσης που έχουν δεύτερο συνθετικό ρηματικό θέμα ή θέμα ουδετέρου σε -ος συνήθως τονίζονται στη λήγουσα: αμελής (-ές), έλλιπής, εύπρεπής, θεοφιλής, συμμεγής· εύγενής, εύειδής, άβαθής κ.ά.

Τονίζονται όμως στην παραλήγουσα όσα λήγουν σε -αντης, -αρκης, -ηθής, -ηρης, -μηκης, -ωδής, -μεγέθης: αν-άντης (= ανηφορικός), ουδέτ. αν-αντες (το β' συνθετικό άντα, επίρρ. = απέναντι, από την πρόθ, άντι)· έτσι και: κατάντης (= κατηφορικός), προσάντης (= που υψώνεται απέναντι)· αυτ-άρκης, ουδ. αυτ-αρκες· ευ-ήθης (= ανόητος), ουδ. ευ-ηθες· συν-ήθης, ουδ. σύν-ηθες· ξιφ-ήρης, ουδ. -ήρες· ποδ-ήρης, ουδ. -ήρες· ευ-μήκης, ουδ. ευ-μηκες· ουρανο-μήκης, ουδ. ουρανό-μηκες· δυσ-ώδης, ευ-ώδης, ουδ. -ώδες· ευ-μεγέθης, ουδ. ευ-μέγεθες. Επίσης τα επίθ. αν-αλήθης, φιλ-αλήθης, ουδ. -άληθες κ.ά.

3) Τα παρασύνθετα επίθ. σε -ικος που παράγονται από σύνθετα ρήματα, τονίζονται στη λήγουσα, όπως και τα απλά, και είναι τρικατάληκτα:

(άπο-δείκνυμι) άποδεικτικός, (έπι-τίθεμαι) έπιθετικός, (προ-τρέπω) προ-τρεπτικός, (συμβουλευώ) συμβουλευτικός κ.ά.

4) Από τα παρασύνθετα ρηματ. επίθ. σε -τος που παράγονται από ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση:

α) όσα σημαίνουν κάτι που μπορεί να γίνει τονίζονται στη λήγουσα και είναι τρικατάληκτα: (ἀνέχομαι) ἀνεκτός (= που μπορεί να τον ανεχτεί κανείς), (διαβαίνω) διαβατός, (διαλύω) διαλυτός, (ἐξαιρώ) ἐξαιρετός (= που μπορεί να εξαιρεθεί), (ἐπαινώ) ἐπαινετός κ.ά.

β) όσα έχουν τη σημασία του παθητ. παρακειμένου τονίζονται στην προπαραλήγουσα και είναι δικατάληκτα: (διαλύω) διαλύτος, -ος, -ον (= διαλυμένος), (διαχέω) διάχυτος, (ἐξαιρώ) ἐξαιρετος (= που έχει εξαιρεθεί, διαλεγμένος), (περιτρέω) περιτρετος κ.ά.

5) Τα σύνθετα ρηματ. επίθ. σε -τος, με α' συνθετικό αχώριστα μόριο ή άλλο μέρος του λόγου εκτός από πρόθεση τονίζονται στην προπαραλήγουσα σύμφωνα με το γενικό κανόνα για τον τονισμό των συνθέτων και είναι δικατάληκτα: (ἀ- + βατός) ἄβατος, -ος, -ον, (δυσ- + βατός) δύσβατος, (ἡμ- + βρωτός) ἡμίβρωτος, (θεός + ἐλάτος από το ἐλαύνω) θεήλατος, (αὐτός + κινητός) αὐτοκίνητος, (ἕτερος + κινητός) ἑτεροκίνητος κ.ά.

6) Τα παρασύνθετα ρηματικά επίθ. σε -τέος παράγονται από σύνθετα ρήματα με α' συνθετικό πρόθεση και φυλάγουν πάντα τον τόνο στην παραλήγουσα: (δια-βαίνω) διαβατέος, (ἀπο-δείκνυμι) ἀποδεικτέος, (ἀπο-δίδωμι) ἀποδοτέος, (ἐπι-τρέπω) ἐπιτρεπτέον, (κατα-βάλλω) καταβλητέον, (καθ-αιρώ) καθαιρετέον κτλ.

7) Από τα σύνθετα ονόμ. σε -ος της β' κλίσης, που το α' συνθετικό τους είναι θέμα ονόματος ή αντωνυμίας και το β' συνθετικό θέμα ρήματος:

α) όσα έχουν παθητική ή αμετάβατη σημασία προπαροξύνονται: αὐτό-γραφος (= που γράφτηκε απ' αυτόν τον ίδιο), πρωτό-τακος (= που γεννήθηκε πρώτος), αὐτό-μολος (= που ἦρθε ο ίδιος, μόνος του), ισόρροπος (= που ρέπει εξίσου και προς τα δύο μέρη) κ.ά.

β) όσα έχουν ενεργητ. μεταβατική σημασία παροξύνονται, αν η παραλήγουσα είναι βραχύχρονη: λογο-γράφος (= που γράφει λόγους), λιθο-βόλος (= που ρίχνει πέτρες), οἶνο-χός (= που χύνει κρασί), πρωτο-τόκος (= που γέννησε πρώτη φορά), σιτο-φάγος (= που τρώει σιτάρι) κ.ά. οξύνονται όμως, αν η παραλήγουσα είναι φύσει ή θέσει μακρόχρονη: κρη-ηγός, ναυ-πηγός, στρατ-ηγός, παιδ-αγωγός, ἀργυρ-αμοιβός, ἱππο-βοσκός, ψυχο-πομπός κ.ά.

Στ' Σημασία των συνθέτων

433. Τα σύνθετα κατά τη σημασία τους χωρίζονται σε προσδιοριστικά, αντικειμενικά, κτητικά και συνδυαστικά ή κορυταικτικά.

α) Προσδιοριστικά σύνθετα

434. Προσδιοριστικά λέγονται τα σύνθετα που το πρώτο συνθετικό τους προσδιορίζει το δεύτερο. Όταν δηλ. το σύνθετο αναλυθεί κατά τη σημασία του, το α' συνθετικό γίνεται προσδιορισμός του δεύτερου, ή επιρρηματικός (καθαρός επιρρηματικός ή εμπρόθετος) ή προσδιορισμός σε πτώση γενική:

επιθ. προσδιορισμός: *ἀκρόπολις* (= *ἄκρα πόλις*), *πλαγίανυλος* (= *πλάγιος αὐλός*)

επιρρ. * *δυσμαθής* (= *ὁ ὀψὲ μαθὼν*), *παλαιγενής* (= *ὁ πάλαι γενόμενος*)

εμπρόθ. * *ὀρεσίτροφος* (= *ὁ ἐν ὄρεσι τρεφόμενος*), *χειροποίητος* (= *ὁ διὰ χειρὸς πεποιημένος*)

προσδ. με γενική: *δημοκρατία* (= *δήμου κράτος*)
θεογονία (= *θεῶν γένεσις*) κ.ά.

(πβ. τα νεοελλ.: *κοκκινόχρωμα* = κόκκινο χρώμα· *κρυφομιώ* = μιλῶ κρυφά· *σιδερόφραχτος* = φραγμένος με σίδερα· *νεροπότηρο* = ποτήρι του νερού κτλ.).

β) Αντικειμενικά σύνθετα

435. Αντικειμενικά λέγονται τα σύνθετα που, όταν αναλυθούν κατά τη σημασία τους, το ένα συνθετικό μέρος γίνεται αντικείμενο του άλλου:

ρίψασις (= *ὁ ρίπτων τὴν ἀσπίδα*)· *μισάνθρωπος* (= *ὁ μισῶν τοὺς ἀνθρώπους*)· *λογογράφος* (= *ὁ γράφων λόγους*)· *λιθοτόμος* (= *ὁ τέμνων λίθους*) κ.ά. (Πβ. τα νεοελλ.: *ὠροδείκτης* = που δείχνει την ώρα· *μελισσοφάγος* = πουλί που τρώει τις μέλισσες κτλ.).

γ) Κτητικά σύνθετα

436. Κτητικά σύνθετα λέγονται όσα φανερώνουν κτήση. Αυτά μπορούν να αναλυθούν στη μετοχή *έχων* (ή άλλη κατάλληλη) με αντικείμενο το β' συνθετικό και επιθετικό προσδιορισμό του το α' συνθετι-

κό: μακρόχειρ (= ὁ ἔχων μακρὰς χεῖρας)· κακοδαίμων (= ὁ ἔχων κακὸν δαίμονα, κακὴν τύχην)· λευκόθρηξ (= ὁ ἔχων λευκὰς τρίχας)· δίδραχμον, ενν. νόμισμα (= τὸ ἔχον τιμὴν δύο δράχμων)· πολὺ-καρπός (= ὁ ἔχων, ὁ παράγων πολλοὺς καρποὺς) κ.ά.

(Πβ. τα νεοελλ.: ξανθομάλλης = ἐκεῖνος που ἔχει ξανθὰ μαλλιά· γαλανομάτης = ἐκεῖνος που ἔχει γαλανὰ μάτια κτλ.).

δ) Συνθετικά ή παρατακτικά σύνθετα

437. Συνθετικά ή παρατακτικά λέγονται τα σύνθετα που σημαίνουν ὅ,τι και τα συνθετικά τους μέρη ενωμένα με το σύνδεσμο καί: τραγ-έλαφος (τράγος καὶ ἔλαφος)· ἰατρό-μαντις (ἰατρός καὶ μάντις)· γλυκύ-πικρός (γλυκὺς καὶ πικρός)· λευκο-μέλας (λευκός καὶ μέλας) κ.ά.

35ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΛΛΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΛΕΞΕΩΝ

438. Είδαμε (§ 372) ὅτι οἱ περισσότερες λέξεις τῆς ἐλληνικῆς σχηματίστηκαν ἀπὸ ἄλλες με παραγωγή ἢ με σύνθεση, κατὰ τοὺς κανόνες που αναγράφονται στα δύο προηγούμενα κεφάλαια. Πολλές ὅμως λέξεις σχηματίστηκαν και με δύο ἄλλους τρόπους που εἶναι: α) ἡ **ονοματοποιία** καὶ β) ἡ **ἀλλαγὴ τοῦ γραμματικοῦ εἶδους**.

α) Ονοματοποιία

439. Ονοματοποιία λέγεται ὁ ἰδιαιτερός τρόπος σχηματισμοῦ λέξεων ἀπὸ μίμηση ὀρισμένων ἤχων. Π.χ. ἡ λ. *δοῦπος* δεν σχηματίστηκε με παραγωγή ἢ με σύνθεση, παρὰ ἀπὸ μίμηση τοῦ υπόκωφου ἤχου *δουπ-* με προσθήκη τῆς κατάληξης *-ος*. Εἶναι δηλ., ὅπως λέγεται, λέξη *πεποιημένη* (φτιαγμένη). Ἡ λέξη που σχηματίζεται με τέτοιον τρόπο λέγεται **ονοματοποιημένη λέξη**. Εννοεῖται ὅτι ἀπὸ μια ὀνοματοποιημένη λέξη μποροῦν νὰ σχηματιστοῦν ἑπείτα νέες παράγωγες λέξεις με τὶς γνωστὲς παραγωγικὲς κατάληξεις: *δοῦπος*· *δουπ-έω* -*ᾶ* (ομηρ.).

440. Οἱ ὀνοματοποιημένες λέξεις εἶναι ὀνόματα ἢ ρήματα που σχηματίστηκαν:

α) Από μίμηση φυσικών ήχων:

βόμβος (αρχικά για τον άνεμο = ήχος εξακολουθητικός και υπόκωφος):
βομβέω -ῶ·

βλύζω (για υγρά = αναπηδῶ, αναβλύζω): *βλύσις, βλύσμα·*

βρέμω (αρχικά για το κύμα = ηχώ με πάταγο): *βρόμος* (= ήχος βροντερός, πάταγος)·

καχλάζω (για υγρά που βρίσκονται σε κίνηση, αναταραχή = κοχλάζω):
κάχλασμα·

παφλάζω (αρχικά για τα κύματα = ηχώ με θόρυβο): *πάφλασμα·*

ρόθος (= ορμητικός ήχος, πάταγος κυμάτων): *ροθέω -ῶ* (= βουίζω), *ρόθος* (= εκείνος που ορμά με θόρυβο)·

ρόχθος (για κύματα που βρίσκονται σε αναταραχή = πάταγος, βοή): *ροχθέω -ῶ*· (πβ. τα νεοελλ.: *πλατσαριζώ, μπουμπουνίζω, μπουμπουνιητό* κτλ.)·

β) Από μίμηση ήχου αντικειμένων που κάνουν κρότο ή ενεργειών που προκαλούν θόρυβο:

δοῦπος (= βαρύς υπόκωφος ήχος): *δουπέω -ῶ*· απ' αυτό και *γδοῦπος*, κυρίως στα σύνθετα, όπως το ποιητ. σύνθ. *ἐρί-γδοῦπος* (= που ηχεί βροντερά)·

κλαγγή (= ήχος του τόξου, όταν εκτοξεύεται το βέλος): *κλαγγάζω* και *κλαγγάνω, κλαγγάδης, κλαγγηδόν* (= με κλαγγή)·

κτύπος (= δυνατός ήχος, κρότος): *κτυπέω -ῶ, κτύπημα* κτλ.·

σιζώ (= βγάζω ήχο σαν σφύριγμα, όπως το καυτό μέταλλο όταν βυθίζεται σε κρύο νερό): *σιγμός* (= ήχος σαν σφύριγμα)·

τρίζω (= παράγω ιδιαίτερο ήχο σαν τριξίμο): *τριγμός·*

τρώγω (= τρώγω κάτι σκληρό, κριτσανίζω): *τρώκτης* κτλ.

(Πβ. τα νεοελλ.: *τραντάζω, τσακίζω, τσιτσιρίζω, κριτσανίζω* κτλ.)·

γ) Από μίμηση φωνών ή επιφωνημάτων του ανθρώπου:

αιάζω (= κράζω *αἰαῖ*, θρηνώ)· **ἀλαλάζω** (= βγάζω την κραυγή *ἀλαλαῖ* που μ' αυτήν άρχιζαν τη μάχη): *ἀλαλητός· ἐλελιζώ* (= βγάζω την πολεμική κραυγή *ἐλελεῦ*)· **κα(γ)χάζω** (= χαχινίζω, γελῶ ηχηρά): *(κα(γ)χα)σμός· κιχλίζω* (= γελῶ προσποιητά): *κιχλισμός· κραυγή* (= δυνατή φωνή): *κραυγάζω· σήμιζω* (= φωνάζω *σῆμοι*, θρηνώ): *σῆμιγγή* κ.ά. (Πβ. § 403)·

δ) Από μίμηση της φωνής των ζώων:

βαβίζω (για σκύλους = γαβγίζω· αλλά και για ανθρώπους = ουρλιάζω)· **βληχάομαι -ῶμαι** (γι' αρνιά και για γίδες = βελάζω), **βληχή** (= βέλαισμα)· **βρυχάομαι -ῶμαι** (κυρίως για λιοντάρια), **βρυχή, βρυχηθμός, βρύχημα** (= άγρια φωνή, μούγκρισμα)· **κακάβη** (= η πέρδικα, που ονομάστηκε

έτσι από τη φωνή της), *κακαβίζω* ή *κακάζω* (για τη φωνή της πέρδικας = *κακαρίζω*)· *κακαρίζω* (για την κραυγή του κούκου· *κόκκος* = ο κούκος)· *κραίζω* (κυρίως για κοράκια, βατράχους κτλ. αλλά και για ανθρώπους)· *κραυγάζω* (για σκύλους, κοράκια κτλ. αλλά και γι' ανθρώπους = βγάζω δυνατή φωνή)· *κρωίζω* (για το κοράκι, την κουρούνα και γι' άλλα πουλιά), *κρωγμός* (= κραυγή κορακιού ή κουρούνας)· *πιπ(π)ίζω* (για τα πουλιά)· *πιτίζω* (για τα πουλιά) κ.ά.

(Πβ. τα νεοελλ.: *ζουζούνι, καρακάζα, κουκουβάγια* κτλ., που ονομάστηκαν έτσι από τον ήχο της φωνής τους).

β) Αλλαγή του γραμματικού είδους

441. Πολλές φορές μια λέξη όχι μόνο μεταβάλλει την αρχική σημασία της, αλλά και μεταπηδά από ένα μέρος του λόγου σε άλλο. Π.χ. στην αρχαία γλώσσα η λ. *τριήρης* αρχικά ήταν επίθετο και λεγόταν μαζί με το ουσιαστικό *ναύς*: *τριήρης ναύς* (= πλοίο με τρεις σειρές κουπιά)· έπειτα με παράλειψη του ουσ. *ναύς* η λ. *τριήρης* πήρε τη σημασία του ουσιαστικού. Έτσι και: *ο έπιμελούμενος* είναι μετοχή (με το άρθρο της), αλλά πολλές φορές στη φράση χρησιμοποιείται αντί για το επίθετο *ο έπιμελής* κτλ. (Πβ. στα νεοελλ.: τα επίθ. *μηχανικός, εκπαιδευτικός, νομικός* κτλ. σε ορισμένες περιπτώσεις παίρνουν σημασία ουσιαστικών και σημαίνουν πρόσωπα που ασκούν τα σχετικά επαγγέλματα· αντίστα κάποτε μερικά ουσιαστικά χρησιμοποιούνται σαν επίθετα· π.χ. *λιοντάρι* = γενναίος, *λαγός* = δειλός κτλ.).

Στις περιπτώσεις αυτές έχουμε **αλλαγή του γραμματικού είδους**, που λέγεται και **καταχρηστική παραγωγή**.

Στην αρχαία ελληνική, όπως και στη νέα, η αλλαγή του γραμματικού είδους των λέξεων είναι πολύ συνηθισμένη:

α) **Κύρια ονόματα προσώπων** γίνονται από κοινά ουσιαστικά, επίθετα ή μετοχές: *Γνάθων -ωνος* (από το μεγεθυντικό *γνάθων*), *Ευθύφρων -ωνος* (από το επίθ. *εὐθύφρων* = αυτός που σκέφτεται σωστά), *Θάλλων -ωνος* (από τη μετοχή ενεστ. του ρ. *θάλλω*), *Λύσων -ωνος* (από τη μετοχή μέλλ. του ρ. *λύω*), *Πείσων -ωνος* (από τη μετοχή μέλλ. του ρ. *πείθω*) κ.ά. (πβ. τα νεοελλ. *Δοντάς, Μαγουλάς, Στρατηγός, Λιανός, Καλούμενος*) κτλ. Και με ανέβασμα ή κατέβασμα του τόνου: (*φαιδρός*) *Φαῖδρος*, (*πυρρός*) *Πύρρος*, (*σιμός*) *Σῆμος*, (*δημοσθενής*) *Δημοσθένης*, (*ισοκρατής*) *Ισοκράτης*, (*πολυκρατής*) *Πολυκράτης*, (*περικλής*) *Περικλής*, (*σωζόμενος*) *Σωζομενός*, (*ακούμενος*) *Άκουμενός* κ.ά. (Πβ. τα νεοελλ.: *σταυρός - Σταύρος*· *χοντρός - [Χόντρος] Χόνδρος* κτλ.).

β) **Τοπωνυμίες** (γεωγραφικά ονόματα) γίνονται από κοινά ουσιαστικά ή επίθετα: *Μαραθών* (από το περιεκτικό *μαραθών* = τόπος που έχει πολλά μάραθα), *Σικυών* (από το περιεκτικό *σικυών* = τόπος όπου παράγονται πολλά αγγούρια· *σικυός* = αγγούρι), *Κεραμεικός* (από το επίθ. *κεραμεικός*). Έτσι και: *Ἑλλάς*, *Κρόνιον*, *Ἀρτεμίσιον*, *Θησεῖον*, που αρχικώς ήταν επίθετα, έγιναν έπειτα ουσιαστικά από παράλειψη του αρχικού ουσιαστικού που συνόδευαν (*Ἑλλάς γῆ ἡ χώρα*, *Κρόνιον ἱερόν*) κτλ.

γ) **Κοινά ουσιαστικά** (προσηγορικά) γίνονται από επίθετα: *κεραμεική*, *μαντική*, *πολεμική* κτλ. (ενν. *τέχνη*)· *θεωρικά*, *στρατιωτικά* κτλ. (ενν. *χρήματα*)· *νικητήρια*, *σωτήρια* κτλ. (ενν. *ἱερά*).

Επίσης ως ουσιαστικά χρησιμοποιούνται επίθετα και μετοχές με το άρθρο τους, που αρχικά ήταν επιθετικοί προσδιορισμοί ουσιαστικών που παραλείπονται: *ὁ ἀγαθός*, *ὁ σοφός*, *ὁ πλούσιος* κτλ. (ενν. *ἄνθρωπος ἢ ἀνὴρ*)· *οἱ ἄριστοι*, *οἱ ὀλίγοι*, *οἱ πολλοί* (ενν. *πολλῖται*)· *οἱ ζῶντες*, *οἱ τεθνεῶτες*, *οἱ προγεγενημένοι*, *οἱ παρόντες*, *οἱ ἀπόντες* (ενν. *ἄνθρωποι*)· *ὁ λέγων* (= ο ῥήτορας), *ὁ διώκων* (= ο κατήγορος), *ὁ φεύγων* (= ο κατηγορούμενος), *οἱ ἔχοντες* (= οἱ πλούσιοι), *ὁ νικῶν* (= ο νικητής), *ἡ εἰμαρμένη* (= ἡ μοῖρα), *ἡ ἐπιούσα* (= ἡ ἐπόμενη μέρα), *τὸ παρελθόν*, *τὸ παρόν*, *τὸ μέλλον*, *τὸ θεόν*, *τὸ προσῆκον* κ.ά.

Έτσι μερικά επίθετα και μερικές μετοχές έγιναν στο τέλος τέλεια ουσιαστικά: *τριήρης*, *τετρήρης*, *πεντήρης* (ενν. *ναῦς*), *ὁ ἀρχων* (= αρχηγός, κυβερνήτης), *ἡ αἴθουσα* (μετοχή του ρ. *αἶθω* = λάμπω: αυτή που λάμπει, ενν. *στοά*) κ.ά.

δ) Ως **επίθετα** χρησιμοποιούνται πολλές επιθετικές μετοχές (επιθετικοί προσδιορισμοί): *ὁ λάμπων ἥλιος* (= *ὁ λαμπρός ἥλιος*), *ἡ εὐδαιμονοῦσα χώρα* (= *ἡ εὐδαίμων χώρα*), *τὸ ζέον ὕδωρ* (= *τὸ θερμὸν ὕδωρ*), *ὁ εὐδοκιμῶν ποιητής* (= *ὁ εὐδόκιμος ποιητής*), *οἱ εὐποροῦντες πολῖται* (= *οἱ εὐποροὶ πολῖται*) κ.ά.

ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

1. Κυριολεξία και μεταφορά

442. Οι λέξεις κάθε γλώσσας εκφράζουν γενικά ορισμένες έννοιες: *άνθρωπος, γῆ, οὐρανός, καλός, κακός, ἔρχομαι, λέγω* κτλ. (βλ. § 6 και § 27).

Αλλά πολλές φορές στην αρχαία ελληνική (όπως και στη νέα και σε άλλες γλώσσες) οι λέξεις δεν χρησιμοποιούνται στη μία μόνο, την αρχική (και βασική) σημασία τους με την οποία δηλώνεται ορισμένη έννοια· συχνά η βασική αυτή σημασία τους μεταφέρεται σε άλλες έννοιες. Έτσι π.χ. η αρχαία λέξη *βέβηκα* σήμαινε καθετί πού ρέει, τρέχει, ιδίως για τα υγρά· αργότερα όμως η σημασία της μεταφέρθηκε και σε έννοιες νοητών πραγμάτων, και είπαν: *τὸ τῆς τύχης βέβηκα μεταπίπτει ταχὺ*, για να δείξουν πόσο μοιάζει η τύχη των ανθρώπων με ένα ποτάμι που ολοένα κυλά, άρα αλλάζει, μεταβάλλεται. Η χρήση μιας λέξης στην αρχική, την κύρια σημασία της, λέγεται **κυριολεξία**, στην παραλλαγμένη σημασία της λέγεται **μεταφορά** ή **μεταφορική χρήση**.

443. Η μεταφορική χρήση των λέξεων, που δίνει στο λόγο εκφραστικότητα και ζωηρότητα, είναι συχνή στην αρχαία ελληνική. Έτσι, μεταφορικά χρησιμοποιούνται:

α) **Ουσιαστικά**: η λ. *βλαστός* σημαίνει κυριολεκτικά το νέο κλαδί ενός φυτού (βλαστάρι, κλωνάρι)· η ίδια λέξη μεταφορικά σημαίνει το τέκνο· η λ. *ἔρκος* (= φραγμός) λέγεται κυριολεκτικά για τον περίβολο της αυλής, χρησιμοποιείται όμως μεταφορικά στις φράσεις *ἔρκος δδόντων* (= περίφραγμα που σχηματίζουν τα δόντια), *ἔρκος πολεμιστῶν* (= αμυντική παράταξη πολεμιστῶν).

Έτσι και: *πομπή* (μτφ. = ηγεμόνας, άρχοντας), *ἡμέρας βλέφαρον* (αντί: *ἡμέρας ὀφθαλμός*, μτφ. = ήλιος), *λίμνη* (μτφ. = καταφυγή, καταφύγιο), *κυβερνήτης* (κυριολ. = κυβερνήτης πλοίου, πηδαλιούχος· μτφ. = άρχοντας που κυβερνά την πόλη), *ὀστράκω* (κυριολ. = βοϊδόμυγα· μτφ. = καθετί που ερεθίζει, διέγερση), *χειμῶν* (κυριολ. = χειμώνας, κακοκαιρία· μτφ. = δυστυχία, συμφορά), *ἔαρ* (κυριολ. = άνοιξη· μτφ. — νεανική ηλικία), *σκάφος* (κυριολ. πλοίο· μτφ. «σκάφος της πόλεως» = πολιτεία) κ.ά.

β) **Επίθετα**: *τείχη χαλκά και άδαμάντινα* (= δυνατά), *ύγιεια χρυσή*

(= πολύτιμη), *ἡμέρα χροσῆ* (= ηλιολόουστη), *ανήρ σκληρός* (= αυστηρός, πεισματάρης), *μαλακός* (= ήπιος, πράος ή άτολμος, δειλός), *θυμός σιδηροῦς* (= ψυχή σκληρή, αλύγιστη), *γέροντες πρίντοι* (= δυνατοί και ακμαίοι), *ψιλός* (κυριολ. για το έδαφος = άδεντρος· για ζώα = άτριχος· μτφ. = στερημένος από κάτι, ακάλυπτος· πβ. *στραπαώτης ψιλός* = ελαφρά οπλισμένος· ή *ψυχή ψιλῇ οὔσα τοῦ σώματος* = στερημένη από το σώμα, χωρίς το σώμα· *νεκρός ψιλός* = που δεν σκεπάστηκε με χρώμα κτλ.), *πτερόεις* (κυριολ. = φτερωτός· μτφ. = ελαφρός, φευγαλέος) κ.ά.

γ) **Ρήματα:** *δάκνω* (κυριολ. = δαγκάνω· μτφ. = λυπώ), *ὀφαίνω* (κυριολ. *ὀφαίνω ἰστόν*· μτφ. *ὀφαίνω δόλον* = παρασκευάζω δόλο, δολοπλοκώ), *ἀνθῶ* (κυριολ. για φυτά· μτφ. = ακμάζω), *ἀναχαιτίζω* (κυριολ. = σταματώ το άλογο κρατώντας το από τη χαίτη· μτφ. = σταματώ κάτι με τη δύναμή μου, συγκρατώ), *στέγω* (κυριολ. = στεγάζω, σκεπάζω· μτφ. = προστατεύω, υπερασπίζω), *ἡρῶμαι* (κυριολ. = προπορεύομαι· μτφ. = άρχω), *λάμπω* (κυριολ. = παρέχω φως, λαμποκοπώ· μτφ. = διακρίνομαι, διαπρέπω, π.χ. *λάμπει ἡ ἀρετή*, ή *φαίνομαι* *φαιδρός, χαρούμενος*, π.χ. *φαιδρός λάμποντι μετώπων*), *πίνω* (κυριολ. = πίνω νερό κτλ.· μτφ. ή *γῆ πίνει τὸν ὄμβρον, ὁ λύχνος πίνει τὸ ἔλαιον* κτλ.), *πίπτω* (κυριολ. = ρίχνομαι κάτω· μτφ. *πίπτω ἐν μάχῃ* = φονεύομαι· για τον άνεμο = κοπάζω· για ενέργεια = αποτυχαίνω) κ.ά.

δ) **Επιρρήματα**, κυρίως τροπικά, παράγωγα από επίθετα: *δοθενῶς - βαρέως φέρω τι* (= ελαφρά, λίγο - δύσκολα υποφέρω κάτι, δυσφορώ για κάτι), *κούφως φέρω τι* (= εύκολα υποφέρω κάτι, θεωρώ κάτι εύκολο), *καπνῶς λαλῶ* (= μιλάω με νέο, παράδοξο τρόπο, παραδοξολογώ) κ.ά.

ε) **Προθέσεις:** *ἀμφί* (κυριολ. = και από τα δύο μέρη· μτφ. *ἀμφί τὰ πενήτηκοντα* = περίπου, επάνω κάτω...), *περί* (κυριολ. = ολόγυρα· μτφ. *περί μέσας νύκτας* = περίπου, σχεδόν...), *ἐπί* (κυριολ. = επάνω· μτφ. *ὁ ἐπὶ τῶν νεῶν* = αυτός που έχει την επιστασία των πλοίων) κτλ.

2. Εἶδη μεταφορῆς

444. Γενικά οι αλλαγές που παρουσιάζουν οι σημασίες των λέξεων με τη μεταφορική χρήση τους μπορούν να διαιρεθούν σε δύο κατηγορίες:

α) Το **πλάττωμα** της σημασίας, όταν αυτή από την αρχική έννοια στην οποία είχε αποδοθεί μια λέξη επεκτείνεται και σε άλλες, εξαιτίας κάποιας ομοιότητας με την πρώτη έννοια. Π.χ. η λ. *κυβερνήτης*, που λεγόταν αρχικά μόνο για τον κυβερνήτη του πλοίου, πήρε αργότε-

ρα πλατύτερη σημασία και σημαίνει και αυτόν που διοικεί την πόλη, το κράτος κτλ. Έτσι και η λ. *ἀγκών*, που αρχικά σήμαινε την καμπή του βραχίονα, χρησιμοποιήθηκε έπειτα με γενικότερη σημασία και για κάθε καμπή: *ἀγκών τείχους* κτλ. (Πβ. τα νεοελλ.: *φύλλο*, αρχικά φύλλο δέντρου, έπειτα μ' επέκταση της σημασίας: φύλλο χαρτιού, τετραδίου, βιβλίου, παραθύρου κτλ.).

β) Το *στένεμα* της σημασίας, όταν αυτή περιορίζεται ενώ δηλαδή αρχικά η λέξη χρησιμοποιείται για πολλά όμοια πράγματα, συνηθίζεται έπειτα για ένα από τα όμοια πράγματα. Π.χ. ή λ. *ἄστυ* με την αρχική της σημασία λέγεται για κάθε πόλη: *τὸ ἄστυ Κορίνθου, Θήβης, Σούσων* κτλ.· αργότερα όμως από τους Αττικούς χρησιμοποιείται ειδικά για την πόλη της Αθήνας (συχνά χωρίς άρθρο): *ἐξ ἄστεως νῦν εἰς ἀγρὸν χωρῶμεν*. Έτσι και η λ. *ἰσθμός* αρχικά λέγεται για κάθε ισθμό: *ὁ ἰσθμὸς τῆς Παλλήνης, ὁ τῶν Λευκαδίων ἰσθμὸς* κτλ.· αργότερα όμως χρησιμοποιείται η λέξη μόνη της (χωρίς προσδιορισμό) και σημαίνει ειδικά τον ισθμό της Κορίνθου: (*Εὐρυβιάδης ἐβούλετο*) *κλισῖν ἐπὶ τὸν ἰσθμόν* κτλ. (Πβ. τα νεοελλ.: *η πόλη* = κάθε πόλη· έπειτα, ειδικά = η Κωνσταντινούπολη —και τότε γράφεται *η Πόλη*—, *μοναχὸς* = μόνος, απομονωμένος· έπειτα, ειδικά = καλόγερος κτλ.).

Α

ἄγαμαι. Βλ. § 347, 4 (σ. 231)

ἄγνυμι. Βλ. κατάγνυμι.

ἀγορεύω (θέματα βλ. § 358, σ. 240), πρτ. ἡγόρευον, μέλλ. -αγορεύσω και συνήθ. -ερώ, αόρ. -ηγόρευσα και β' -εἶπον, πρκμ. -εἶρηκα, υπερσ. -ειρήκειν. Παθ. ἀγορεύομαι, πρτ. -ηγορευόμην, μέσ. μέλλ. ως παθ. -αγορεύσομαι, παθ. μέλλ. -ρηθήσασμαι, παθ. αόρ. -ηγορευθήν και συνήθ. -ερρήθην, πρκμ. -ειρημαι, υπερσ. -ειρήμην. Παράγ. ἀγόρευσις, ἀγορητής, προσρητέος, προσ-αγορευτέος, ἀπόρητον κτλ.

ἄγω (= οδηγώ, φέρνω· θ. ἀγ-), πρτ. ἤγον, μέλλ. ἄξω, αόρ. β' ἤγαγον (βλ. § 314, 1, δ), πρκμ. ἤχα και (μτγν.) ἀγήσοχα (βλ. § 69, 2, α), υπερσ. (μτγν.) ἡγηχόσιν. Μέσ. και παθ. ἄγομαι, πρτ. ἡγόμην, μέσ. μέλλ. ἄξομαι, μέσ. αόρ. β' ἡγαγόμην, παθ. μέλλ. ἀχθήσασμαι, παθ. αόρ. ἤχθην, πρκμ. ἤγμαι, υπερσ. ἤμην. Παράγ. ἀγωγή, ἀγωγός, ἀγωγεύς, ἐπακτός, ἐπείσακτος, ἀκτέαν κτλ.

ἀδικέω -ῶ. Βλ. § 359, 4 (σ. 241).

ἄιδω (= ψάλλω, τραγουδῶ· θ. ἀειδ-, ἀιδ-), πρτ. ᾄδον, μέσ. μέλλ. ᾄς ενεργ. ᾄσομαι (βλ. § 359, 3), αόρ. ᾄσα. Παθ. ἄδομαι, παθ. αόρ. ᾄσθην. Παράγ. ἄσμα, ᾠδή (από το ἀοιδή), ᾠστέον.

αἰδέομαι -οῦμαι. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 214).

αἰνέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 213).

αἰρέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214) και § 358 (σ. 240).

αἶρω (= σηκώνω· θ. ἀρ- και απ' αυτό ἀρj- = αἶρ-, § 301, 2), πρτ. ἤρην, μέλλ. ἀρῶ, αόρ. ἤρα (υποστ. ἄρω, προστ. ἄρον κτλ.), πρκμ. ἤρκα, ὑπερσ. -ἤρκειν. Μέσ. και παθ. αἶρομαι, πρτ. ἤρόμην, μέσ. μέλλ. ἀροῦμαι, μέσ. αόρ. ἤράμην, παθ. αόρ. ἤρθην (και ως μέσ.), πρκμ. ἤρμαι, υπερσ. ἤρμην. Παράγ. ἄρωσις, ἄρμα (= το βάρος που σηκώνει κανείς), ἄρδην κτλ.

αἰσθάνομαι (αποθ. μέσ.· θ. αἰσθ- απ' αυτό αἰσθ-αν- § 357, β' και αἰσθε- = αἰσθη- § 353, γ), πρτ. ᾔσθανόμην, μέσ. μέλλ. αἰσθήσασμαι, μέσ. αόρ. β' ᾔσθόμην (βλ. § 314, 1, α), πρκμ. ᾔσθημαι, υπερσ. ᾔσθίμην. Παράγ. αἰσθημα, αἰσθησις, αἰσθητός (ευαίσθητος, ἀναίσθητος).

αἰτιάομαι -ῶμαι (αποθ. μεικτό). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

1. Οι καύλες εμπρός από τους τόπους σημαίνουν ότι αυτοί βρίσκονται μόνο σύνθετοι.

ἀκρόμαι -οῦμαι (αποθ. ενεργ.). Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

ἀκούω. Βλ. § 291 (σ. 179) και § 359, 3. (σ. 241).

ἄλω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

ἀλίσκομαι (= πάνομαι, κυριεύομαι· αποθ., παθ. του αἰρέω -ῶ· θ. *Φαλ-* = *ἄλ-*, απ' αυτό *ἄλ-ισκ-* § 354 και *Φαλω-* = *ἄλω-*, *ἄλο-*), πρτ. *ἡλίσκο-μην*, μέσ. μέλλ. με παθ. σημασ. *ἄλώσομαι* (§ 359, 4), ενεργ. αόρ. β' με παθ. σημασ. *ἔαλων* και σπάν. με συναίρεση *ἡλων* (§ 269, 1, δ· ὑποτ. *ἄλῶ*, -ῶς, -ῶ κτλ., ευκτ. *ἄλοιην*, απαρ. *ἄλωναι*, μετ. *ἄλους*), πρκμ. *ἔάλωκα* και σπάν. με συναίρ. *ἡλωκα* (β. § 272, 4), υπερσ. *ἡλώ-κειν*. Παράγ. *ἄλωσις*, *ἄλωτός*, *εὔἄλωτος* κτλ.

ἁμαρτάνω (= αποτυχαίνω, λαθεύω· θ. *ἁμαρτ-* απ' αυτό *ἁμαρτ-αν-* § 357, β' και *ἁμαρτε-* = *ἁμαρτη-* § 353, γ) πρτ. *ἡμάρταναν*, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. *ἁμαρτήσομαι* (§ 359, 3), αόρ. β' *ἡμαρτον*, (βλ. § 314, 1, α) πρκμ. *ἡμάρτηκα*, υπερσ. *ἡμαρτήκειν*. Παθ. *ἁμαρτάνομαι* και σπν. νήθ. ως απρόσ. *ἁμαρτάνεται*, πρτ. *ἡμαρτάνετο*, παθ. αόρ. *ἡμαρτήθη*, πρκμ. *ἡμάρτηται*, υπερσ. *ἡμάρτητο*. Παράγ. *ἁμαρτία*, *ἁμαρτημα*, *ἁμαρτωλός*, *ἀναμάρτητος*, *ἐπεξἁμαρτητέον* κτλ.

ἁμφιέννυμι (*ἀμφί* + *ἐν-νυ-μι* = *νύνω*· θ. *Φεσ-* = *ἐσ-*· απ' αυτό *ἔσινυ* = *ἐννυ-* § 333, δ), πρτ. *ἡμφιέννυν* (§ 269, 2, α), μέλλ. σονηρ. *ἁμφιῶ*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *ἡμφίεσα*. Μέσ. *ἁμφιέννομαι*, (πρτ. *ἡμφιεννύμην*), μέσ. μέλλ. *ἁμφιέσομαι*, πρκμ. *ἡμφίεσμαι*. Παράγ. *ἁμφίεσις*, *ἁμφίεσμα*, *εἶμα* (από το *Φεσ-μα*), *ἐσθής* (από το θ. *Φεσ-*, *ἐσ-*, *ἐσ-*), *ἱμάτιον* (υποκορ. από το *Φέσ-μα*, *εἶμα*, *ἶμα*).

ἀναλίσκω και ἀναλῶ -ῶ (= *ξοδεύω*· θ. *ἀν-αλ-*· απ' αυτό *ἀν-αλ-ισκ-* § 354 και *ἀν-αλο-*), πρτ. *ἀνῆλίσκον* και *ἀνῆλουν*, μέλλ. *ἀναλώσω*, αόρ. *ἀνῆλωσα*, πρκμ. *ἀνῆλωκα*. Μέσ. και παθ. *ἀναλίσκομαι* και σπάν. *ἀναλόμαι* -οῦμαι, πρτ. *ἀνῆλίσκόμεην* και *ἀνῆλούμην*, παθ. μέλλ. *ἀναλωθήσομαι*, παθ. αόρ. *ἀνῆλώθη*, πρκμ. *ἀνῆλωμαι*, υπερσ. *ἀνῆλώμην*. Παράγ. *ἀνάλωμα*, *ἀνάλωσις*, *ἀναλωτής*, *ἀναλωτέος* κτλ.

ἀνιάω -ῶ (= *λυπώ*, *στενοχωρῶ*· θ. *ἀνιά-*), πρτ. *ἠνίαον* -ων, μέλλ. *ανιάσω*, αόρ. *ἠνιάσα* (§ 331, 1). Μέσ. *ἀνιῶμαι*, πρτ. *ἠνιῶμην*, μέσ. μέλλ. *ἀνιάσομαι*, παθ. αόρ. ως μέσ. *ἠνιάσθην* § 359, 5). Παράγ. *ἀνιάρος* κτλ.

ἀνοίγω και ἀνοίγνυμι (*ἀνά* + *οἶλω*· θ. *Φοιγ-* = *οἶγ-*· απ' αυτό *οἶγ-νυ-* § 333, α), πρτ. *ἀνέωγον* (§ 269, 1, δ), μέλλ. *ἀνοίξω*, αόρ. *ἀνέωξα*, πρκμ. *ἀνέωχα* (§ 272, 2). Παθ. *ἀνοίγομαι*, πρτ. *ἀνεωγόμην*, παθ. αόρ. *ἀνεώχθην*, πρκμ. *ἀνεώχμαι*, υπερσ. *ἀνεώχμην*, συντελ. μέλλ. *ἀνεώξομαι* (= *θέ* εἶμαι *ανοιχτός*). Παράγ. *ἀνοιγμα*, *ἀνοιξις*, *ἀνοικτός*, *ἀνοικτέον*.

ἀνύω και ἀνύτω (ή ἀνύτω). Βλ. § 291 (σ. 179).

ἀπεχθάνομαι (αποθ. = γίνομαι μισητός· θ. ἐχθ· απ' αυτό ἐχθ-αν- § 357, β' και ἐχθε- = ἐχθη- § 353, γ), πρτ. ἀπηχθανόμην, μέσ. μέλλ. με παθ. σημασ. ἀπεχθήσομαι, μέσ. αόρ. β' με παθ. σημασ. ἀπηχθόμην, πρκμ. ἀπήχθηναι, υπερσ. ἀπηχθήμην.

(ἀπο)δαλιῶω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

(ἀπο)διδράσκω (= δραπετεύω· θ. δρᾶ- και απ' αυτό δι-δρα-σκ- § 356), πρτ. ἀπεδιδρασκον, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. αποδράσσομαι (§ 359, 3), αόρ. β' ἀπέδραν (§§ 349-350), πρκμ. αποδέδρακα, υπερσ. ἀπεδεδράκειν. Παράγ. ἀπόδρασις, ἀδραστος (= εκείνος που δεν μπορεῖ να ξεφύγει).

(ἀπο)θνήσκω (θ. θαν-, θνα-, θνη- και απ' αυτό θνη-ισκ- = θνησκ- § 354), πρτ. ἀπέθνησκον, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) αποθανοῦμαι, αόρ. β' ἀπέθανον, πρκμ. τέθνηκα (§ 351, 9), υπερσ. ἐτεθνήκειν, συντελ. μέλλ. τεθνήξω. Παράγ. θνητός.

ἀπώλλυμι και ἀπολλύος (= καταστρέφω, χάνω· θ. ὀλ· απ' αυτό ὀλ-νυ- = ὀλλυ- και ὀλε-), πρτ. ἀπώλλυν και ἀπώλλυον, μέλλ. (συνηρ.) ἀπολωῶ, αόρ. ἀπώλεσα, πρκμ. ἀπολώλεκα (§ 273), υπερσ. ἀπωλωλέκειν, συντελ. μέλλ. ἀπολωλεκώς εἶσθαι. Παθ. ἀπώλλομαι, πρτ. ἀπωλλύμην, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) ἀπολοῦμαι, μέσ. αόρ. β' με παθ. σημασ. ἀπωλόμην, ενεργ. πρκμ. β' με παθ. σημασ. ἀπόλωλα (§ 273), υπερσ. ἀπωλώλειν. Παράγ. ὀλετήρ, ὀλεθρος, ἀπώλεια, πακώλης, ἐξώλης (= ολότεια χαμένος), προώλης (= χαμένος από πριν, ἄξιος να χαθεῖ πρόωρα).

ἀρέσκω (θ. ἄρ-, ἄρε- και απ' αυτό ἄρε-σκ- § 354), πρτ. ἤρεσκον, μέλλ. ἄρέσω, αόρ. ἤρεσα. Μέσ. ἀρέσκομαι, πρτ. ἤρεσκόμην, μέσ. αόρ. ἤρεσάμην. Παράγ. ἀρεστός (εὐάρεστος, δυσάρεστος) κτλ.

ἀρκέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 215).

ἀρώω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. γ, 1 (σ. 216).

αὔξω και αὔξανω (θ. αὐγ- + σ = αὐξ- § 357, ζ' και απ' αυτό αὐξ-αν- § 357, β' και αὐξε- = αὐξη- § 353, γ), πρτ. ηὔξανον και ηὔξον, μέλλ. αὐξήσω, αόρ. ηὔξησα, πρκμ. ηὔξηκα. Μέσ. και παθ. αὐξομαι και αὐξάνομαι, πρτ. ηὔξόμην και ηὔξανόμην, μέσ. μέλλ. αὐξήσομαι, παθ. μέλλ. αὐξηθήσομαι, παθ. αόρ. ηὔξήθην, πρκμ. ηὔξημαι, υπερσ. ηὔξημην. Παράγ. αὐξησις, αὐξητός, αὐξητέον κτλ.

ἀφικνέομαι -οῦμαι (αποθ. = φθάνω· θ. ἱκ- και απ' αυτό ἱκ-νε- § 357, δ'), πρτ. ἀφικνούμην, μέσ. μέλλ. ἀφίξομαι, μέσ. αόρ. β' ἀφικόμην, πρκμ. ἀφίξμαι, υπερσ. ἀφίξμην. Παράγ. ἀφίξις, ἐφικτός (ἀνέφικτος) κτλ.

ἄχθομαι (αποθ. = στενοχωριέμαι, αγανικτώ· θ. ἀχθ- και ἀχθεο-), πρτ. ἤχθόμην, μέσ. μέλλ. ἀχθέσομαι, παθ. αόρ. με μέσ. σημασ. ἤχθέσθην.

Β

βαίνω (= βαδίζω· θ. βη- και βα-· απ' αυτό βα-νι- = βαιν- § 357, ε'), πρτ. -εβαινον, μέσ. μέλλ. μ' ενεργ. σημασ. -βήσομαι (§ 359, 3), αόρ. β' -εβην (§§ 349 - 350), πρκμ. βέβηκα (§ 351. 10), υπερσ. ἐβεβήκειν. Παθ. -βαίνομαι, παθ. αόρ. -εβάθην, πρκμ. -βέβημαι. Παράγ. βάσις, βάδην, -βατός (ἄβατος κτλ.).

βάλλω (= ρίχνω, χτυπώ· θ. βαλ-· απ' αυτό βαλ-ι- = βαλλ- § 301, 1 και βλη- § 309, 8). πρτ. έβαλλον, μέλλ. (συνηρ.) βαλῶ, αόρ. β' έβαλον (§§ 310-311), πρκμ. βέβληκα, υπερσ. έβεβλήκειν. Ποθ. βάλλομαι, πρτ. έβαλλόμην, μέσ. μέλλ. -βαλοῦμαι, μέσ. αόρ. β' έβαλόμην, παθ. μέλλ. βληθήσομαι, παθ. αόρ. έβλήθην, πρκμ. -βέβλημαι, υπερσ. -εβεβλήμην. Παράγ. βλήμα, βλητός (ἀπόβλητος κτλ.), βλητέον κτλ.

βιβάζω (= βάζω· θ. βα-· απ' αυτό βι-βα- § 355 και από αναλογία προς τα σε -άζω θ. βιβαζ-), πρτ. -εβίβαζον, μέλλ. (συνηρ.) βιβῶ, -ῆς, -ῃ κτλ. αόρ. -εβίβασα. Παθ. βιβάζομαι, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) βιβῶμαι, -ῆ, -ῃ κτλ., μέσ. αόρ. -εβιβασάμην. Παράγ. -βιβαστέον κτλ.

βιβρώσκω (= τρώγω· θ. βρω- και απ' αυτό βι-βρω-σκ- § 356), εὐχρ. μόνο ο ενεργ. πρκμ. βέβρωκα, το απαρ. παθ. πρκμ. -βεβρώσθαι και η μετ. -βεβρωμένος. Παράγ. βρωτός (ἡμίβρωτος). Τα λοιπά αναπληρώνονται από το εἶσθίω.

βλαστάνω (θ. βλαστ-· απ' αυτό βλαστ-αν- § 357, β' και βλαστε- = βλαστη- § 353. β), πρτ. έβλάστανον, αόρ. β' έβλαστον, υπερσ. έβλαστήκειν.

βλῶσκω (ποιητ. = έρχομαι· θ. μολ- και με μετάθεση μλο- = μβλο- = βλω-· απ' αυτό βλω-σκ- § 354), αόρ. β' έμολον.

βούλομαι (αποθ. παθ. = θέλω· θ. βουλ- και βουλε- = βουλη- § 353, γ), πρτ. έβουλόμην και ηβουλόμην (§ 269, 1, α), μέσ. μέλλ. βουλήσομαι, παθ. αόρ. έβουλήθην και ηβουλήθην, πρκμ. βεβούλημαι. Παράγ. βούλησις, βούλημα, βουλητός (άβούλητος).

Γ

Γελάω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

γέωω. Βλ. § 291 (σ. 179).

γηράσκω και (σπάν.) **γηράω-ω** (θ. *γηρα-* και απ' αυτό *γηρα-σκ-* § 354), πρτ. *ἐγήρασκον*, μέλλ. *γηράσω* και μέσ. ως ενεργ. *-γηράσομαι*, αόρ. α' *ἐγήρασα*, αόρ. β' *ἐγήραν* (§§ 349 - 350), πρκμ. *γεγήρακα*. Παράγ. *ἀγήρατος*.

γίγνομαι (αποθ., θ. *γεν-*, *γενε-* = *γενη-* και *γι-γν-* § 355), πρτ. *ἐγγνόμην*, μέσ. μέλλ. *γενήσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἐγενόμην* (βλ. § 314, 1, γ), πρκμ. *γεγέννημαι* και ενεργ. πρκμ. β' (με την ίδια σημασι.) *γέγονα*, υπερσ. *ἐγεγενήμην* και ενεργ. υπερσ. β' (με την ίδια σημασι.) *ἐγεγόνειν*. Παράγ. *γένος*, *γενεά*, *γένεσις*, *γενέτης* ή *γενετήρ* (θηλ. *γενέτειρα*), *γονεύς*, *γόνος* κτλ.

γινώσκω (= ξέρω, φρονώ, αποφασίζω· θ. *γνω-* και απ' αυτό *γι-γνω-σκ-* § 356), πρτ. *ἐγίνωσκον*, μέσ. μέλλ. *γνώσομαι* (§ 359, 3), αόρ. β' *ἔγνω* (§§ 349 - 350), πρκμ. *ἐγνώκα* (§ 272, 1), υπερσ. *ἐγνώκειν*. Παθ. *γινώσκομαι*, πρτ. *ἐγινώσκόμην*, παθ. μέλλ. *γνω-σ-θήσομαι* (πβ. § 291), παθ. αόρ. *ἐγνώ-σ-θην*, πρκμ. *ἔγνω-σ-μαι*, υπερσ. *ἐγνώ-σ-μην*. Παράγ. *γνώσις*, *γνώσις*, *γνώμη*, *γνωστός* (*ἀγνωστος*), *γνωστός* κτλ.

Δ

δάκνω (= δαγκώνω· θ. *δηκ-*, *δακ-* και απ' αυτό *δακ-ν-* § 357, α'), πρτ. *ἔδακνον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) *δήξομαι*, αόρ. β' *ἔδακον*. Μέσ. και παθ. *δάκνομαι*, παθ. αόρ. *ἐδήχθην*, πρκμ. *δέδηγμα*. Παράγ. *δήξις*, *δήγμα* κτλ.

δίδουκα και **δέδισα**. Βλ. § 351, 8 (σ. 236).

δείκνυμι (= δείχνω). Βλ. § 336 (σ. 219).

δένω - **δῶ** (= δένω). Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

δένω, **δεῖς**, **δεῖ** κτλ. Βλ. § 327 (= ἔχω ανάγκη· θ. *δε-* και απ' αυτό *δεε-* = *δεη-* § 353, γ), πρτ. *ἔδουν*, *ἔδεις* κτλ. (§ 327), μέλλ. *δεήσω*, αόρ. *ἐδέησα*. (Συντηθ. ως απρόσ. *δεῖ*, *ἔδει*, *δεήσει*, *ἐδέησε*, *δεδέηκε*). Μέσ. *δέομαι*, *δέη* ή *δέει*, *δεῖται* κτλ. (§ 327), πρτ. *ἐδέόμην*, μέσ. μέλλ. *δεήσομαι*, παθ. αόρ. ως μέσ. *ἐδεήθην*, πρκμ. *δεδέημαι*.

διαλέγομαι (αποθ. μέσ. = συνομιλώ, συζητώ· θ. *λεγ-*), πρτ. *διελεγόμην*, μέσ. μέλλ. *διαλέξομαι* και σπάν. παθ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) *διαλεχθήσομαι*, παθ. αόρ. (μ' ενεργ. σημασι.) *διελέχθην*, πρκμ. *διελέγμαι* (§ 272, 6), υπερσ. *διελέγμην*. Παράγ. *διάλεξις*, *διάλογος*, *διάλεκτος*, *διαλεκτέον*. Βλ. και ρ. *λέγω* (= μιλάω).

δίδομι (= δίνω). Βλ. § 346, δ (σ. 299).

δίψω. Βλ. § 325 (σ. 209), πρτ. *ἐδίψων*, *-ης*, *-η* κτλ., αόρ. *ἐδίψησα*.

δοκέω -ῶ (= φαίνομαι, μου φαίνεται, νομίζω· θ. δοκ- και δοκε- § 353, α), πρτ. ἐδόκουν, μέλλ. δόξω, αόρ. ἔδοξα. Και ως απρόσωπο: δοκεῖ, πρτ. ἐδόκει, μέλλ. δόξει, αόρ. ἔδοξε, πρκμ. δέδοκται και δεδογμένον ἐστί, υπερσ. ἐδέδοκτο. Παράγ. δόξα, δόκησις, δόγμα, ἀδόκητος (ἀπροσδόκητος) κτλ.

δρῶ -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 3 (σ. 213).

δύναμαι. Βλ. § 347, 5.

Ε

ἔαω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

ἐγείρω (= σηκώνω· θ. ἐγερ- απ' αυτό ἐγειρ- § 301, 3, ἐγρ- § 62, 1 και ἐγαρ- § 62, 6), πρτ. ἤγειρον, μέλλ. (συνηρ.) ἐγερώ (§ 302), αόρ. ἤγειρα, πρκμ. β' (με ουδ. διάθ.) ἐγήγωνα (= αγραπνώ, εἶμαι αγραπνός), § 273), υπερσ. ἐγήγορειν. Μέσ. και παθ. ἐγείρομαι, πρτ. ἤγειρόμην, μέσ. αόρ. β' ἤγρόμην (υποτ. ἐγρ-ομαι κτλ.), παθ. αόρ. και ως μέσ. ἤγέρθην, πρκμ. ἐγήγερμαι (§ 273). Παράγ. ἐγερός, ἐγερός, ἐγερότεον. **ἐθέλω** και (σπάν.) **θέλω** (θ. ἐθελ- και ἐθελε- = ἐθελη- § 353, γ), πρτ. ἤθελον, μέλλ. (ἐ)θελήσω, αόρ. ἤθελῃσα, πρκμ. ἤθελῃκα, υπερσ. ἤθελῃκειν. Παράγ. ἐθελοντής (μεγν. θέλησις, θέλημα) κτλ.

εἵμαρται. Βλ. § 351, 13 (σ. 237).

εἶμι. Βλ. § 351, 2 (σ. 234). Βλ. και ἐρχομαι.

εἶμί. Βλ. § 275 (σ. 162). Πβ. και § 358.

εἶσθαι, πρκμ. με σημασ. ενεστ. § 359, 2 (= συνηθίζω· θ. σFeθ- = σFηθ- = σFωθ- § 272, 6), υπερσ. με σημασ. πρτ. εἰώθειν ή εἰώθως ἦν. Παράγ. εἰωθότως (= κατά συνήθεια).

ἐκ-πλήττω (= προκαλῶ ἐκπλήξην· θ. πληγ- απ' αυτό πληγ- = πληττ- § 292, 2 και πλᾶν- § 317, 2), πρτ. ἐξ-ἐπλήττον, μέλλ. ἐκπλήξω, αόρ. ἐξ-ἐπλήξα. Μέσ. και παθ. ἐκ-πλήττομαι, πρτ. ἐξ-ἐπλήττομην, παθ. μέλλ. β' (ως μέσος) ἐκ-πλάγῃσομαι, παθ. αόρ. β' (και ως μέσος) ἐξ-ἐπλάγην, πρκμ. ἐκ-πέπληγμαι, υπερσ. ἐξ-ἐπεπλήγμην. Παράγ. ἐκπληξίς, ἐκπληκτός κτλ. Όμοια σχηματίζονται οι χρόνοι του κατα-πλήττω. Βλ. και πλήττω.

ἐλαύνω (= θέτω σε κίνηση, προχωρῶ ὄφιπος ή πάνω σε ἄμαξα· θ. ἐλα- και απ' αυτό ἐλα-ν- = ἐλαυν- § 357, ε'), πρτ. ἤλαυνον, μέλλ. (συνηρ.) ἐλώ, -ᾶς, -ᾷ κτλ. (από το ἐλά-σαι), αόρ. ἤλασα, πρκμ. ἐλήλακα (§ 273). Μέσ. και παθ. ἐλαύνομαι, πρτ. ἤλαυνόμην, μέσ. αόρ. ἤλασάμην, παθ. αόρ. -ηλάθην, πρκμ. ἐλήλαμαι (§ 273). Παράγ. ἐλασις, ἐλατός (θεήλατος, σφυρήλατος κτλ.), ἐλατέον κτλ.

Ελκω (= σέρνω, τραβῶ· θ. *Feлк-* = *έλκ-* και *Feлкѹ* = *έλκυ*) πρτ. *εἴλκων*, μέλλ. *ἐλξω*, αόρ. *εἴλκυσα*, πρκμ. *-εἴλκυκα*, μέσ. και παθ. *ἐλκομαι*, πρτ. *εἴλκωμην*, μέσ. αορ. *-εἴλκυσάμην*, παθ. αόρ. *-εἴλκυσθην*, πρκμ. *-εἴλκυσμαι*. Παράγ. *ἐλξίς*, *ἐλκτός*, *ἐλκτέον*.

ἐμέω -ῶ (= κάνω εμετό). Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

Εουκα βλ. § 351, 11.

ἐπιπνέω -ῶ. Βλ. *αἰνέω* -ῶ.

ἐπιπλανθάνομαι (αποθ. μέσ. = λησμονώ· θ. *ληθ-*, *λαθ-*, και *λα-ν-θ-αν* § 357, γ'), πρτ. *ἐπ-ελανθανόμην*, μέσ. μέλλ. *ἐπι-λήσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἐπ-ελασθόμην*, πρκμ. *ἐπι-λέλησμαι*, υπερσ. *ἐπ-ελελήσμην*. Παράγ. *ἐπι-λήσιμων* κ.ά.

ἐπιμελέομαι -οῦμαι και *ἐπιμελόμαι* (αποθ. παθ. = φροντίζω· θ. *ἐπι-μελ-* και *ἐπι-μελε-* = *ἐπι-μελεη-* § 353, γ), πρτ. *ἐπεμελούμην* και *ἐπεμελόμην*, μέσ. μέλλ. *ἐπιμελήσομαι*, παθ. μέλλ. (ως μέσ.) *ἐπιμεληθήσομαι*, παθ. αόρ. (ως μέσος) *ἐπεμελήσθην*, πρκμ. *ἐπιμεμέλημαι*. Παράγ. *ἐπιμελητής*, *ἐπιμέλημα*, *ἐπιμελητέον* κ.ά.

ἐπίστανται. Βλ. § 347, 6 (σ. 230).

ἔσμαι (αποθ. μέσ. = ακολουθῶ· θ. *σεπ-*, *ἐπ-* § 64, 1 και *σπ-* § 62, 1), πρτ. *εἰπόμεν* (§ 269, 1, β), μέσ. μέλλ. *ἔσσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἐσπόμεν* (υποτ. *ἐπίσσομαι* κτλ., βλ. § 313, 2 και 314, β). Τα λοιπά από το συνών. *ἀκολουθῶ*.

ἔρχομαι (αποθ., θέματα: α) *ἐρχ-*, β) ισχυρό *εἰ-* και αδύνατο *ι-*, γ) ισχυρό *ἐλευθ-* και αδύν. *ἐλυθ-* και με συγκοπή *ἐλθ-* § 62, 1), πρτ. *ἦεν* και *ἦα*, μέλλ. *ἐῆμι* (= θα ἐρθω ἢ θα πάω, § 351, 2), αόρ. β' *ἦλθον* (§ 312, 2), πρκμ. *ἐλήλυθα* (§ 273), υπερσ. *ἐληλύθην*. Παράγ. *ἐπ-ἦλυς*, γεν. *ἐπ-ἦλυδος* (= αυτός που ἦρθε τελευταία), νέ-ἦλυς, γεν. *νε-ἦλυδος* (= νεοφερμένος) κ.ά.

ἐρωτάω -ῶ (θ. *ἐρωτα-* και *ἐρ-*, *ἐρε-* = *ἐρη-*), πρτ. *ἠρώτων*, μέλλ. *ἐρωτήσω* και μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ἐρήσομαι*, αόρ. *ἠρώτησα* και μέσ. αόρ. β' (μ' ενεργ. σημασ.) *ἠρόμην* (υπ. *ἐρωμαι* κτλ.), πρκμ. *ἠρώτηκα*. Παθ. *ἐρωτάμαι*, πρτ. *ἠρωτάμην*, παθ. αόρ. *ἠρωτήσθην*, πρκμ. *ἠρώτημαι*. Παράγ. *ἐρώτησις*, *ἐρώτημα*, *ἐρωτητέον*.

ἐσθίω (= τρώγω· θέματα: α) *ἐδ-*, *ἐδε-* = *ἐδη-* § 353, β και *ἐδεσ-*, *ἐδο-*, *ἐδω-*· β) *ἐσθι-*, που ἐγινε μ' επέκταση από το αρχ. θ. *ἐδ-*· γ) *φαγ-*), πρτ. *ἔσθιον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ἐδ-ομαι*, αόρ. β' *ἔφαγον*, πρκμ. *ἐδήδωκα* (§ 273), παθ. πρκμ. *-εδήδεσμαι*. Παράγ. *ἐδεσμα*, *ἐδω-δή*, *ἐδεστός*, *ἐδεστέον*.

εὕρισκω (θ. *εὕρ-*· απ' αυτό *εὕρ-ισκ-* § 354 και *εὕρε-* = *εὕρη-* § 353, β), πρτ. *ἠῦρισκον* και *εὕρισκον*, μέλλ. *εὕρήσω*, αόρ. β' *ἠῦρον* και *εὕρον*,

πρκμ. *ἠύρηκα* και *εὕρηκα*. Μέσ. και παθ. *εὕρισκομαι*, πρτ. *ἠύρισκόμην* και *εὕρισκόμην*, μέσ. μέλλ. *εὕρήσομαι*, μέσ. αόρ. β' *ἠύρόμην* και *εὕρόμην*, παθ. μέλλ. *εὕρεθήσομαι*, παθ. αόρ. *ἠύρέθην* και *εὕρέθην*, πρκμ. *εὕρημαι*, υπέρσ. *ἠύρήμην* και *εὕρήμην*. Παράγ. *εὕρεσις*, *εὕρημα*, *εὕρετος* (*ἀνεύρετος*, *δυσεύρετος* κτλ.).

ἔχω (θ. *σεχ-* απ' αυτό *έχ-* § 64, 1, *έχ-*, *σχ-* § 62, 1, *σχε-*, *σχη-*, § 353, β), πρτ. *εἶχον* (§ 269, 1, β), μέλλ. *ἔξω* και *σχήσω*, αόρ. β' *ἔσχον* (υποτ. *σχῶ*, *σχῆς*, *σχῆ* κτλ., ευκτ. *σχοίην*, *σχοίης*, *σχοίη* κτλ., αλλά συνθ. *παράσχοιμι*, *παράσχοις*, *παράσχοι* κτλ., προστ., *σχές*, απαρ. *σχεῖν*, μετ. *σχῶν*, *σχοῦσα*, *σχόν*, βλ. § 314, 1, Β), πρκμ. *ἔσχηκα*. Μέσ. και παθ. *ἔχομαι*, πρτ. *εἶχόμην*, μέσ. μέλλ. *ἔξομαι* και *-σχήσομαι*, μέσ. αόρ. β' (και ως παθ.) *ἔσχομην* (υποτ. *σχῶμαι*, *σχῆ*, *σχήται* κτλ.), πρκμ. *ἔσχημαι*. Παράγ. *ἔξις*, *ἐξῆς*, *-σχος* (*ἐνοσχος*, *ἐξοσχος* κτλ.), *-σχή* (*ἔσοσχή*, *ἔξοσχή* κτλ.), *σχῆμα*, *σχέσις*, *-εκτός* (*ἀνεκτός* κτλ.), *ἐκτέος*, *ἐκτέον* κ.ά.

ἔψω (= *βράζω*· θ. *ἐπ-* απ' αυτό *ἐπ-σ-* = *ἐψ-* § 357, ζ' και *ἐψε-* = *ἐψη-* § 353, β), πρτ. *ἤψων*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ἐψήσομαι*, αόρ. ἡ *ψησα*. Παθ. *ἔψομαι*. Παράγ. *ἔψησις*, *ἔψημα* (μτγν. *ἀφέψημα*), *ἔψητός* ἢ *ἐφθός* (= *βραστός*) και *ὀπιτός* (= *ψητός*), όπου δεν κρατήθηκε η δασεία του θέματος.

Z

Ζεύγνυμι (= *ζεῦω*· θ. 1) ισχυρό *ζευν-* και απ' αυτό *ζευν-ω-* § 333, α' 2) αδύνατο (*ζῆν-*), πρτ. *-εζεύγνυν*, αόρ. *ἔζευξα*. Μέσ. και παθ. *ζεύνυμαι*, μέσ. αόρ. *ἐζευξάμην*, παθ. αόρ. α' *ἐζεύχθην*, παθ. αόρ. β' *ἐζύγην*, πρκμ. *ἔζευγμα*. Παραγ. *ζεῦγος*, *ζεῦξις*, *ζευκτός* κ.ά.

ζῶ (θ. *ζη-* § 325 και *βιω-*, *βιο-* § 358), πρτ. *ἔζων*, μέλλ. *ζήσω* και συντήθ. μέσ. μέλλ. (με την ίδια σημασ.) *βιώσομαι*, αόρ. β' *ἐβίων* (§ 349), πρκμ. *βεβίωκα*. Παθ. πρκμ. *βεβίωται*, μτγ. *ὁ βεβιωμένος* (*βίος*) και τα *βεβιωμένα*. Παράγ. *βιωτός* (*ἀβίωτος*), *βιωτέος*, *-τέον*.

ζώννυμι (= *ζώνω*· θ. *ζωσ-* και απ' αυτό *ζωσ-ω-* = *ζωνν-* § 333, δ), αόρ. *-έλωσα*. Παθ. πρκμ. *ἔζωσαι* ἢ *ἔζωμαι*. Παράγ. *ζῶμα* (*διάζωμα*), *ζωστήρ*, *ἄζωστος* κ.ά.

H

ἡδομαι (αποθ. = *ευχαριστιέμαι*, *ευφραίνομαι*· θ. *ἡδ-*), πρτ. *ἡδόμην*, παθ. μέλλ. (ως μέσος) *ἡσθήσομαι*, παθ. αόρ. (ως μέσος) *ἡσθην*.

ήμι. Βλ. § 351, 4 (σ. 235).
ήκω. Βλ. § 359, 1 (σ. 241).

Θέω, θεῖς, θεῖς κτλ. § 327 (= τρέχω· θ. 1) ισχυρό θεF = θευ· 2) αδύνα-
το θε-), πρτ. *έθειον*, -εις, -ει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) -
θεύσομαι (§ 359, 3). Τα λοιπά από το ρ. *τρέχω*. Παθ. μόνο *μεταθέο-*
μαι (= καταδιώκομαι, με κυνηγοῦν). Παράγ. *θοός* (ποιητ. = γρήγο-
ρος).

θυράω -ῶ (= κυνηγῶ). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

θιγγάνω (εγγίζω, ψάδω· θ. *θιγ-* και απ' αυτό *θι-ν-γ-αν* = *θιγγαν* § 357,
γ'), αόρ. β' *έθιγον*. Τα λοιπά από το *άπτομαι*. Παράγ. *άθικτος*, *εὔθι-*
κτος.

θυήσκω. Βλ. *άποθυήσκω*.

θραύω. Βλ. § 291 (σ. 179).

I

ΐσχομαι -ῶμαι (άποθ.). Βλ. § 331, πίν. α, 1 (σ. 212).

ἴζω. Βλ. *καθίζω*.

ἴημι. Βλ. § 346, γ (σ. 206).

ἱκνέομαι -οῦμαι. Βλ. *άφικνοῦμαι*.

ἱλάσκομαι (αποθ. μεικτό = *εξιλεώνω*· θ. *ἱλα-* και απ' αυτό *ἱλα-σκ-* §
354), πρτ. *ἱλασκόμεην*, μέσ. μέλλ. *ἱλάσομαι*, μέσ. αόρ. *-ἱλασάμην*, παθ.
αόρ. *ἱλάσθην*. Παράγ. *ἱλασμός*, *ἱλαστής* κ.ά.

ἴσθημι. Βλ. § 346, α (σ. 206).

K

Καθέζομαι *Κατά* + *ἔζομαι*, αποθ. = κάθομαι· θ. *σεδ-* = *εδ-* § 64, 1 και
από αυτό *εδ-j-* = *εζ-* § 292, 3 και *εδε-* = *εδη-* § 353, β), πρτ. (με ση-
μασι. αορ.) *έκαθεζόμεην*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *καθεδοῦμαι*.

καθεύδω (*κατά* + *εὔδω* = κοιμοῦμαι· θ. *σευδ-* = *εὐδ-* § 64, 1 και *εὐδ-* =
εὐδη- § 353, β), πρτ. *έκάθευδον* ή *καθηῦδον* (§ 269, 2, β), μέλλ.
καθευδήσω. Παράγ. *καθευδητέον*.

κάθημι. Βλ. § 351, 6.

καθίζω (*κατά* + *ἔζω* = βάζω κάποιον να καθίσει· θ. *σιδη-* = *σιδ-* = *ιδ-* §

64, 1 και απ' αυτό *id-j* = *iz-* § 292, 3), πρτ. *ἐκάθιζον*, μέλλ. (συνήρ.), *καθιῶ*, -εῖς, -εῖ κτλ. (§ 295), αόρ. *ἐκάθισα* και *καθῆσα* (§ 269, 2, β). Μέσ. *καθίζομαι* (= καθίζω τον εαυτό μου, βυθίζομαι), πρτ. *ἐκαθίζομην*, μέσ. μέλλ. *καθιζήσομαι*, μέσ. αόρ. -*ἐκαθισάμην*.

καίω και *κάω*. Βλ. § 291 (σ. 179).

καλέω -*ᾶ*. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

κάμνω (= κοπιᾶζω, κουράζομαι· θ. *Εκαμν-* § 357, α' και *κμη-* § 309, δ), πρτ. *ἔκαμνον*, μέσ. μέλλ. *καμοῦμαι* (§ 302), αόρ. β' *ἔκαμον*, πρκμ. *κέκμηκα*, υπερσ. *ἐκεκμήκειν*. Παράγ. *κάματος*, *ἀποκμητέον*.

καπνάννυμι (κατά + *ἀννυμι* = σπάζω, τσακίζω· θ. *Εαγ-* = *αγ-* και απ' αυτό *αγ-νυ-* § 333, α), μέλλ. *κατάξω*, αόρ. *κατέαξα* (υποτ. *κατ-άξω* κτλ. § 269, 1, γ). Παθ. *καπνάννυμαι*, παθ. αόρ. *κατπάγην* (υποτ. *καταγῶ*, ευκτ. *καταγείην* κτλ.), ενεργ. πρκμ. β' με παθ. σημασ. *κατέαγα* (= εἶμαι τσακισμένος). Παράγ. *κάταξις*, *κάταγμα*, *κατακτός* (= που μπορεί κανείς να τον σπάσει).

καταδαρθάνω (κατά + *δαρθάνω* = κοιμοῦμαι· θ. *δαρθ* και *δαρθ-αν-* § 357, β'), αόρ. β' *κατέδαρθον*, πρκμ. *καταδεδάρθηκα*.

(*κατα*)*λεύω*. Βλ. § 291 (σ. 180).

καίμαι. Βλ. § 351, 5 (σ. 235).

κελεύω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κεράννυμι και (σπέν.) *κεραννώ* (λέγεται για τα υγρά = κάνω μείγμα, ανακατεύω· θ. *κερασ-* απ' αυτό *κερασ-νυ-* = *κεραννο-* § 333, δ και *κρα-*), αόρ. *ἐκέρασα*. Μέσ. και παθ. *κεράννυμαι*, παθ. μέλλ. *κραθήσομαι*, παθ. αόρ. *ἐκράθην* και *ἐκεράσθην*, μέσ. αόρ. -*εκερασάμην*, πρκμ. *κέκραμαι*, υπερσ. *ἐκεκράμην*. Παράγ. *κράσις*, *κράμα*, *κρατήρ*, *ἄκρατος*, *εὐκρατος*, *ἀκέραστος*, *συγκρατέον* κ.ά.

κλαίω και *κλώω*. Βλ. § 291 (σ. 179).

κλείω (*κλήω*). Βλ. § 291 (σ. 179).

κλέπτω (θ. *κλεπ-* απ' αυτό *κλεπτ-* § 292, 1, *κλοφ-* § 296, 2 και 3, *κλαπ-* § 317, 1) πρτ. *ἔκλεπτον*, μέλλ. *κλέψω* και μέσ. μέλλ. (με την ίδια σημασ.) *κλέψομαι*, αόρ. *ἔκλεψα*, πρκμ. *κέκλοφα*. Παθ. *κλέπτομαι*, παθ. αόρ. *ἐκλάπην*, πρκμ. -*κέκλεμμαι*. Παράγ. *κλέμμα*, *κλέπτης*, *κλοπή*.

κλήω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κράζω (αρχικό θ. *κρα-* § 439 και 440, δ· έπαιτυ μ' επέκταση: 1) ισχυρό *κραFγ-* = *κρανγ-* 2) αδύνατο *κραγ-* και απ' αυτό *κραγ-j* = *κραζ-*) αόρ. β' -*έκραγον*, πρκμ. β' (με σημασ. ενεστ.) *κέκραγα* (= φωνάζω δυνατά), υπερσ. β' *έκεκράγην* (§ 319). Παράγ. *κραυγή*· από το θ. του πρκμ. *κεκρασμός*, *κεκράκτης* (ποιητικά).

κρεμάννυμι (= κρεμῶ· θ. κρεμα- και κρεμασ- απ' αυτό κρεμασ-νυ- = κρεμαννυ- § 333, δ), αόρ. ἐκρέμασα. Μέσ. και παθ. κρεμάννυμαι, παθ. αόρ. ἐκρεμάσθην, πρκμ. κρέμαμαι (βλ. § 348, 1, σ. 231).

κρούω. Βλ. § 291 (σ. 179).

κτάομαι -ῶμαι (αποθ. μεικτό· θ. κτα-, κτη-), πρτ. ἐκτώμην, μέσ. μέλλ. κτήσομαι, μέσ. αόρ. ἐκτησάμην, παθ. αόρ. ἐκτῆσθην, πρκμ. ἐκτέμηναι και ἐκτῆμαι (υποτ. (κ)ἐκτεμένος ᾧ κτλ. και μονολ. κέκτωμαι, γ' ἐν. κεκτῆται, β' πλ. κεκτῆσθε· εὐκτ. (κ)ἐκτεμένος εἶην κτλ. και μονολ. κεκτῆμην, κεκτῆθω, κεκτῆσθω κτλ· προστ. κέκτησο· απαρ. κεκτῆσθαι, μετ. (κ)ἐκτεμένος), υπερσ. ἐκεκτῆμην, συντελ. μέλλ. κεκτῆσομαι και ἐκτῆσομαι. Παράγ. κτήμα, κτήτωρ, κτητός (ἄκτητος κτλ.), κτητέον κ.ά.

Λ

λαγχάνω (= παίρνω κάτι με κλήρο, παίρνω μέρος σε κάτι· θ. 1) ισχυρό ληχ- 2) αδύνατο λᾶχ- και απ' αυτό λα-ν-χ-αν- = λαγχαν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάγχανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) λήξομαι, αόρ. β' ἐλαχον, πρκμ. ἐληχα (§ 272, 6), υπερσ. εἰλήξην. Παθ. λαγχάνομαι, παθ. αόρ. ἐλήχθην, πρκμ. ἐλλημμαι. Παράγ. λήξις (= κλήρωσις· διαφορετικό από το λήξις = τέλος, παράγ. του λήγω), λάχος (= κλήρος, μερίδιο), ληκτέος κ.ά.

λαμβάνω (θ. 1) ισχυρό ληβ- 2) αδύνατο λαβ- και απ' αυτό λα-ν-β-αν- = λαμβαν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάμβανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) λήψομαι, αόρ. β' ἐλαβον, πρκμ. ἐληφα (§ 272, 6), υπερσ. εἰλήψην. Μέσ. και παθ. λαμβάνομαι, πρτ. ἐλαμβανόμην, παθ. μέλλ. ληφθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλήφθην, μέσ. αόρ. β' ἐλαβόμην, πρκμ. ἐλημμαι, υπερσ. -εἰλήμην. Παράγ. λήψις, λῆμμα (δίλημμα κτλ.), λήπτης, ληπτός, ληπτέος κ.ά.

λανθάνω (= μένω κρυμμένος ή απαρατήρητος, ξεφεύγω την προσοχή κάποιου· θ. 1) ισχυρό ληθ- 2) αδύνατο λᾶθ- και απ' αυτό λα-ν-θ-αν- § 357, γ'), πρτ. ἐλάνθανον, μέλλ. λήσω, αόρ. β' ἐλαθον, πρκμ. ἐέληθα, υπερσ. ἐελέθηεν. Παράγ. λάθος, λήθη. Βλ. και ἐπιλανθάνομαι.

λέγω (= μιλῶ· θέματα βλ. § 358), πρτ. ἔλεγον, μέλλ. λέξω ή (συντηρ.) ἐρῶ, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. α' ἔλεξα ή εἶπα, αόρ. β' εἶπον, πρκμ. εἶρηκα (§ 272, 6), υπερσ. εἰρήκεν. Παθ. λέγομαι, πρτ. ἐλεγόμην, παθ. μέλλ. λεχθήσομαι και συνήθ. βηθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλέχθην και συνήθ. ἐρρήθην, πρκμ. ἐέλεγμαι και συνήθ. βηθήσομαι, παθ. αορ. ἐελέχθην και

συνήθ. ἐρρήθην, πρκμ. λέλεγμαι και συνήθ. εἴρημαι, υπερσ. εἰρήμην, συντελ. μέλλ. εἰρήσομαι. Παράγ. λέξις, λόγος, ῥῆμα, ῥήτωρ, λεκτός, λεκτέος. Βλ. και ρ. διαλέγομαι.

-λέγω (= μαζεύω). Βλ. ρ. συλλέγω.

λείπω (= ἀφήνω· θ. 1) ισχυρό λειπ- και με τροπή λοιπ- § 62,6· 2) αδύνατο λιπ-), πρτ. ἔλειπον, μέλλ. αόρ. β' ἔλιπον, πρκμ. β' λέλοιπα, υπερσ. ἐλελοίπειν. Μέσ. και παθ. λείπομαι, πρτ. ἐλειπόμην, μέσ. μέλλ. -λείψομαι, μέσ. αόρ. β' -ελειπόμην, παθ. μέλλ. -λειφθήσομαι, παθ. αόρ. ἐλείφθην, πρκμ. λέλειμμαι, υπερσ. ἐλελείμην, συντελ. μέλλ. λελείψομαι. Παράγ. λείψις (ἐκλείψις, ἔλλειψις κτλ.), λείμμα (διάλειμμα κτλ.), λειπτός (ἀδιάλειπτος κτλ.), λειπτέον, λοιπός κ.ά.

λέω. Βλ. (κατα)λέω § 291 (σ. 180).

λούω. Βλ. § 291 (σ. 180).

M

Μαθήσκειν (θ. μαθ- και απ' αυτό μα-ν-θ-αν- § 357, γ' και μαθε- = μαθη-), πρτ. ἐμάνθανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) μαθήσομαι, αόρ. β' ἐμαθον, πρκμ. μεμάθηκα, υπερσ. ἐμεμαθήκειν. Παθ. μόνο ενεστ. μαθ-άναμαι. Παράγ. μάθησις, μάθημα, μαθητής, μαθητός, μαθητέον κ.ά. μάχομαι (αποθ. μέσ.· θ. μαχ-, μαχε- = μαχη- § 353, γ), πρτ. ἐμαχόμην, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) μαχοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. ἐμαχεσάμην, πρκμ. μεμάχημαι. Παράγ. μαχητής, μαχητός (ἀμάχητος κτλ.), μαχητέον και μαχετέον κ.ά.

μείγνυμι και μίγνυσι (= σμίγω· θ. 1) ισχυρό μειγ- και απ' αυτό μειγ-νυ- § 333, α' 2) αδύνατο μγ-, πρτ. -εμείγνον, μέλλ. μείζω, αόρ. ἐμείξα. Μέσ. και παθ. μείγνομαι, πρτ. -εμειγνύμην, παθ. μέλλ. -μειχθήσομαι, μέσ. αόρ. ἐμειξάμην, παθ. αόρ. α' (και ως μέσ.) ἐμείχθην και παθ. αόρ. β' (και ως μέσ.) ἐμίγην, πρκμ. μέμειγμα, υπερσ. ἐμεμείγην. Παράγ. μείζις, μείγμα, μγός, μεικτός, μεικτέον κ.ά.

μέλει (απρόσ. = υπάρχει φροντίδα· θ. μελ- και απ' αυτό μελε- = μελη- § 353, γ), πρτ. ἐμελε, μέλλ. μελήσει, αόρ. ἐμέλησας, πρκμ. μεμέληκε, υπερσ. ἐμεμελήκει. Παράγ. μέλημα (= φροντίδα), μελητέον κ.ά.

μέλλω (= έχω σκοπό, αναβάλλω· αρχικό θ. μελ-· απ' αυτό μελ-· § 301, 1 και μελλε- = μελλη- § 353, γ), πρτ. ἐμελλον και ἤμελλον (§ 269, 1, α), μέλλ. μελήσω, αόρ. ἐμέλλησα. Παθ. γ' εν. μέλλεται. Παράγ. μέλλησις, μέλλημα (= αργοπορία), μέλλητής (= αυτός που αργοπορεί, που διστάζει), μελλητέον κ.ά.

μένω (θ. *μεν-, μενε-* = *μενη-* § 353, β), πρτ. *έμενον*, μέλλ. (συνηρ.) *μενάω*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *έμεινα*, πρκμ. *μεμένηκα*. Παράγ. *μενετός, μενετέον, μόνος, μονάς, μονή* κ.ά.

μυμνήσκω (= θυμίζω· θ. *μνη-* και απ' αυτό *με-μνη-σκ-* = *μι-μνή-σκ-* § 356), εὐχρ. τα συνθ. ανα(υπο)μυμνήσκω κτλ., πρτ. -*εμύμνησκον*, μέλλ. -*μνήσω*, αόρ. -*έμνησα*. Μέσ. *μυμνήσκομαι* (συνήθ. σύνθ.) πρτ. -*εμυμνησκόμην*, μέσ. μέλλ. -*μνήσομαι*, παθ. μέλλ. (ώς μέσος) *μνησθήσομαι*, παθ. αόρ. (ως μέσος) *έμνησθην*, πρκμ. (με σημασ. ενεστ.) *μέμνημαι* (= θυμοῦμαι· υποτ. *μεμνώμαι*, -ῆ, -ῆται, κτλ., ευκτ. *μεμνήμην*, -ῆς, ἦτο κτλ.) υπερσ. (με σημασ. πρτ.) *έμεμνήμην*, συντελ. μέλλ. *μεμνήσομαι*. Παράγ. *μνήμη, μνήμων, μνήμα, ὑπό(δνά)μνησις, -μνηστός (άναμνηστός, δέιμνηστος κτλ.), -μνητέον* κ.ά.

N

Νέμω (= μοιράζω. βόσκω· θ. *νεμ-* και *νεμε-* = *νεμη-* § 353, β), πρτ. *ένεμον*, μέλλ. (συνηρ.) *νεμῶ*, -εῖς, -εῖ κτλ., αόρ. *ένειμα*, πρκμ. *νενέμηκα*. Μέσ. και παθ. *νέμομαι*, πρτ. *ένεμόμην*, μέσ. μέλλ. (συνηρ.) *νεμοῦμαι*, -εῖ, -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. *ένειμάμην*, παθ. αόρ. *ένεμήθην*, πρκμ. *νενέμημαι*, υπερσ. *ένενεμήμην*. Παράγ. *νομεύς, νομή, νόμος, νομός, -νεμητός (άνεμητος κτλ.), -νεμητέον* κ.ά.

νέω, νεῖς, νεῖ κτλ. § 327 (= πλέω. κολυμπών· θ. *νεF-* = *νευ-* = *νε-* § 64.3), πρτ. *ένεον*, -ένεις, -ένει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργητ. σημασ.) *νεύσομαι*, αόρ. *ένυσσα*, πρκμ. *νένευκα*. Παράγ. *νεύσις* (= κολύπημα), *νευστέον* κ.ά.

Ξ

Ξέω, ξεῖς, ξεῖ κτλ. § 327 (= ξύνω· θ. *ξε-* και *ξες-*), αόρ. *έξεσα*. Παράγ. *ξέσις, ξέσμα, ξεστήρ, ξέστρον, ξεστός (άξεστος) κ.ά.* (Βλ. § 331, πιν. β. 2, σ. 215).

ξόω. Βλ. § 291 (σ. 180).

O

Οἶδα. Βλ. § 351, 7 (σ. 236).

οἶομαι και **οἶμα** (αποθ. παθ. = νομίζω, φρονῶ· θ. *οί-* και *οίε-* = *οίη-* § 353, γ), πρτ. *ώόμην* και *ώμην*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *οἶήσομαι*, παθ. αόρ. (μ' ενεργ. σημασ.) *ώήθην*. Παράγ. *οἶησις, οἶητέον*.

οἶχμα (αποθ. ενεστ. με σημασ. πρκμ. § 359, 1 = έχω φύγει· θ. οἶχ- και οἶχε- = οἶχη- § 353, γ), πρτ. (με σημασ. υπερσ.) *οἶχόμεν*, μέσ. μέλλ. *οἶχήσομαι*. Παράγ. *οἶχητέον*.

δύλλωμι. Βλ. *ἀπόλλυμι*.

δύμνωμι (= ὀρκίζομαι· θ. *δμ-* και απ' αυτό *δμν-* § 333, β και *δμο(σ)-*), πρτ. *ῶμνυν*, μέσ. μέλλ. (συντηρ., μ' ενεργ. σημασ.) *δμοῦμαι*, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. *ῶμωσα*, πρκμ. *δμώμοκα* (§ 273), υπερσ. *ῶμομόκειν*. Μέσ. και παθ. *-δμνμαι*, πρτ. *-ῶμνήμην*, μέσ. αόρ. *-ῶμοσάμην*, παθ. μέλλ. *-ομοσθήσομαι*, παθ. αόρ. *ῶμά(σ)θην*, πρκμ. *δμώμο(σ)ται* (πβ. *δμώμοσται* Ζεύς = έχει γίνει ὄρκος στ' ὄνομα του Δία), υπερσ. *ῶμώμο(σ)το*. Παράγ. *ἀνώμοτος*, *ἀπάμοτος*, *συνώμοτον* (= σύνδεσμος που έγινε με ὄρκο, ὁμοσπονδία), *συνωμότης* κ.ά.

δύννημι. Βλ. § 347, 3 (σ. 230).

δῶρω -ῶ (= βλέπω· θέματα βλ. § 358), πρτ. *δῶρων* (§ 269, 1, δ), μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) *δωομαι*, αόρ. β' *εἶδον*, (υποτ. *ἴδω*, ευκτ. *ἴδοιμι*, προστ. *ἴδέ*, βλ. § 312, 2, απαρ. *ἴδειν*, μετ. *ἰδών*), πρκμ. *έώρακα* ή *έώρακα* και ποιητ. *δπωπα* (§ 273), υπερσ. *έωράκειν*. Μέσ. και παθ. *δρῶμαι*, πρτ. *έωρώμην*, μέσ. αόρ. β' *-ειδάμην* (υποτ. *ἴδωμαι* κτλ.), παθ. μέλλ. *δφθήσομαι*, παθ. αόρ. *ῶφθην*, πρκμ. *δώραμαι* ή *έώραμαι* και *ῶμμαι* (*ῶψαι*, *ῶπται* κτλ.). Παράγ. *δρασις*, *δψις*, *δμμα*, *δπή*, *δρατός* (*δώρατος* κτλ.), *δοπτος* (*δποπτος*, *ἀνύποπτος* κτλ.).

δφείλω (= χρωστώ· θ. *δφελ-*, *δφελν* = *δφελλ-* = *δφειλ-* και *δφειλε-* = *δφειλη-*), πρτ. *δφειλον*, μέλλ. *δφειλήσω*, αόρ. *ῶφειλῃσα* και αόρ. β' *ῶφελον* (υποτ. *δφέλω* κτλ.), πρκμ. *ῶφειλῃκα*, υπερσ. *ῶφειλήκειν*. Παθ. *δφειλομαι*, πρτ. *ῶφειλόμην*, παθ. αόρ. *ῶφειλήθην*. Παράγ. *δφειλή*, *δφειλῃμα*, *δφειλέτης* (θηλ. *δφειλέτις* -ιδος) κ.ά.

δφλισκάνω (= καταδικάζομαι να πληρώσω πρόστιμο· θ. *δφελ-* και με συγκοπή *δφλ-*· απ' αυτό *δφλ-ισκ-αν-* και *δφλς-* = *δφλη-*), πρτ. *ῶφλίσκανον*, μέλλ. *δφλήσω*, αόρ. β' *ῶφλον* (υποτ. *δφλω* κτλ.), πρκμ. *ῶφλήκα*, υπερσ. *ῶφλήκειν*. Παθ. πρκμ. μετ. *ῶφλημένος*. Παράγ. *δφλησις*, *δφλημα*, *δφλητής* κ.ά.

Π

παίζω (θ. *παιδ-*· απ' αυτό *παιδ-ι-* = *παιζ-* και *παγ-*), πρτ. *ἐπαίζον*, μέσ. μέλλ. (*δωρικός*, μ' ενεργ. σημασ.) *παιζοῦμαι*, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. *ἔπαισα*. Παθ. πρκμ. *ἐπάισμαι*. Παράγ. *παιδιά* (ή), *παίκτης*, *παικτός*, *παικτέον* και *παιστέον* κ.ά.

παίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πάσχω (θ. πενθ-, παθ- και απ' αυτό παθ-σκ- = πασχ- § 354), πρτ. ἐ-
πασχον, μέσ. μέλλ. (με παθ. σημασι.) πείσομαι (από το πενθ-σομαι, §
64, 6 και § 359, 4), αόρ. β' ἐπαθον, πρκμ. πέποιθα (§ 62, 6), υπερσ.
ἐπεπόνθειν. Παράγ. πάθος, πάθη ή (= παθητική κατάσταση, πάθημα),
πάθημα, πάθησις, πένθος κ.ά.

πατάσσω (= χτυπῶ θ. καταγ- και απ' αυτό καταγ-γ- = πατασσ- § 292,
2), εὐχρ. ο αόρ. ἐπάταξα. Τα λοιπά από τα συνώνυμα παίω, πλήττω,
τύπτω.

παύω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πείθω (θ. 1) ισχυρό πειθ-, 2) αδύνατο πιθ-), πρτ. ἐπειθον, μέλλ. πείσω,
αόρ. ἐπεισα, πρκμ. πέπεικα, υπερσ. ἐπεπείκειν. Μέσ. και παθ. πείθο-
μαι, πρτ. ἐπειθόμην, μέσ. μέλλ. πείσομαι, μέσ. αόρ. β' ἐπιθόμην, παθ.
μέλλ. πεισθήσομαι, παθ. αόρ. (και ως μέσ.) ἐπεισθην, πρκμ. πέπει-
σμαι, υπερσ. ἐπεπείσμην και ενεργ. πρκμ. β' (ως μέσ.) πέποιθα (= έ-
χω πεποίτηση, έχω θάρρος), ενεργ. υπερσ. β' (ως μέσ.) ἐπεποίθειν.
Παράγ. πειθῶ, πιθανός, πίστις, πιστός, πειστέον κ.ά.

πεινῶ. Βλ. § 325 (σ. 186), πρτ. ἐπείνων, -ης, -η κτλ., μέλλ. πεινήσω, αόρ.
ἐπείνησα, πρκμ. πεπείνηκα.

πέπρωται. Βλ. § 351, 14 (σ. 237).

πετάννυμι (= ανοίγω θ. πετα(σ)- απ' αυτό πετασ-νω = πεταννυ- § 333,
δ και με συγκοπή πτα- § 62, 1), εὐχρ. τα συνθ. ανα-πετάννυμι κτλ.,
πρτ. -επετάννυν, αόρ. -επέτασα. Παθ. -πετάννυμαι, πρτ. -επεταννύμην,
πρκμ. -πέπταμαι. Τα λοιπά ποιητ. και μτγν. Παράγ. πέτασμα, πέτα-
σος κ.ά.

πέτομαι (αποθ. μέσ. = πετῶ θ. πετ-, με συγκοπή πτ- § 62, 1 και πτ-,
πτη- § 353, β), μέσ. μέλλ. -πήσομαι, μέσ. αόρ. β' -επτόμην. Τα λοιπά
ποιητ. και μτγν. Παράγ. πτήσις, πτήμα κ.ά.

πήγνυμι και πηγνῶμι (= μπήγω θ. 1) ισχυρό πηγ- και απ' αυτό πηγ-νω- §
333, α' 2) αδύνατο παγ-, αόρ. ἐπηξα. Μέσ. και παθ. πήγνυμαι, πρτ.
ἐπηγνύμην, μέσ. αόρ. -επηξάμην, παθ. μέλλ. β' παγήσομαι, παθ. αόρ.
β' ἐπάγην (πβ. § 317, 2), ενεργ. πρκμ. β' (ως μέσος) πέπηγα, υπερσ.
ἐπεπήγειν. Παράγ. πηκτός, πήξις, πήγμα, πάγος, παγίς, πάγη (= παγι-
δα) κ.ά.

πίμπλημι. Βλ. § 347, 1 (σ. 230).

πίμπρημι. Βλ. § 347, 2 (σ. 230).

πίνω (θ. πι- απ' αυτό πιν- § 357, α' και πο- ή μ' έκταση πω-), πρτ. ἐπι-
νον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) πίομαι, αόρ. β' έπιον, πρκμ. πέπω-
κα. Παθ. πίνομαι, πρτ. ἐπινύμην, παθ. αόρ. -επόθην, πρκμ. πέπομαι.
Παράγ. πόσις, πότης, ποτός (ως ουσ. ποτόν), άποτος, ποτέος κ.ά. Τα

συνθ. παράγ. αττ. αἱματοπότης, οἶνοπότης, ὕδροπότης κτλ. (ἀπό θ. πο-) στους μτγν. με ο (ἀπό θ. πο-). Επίσης συνθ. αττ. φιλοπότης, φιλοποσία (ἀπό θ. πο-).

πῑπράσκω (= πουλῶ θ. πρᾱ- και ἀπ' αὐτό-πι-πρᾱ-σκ- § 356), εὐχρ. μόνο ο πρκμ. πῑπράκα και ο υπερσ. ἐπεπράκειν. Παθ. πῑπράσκομαι, παθ. ἀόρ. ἐπράθην, πρκμ. πέπραμαι, υπερσ. ἐπεπράμην, συντελ. μέλλ. πεπράσσομαι. Οι χρόνοι που λείπουν αναπληρώνονται ἀπὸ το ρ. πωλῶ και ἀποδίδομαι. Παράγ. πῑῶνις, πρᾱτήρ, ἄπρᾱτος, πρᾱτέος κ.ά. Βλ. και ρ. πωλῶ.

πίπτω (θ. 1) πετ-, με συγκοπή πι- και μ' ενθστ. αναδιπλ. πι-πι- § 355· 2) ἀπὸ το θ. πετ- με μετάθ. πτε-, μ' ἔκταση πτη- και με τροπή του η-σε ω: πτω-), πρτ. ἐπιπτον, μέσ. μέλλ. (δωρικός) πεισοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., ἀόρ. β' ἔπεισον, πρκμ. πέπτωκα, υπερσ. ἐπέπτωκειν. Παράγ. πῑῶσις, πῑῶμα κ.ά.

πλέκω (θ. πλεκ-, πλοκ-, πλᾱκ § 317, 1), ἀόρ. ἐπλεξα. Μέσ. και παθ. πλέκομαι, πρτ. ἐπλεκόμην, παθ. ἀόρ. α' ἐπλέχθην, παθ. ἀόρ. β' (και ως μέσος) -επλάκην, πρκμ. πέπλεγμαι. Τα λοιπὰ ποιητ. και μτγν. Παράγ. πλέξις, πλέγμα, πλοκή κ.ά.

πλέω, πλείς, πλεῖ κτλ. § 327 (θ. πλεF- = πλεν-, πλε-), πρτ. ἐπλεον, ἐπλεις, ἐπλει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) πλεύσομαι και δωρικός πλευσοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., ἀόρ. ἐπλευσα, πρκμ. πέπλευκα, υπερσ. -επεπλεύκειν. Παθ. πρκμ. πέπλευσμαι (πβ. § 291). Παράγ. πλεῦσις, ἄπλευστος, πλευστέον, (πλόος) πλοῦς, (πλό-ιον) πλοῖον κ.ά. (Βλ. § 331, πίν. β, 2, σ. 215).

πλήττω (= χτυπῶ θ. 1) ισχυρό πληγ- και ἀπ' αὐτό πληγ-j = πλητ- § 292, 2· 2) αδύνατο πλᾶγ-, συνήθ. σὺνθ. ἐκπλήττω, ἐπιπλήττω κτλ.· το ἀπλό ρ. πλήττω με τὴ σημασία του «χτυπῶ» ἔχει ἐκτός ἀπὸ τον ενθστ. εὐχρηστους χρόνους μόνο: ενεργ. πρκμ. β' πέπληγα, παθ. μέλλ. β' πληγήσομαι, παθ. ἀόρ. β' ἐπλήγην (βλ. § 317, 2), πρκμ. πέπληγμαι, συντελ. μέλλ. πεπλήξομαι. Τα λοιπὰ αναπληρώνονται ἀπὸ τα ρ. παῖω, κατάσσω και τύπτω. Παράγ. πληγή, πλήγμα, πλήκτης, πλήκτρον κ.ά.

πνέω, πνεῖς, πνεῖ κτλ. § 327 (θ. πνεF- = πνεσ-, πνε-), πρτ. ἐπνεον, ἐπνεις, ἐπνει κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) πνεύσομαι και δωρικός πνευσοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., ἀόρ. ἐπνευσα, πρκμ. -πέπνευκα. Παθ. σὺνθ. διαπνέομαι. Τα λοιπὰ ποιητ. και μτγν. (Βλ. § 331, πίν. β, 2, σ. 215).

πρίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πρῑάω. Βλ. § 291 (σ. 180).

πτάρνιμαι (αποθ. = φτερνίζομαι θ. *παρ-* και απ' αυτό *παρ-νυ-* § 333, γ), εύχρ. ο ενεστ. και ο ενεργ. αόρ. β' *επαρυν*. Παράγ. *παρμός*. **πτόει**. Βλ. § 291 (σ. 180).

πυνθάνομαι (αποθ. μέσ. = ρωτῶ, μαθαίνω θ. 1) ισχυρό *πυνθ-* 2) αδύνατο *πυνθ-* και απ' αυτό *πυνθ-αν-* § 357, γ), πρτ. *επυνθανόμην*, μέσ. μέλλ. *πυνθασμαι*, μέσ. αόρ. β' *επυνθόμην*, πρκμ. *πένυσμαι*, υπερσ. *επέπυσμην*. Παράγ. *πυνστέαν*, *πύστις* (= ερώτηση, πληροφορία, φήμη), *πύσμα* (= ερώτηση).

πωλέω -ῶ (θ. *πωλε-*), πρτ. *επωλόουν*, μέλλ. *πωλήσω*. Παθ. *πωλοῦμαι*, πρτ. *ἐπωλούμην*, παθ. αόρ. *ἐπωλήθην*. Τα λοιπά αναπληρώνονται από τα ρ. *πιπράσκω* και *ἀποδίδωμαι*. Παράγ. *πώλησις*, *πωλητής*. Βλ. και ρ. *πιπράσκω*.

Ρ

ῥέω, ρεῖς, ρεῖ κτλ. § 327 (θ. *ρεF-* = *ρευ-*, *ρε-*, *ρνε-* = *ρύη-*), πρτ. *ῥρεον*, *ῥρεις* κτλ., μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) *ρύησμαι*, αόρ. *ῥρύην* (§§ 349 - 350), πρκμ. *ῥρύηκα*, υπερσ. *-ερρύηκειν*. Παράγ. *ρεύμα*, *ρευστός*, *ρυτός* (*περίρρυτος* κτλ.), *ρύμη*, *ρύαξ*, *ρύη*, (*ρύος*) *ρύος* κ.ά.

ρήγνυμι (= σκίζω θ. 1) ισχυρό *ρήγ-* και απ' αυτό *ρήγ-νυ-* § 333, α και με τροπή *ρωγ-* 2) αδύνατο *ράγ-*), πρτ. *-ερρήγνυν*, μέλλ. *-ρήξω*, αόρ. *ῥρηξα*. Μέσ. και παθ. *ρήγνυμαι* πρτ. *ῥρηγνύμην*, μέσ. αόρ. *-ερρηξάμην*, παθ. αόρ. β' *ῥράγην*, ενεργ. πρκμ. ως μέσ. και παθ. *-ῥρωγα*, υπερσ. *-ερρώγειν*. Παράγ. *ρήξις*, *ρήγμα*, *ρήκτης*, *ρηκτός* (άρρηκτος κτλ.), *ρωγμή* κ.ά.

ῥιγῶω -ῶ. Βλ. § 329 (σ. 188).

ῥώννυμι (= δυναμώνω θ. *ῥω(σ)-* και απ' αυτό *ῥωσ-νυ-* = *ῥωννυ-* § 333, δ), αόρ. *ῥρωσα*. Παθ. αόρ. (και ως μέσος) *ῥρώσθην*, πρκμ. *ῥρωμαι*, υπερσ. *ῥρώμην*. Παράγ. *ῥώμη*, *ῥώσις* (ανάρρωσις), *ῥρωστος*, *ῥρωστός* κ.ά.

Σ

σβέννυμι (= σβήνω θ. 1) *σβε(σ)-* και απ' αυτό *σβες-νυ-* = *σβεννυ-* § 333, δ' 2) *σβη-*), αόρ. *ἔσβεσα*, Παθ. *-σβέννυμαι*, πρτ. *-εσβεννύμην*, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) *-σβήσμαι*, παθ. αόρ. *-εσβέσθην*, ενεργ. αόρ. β' (ως παθ.) *ἔσβην*, ενεργ. πρκμ. (ως παθ.) *-ἔσβηκα*, ενεργ. υπερσ. (ως παθ.) *-εσβήκειν*. Παράγ. *σβέσις*, *σβεστός* (ἀσβεστος) κ.ά.

σπῶω. Βλ. § 291 (σ. 180).

σῆπω (= σαρπίζω· θ. 1) ισχυρό σῆπ· 2) αδύνατο σᾶπ-). Παθ. σήπομαι, παθ. μέλλ. β' -σαπῆσμαι, παθ. αόρ. β' ἐσάπην (§ 317, 2), ενεργ. πρκμ. β' (με παθ. σημασ.) σέσηκα. Παράγ. σῆψις, σαπρός, δσηπτος κ.ά.
σκοπέω -ῶ και σκοπέομαι -οῦμαι (= παρατηρώ, εξετάζω, σκέφτομαι· θ. σκεπ-, σκοπε-), πρτ. ἐσκοπόνουν και ἐσκοπούμην, μέσ. μέλλ. σκέψομαι, μέσ. αόρ. ἐσκηψάμην, πρκμ. (μ' ενεργ. και παθ. σημασ.) ἐσκεμμαι, υπερσ. (με παθ. σημασ.) ἐσκέμμην, συντελ. μέλλ. (με παθ. σημασ.) ἐσκέψομαι. Παράγ. σκέψις, σκέμμα, σκοπός, σκοπιά, σκοπετος (απερίσκεπτος κτλ.), σκεπτός, σκεπτέον.

σπάω -ᾶ. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

σπένδω (= κάνω σπονδή, δηλ. χύνω από το ποτήρι μου λίγο κρασί προς τιμή των θεών και απλώς: χύνω· θ. σπενδ-, σπονδ-), πρτ. ἐσπενδον, μέλλ. σπείσω (από το σπένδ-σω § 64, 6), αόρ. ἐσπεισα. Μέσ. σπένδομαι (= κάνω συνθήκη με σπονδές, ειρηνεύω), πρτ. ἐσπενδόμην, μέσ. μέλλ. σπείσομαι, μέσ. αόρ. ἐσπεισάμην, πρκμ. (μέσ. και παθ.) ἐσπεισμαι, υπερσ. ἐσπείσμην. Παράγ. σπονδή (= το χύσιμο του κρασιού κατά τη θυσία, προσφορά ποτού κτλ.)· πληθ. σπονδαί (= επίσημη συνθήκη, ανακωχή κτλ.).

στρέφω (θ. στρεφ-, στροφ-, § 62, 6 και στράφ- § 317, 1), πρτ. ἐστρεφον, μέλλ. στρέψω, αόρ. ἐστρεψα. Μέσ. και παθ. στρέφομαι, πρτ. ἐστρεφόμην, μέσ. μέλλ. -στρέψομαι, μέσ. αόρ. -εστρεψάμην, παθ. μέλλ. β' -στραφήσομαι, παθ. αόρ. β' (και ως μέσ.) ἐστράφην, παθ. αόρ. α' (σπάν.) ἐστρέφθην, πρκμ. ἐστραμμαι § 300, υπερσ. -εστράμμην. Παράγ. στρέψις, στρέμμα, στροφή, στρεπτός, ἀναστρεπτέον κ.ά.

στρώννυμι και ποιητ. **στόρννυμι** (= στρώνω· θ. 1) στρω- και απ' αυτό στρω-σ-νυ- = στρωννυ-· 2) στορ- και απ' αυτό στορ-νυ- και στορ-εσ-), πρτ. ἐστρώννυν, αόρ. ἐστόρεσα. Παθ. -στόρννυμαι, πρκμ. ἐστραμαι. Παράγ. στρωτός, δστρωτος κ.ά.

συλλέγω (σύν + λέγω = μαζεύω· θ. λεγ-, λογ- § 62, 6), πρτ. συν-έλεγον, μέλλ. συλ-λέξω, αόρ. συν-έλεξα, πρκμ. συν-είλοχα (§ 272, 6). Μέσ. και παθ. συλ-λέγομαι, πρτ. συν-ελεγόμην, μέσ. μέλλ. συλ-λέξομαι, μέσ. αόρ. συν-ελεξάμην, παθ. μέλλ. β' συλ-λεγήσομαι, παθ. αόρ. β' συν-ελέγην και (σπάν.) παθ. αόρ. α' συν-ελέχθην, πρκμ. συν-είλεσμαι, υπερσ. συνειλέμην. Παράγ. σύλλογος, συλλογή κ.ά.

Τ

ταίνω (= τεντώνω· θ. τεν-· απ' αυτό τεν-ι- = τειν- § 301, 3 και τα-), πρτ. ἔτεινον, μέλλ. τενῶ, αόρ. ἔτεινα, πρκμ. -τέτακα (§ 309, γ). Μέσ. και

παθ. *τείνομαι*, πρτ. *έτεινόμεν*, μέσ. μέλλ. *-τενοῦμαι*, -εῖ -εῖται κτλ., μέσ. αόρ. *-τεινάμην*, παθ. μέλλ. *-ταθήσομαι*, παθ. αόρ. *-ετάθην*, πρκμ. *τέταμαι*, υπερσ. *-ετετάμην*. Παράγ. *τάσις*, *έκτατός*, *συντατέον* κ.ά.

τελέω -ῶ. Βλ. § 331, πίν. β, 2 (σ. 193).

τέμνω (= κόβω· θ. *τεμ-* απ' αυτό *τεμ-ν-* § 357, α' και *τεμ-* = *τμη-* § 309, δ), πρτ. *έτεμνον*, μέλλ. (συνηρ.) *τεμῶ*, αόρ. β' *έτεμον*, πρκμ. *τέτμηκα*. Μέσ. και παθ. *τέμνομαι*, πρτ. *έτεμνόμεν*, μέσ. μέλλ. *-τεμοῦμαι*, μέσ. αόρ. β' *έτεμόμην*, παθ. μέλλ. *τμηθήσομαι*, παθ. αόρ. *έτμήθην*, πρκμ. *τέτμημαι*, υπερσ. *έτετμήμην*, συντελ. μέλλ. *-τετμήσομαι*. Παράγ. *τμήσις*, *τμήμα*, *τόμος* (άτομον), *τομή*, *τμητός* (άτμητος), *τμητέος* (άπο-τμητέον) κ.ά.

τήκω (= λιώνω· θ. *τηκ-*, *τάκ-*), πρτ. *-έτηκον*, αόρ. *έτηξα*. Μέσ. και παθ. *τήκομαι*, παθ. αόρ. α' *έτήχθην*, παθ. αόρ. β' *έτάκην* (§ 317, 2), πρκμ. *ενεργ.* (ως μέσ. ή παθ.) *τέτηκα*, υπερσ. *έτετήκειν*. Παράγ. *τήξις*, *τηκτός* (άτηκτος κτλ.).

τίθημι. Βλ. § 346, β (σ. 229).

τίκτω (= γεννῶ· *τεκ-* και απ' αυτό *τεκ-*, *τι-τεκ-* = *τι-κτ* § 355 και *τοκ-* § 62, δ), πρτ. *έτικτον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) *τέξομαι*, αόρ. β' *έτεκον*, πρκμ. *τέτοκα*. Παράγ. *τέκος* (ποιητ.), *τέκνον*, *τοκεύς*, *τόκος* κ.ά.

τίνω (= πληρώνω· θ. 1) *ισχυρό τει-* και *τῖ-* 2) *αδύνατο τῖ-* και *τῖν-* § 357, α'), πρτ. *έτινον*, μέλλ. *τί'σω* (και *τείσω*), αόρ. *έτίσα* (και *ετεισα*), πρκμ. *-τέτικα* (και *τέτεικα*). Μέσ. αόρ. *επισάμην*, παθ. αόρ. *-ετίσθην* (και *-ετεισθην*), πρκμ. *-τέτισμαι*, υπερσ. *-ετετίσμην*. Παράγ. *τίσις* (έκτισις) κ.ά.

τιτρώσκω (= πληγώνω· θ. *τρωF-*, *τραν-*, *τρω-* και απ' αυτό *τι-τρω-σκ-* § 356), πρτ. *έτίτρωσκον*, μέλλ. *τρώσω*, αόρ. *έτρωσα*. Παθ. *τιτρώσκομαι*, πρτ. *έτιτρωσκόμην*, παθ. μέλλ. *τρωθήσομαι*, παθ. αόρ. *έτρώθην*, πρκμ. *τέτρωμαι*, υπερσ. *έτετρώμην*. Παράγ. *τρωτός* (άτρωτος κτλ.) κ.ά.

τρέπω (θ. *τρεπ-*, *τροπ-*, *τράπ-*), πρτ. *έτρεπον*, μέλλ. *τρέψω*, αόρ. *έτρεψα*, ποιητ. αόρ. β' *έτραπον* (βλ. § 314, 1, ε), πρκμ. *τέτροφα*. Μέσ. και παθ. *τρέπομαι*, πρτ. *έτρεπόμην*, μέσ. μέλλ. *τρέψομαι*, μέσ. αόρ. α' *έτρεψάμην*, μέσ. αόρ. β' *έτραπόμην* (§ 321), παθ. αόρ. α' *έτρέφθην*, παθ. αόρ. β' *έτράπην* (§ 317, 1), πρκμ. *τέτραμμαι*, υπερσ. *έτετράμμην*. Παράγ. *τρεπτός*, *τρεπτέον*, *τρέψις*, *τρόπος*, *τροπή* κ.ά.

τρέφω (θ. *θρεφ-*, *θροφ-*, *θραφ-* = *τρεφ-*, *τροφ-*, *τραφ-* § 69, 1), πρτ. *έτρεφον*, μέλλ. *θρέψω*, αόρ. *έθρεψα*, πρκμ. (ποιητ.) *τέτροφα*. Μέσ. και παθ. *τρέφομαι*, πρτ. *έτρεφόμην*, μέσ. μέλλ. (και ως παθ.) *θρέψομαι*, μέσ. αόρ. *έθρεψάμην*, παθ. μέλλ. β' *τραφήσομαι*, παθ. αόρ. β' *έτράφην*

και (σπάν.) παθ. αόρ. α' ἐθρέφθην, πρκμ. ἐέθραμμαι, υπερσ. ἐτεθράμην. Παράγ. θρέμμα, θρέψις, τροφή, τροφεύς, τροφός, θρεπτέον κ.ά. τρέχω (θ. τρεχ- = τρεχ- § 69, 1 και δραμ-, δραμε- = δραμη- § 358), πρτ. ἐτρεχον, μέσ. μέλλ. (συνηρ., μ' ενεργ. σημασ.) δραμοῦμαι, -εῖ, -εῖται κτλ., αόρ. β' ἐδραμον, πρκμ. δεδράμηνκα, υπερσ. ἐδεδραμήκειν. Παράγ. τρόχος (= το τρέξιμο ή ο τόπος για το τρέξιμο), τροχός κ.ά. τυγχάνω (= πετυχαίνω, βρίσκω, τυχαίνω- θ. 1) ισχυρό τευχ- 2) αδύνατο τυχ- και απ' αυτό τυ-ν-χ-αν- = τυχαν- § 357, γ' και τυχε- = τυχη- § 353, β), πρτ. ἐτύχανον, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασ.) τεύξομαι, αόρ. β' ἔτυχον, πρκμ. τετύχηκα, υπερσ. ἐτετυχήκειν και συνήθ. περιφρ. τετυχηκώς ἦν.

τύπτω (= χτυπῶ θ. τυπ- απ' αυτό τυπ-τ- § 292, 1 και τυπτε- = τυπτη- § 353, β), πρτ. ἐτυπτον, μέλλ. τυπήσω τα λοιπά από τα ρ. παίω, πατάσσω, πληττω, πληγᾶς δίδωμι κτλ. Παθ. τύπτομαι τα λοιπά από το πληττομαι ή πληγᾶς λαμβάνω. Παράγ. τύπος, τύψις, τυπητέος κ.ά.

Υ

Ὑπασχνέομαι -οῦμαι (αποθ. μέσ. = υπόσχομαι θ. σεχ- με μετάθ. σχε- (σχη-) ή με συγκοπή σχ- απ' αυτό μ' ενεστ. αναδιπλ. και με το πρόσφυμα νε: σι-σχ-νε- = ισχνε- § 357, δ'), πρτ. ὑπασχνούμην, μέσ. μέλλ. ὑποσχήσομαι, μέσ. αόρ. β' ὑπεσχήμην, πρκμ. ὑπέσχημαι, υπερσ. ὑπεσχήμην. Παράγ. ὑπόσχεσις.

Φ

Φαίνω (= φανερόν- θ. φα-, φαν- και απ' αυτό φαν-ι = φαίν- § 301, 2), πρτ. ἔφαινον, μέλλ. φανῶ, αόρ. ἔφηνα, πρκμ. -πέφαγκα. Μέσ. και παθ. φαίνομαι, πρτ. ἐφαινόμην, μέσ. μέλλ. φανοῦμαι, μέσ. αόρ. -εφηνάμην, παθ. μέλλ. β' (ως μέσ.) φανήσομαι, παθ. αόρ. β' (ως μέσ.) ἐφάνην (§ 359, 6), παθ. αόρ. α' (με παθ. διάθ.) ἐφάνθην, ενεργ. πρκμ. (ως μέσ.) πέφηνα, παθ. πρκμ. (με παθ. διάθ.) πέφασμαι (-σαι, -νται κτλ. §§ 307-308).

φέρω (θέματα βλ. § 358), πρτ. ἔφερον, μέλλ. οἶσω, αόρ. α' ἦνεγκα, αόρ. β' ἦνεγκον (υποτ. ἐνέγκω κτλ.), πρκμ. ἐνήνοχα, υπερσ. -ενηνόχειν (§ 296, 3). Μέσ. και παθ. φέρομαι, πρτ. ἐφερόμην, μέσ. μέλλ. οἶσομαι, μέσ. αόρ. α' ἠνεγκάμην, παθ. μέλλ. οἰσθήσομαι και ἐνεχθήσομαι, παθ. αόρ. (και ως μεσ.) ἠνέχθην, πρκμ. ἐνήνεγμαι, υπερσ. -ενηνέγμην. Παράγ. φόρος, φορά, φορεύς, οἰστός, οἰστέον κ.ά.

φεύγω (= φεύγω, τρέπομαι σε φυγή, καταδιώκομαι, είμαι εξόριστος· θ. 1) ισχυρό φευγ-, 2) αδύνατο φυγ-), πρτ. *ἔφευγον*, μέλλ. *φείζομαι* και (διωκός) *φευζοῦμαι*, -εἶ, -εἶται κτλ., αόρ. β' *ἔφυγον*, πρκμ. *πέφευγα*, υπερσ. *ἔπεφεύγειν*. Παράγ. *φυγή*, *φυγάς*, *φευκτός* (*ἀφευκτός* και συνήθ. *ἀφυκτός*), *φευκτέας*, -τέον κ.ά.

φημί Βλ. § 351, 3 (σ. 234).

φθάνω (θ. 1) ισχυρό *φθη-*· 2) αδύνατο *φθα-* και απ' αυτό *φθαν-* § 357, α'), πρτ. *ἔφθακον*, μέσ. μέλλ. (μ' ενεργ. σημασι.) *φθήσομαι*, αόρ. α' *ἔφθασα*, αόρ. β' *ἔφθην* (§ 349).

φθείρω (= καταστρέφω· θ. *φθερ-* και απ' αυτό *φθερ-φ-* = *φθειρ-* § 301, 3), πρτ. *ἔφθειρον*, μέλλ. (συνηρ.) *φθερώ*, -εἷς, -εἶ κτλ., αόρ. *ἔφθειρα*, πρκμ. *ἔφθαρκα*, υπερσ. *ἔφθάρκειν* (§ 309, β). Παθ. *φθείρομαι*, πρτ. *ἐφθειρόμην*, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) *φθεροῦμαι*, παθ. μέλλ. β' - *φθαρήσομαι*, παθ. αόρ. β' *ἐφθάρην* (§ 317, 1), πρκμ. *ἔφθαρμαι*, υπερσ. *ἐφθάρμην*. Παράγ. *φθορά*, *φθορεὺς*, *φθαρτός* (*ἀφθαρτός* κτλ.).

φύω (= γέννω, παράγω, φυτρώνω· θ. *φυ-*, πρτ. *ἔφυσεν*, μέλλ. (ποιητ.) *φύσω*, αόρ. *ἔφῄσα*. Μέσ. και παθ. *φύομαι*, πρτ. *ἐφύομην*, μέσ. μέλλ. (ως παθ.) *φύσομαι*, ενεργ. αόρ. β' (ως μέσ. και παθ.) *ἔφυν* (§ 349, 5), ενεργ. πρκμ. (ως μέσ. και παθ.) *πέφυκα*, ενεργ. υπερσ. (ως μέσ. και παθ.) *ἐπεφύκειν*. Παράγ. *φύσις*, *φύή*, *φῶμα*, *φυτός* (οὗς. τό *φυτόν*) κ.ά.

X

χαίρω (= χαίρομαι· θ. *χαρ-* απ' αυτό *χαρ-φ-* = *χαρ-* § 301, 2 και *χαρε-* = *χαρη-* § 353, γ), πρτ. *ἔχαιρον*, μέλλ. *χαιρήσω*, παθ. αόρ. β' (ως ενεργ.) *ἐχάρην*, πρκμ. (με σημασι. ενεστ.) *γέγηθα* (του ποιητ. *γῆθω*). Παράγ. *χαρά*, *χάρμα*, *χαρτός* (*ἐπίχατος*).

χαλάω -ᾶ. Βλ. § 331, πίν. α, 2 (σ. 213).

χέω. Βλ. § 331, πίν. β, 1 (σ. 214).

χόω -χῶ ή χώννυμι. Βλ. § 331, πίν. γ, 2 (σ. 216).

χράω - *χρῶ*, *χρής*, *χρή* κτλ., πβ. § 325 (= δίνω χρησμό, προφητεύω· θ. *χρη-*, *κρα-*), αόρ. *ἔχρησα*. Μέσ. *χρῶμαι* (= ζητώ χρησμό, ρωτώ το μαντείο), μέσ. αόρ. *ἐχρησάμην*, παθ. αόρ. *ἐχρήσθην*. Παράγ. *χρησμός*, *χρήστης* (= αυτός που δίνει χρησμούς, προφήτης).

χρή. Βλ. § 351, 12 (σ. 237).

χρίω. Βλ. § 291 (σ. 180).

χρῶμαι, *χρή*, *χρήται* κτλ. § 325 (αποθ. μεικτό· θ. *χρη-*, *κρα-*), πρτ. *ἐχρώμην*, *ἐχρῶ*, *ἐχρήτο* κτλ., μέσ. μέλλ. *χρήσομαι*, μέσ. αόρ. *ἐχρησάμην*,

παθ. αόρ. *ἐχρήσθην*, πρκμ. (ως ενεργ.) *κέχρημαι*, υπερσ. *ἐκεχρήμην*.
 Παράγ. *χρηστός* (*ἀχρηστός*, *εὐχρηστός* κτλ.), *χρηστέον*, *χρήσις*, *χρήμα*
 κ.ά.

Ψ

Ψάω. Βλ. § 291 (σ. 180).

Ω

Ψάω -ω (= σπρώχνω· θ. *Ψάθ*, *ώθ*, *ώθε*-), πρτ. *έώθουν* (§ 269, 1, γ),
 μέλλ. *ώσω*, αόρ. *έωσα*. Μέσ. και παθ. *ώθοῦμαι*, πρτ. *έωθοῦμην*, μέσ.
 μέλλ. *-ώσομαι*, μέσ. αόρ. *έωσάμην*, παθ. μέλλ. *-ωσθήσομαι*, παθ. αόρ.
έώσθην, πρκμ. *-έωσμαι* § 272, 4. Παράγ. *ώθεις*, *ώσις* (*ἄνωσις*, *ἄπω*-
σις), *ώστης* κ.ά.

ώνομαι -οῦμαι (αἰσθ. μεικτό = ἀγοράζω· θ. 1) *Ψων*, *Ψωνε* = *ώνε*,
ώνη· 2) *πρια*-), πρτ. *έωνοῦμην* § 269, 1, γ, μέσ. μέλλ. *ώνήσομαι*, μέσ.
 αόρ. α' *έπριάμην* § 348, 2, παθ. αόρ. *έωνήθην*, πρκμ. *έώνημαι* § 272,
 4, υπερσ. *έωνήμην*. Παράγ. *ώνητής*, *ώνητός*, *ώνητέος* κ.ά.

ΤΕΛΟΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

(Οι αριθμοί αναφέρονται σε παραγράφους).

Α

δ- αθροιστικό, επιτατικό, στερητικό 423.
 -α καθυρό, μη καθυρό 90.
 αδύνατο θέμα, βλ. θέμα.
 αήρ 127, β.
 αθροιστικό δ- 423, γ.
 αιθήρ -127, β.
 -αίτερος, -αίτατος, καταλήξεις παραθετι-
 κών 195, δ.
 αιτιατική 75.
 αιτιολογικά μόρια 370, 5.
 αιτιολογικοί σύνδεσμοι 367, 6.
 ακατάληκτα γ' κλίσης 104, 1.
 άκλιστα μέρη του λόγου 72, β.
 - με πολλαπλή σημασία 371.
 άκλιτα ουσιαστ. 152.
 άκλιτο ως α' συνθετικό 420-422.
 - ως β' συνθετικό 427.
 αλλαγή γραμματικού είδους 441.
 αλλαγή σημασίας των λέξεων 442.
 αλληλοπαθητική αντωνυμία 232.
 - η κλίση της 233.
 αλφάβητο 16.
 άν, η πολλαπλή σημασία του 371.
 αναδεικλασασμός, ομαλός στα απλά ρή-
 ματα 270.
 - α' είδους 270, 1.
 - β' είδους 270, 2.
 - γ' είδους 270, 3.
 - στα σύνθετα ρήματα 271.
 - ανώμαλος 272.
 - αττικός 273.
 - αντιστοχικός 337.
 αναλογικά αριθμητικά 206, ε και 208.
 αναλογικός σχηματισμός παραθετικών
 195.
 ανακληρωματική έκταση 62, 7, β.

ανάπτυξη φωνήεντος 62, 2.
 - συμφώνου 65.
 αναφορικά επιρρήματα 363.
 αναφορικές αντωνυμίες 240.
 - η κλίση τους 241.
 ανομοίωση συμφώνων 69.
 - με τροπή 69, 1, α.
 - με αποβολή 69, 2.
 αντέκταση 62, 7, β.
 αντιθετικοί σύνδεσμοι 367, 3.
 αντικειμενικά σύνθετα 435.
 αντιμεταχώρηση 62, 5.
 αντωνυμίες 219, τα είδη τους 220.
 - προσωπικές 221.
 - δεκτικές 223.
 - οριστική ή επαναληπτική 225.
 - κτητικές 228.
 - αυτοπαθητικές 230.
 - αλληλοπαθητική 232.
 - ερωτηματικές 234.
 - αόριστες 236.
 - επιμεριστικές 238.
 - αναφορικές 240.
 - συσχετικές 243.
 ανώμαλα ουσιαστικά 146-153.
 - ζωάκια 184.
 - παραθετικά 196.
 - ρήματα 352-359- κατάλογος ανώμα-
 λων ρημάτων (στο τέλος Παράρτη-
 μα).
 ανώμαλη αύξηση 269.
 ανώμαλος αναδεικλασασμός 272.
 άνω στήλη 50, 2.
 αόριστα επιρρήματα 363.
 αόριστες αντωνυμίες 236.
 - η κλίση τους 237.

αοριστολογικό μόριο αν 370, 4.
 αόριστος 253, δ.
 — παθητικός α' 286.
 — ενεργητ. και μέσος β' 310.
 — παθητικός β' 315.
 — δεύτερος βοηθόντων ρημάτων κατά
 τα ρ. σε -μι 349.
 απαρέμφατο 251, α.
 απλή λέξη 376, 2.
 απλολογία 69, 2, β.
 αποβολή φωνηέντων (συγκοπή) 62, 1.
 — συμφώνων 64, στην ανομοίωση: συμ-
 φώνων 69, 2, α, συλλαβής (συλλαβι-
 κή ανομοίωση) 69, 2, β.
 αποθετικά ρήματα 360.
 — μέσα, παθητικά, μεικτά 360, α.
 ακάλυπτα αριθμητικά 206, α.
 αποσιωπητικά 50, 6.
 απόστροφος 49, 3.
 απρόσωπα ρήματα 361.
 άρθρο 78.
 άρθρ., επιτατικό μόριο 423, ε'.
 αριθμητικά 205.
 — επιθέτα: απόλυτα, τακτικά, χρονικά.
 πολλαπλασιαστικά, αναλογικά 206.
 — η κλίση τους 207-209.
 — ουσιαστικά 210.
 — επιρρήματα 212.
 αριθμητικών θέματα 213.
 αριθμοί σύνθετοι, ακφορά τους 214.
 — κλασματικοί, εκφορά τους 215.
 αριθμός πτωτικών 76, β.
 — ουσιαστικών 83.
 — ρήματος 248.
 αριθμών γραφική παράσταση 217.
 αρνητικά επιρρήματα 362, 6.
 αρσενικό γένος πτωτικών 76, α.
 — ουσιαστικών 81.
 αρχική συλλαβή 32.
 αρχικό γράμμα 28.
 αρχικοί χρόνοι 256, α.
 άσυνες λέξεις 40.
 αττική β' κλίση, αττικάκιτα ουσιαστικά
 101, αττικάκιτα επιθέτα 166.
 αττικός αναδοκίμασμος 273.
 αύξηση, ομαλή στα απλά ρήματα, συλ-
 λαβική, χρονική 266.

— στα σύνθετα ρήματα, εσωτερική 267.
 — ανώμαλη 269.
 αυτοπαθητικός αυτοενομέας 230.
 — η κλίση τους 231.
 απαίρεση φωνηέντων 60, 1.
 αφηρημένα ουσιαστικά 79, 2.
 αφομοίωση φωνηέντων 62, 4.
 — συμφώνων 68.
 άφωνα σύμφωνα 21, 1, α.
 αφαιρέθηκαν ουσ. γ' κλ. 120, α, 121.
 — επιθέτα γ' κλ. 172.
 — ρήματα 264, β, 292.
 άχρη, η πολλαπλή σημασία του 371.
 αχώριστα μόρια 370, 6 και 7.
 αχώριστο μόριο ως α' συνθετικό 422-
 423.

Β

βαθμιαί επιθέτου 189.
 — επιρρήματος 203.
 βαρεία 36.
 βαρύτονα ρήματα 276-321.
 βαρύτονη λέξη 37, 6.
 βεβαιωτικά επιρρήματα 362, 5.
 βοηθητικά ορθογραφ. σημεία 49.
 βοηθητικό ρ. επίτ. 274.
 βράχυση φωνήεντος 62, 7, α.
 βραχύχρονα φωνήεντα 19, 1, α.
 βραχύχρονη συλλαβή 33, γ.

Γ

γλαστικά έπιφωτισμένα 369, 2.
 γενική 75.
 γένος πτωτικών 76, α.
 — ουσιαστικών 81.
 — επιθέτων 155.
 γλώσσα 9, αρχαία ελληνική - νέα ελλη-
 νική 10.
 γορευσημακά 389.
 γράμματα 8, 16.
 γραμματική 14.
 — της αρχ. ελληνικής γλώσσας — της
 αττικής διαλέκτου 15.

γραφικός λόγος 1.
γραφική παράσταση των αριθμών 217.

Δ

δασεία 45, λέξεις που παίρνουν δασεία 47.

δασύπνοια έφωνα 22, β.
δεικτικά επιρρήματα 363.
δεικτικά μόρια 370, 6.
δεικτικές αντωνυμίες 223, η κλίση τους 224.

δεύτερη κλίση ουσ. 94-102.
δεύτερη συζυγία ρημάτων (σε - μι) 332-351.

δεύτεροι χρόνοι ρημάτων, ενεργ. και μέσ. αόρ. β' 310-314, παθ. μέλλ. β' και παθ. αόρ. β' 315-317, ενεργ. παρθεκείμ. β' και υπερσυντ. β' 318-319, γενικές παρατηρήσεις στους δεύτερους χρόνους 320-321, αόρ. β' βαρύνοντων ρημάτων κατά τα ρ. σε - με 349.

δωτερόκλητα ουσιαστικά 94-102.

— επίθετα 158-167.

δῶν, δέσμαι 327.

διαζευκτικοί (ή διαχωριστικοί) σύνδεσμοι 367, 2.

διαθesis ρήματος 247.

διήλεκτοι 12-13.

διαλεκτικά 49.2.

διασταλτική αντωνυμία 225, 1, σημ.

διαχωριστικοί σύνδεσμοι, βλ. διαζευκτικοί.

δικατέληκτα ουσιαστικά 82, 3.

— επίθετα 155, 2.

διπλά γράμματα 21, 2.

διπλή παύλα 50, 9.

διπλόθεμα ουσιαστ. γ' κλ. 105, 1.

διατακτικά επιρρήματα 362, 7.

διατακτικοί (ή ενδοιαστικοί) σύνδεσμοι 367, 11.

διαύλαβη λέξη 31.

διψόγγοι 5, 25.

δέχοντα φωνήεντα 19, 3, 20, γ.

διψώ 325.

δοτική 75.

δοτικός αριθμός πτωτικών 76, β.

— ουσιαστικών 83.

— ρημάτων 248.

δοητικό μόριο άν 370, 3.

δυσ-, αγώριατα μόρια 423, στ'.

Ε

έν, η πολλαπλή σημασία του 371.

εγκλίσεις ρημάτων 250.

εγκλίση τόνου, εγκλιτικές λέξεις ή εγκλιτικά 41-43.

εγκλιτικά μόρια 370, 1.

εγκλιτικά φωνήεντα 238.

εθικά (παράγωγα ουσ.) 390.

εί, η πολλαπλή σημασία του 371.

είκοσι σύνδεσμοι 367, 9.

εισαγωγικά 50, 10.

έκθλιψη 57-59.

έκταση φωνήεντος 62, 7, β.

εκφορά σύνθετων αριθμών 214.

έλλειπτικά ουσιαστικά 153.

— παραθετικά 201.

επαινεματικοί σύνδεσμοι 367, 3.

ενδοιαστικοί (ή διστακτικοί) σύνδεσμοι 367, 11.

ενδοτικοί σύνδεσμοι 367, 4.

επεργητική διάθεση 247, α.

επεργητική φωνή 258, α.

επεργητικός αόρ. β' 310-314.

εισεστώτας στην οριστική 253, α.

— στις άλλες εγκλίσεις 257.

εισεστωτικό θέμα 262, β.

εικός πτωτικών 76, β.

— ουσιαστικών 83.

— ρήματος 248.

έθνη σύμφωνα 23.

εθνήκλητα ουσιαστ. γ' κλ. 126.

— επίθετα 177-180.

— ρήματα 301-309.

έκωση (ή συγχώνευση) συμφώνων 67.

ερωτικό 49, 5.

επαινεληπτική αντωνυμία 225.

— η κλίση της 226.

επάνω τελεία 50, 2.

επει, επειδή, η πολλαπλή σημασία τους 371.

επένθεση 66.

επίθετα 154.

— τρικατάληκτα με τρία γένη, δικατάληκτα με τρία γένη, μονοκατάληκτα με δύο γένη 155.

— ασυναίρετα δευτερόκλιτα 158-161.

— συνηρημένα δευτερόκλιτα 162-165.

— αττικάκλιτα 166-167.

— τριτύκλιτα 168-183.

— φωνηεντόληκτα 169-171.

— συμφωνόληκτα: αφωνόληκτα 172-176, ενρινόληκτα, υγρόληκτα 177-180, σιγμόληκτα 181-183.

— ανώμαλα 184.

επίθετα αριθμητικά, βλ. αριθμητικά.

επίθετα με αλλαγμένη σημασία 443, β.

επίθετα παράγωγα 392.

— από ρήματα 393-396.

— από ονόματα 397.

— από επιρρήματα 398.

επιθέτου βαθμοί 189.

επιθέτου παραθετικά 191.

επίθετο ως α' συνθετικό 415-417.

— ως β' συνθετικό 425-426.

επιμερωματικές αντωνυμίες 238.

— η κλίση τους 239.

επιρρήματα

— τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά, βεβαιωτικά, αρνητικά, διατακτικά 362.

— ερωτηματικά, αόριστα, βεβαιτικά, αναφορικά 363.

— συσχετικά 363.

επιρρήματα με αλλαγμένη σημασία 443, β.

επιρρήματα παράγωγα 404.

— τοπικά 405, τροπικά 406, ποσοτικά 407, χρονικά 408.

επιρρήματος παραθετικά 203.

επίρρημα ως α' συνθετικό 420.

— ως β' συνθετικό 421.

επιτατικό α- 423, β', δεσ-, έρι-, ζα- 423, ε'.

επιφωνήματα 368.

επιφωνηματικό 50, 5.

έρι-, επιτατικό μόριο, 423, ε'.

ερωτηματικά επιρρήματα 363.

ερωτηματικές αντωνυμίες 234.

— η κλίση τους 235.

ερωτηματικό 50, 4.

έσχατος, έσχατος, παραθετικές καταλήξεις 195, α.

εσωτερικά χρώματα 28.

εσωτερική αύξηση 267.

ετερόκλιτα ουσιαστικά 149.

ετοιμολογικό 373.

ευκτική 250, γ.

ευφωνία 61.

ευφωνικά σύμφωνα 61.

εσχιακό μόριο 370, 2.

Z

ζ διπλό σύμφωνο 21, 2.

ζα-, επιτατικό μόριο 423, ε'.

ζω, ζης, ζή κτλ. 325.

H

ημα-, αχώριστο μόριο 423, ζ'.

ημίφωνα 4, 16, σημ. 4, 21, 1, β.

ημιπρόκλιτα ουσ. γ' κλίσι. 120, β και 125-140.

ήνικα, η πολλαπλή σημασία του 371.

Θ'

θαυμαστικά επιφωνήματα 369, 1.

θαυμαστικό 50, 5.

θειστικά επιφωνήματα 369, 3.

θέμα κλιτών λέξεων 73, β.

— ισχυρό και αδύνατο ουσ. γ' κλίσι. 105, 2.

— του ρήματος: ρηματικό, χρονικό 262.

— του αρρ. β' 314.

— των ρημ. σε -με 333, 337.

θεματικό φωστήν 282.

θέσει μακρόχρονη συλλαβή 33, β.

θετικός βαθμός επιθέτων 190, 1.

θέα, θείς, θεῖ κτλ. 327.

θηλυκό πτωτικών 76, α.

- ουσιαστικών 81.
- τρικατάλ. επιθ. σε -ας 159.

I

- ιδιόκλιτα ουσ. 151.
- ισοσύλλαβα ουσ. 85, 1.
- ίστερος, -ίστατος, παραθετικές καταλή-
ξεις 195, γ.
- ιστορικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι.
- ισχυρό θέμα, βλ. θέμα.
- ιών, -ιστος, καταλήξεις ανώμ. παραθετι-
κών 196.

J

- j 16, σημ. 4.
- αποβολή του j 64, 2.
- αφομοίωση του j με γρά κω ένρινα
68, 4.
- μετάθεση του j (επένθεση) 66.
- συγχώνευση του j με άφωνα 67, 2.

F

- F 16, σημ. 4.
- αποβολή του F 64, 3.

K

- καθαρό και μη καθαρό -α 90.
- κάτω ή κάτω 289.
- καταληκτικά ουσ. γ' κλ. 104, 1.
- κατάληξη κλιτών λέξεων 73.
- του πρήματος 261.
- προσωπική ταιν ρηματ. τύπων 281.
- κατάληξεις ολικές (φαινομενικές) ουσ.
α' κλ. 87, ουσ. β' κλ. 95, ουσ. γ' κλ.
141, ρηματικών τύπων 288.
- καταλήξεις παραθετικές 193.
- καταλήξεις παραγωγικές 379, 3.
- υποκοριστικές 384.
- μεγεθυντικές 385.

- καταχρηστικές προθέσεις 365, 2.
- καταχρηστική παραγωγή 441.
- καταχρηστικοί διφθόγγοι 25, β.
- κάω (καίω) 289.
- κλείω, βλ. κλέω.
- κλητική 75.
- κλητικό επιφώνημα 368.
- κλήω 289.
- κλίση πτωτικών 76, γ.
- ουσιαστικών 84.
- ασυναίρ. ουσ. α' κλ. 86-91.
- συντηρ. ουσ. α' κλ. 92-93.
- ασυναίρ. ουσ. β' κλ. 94-98.
- συντηρ. ουσ. β' κλ. 99-100.
- αττική β' κλ. 101-102.
- ουσ. γ' κλ. 103-145.
- επιθέτων 156-184.
- μετοχών 185-188.
- συγκρητικών, -ίων, -ισθ (-ων, -ον) 197.
- αριθμητ. επιθέτων 207-209.
- κλιτά μέρη του λόγου 72, β.
- κλιτά ως α' συνθετικά 410-419.
- ως β' συνθετικά 424-426.
- κοινά (ή προσηγορικά) ονόματα 80, 2.
- από επίθετα 441, γ.
- κόμμα 50, 3.
- κορωνίδα 49, 4.
- κράση 55.
- κτητικά σύνθετα 436.
- κτητικές αντωνυμίες 228, η κλίση τους
229.
- κύρια ονόματα 80, 1.
- κύρια ονόμ. προσώπων από κοινά ουσια-
στικά, επιθ. ή μετοχές 441, α.
- κύριες προθέσεις 365, 1.
- κύριοι διφθόγγοι 25, α.
- καμολαζ'ία 442.

A

- λέξη 6, 27.
- μονοσύλλαβη, δισύλλαβη, τρισύλλα-
βη, παλυσύλλαβη 31.
- οξύτονη, παροξύτονη, προπαραξύτο-
νη, περισπώμενη, προπερισπώμενη,
βαρύτονη 37.
- άτονη 40.

- εγκλιτική 41.
- πρωτότυπη, παράγωγη 375, 1.
- ριζική 375, 3.
- σύνθετη 376, 1, απλή 376, 2.
- παρασύνθετη 378.
- ονομαστοποιημένη
- λέξεις που παίρνουν δασεία 47, λήγουσα 32.
- λόγος προφορικός, γραπτός 1.
- μέρη του λόγου κλιτά, άκλιτα 72.

Μ

- μακρόχρονα φωνήεντα 19, 1, β, 20, β.
- μακρόχρονη συλλαβή 33.
- μέγας 184, 2.
- μεγεθυντικά 385.
- μέλλοντας απλώς 253, γ.
- συντελεσμένος 253, ζ.
- παθητικός α' 286.
- παθητικός β' 315-317.
- μέρη του λόγου κλιτά, άκλιτα 72.
- μέσα άφωνα 22, β.
- μέση διάθεση 247, β.
- μέση στιγμή 50, 2.
- μέση φωνή 258, β.
- μέσος αδρ. β' 310-314.
- μετάθεση φωνηέντων 62, 3.
- του / (επένθεση) 66.
- μεταπλαστικά ουσιαστικά 150.
- μεταφορική σημασία των λέξεων 442.
- μετοχή 251, β.
- κλίση των μετοχών 185-188.
- παραθετικά των μετοχών 200, 1.
- μέγχα, η πολλαπλή σημασία του 371.
- μή καθαρά -α 90.
- μονόθεμα ουσ. γ' κλ. 105, 1.
- μοσκατυλίκια ουσ. 82, 1 και 2.
- επίθετα 155, 3.
- μοσλαετικά παραθετικά 192.
- πυκνικός σχηματισμός τους 193.
- αναλογικός σχηματισμός τους 195.
- μοσλαετικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι
- μόρια 370.
- αχώραστα 370, 6 και 7.
- αχώρα μόρια ως α' συνθετ. 422.

Ν

- ν εμπρός από άφωνα 70, 5.
- ν εμπρός από ένρινα και υγρά 68, 5, 307, β.
- ν εμπρός από το / 68, 4, β.
- ν εμπρός από το σ 64, 4.
- ν ευφωνικό 61, 1.
- νάα, νάε, νάι 327.
- νη-στερητικό 423, δ'.
- νόθα σύνθετα 428.
- ντ, νδ, νθ εμπρός από σ 64, 6.
- ντ, νδ, νθ εμπρός από το / 67, 2, γ.

Ξ

- ξ διπλό σύμφωνο 21, 2.
- ξ από άνοση ουρανικού και σ 67 1.

Ο

- οδοντικά άφωνα 22, α.
- εμπρός από το σ 64, 5.
- οδοντικόληπτα ουσ. γ' κλ. 121 και 122, γ, δ, ε, ζ.
- ολικός (φαινομενικός) καταλήξις, βλ. κατάληξη.
- ονομαστική 75.
- ονόματα 72, α.
- κύρια 80, 1.
- κοινά ή προσηγορικά 80, 2.
- ονομαστικοί τύποι του ρήμ. 251.
- ονοματοποιημένη λέξη 439.
- ονοματοποιία 439.
- οξεία 36.
- οδύση λέξη 37, 1.
- οπηικά, όπητε, όπως, η πολλαπλή σημασία τους 371.
- ορθός πτώσεις 75, β.
- ορθογραφικά σημεία βοθητικά 49.
- οριστική 250, α.
- συσχετικός πίνακας των χρόνων της 255.
- οριστική αντωνυμία 225.
- η κλίση της 226.

ότι, η πολλαπλή σημασία του 371.
 ότι, η πολλαπλή σημασία του 371.
 οὐ (οὐκ, οὐχ) 40, 61, 2
 ουδέτερη διάθεση 247, 8.
 ουδέτερο πτωτικών 76, α.
 — ουσαπτικών 81.
 ουρανικά ὅφωνα 22, α.
 ουρανικόληκτα οὐσ. γ' κλ. 121, 122, α.
 ουσιαστικά ονόματα 79.
 — πσυγκεκρυμένα, αφηρημένα 79.
 — κύρια, προσηγορικά (κοινά) 80.
 — μονοκατάληκτά με ένα γένος, μονο-
 κατάληκτα με δύο γένη (κοινού γέ-
 νους), δικατάληκτα με δύο γένη 82.
 — ισοσύλλαβα, περιττοσύλλαβα 85.
 — ασυναίρετα α' κλ. 86-91.
 — συνηρημένα α' κλ. 92-93.
 — ασυναίρετα β' κλ. 94-98.
 — συνηρημένα β' κλ. 99-100.
 — αττικής β' κλ. 101-102.
 — γ' κλ. 103-145: καταληκτικά, ακατά-
 ληκτα 104, μονόθεμα, διπλόθεμα 105,
 φωνηεντόληκτα, συμφωνόληκτα 107,
 αφωνόληκτα, ημιφωνόληκτα 120, ου-
 ρανικόληκτα, χειλικόληκτα, οδοντι-
 κόληκτα 121, ενρινόληκτα 125, συ-
 γκοιτούμενα 129.
 — σγυμόληκτα 133-140.
 — ανώμαλα 146.
 ουσιαστικά με αλλαγμένη σημασία 443,
 α.
 ουσιαστικά παράγωγα 380.
 — από ρήματα 381.
 — από επίθετα 382.
 — από ουσιαστικά 383-391.
 ουσιαστικό ως α' συνθ. 410-414.
 — ως β' συνθετικό 424.
 -ούτερος, -ούτατος, παραθετικές κατα-
 λήξεις 195, β.
 -αί(ώ)τερος, -αί(ώ)τατος, παραθετικές κα-
 ταλήξεις 194.

Π

παθητική διάθεση 247, γ.
 παθητικός μέλλ. α', αόρ. α' 286.

— μέλλ. β', αόρ. β' 315-317.
 πάθη φθογγικά 51.
 — φωνηέντων 52-62.
 — συμφώνων 63-71.
 παραγόμενοι χρόνοι, βλ. χρόνοι
 παράγωγα ουσιαστικά 380-391.
 — επίθετα 392-398.
 — ρήματα 399-403.
 — επιρρηματα 404-408.
 παραγωγή 372, 379.
 — καταχρηστική 441.
 παραγωγή λέξη 375, 1.
 παραγωγική κατάληξη 379, 3.
 παραγωγικό πρόσφωμο 379, 2.
 παραθετικά επίθετα 189-202.
 — μονολεκτικά, περιφραστικά 192.
 — ανώμαλα 196.
 — μετοχών 200.
 — ελλειπτικά 201.
 — απερρημάτων 203.
 παραθετική κατάληξη 193.
 παρακείμενος 253, ε.
 παραλήγουσα 32.
 παρασύνθετα 378, 429.
 παρατατικός 253, β.
 παρατακτικά σύνθετα 437.
 παραχρηστικοί σύνδεσμοι 367, 4.
 παρένθεση 50, 8.
 παρεπόμενα πτωτικών 77.
 — ρημάτων 246.
 παροξύτην λέξη 37, 2.
 παρώνυμα οὐσ. 391.
 πατρωνυμικά οὐσ. 388.
 παύλα 50, 7.
 — διπλή 50, 9.
 πενκό 325.
 περικτικά οὐσ. 387.
 περισπώμενα ρήματα 322-331.
 περισπωμένη 36.
 περισπώμενη λέξη 37, 4.
 περιττοσύλλαβα ουσιαστικά 85, 2.
 περιφραστικά παραθετικά 192, 198.
 περιφραστικοί χρόνοι, βλ. χρόνοι.
 ΠΙΝΑΚΕΣ: συμφώνων 24.
 — λέξεων που δασύνονται 47.
 — ανακατασκευαστικός που δείχνει τα
 σπουδαιότερα πάθη των συμφώνων
 71.

- ασυναίρετων ουσ. α' κλ. 91.
- ασυναίρετων ουσ. β' κλ. 98.
- φωνηεντόληκτων ουσ. γ' κλ. σε -ις, γεν. -εως 113.
- αφωνόληκτων ουσ. γ' κλ. 124.
- ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ' κλ. 132.
- σιγμόλ. ουδ. γ' κλ. 138.
- αριθμητικών 218.
- συσχετικών αντωνυμιών 244.
- συσχετικός των χρόνων της οριστικής 255.
- που δείχνει τη διαίρεση των ρημάτων 265.
- φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημάτων με διαφορές ή ανωμαλίες 291.
- φωνηεντόλ. συνηρ. ρ. με διαφορές ή ανωμαλίες 331.
- συσχετικών επιρρημάτων 363, α.
- κλίτων με πολλαπλή σημασία 371.
- πλάγιες πτώσεις 75, β.
- πλάτιστα της σημασίας των λέξεων 444, α.
- πλέω 327.
- πληθυντικός πτωτικών 76, β.
- ουσιαστικών 83.
- ρήματος 248.
- πνέματα 44-45, θέση του πνεύματος 48.
- πνέω 327.
- ποιοτική μεταβολή φωνήεντος 62, 6.
- πολλαπλασιαστικά αριθμητικά 206, δ και 209.
- παλός 184, 1.
- πολυσύλλαβη λέξη 31.
- ποσότητα φωνήεντος 19, 2.
- ποσοτικά επιρρήματα 362, 4.
- παράγωγα 407.
- ποσοτική μεταβολή φωνήεντος 62, 7.
- πράος 184, 3.
- πριν, η πολλαπλή σημασία του 371.
- προθέσεις 364.
- κύριες, καταχρηστικές 365.
- ως α' συνθετικό 421.
- με αλλογμένη σημασία 443, ε.
- προπαραλήγουσα 32.
- προπαραζέτουη λέξη 37, 3.
- προπερισπώμενη λέξη 37, 5.
- προσδιοριστικά σύνθετα 434.

- προσηγορικά ουσιαστικά 80, 2.
- από επίθετα 441, γ.
- προσθετά σύμφωνα, βλ. ευφωνικά σύμ.
- προστακτική 250, δ.
- πρόσφωμα παραγωγικό 379, 2.
- χρονικό 286.
- πρόσωπα ρήματος 249.
- προσωπικές αντωνυμίες 221.
- η κλίση τους 222.
- προσωπική κατάληξη 281.
- προτακτικά μέτρα 370, 7.
- προφορικός λόγος 1.
- πρώτη συζυγία ρημάτων (σε -ω) 276-331.
- πρωτόκλιτα οοσιαστικά 86-93.
- πρωτότυπη λέξη 375, 1.
- πτώσεις 75.
- πτωτικά 74, παρεκόμενα (συνεκλάουθα) ιτατικών 77.

Ρ

- ρ διπλασιάζεται 65, 3.
- ρ εμπρός από το / 68, 4, β.
- ρβω 327.
- ρήμα βοηθητικό εφω 274.
- ρήματα
- ενεργηικά, μέσα, παθητικά, ουδέτερα 247.
- φωνηεντόληκτα: ασυναίρετα (βαρβήτονα) συνηρημένα (περισπώμενα) συμφωνόληκτα (αφωνόληκτα, ενρινόληκτα, υγρόληκτα, σιγμόληκτα) 264.
- α' συζυγίας 276-331.
- β' συζυγίας 332-351.
- ανώμαλα 352-359. Βλ. και κατάλ. ανώμ. ρ. (στο τέλος Παράρτημα).
- αποθετικά 360.
- απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα 361.
- με αλλαγμένη σημασία 443, γ.
- ρήματα παράγωγα 399.
- από σνόμενα 400.
- από ρήματα 401.
- από επιρρήματα 402.
- από απφωνήματα 403.
- ρηματικά επίθετα 393-396.
- ρηματικό θέμα 262, α.

ρηματικός χαρακτήρας 263, α.
 ρήματος παρεπόμενα (συνακόλουθα)
 246.
 — διαθέσεις 247.
 — αριθμοί 248.
 — πρόσωπα 249.
 — εγκλίσεις 250.
 — χρόνοι 252.
 — φωνές 258.
 — συζυγίες 259.
 ρήμα ως α' συνθετικό 418.
 — ως β' συνθετικό 426.
 ρίζη λέξεων 375, 2.
 ριζική λέξη 375, 3.

Σ

σ αποβάλλεται 64, 1, συγχωνεύεται σε
 ξ, ψ 67, 1, αφομοιώνεται 68, 2 και 3.
 σημασία συνθέτων 433-437.
 σημασίας των λέξεων αλλαγή 442.
 σημαία βοήθητικά ορθογραφικά 49.
 — της στίξης 50.
 σιμωλόγητα ουσ. γ' κλ. 125, 133-140.
 — επίθετα γ' κλ. 181.
 — ρήματα 264, β.
 στένμα της σημασίας των λέξεων 444.
 β.
 στερητικό α- 423, α'.
 — νη- 423, δ.
 στιγμή τελεία 50, 1.
 — μέση ή άνω 50, 2.
 στίξη 50.
 συγκεκριμένα ουσ. 79, 1.
 συγκοπή (υποβολή) φωνηέντων 62, 1.
 συγκοπτόμενα ουσ. γ' κλ. 129-131.
 συγκριτικός βαθμός επιθ. 190, 2.
 συγχώνευση (ή ένωση) συμφώνων 67.
 συζυγίες ρημάτων 259.
 πρώτη συζυγία 276-331.
 δεύτερη συζυγία 332-351.
 συλλαβή 7 και 30.
 — μακρόχρονη (ψύσει, θέσει), βραχύχρο-
 νη 33.

— συλλαβής άποβολή, βλ. συλλαβική
 αναμοίωση.
 συλλαβική αναμοίωση 69, 2, β.
 συλλαβική αύξηση 266, 1.
 συλλαβισμός 34.
 συμπερασματικοί σύνδεσμοι 367, 8.
 συμπλεκτικοί σύνδεσμοι 367, 1.
 συμπνευματισμός 70, 1.
 σύμφωνο 3, β, 18.
 — ευφωνικά 52, 61.
 — τελικά 28-29.
 — συμφώνων διαίρεση και ονομασία 21-
 24.
 — συμφώνων πάθη 63-71.
 συμφωνόληκτα ουσ. γ' κλ. 120-140.
 — επίθετα γ' κλ. 172-183.
 — ρήματα α' συζυγίας 292-321.
 — β' συζυγίας 332-336.
 συναίρεση 53.
 συνακόλουθα (ή παρεπόμενα) των πτω-
 κών 77.
 — των ρημάτων 246.
 συναλοιφή 52.
 σύνδεσμοι 366-367.
 συνθετικά σύνθετα 437.
 συνηρημένα ουσ. α' κλ. 92-93.
 — ουσ. β' κλ. 99-100.
 — ρήματα 322-331.
 σύνθεση 372, 409-437.
 σύνθετα προσδιοριστικά 434, αντικεμε-
 νικά 435, κτητικά 436, συνδετικά ή
 κατατακτικά 437.
 — νόθα 428.
 σύνθετη λέξη 376, 1.
 συνθετικά μέρη 377.
 συνθετικό πρώτο 377, 410-423.
 — δεύτερο 377, 424-427.
 συνθέτων σημασία 433-437.
 — τονισμός 432.
 συντελικοί χρόνοι 256, β.
 συριστικό σ 23.
 συστολή (βράχυνση) 62, 7, α.
 συσχετικά επιρρήματα 363.
 συσχετικές αντωνυμίες 243.
 σχετλιαστικά επιρρήματα 369, 4.
 σῶς, σῶν 184, 4.

τακτικά αριθμητ. επιθ. 206, β και 208.
 -τατος, -τάτη, -τατος, καταλ. υπερθετα-
 κών επιθ. 193.
 τελεία (στιγμή) 50, 1.
 — επίanea (μέση ή άνω στιγμή) 50, 2.
 τελικά πρόματα 28.
 — σύμφωνα 29, β.
 τελικοί σύνδεσμοι 367, 7.
 -τερος, -τέρα, -τερον, καταλ. συγκριτικών
 επιθ. 193.
 -τέροι, -τέτοι, καταλ. παραθετικών επιο-
 ρημάτων 203, 4.
 τα συλλαβή που γίνεται στ 70, 4.
 τρισμός, γενικοί κανόνες 38, ειδικόι κα-
 νόνες 39.
 — ανομέτων γ' κλ. 144.
 — ενεργητ. πορ. β' 312.
 — μέσων πορ. β' 313.
 — συνθέτων 432.
 — σύνθετων ρημ. σε -με 345.
 τής 35, α τρεις τόνοι 36.
 — ανομοσίου των λέξεων από τον τόνο
 τους 37.
 — θέση του τόνου 48.
 τολικά επιρρήματα 362, 1.
 — παράγωγα επιρρήματα 405.
 — παράγωγα ουσιαστικά 386.
 τρισημέρες από κοινά ουσ. ή επιθ. 441.
 β.
 τρισύλλαβη λέξη 31.
 τριτάκτα ουσιαστικά 103-145.
 — επίθετα 168-183.
 τριτοπρόσωπα (απρόσωπα) ρήμ. 361.
 τριακή φωνηέντων 62, 6.
 — συμφώνων 70.
 τριακά επιρρήματα 362, 3.
 — παράγωγα επιρρήματα 406.
 τύποι των λέξεων 73.

Y

υγρά σύμφωνα 23.
 υγράκτα ουσιαστικά γ' κλ. 127.
 — επιθ. γ' κλ. 177-180.

— ρήματα 301-309.
 υπερθετικό σχετικό, απόλυτα 190, 3 α
 β.
 υπερθετικός βαθμός 190, 3.
 υπερσυντέλικος 253, 8.
 υποδιαστολή 49, 1, 50, 3.
 υποκοριστικά 384.
 υποκοριστικές καταλήξεις 384.
 ουσιαστική 250, β.
 ομοίωση 60, 2.

Φ

φαινομενικός (ολικός) καταλήξεις, βλ.
 κατάληξη.
 φθόγγακή πύθη 51.
 φθόγγος 2, 16.
 φρόδος 184, 5.
 φράση μακρόχρονη συλλαβή 33, α.
 φωνές ρήματος 258.
 φωνήεν εγκλιτικό 283.
 — θεματικό 282.
 φωνήεντα 3, α, 18.
 — βραχύχρονα, μακρόχρονα, δίχρονα
 19-20.
 φωνηεντόληκτα ουσ. γ' κλ. 108-119.
 — επιθ. γ' κλ. 169-171.
 — ρήματα α' συζυγίας: βαρότ. 277-291
 και περισπώμ. 322-331.
 — ρήματα β' συζυγίας 332-348 και 351.
 φωνηέντων (και διαφθόγγων) πύθη 52-62.

X

χαρακτήρας κλιτών 73.
 — ρηματικός 263, α.
 — χρονικός 263, β.
 χασμαδία 52.
 χειρικά άφωνα 22, α.
 χειλικόληκτα ουσ. γ' κλ. 121, 122, β.
 — ρήματα 292, 1.
 χέω 327.
 χούς, γεν χού (β' κλ.) 99.
 χρονικά αριθμητικά 206, γ.
 — επιρρήματα 362, 2.

- παράγωγα επιρρήματα 408.
- χροσική αύξηση 266, 2.
- χροσικά θέμα 262, β.
- πρόσφυμα 286.
- χροσικοί σύνδεσμοι 367, 5.
- χροσικός χαρακτήρας, βλ. χαρακτήρας.
- χρόνοι του ρήματος 252.
- αρχικοί, παραγόμενοι ή ιστορικοί, συντελικοί, μονολεκτικοί, περιφραστικοί 256.
- περιφραστικών σχηματισμός 287.
- δευτεροί των ρημ. α' συζυγίας 310-321 και 349-350.
- δευτεροί των ρημ. β' συζυγίας 342-344.

χρόνος (ποσότητα) φωνηέντων 19, 2.
 χρώμαι 325.

Ψ

ψ, διπλό σύμφωνο 21, 2.
 ψιλή 45.
 ψιλόπνοα άφωνα 22, β.

Ω

ως, η πολλαπλή σημασία του 371.
 -ώτερος, -ώτατος, παραθετικές καταλήξεις 194,

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Εντομογραφίες	5
Εισαγωγή	7
1. Λόγος. Προφορικός και γραπτός λόγος	7
2. Γενικές φωνητικές έννοιες	7
3. Γλώσσα και διάλεκτοι	9
4. Γραμματική	10

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

1ο Κεφ. Φθόγγοι και Γράμματα

1. Φθόγγοι. Γράμματα. Διαίρεση φθόγγων και γραμμάτων	11
2. Διαίρεση φωνηέντων	11
3. Διαίρεση συμφώνων	12
4. Πίνακας των Συμφώνων	14
5. Διφθόγγαι	14

2ο Κεφ. Λέξεις και Συλλαβές

1. Λέξη. Γράμματα της λέξης	15
2. Συλλαβή	15
3. Συλλαβισμός	16

3ο Κεφ. Τόνοι, πνεύματα, στίξη

A. Οι τόνοι και ο τονισμός	17
1. Τόνοι	17
2. Ονομασία των λέξεων από τον τόνο τους	17
3. Τονισμός. Γενικοί κανόνες τονισμού	17
4. Ειδικά κανόνες τονισμού	18
5. Άτονος λέξεις	19
6. Εγκλιτικές λέξεις. Έγκλιση του τόνου	19

B. Τα πνεύματα και η χρήση τους	21
1. Πνεύματα	21
2. Λέξεις με ψιλή και λείας με δασεία	21
3. Θέση του τόνου και του πνεύματος	22

Γ. Άλλα σημεία στο γραπτό λόγο

1. Βοηθητικά ορθογραφικά σημεία	23
2. Σημεία της στίξης	23

4ο Κεφ. Φθογγικά Πάθη

A. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων	26
1. Χασμαδία. Πάθη φωνηέντων και διφθόγγων για την αποφυγή της χασμαδίας	26
2. Άλλα πάθη των φωνηέντων	29
B. Πάθη συμφώνων	30
α) Αποβολή συμφώνων	31
β) Ανάπτυξη συμφώνων	32
γ) Μετάθεση του j (επένθεση)	32
δ) Ένωση ή συγχώνευση συμφώνων	33
ε) Αφομοίωση συμφώνων	34
ς) Ανομοίωση συμφώνων	35
η) Τροπή συμφώνων	36
Ανακατασκευαστικός πίνακας με τα σκουδαιότερα πάθη των συμφώνων	37

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟ

5ο Κεφ. Μέρη του λόγου. Διαίρεση και στοιχεία των μερών του λόγου	
---	--

1. Μέρη του λόγου. Κλίτά και άκλι- τα. Τύποι. Κατάληξη, θέμα χωρι- στήρας	40	Β'. Συμφωνόληκτα ουσ. της γ' κλί- σης	65
2. Πτωτικά. Παραπόμυνα των πτωτι- κών	41	1. Αφωνόληκτα	66
<i>6ο Κεφ. Το άρθρο</i>		Πίνακας αφωνόλ. ουσ. γ' κλ.	71
Τα άρθρα. Η κλίση του	42	2. Ημφωνόληκτα	74
<i>7ο Κεφ. Γενικά για τα ουσιαστικά</i>		Πίνακας ενρινόλ. και υγρόλ. ουσ. γ' κλ.	79
1. Ορισμός και διαίρεση των ουσια- στικών	42	Πίνακας σγμύλ. ουσ. γ' κλ.	84
2. Γένος των ουσιαστικών	43	Καταλήξεις των ουσιαστικών της γ' κλίσης	87
3. Αριθμός των ουσιαστικών	43	Ο τονισμός των ουσμ. της γ' κλίσης	87
4. Κλίση των ουσιαστικών	44	<i>11ο Κεφ. Ανάματα ουσιαστικά</i>	
<i>8ο Κεφ. Α' κλίση των ουσιαστικών</i>		1. Ανάματα κατά το γένος	88
1. Πρωτόκλιτα ασυναίρετα ουσ.	45	2. Ετερόκλιτα	89
Καταλήξεις των ουσιαστικών της α' κλίσης	47	3. Μεταπλαστικά	90
Πίνακας ασυναίρ. ουσ. α' κλ.	49	4. Ιδιόκλιτα	92
2. Πρωτόκλιτα συνηρημένα ουσ.	50	5. Άκλιτα	92
<i>9ο Κεφ. Β' κλίση των ουσιαστικών</i>		6. Ελλειπτικά	93
1. Δευτερόκλιτα ασυναίρετα ουσια- στικά	52	<i>12ο Κεφ. Γενικά για τα επίθετα</i>	
Καταλήξεις των ουσ. της β' κλ.	53	1. Ορισμός, γένη και καταλήξεις των επιθέτων	94
Πίνακας μσυναίρ. ουσ. β' κλ.	54	2. Κλίση των επιθέτων	94
2. Δευτερόκλιτα συνηρημένα ουσ.	55	<i>13ο Κεφ. Δευτερόκλιτα επίθετα</i>	
3. Ατακτή δεύτερη κλίση	57	1. Ασυναίρετα δευτερόκλιτα επίθετα	95
<i>10ο Κεφ. Γ' κλίση των ουσιαστικών</i>		2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα επίθ.	98
Γενικά για τα ουσιαστικά της γ' κλί- σης. Διαίρεση των τριτόκλιτων ουσιαστικών	58	3. Ατακόκλιτα επίθετα	100
Α'. Φωνηεντόληκτα ουσ. της γ' κλί- σης	59	<i>14ο Κεφ. Τριτόκλιτα επίθετα</i>	
		Α'. Φωνηεντόληκτα επίθετα της γ' κλίσης	101
		Β'. Συμφωνόληκτα επίθετα της γ' κλίσης	104
		1. Αφωνόληκτα	104
		II. Ενρινόληκτα και υγρόληκτα	106
		III. Σγμύληκτα	109

15ο Κεφ. Ανώμαλα επίθετα		Παρατηρήσεις στα αριθμητικά	131
1. πολὺς, πολλή, πολύ	112	α) Θέματα των αριθμητικών	131
2. μέγας, μεγάλη, μέγα	113	β) Εκφορά των σύνθετων αριθμών	131
3. πρῶτος, πρῶτα, πρῶτον	113	γ) Εκφορά των κλασματικών αριθμών	132
4. αὐτός, αὐτή, αὐτόν	113	δ) Γραφική παράσταση των αριθμών	133
5. φρούδος, φρούδη, φρούδον	114	Πίνακας των αριθμητικών	133
16ο Κεφ. Κλίση των μεταχών		19ο Κεφ. Αντωνυμίες	
α) Μετοχές δευτερόκλιτες	114	Είδη αντωνυμιών	136
β) Μετοχές τριτόκλιτες	114	1. Προσωπικές	136
17ο Κεφ. Παραθετικά		2. Δεικτικές	137
1. Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων	119	3. Οριστική ή επαναληπτική	138
2. Κανονικός σχηματισμός μοναδικών παραθετικών	120	4. Κτητικές	139
3. Παραθετικά σε -ότερος, -ότατος και -ώτερος, -ώτατος	121	5. Αυτοπαθητικές	140
4. Αναλογικός σχηματισμός παραθετικών	121	6. Αλληλοπαθητική	141
α) -έσπερος, -έσπετος	121	7. Ερωτηματικές	141
β) -ούτερος, -ούτατος	122	8. Αδριστες	142
γ) -ίσπερος, -ίσπετος	122	Επιμεριστικές	142
δ) -αίτερος, -αίτατος	122	9. Αναφορικές	144
5. Ανώμαλα παραθετικά	123	Συσχετικές αντωνυμίες	146
6. Κλίση των συγκριτικών σε -ίων, -ιον (και -ων, -ον)	124	Πίνακας των συσχετικών αντωνυμιών	146
7. Περιφραστικά παραθετικά. Παραθετικά μεταχών	125	20ο Κεφ. Ρήμα. Στοιχεία του ρήματος	
8. Ελλειπτικά παραθετικά	126	Α. Ορισμός και παρεπόμενα του ρήματος	147
9. Παραθετικά επιρρημάτων	126	1. Διαθέσις	147
18ο Κεφ. Αριθμητικά		2. Αριθμοί	147
Α. Αριθμητικά επίθετα	128	3. Πρόσωπα	148
1. Είδη αριθμ. επιθέτων	128	4. Εγκλίσις. Ονομαστικοί τύποι	148
2. Κλίση αριθμ. επιθέτων	129	5. Χρόνοι	149
Β. Αριθμητικά ουσιαστικά	130	Ι. Οι χρόνοι στην οριστική	149
Γ. Αριθμητικά επιρρήματα	131	Πίνακας των χρόνων της οριστικής	151
		II. Οι χρόνοι στις άλλες εγκλίσεις	151
		6. Θανές	152
		7. Συζυγίες	152

Β. Στοιχεία του σχηματισμού του ρήματος	152
1. Κατάληξη	152
2. Θέμα	153
3. Χαρακτήρας. Διαίρεση των ρημάτων κατά το χαρακτήρα	154
Πίνακας με τη διαίρεση των ρημάτων (κατά συζυγία και χαρακτήρα)	155
4. Αύξηση	155
α) Ομολή αύξηση στα απλά ρήματα	155
β) Ομολή αύξηση στα σύνθετα ρήματα	156
γ) Ανώμαλη αύξηση	157
5. Αναδιπλασιασμός	158
α) Ομολός αναδιπλ. στα απλά ρήματα	158
β) Ομολός αναδιπλ. στα σύνθετα ρήματα	159
γ) Ανώματος αναδιπλ.	160
δ) Αττικός αναδιπλ.	161
6. Το βοηθητικό ρήμα εἶμι	161

21ο Κεφ. Ρήματα της α' συζυγίας (σε -ω) βαρότανα

Βαρότανο φωνηεντόληκτο ρήμα ενεργ. φωνής (λύω)	164
Μέσης φωνής (μέσης διάθ.)	168
Μέσης φωνής (παθητ. διάθ.)	170
Γενικές παρατηρήσεις στο σχηματισμό των ρηματ. τύπων της α' συζυγίας	172
1. Ευστατικά μέρη των μονολεκτικών τύπων	172
α) Προσωπική κατάληξη	174
β) Θεματικό φωνήεν	175
γ) Εγκλιτικό φωνήεν	176
δ) Χρονικός χαρακτήρας	176
ε) Χρονικό πρόσημα	176
2. Σχηματισμός περιφραστικών χρόνων	177
Ολικές ή φαινόμενικές κατάληξεις	177

22ο Κεφ. Σχηματισμός των φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημ. α' συζυγίας

1. Ενεστώτας και παρατατικός	178
2. Οι άλλοι χρόνοι	178
Πίνακας φωνηεντόλ. ασυναίρ. ρημάτων με διαφορές ή ανωμαλίες	178

23ο Κεφ. Σχηματισμός των αφωνόληκτων ρημ. α' συζυγίας

1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργ. και μέσης φωνής	181
2. Ενεργ. και μέσης μέλλοντας, ενεργ. και μέσης αόρ. α'	183
3. Ενεργ. παρακείμεμ. και υπερσ.	184
4. Παθ. μέλλ. α' και παθ. αόρ. α'	185
5. Παρακείμενος και υπαρσυντ. μέσης φωνής	186

24ο Κεφ. Σχηματισμός των αφωνόλ. και υφολήκτων ρημάτων α' συζυγίας

1. Ενεστώτας και παρατατικός ενεργ. και μέσης φωνής	187
2. Οι άλλοι χρόνοι	189

25ο Κεφ. Δεύτεροι χρόνοι των ρημάτων α' συζυγίας

1. Ενεργ. και μέσης αόρ. β'	194
2. Παθητ. μέλλ. β' και παθητικός αόρ. β'	196
3. Ενεργ. παρακείμενος και υπερσυνετέλικος β'	197
4. Γενικές παρατηρήσεις στους δευτέρους χρόνους	198

26ο Κεφ. Ρήματα συννηρημένα ή περισπόμενα

1. Ενεστώτας και παρατατικός τιμῶ - τιμῶμαι	199
ποιῶ - ποιῶμαι	200
δηλόω - δηλόωμαι	202
	206

Παρατηρήσεις			
α) στα συνηρ. ρ. σε -άω	208	φημί	234
β) στα συνηρ. ρ. σε -έω	210	ἡμᾶ, κέλεαι, κάθημαι	235
γ) στα συνηρ. ρ. σε -όω	210	οἶδα, δέδοικα ἢ δέδοκα	236
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	211	τέθηκα, βέβηκα, ἔουκα, χροί, εἴμαρται	237
Πίνακας συνηρ. ρημάτων με διαφορές ἢ αναμαλίες	212	πέφρωται	237
 27ο Κεφ. Ρήματα β' συζυγίας σε -μι			
Διαίρεση των ρημ. σε -μι	216	306 Κεφ. Ρήματα ανώμαλα, αποθετικά και απρόσωπα	
Α. Συμφωνόληκτα ρήμ. σε -μι	216	Α. Ρήματα ανώμαλα	238
1. Ενεστώτας και παρατατικός	216	1. Ρήματα ανώμαλα κατά το σχηματισμό των χρόνων	238
δείκνυμι - δείκνυμαι	217	2. Ρήματα ανώμαλα κατά τη σημασία των χρόνων	241
Παρατηρήσεις	218	Β. Ρήματα αποθετικά	242
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	219	Γ. Ρήματα απρόσωπα ἢ τριτοπρόσωπα	243
Β. Φωνηεντόληκτα ρήμ. σε -μι	219		
1. Ενεστώτας, παρατατικός και αόρ. β'	219	31ο Κεφ. Ἀκλίτα μέρη του λόγου	
ἴστυμι, τίθημι, ἔμι, δίδωμι, ἔσταμαι, τίθεμαι, ἔμαι, δίδομαι	223	1. Εκπρήματα	244
Παρατηρήσεις		Συσχετικά εκπρήματα	244
Ι. Ενεστ. και παρατατικός	226	Πίνακας συσχετικών εκπρημάτων	245
ΙΙ. Αόριστος β'	227	2. Προθέσεις	246
ΙΙΙ. Τονισμός	228	3. Σύνδεσμοι	246
2. Οι ἄλλοι χρόνοι	228	4. Επιφωνήματα	247
Γ. Ἄλλα φωνηεντόλ. ρήματα σε -μι	230	5. Μόρια	248
		6. Ἀκλίτα με πολλαπλή σημασία	248
 28ο Κεφ. Αόριστοι β' βαρύτονον ρημ. κατά τα ρ. σε -μι			
Με χαρακτήρα 1) η και ἁ, 2) ἄ και ᾶ, 3) η και ε, 4) ω και ο, 5) ὀ και ὦ	232	 ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ	
Παραδείγματα	232	 ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ	
 29ο Κεφ. Ἄλλα ρήματα της β' συζυγίας σε -μι			
εἴμι, εἶμι	234	32ο Κεφ. Γενικά γὰρ της παραγωγῆς και τη σύνθεσιν	250
		33ο Κεφ. Παραγωγή των λέξεων	251

Προποικωγικές παρατηρήσεις για την παραγωγή	251	34ο Κεφ. Σύνθεση των λέξεων	
Α. Παράγωγα ουσιαστικά	252	Προποικωγικές παρατηρήσεις για τη σύνθεση	274
α) Ουσιαστικά παράγωγα από ρήματα	252	Α. Πρώτο συνθετικό	275
β) Ουσιαστικά παράγωγα από επίθετα	255	1. Κλιτό ως πρώτο συνθετικό	275
γ) Ουσιαστικά παράγωγα από άλλα ουσιαστικά	256	α) Ουσιαστικό	275
1. Υποκοριστικά	256	β) Επίθετο	276
2. Μεγαθυντικά	257	γ) Ρήμα	276
3. Τοπικά	257	2. 'Ακλιτό ως πρώτο συνθετικό	277
4. Περιωκτικά	258	α) Εκίρρημα	277
5. Πιερωνυμικά	258	β) Πρόθεση	277
6. Γονωνυμικά	259	γ) Αχώριστο μόριο	278
7. Εθνικά	259	Β. Δεύτερο συνθετικό	
8. Παρώνυμα	260	1. Κλιτό ως δεύτερο συνθετικό	279
Β. Παράγωγα επίθετα	261	α) Ουσιαστικό	279
α) Επίθετα παράγωγα από ρήματα	261	β) Επίθετο	280
1. Κυρίως ρηματ. επίθετα	261	γ) Ρήμα	280
2. Άλλα επίθ. παράγωγα από ρήματα	262	2. 'Ακλιτό ως δεύτερο συνθετικό	281
β) Επίθετα παράγωγα από ονόματα	264	Γ. Νόθα σύνθετα	281
γ) Επίθετα παράγωγα από επιρρήματα	267	Δ. Παρασύνθετα	282
Γ. Παράγωγα ρήματα	268	Ε. Τονισμός των συνθέτων	283
α) Ρήματα παράγωγα από ονόματα	268	Σ'. Σημασία των συνθέτων	285
β) Ρήματα παράγωγα από άλλα ρήματα	270	α) Προσθετοριστικά σύνθετα	285
γ) Ρήματα παράγωγα από επιρρήματα και επιρρημάτια	271	β) Ανατικμενικά σύνθετα	285
Δ. Παράγωγα επιρρήματα	271	γ) Κτητικά σύνθετα	285
α) Τοπικά	271	δ) Συνθετικά ή παρασυνθετικά σύνθετα	286
β) Τροπικά	272	35ο Κεφ. Άλλοι τρόποι σχηματισμού λέξεων	
γ) Ποσοτικά	273	α) Ονοματοποίηση	286
δ) Χρονικά	273	β) Άλλαγή του γραμματικού είδους	288

36ο Κεφ. Αλλαγή της σημασίας των
λέξεων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Κυριολεξία και μεταφορά	290	Κατάλογος ανώμαλων ρημάτων	293
2. Είδη μεταφοράς	291	ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	315

ISBN 960-06-1763-5